„Nem kis gyönyörűségem telt ebben a munkában.
Életem értelmének egy darabkája ez.”
Kiss József

KISS JÓZSEF

JÁSZFÉNYSZARU NAGYKÖZSÉG FÖLDRAJZI NEVEI

KÜLTERÜLETI ÉS BELTERÜLETI NEVEK
1981 és 1982

A digitális kiadvány Kiss József tanár, helytörténeti kutató
születésének centenáriuma alkalmából jelent meg,
a Jászfényszaruért Alapítvány által, a FÉBE közreműködésével.

Jászfényszaru, 2024. szeptember 7.

Főszerkesztő:
Dr. Kiss Dávid Sándor

Szerkesztő:
Tóth Tibor

Technikai előkészítés:
Bognár Ágnes
Mészáros Lászlóné
Dr. Ouanphanivanh-Kiss Noémi Kensy
Varga Gábor

Kiadja:
Jászfényszaruért Alapítvány

Felelős kiadó:
Dr. Voller Erika
a kuratórium elnöke

Grafika és tördelés:
Horváth Sándor

Készült öt bekötött példányban

Kapják:
Zsólyomi Jánosné Kiss Mária
Kiss József
Petőfi Sándor Művelődési Ház és Könyvtár
IV. Béla Katolikus Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola könyvtára
Városi Értéktár

Digitálisan olvasható:
www.febe.hu • www.jaszfenykonyvtar.hu • www.jaszfenyszaru.hu

„A zsombik tetejin fészkelnek a vadkacsák”
(Berze Sándor)

KISS JÓZSEF

JÁSZFÉNYSZARU NAGYKÖZSÉG FÖLDRAJZI NEVEI

I. KÜLTERÜLETI NEVEK

Jászfényszaru, 1981. szeptember 14.

Bírálat

Kiss József: Jászfényszaru földrajzi nevei c. néprajzi pályázatáról („Zsombik tetejin fészkeltek a vadkacsák.")

114 lap, 122 fotó,

1+2 térkép

A pályázó Jászfényszaru földrajzi neveit dolgozta fel igen nagy alapossággal. A külterületi neveket tartalmazza a dolgozat, valószínű a következő kötetben ismerteti majd a belterületi neveket.

A pályázó dolgozata elején rövid történeti áttekintést nyújt Jászfényszaruról, a község első említéséről, a község nevének etimológiájáról. Nagy, széleskörű szakirodalmat épített bele a dolgozatába. A földrajzi neveket Lőrincze Lajos rendszere szerint csoportosította. Erről a rendszerről rövid tájékoztatást is nyújt.

A névanyag gyűjtése rendkívül alapos, gazdag, a közlés módja pedig színvonalas, mintaszerű, történeti adatokkal van alátámasztva. A dolgozatot 122 kitűnő fényképfelvétel egészíti ki, mely a határ felszíni formáit, dombjait örökíti meg. A térképek áttekinthetőek, szemléletesek, valóban segítik a tájékozódást.

A pályázat monumentális, nagy munka, valóban elmondható róla az, amit a bevezetőben olvashatunk „**nem kis gyönyörüségem telt ebben a munkában. Életem értelmének egy darabkája ez.**"

A pályázatot nagy dicsérettel I. díjra javasolom!!

Dr. Szabó László

Tud. Fmt.

Szolnok, 1981. október

JÁSZFÉNYSZARU NAGYKÖZSÉG FÖLDRAJZI NEVEI
I. KÜLTERÜLETI NEVEK

Úgy ítélem meg, hogy a sok más néprajzi munka közül a legfontosabb a földrajzi nevek összegyűjtése. Szükségességét, halaszthatatlanságát bizonyítja, hogy a tagosítások, a nagygazdaságok kialakulása egyszerre fölöslegessé tette a népi névanyag nagyrészét. Ahol a gazdaságok vezetőiben nem volt meg a hagyománytisztelet – nagyrészt figyelmetlenségből – ott a tábláknak számokkal való jelölésével egycsapásra kiszorították a népi névkincset a használatból, s csak az egyre idősödő és fogyó élők emlékeiben lehet ezeket a neveket megtalálni és megmenteni. Szerencsére nálunk a népi névanyag használata az általános.

A gyűjtőmunka során a népies népmagyarázatok feljegyzését is fontosnak ítéltem, ugyanis azok a fényszarui emberek gondolkodására, gondolatmenetére, asszociációkra jó példák és jellemzőek lehetnek. A különböző helyekhez, fogalmakhoz fűződő történeti megalapozottságú, vagy csupán a népi hagyományokban őrzött mondák, történetek leírása hasonlóképpen fontos és több tudományszakot (helytörténet, néprajz, nyelvészet stb.) is érdekel. Az egyes nevekhez fűződő népies névmagyarázatokat még abban az esetben is feljegyeztem, ha nyilvánvaló volt a téves voltuk, vagy észrevehetően akkor találta ki a közlő. A nyelvünk nemzeti kincsünk. A jászfényszarui ember nyelvezete, beszédmódja, szóhasználata is nemzeti kincs. A kifejezések változatossága, gazdagsága, eredetisége, hasonlatok alkalmazása, igen színessé tették az elbeszéléseket. A magyar nyelv igazi ízes, paraszti beszédformájának kétségtelenül az utolsó képviselői a megszólaltatott parasztok. Utolsó nyelvi emlékek a fényszarui paraszti kifejezésmódról.

A feldolgozandó anyag szerkezetét elsősorban Farkas Ferenc és Lőrincze Lajos munkája alapján építettem fel. A szerzett ismeretek közlésének legegyszerűbb módját alkalmaztam, különválasztottam a bel- és a külterületi földrajzi neveket.

Külön csoportosítottam a természeti, műveltségi és eseményneveket. Azért döntöttem így, mert ez a módszer lehetővé tette az adatközlőktől gyűjtött „kincsek" teljes közlését. Törekedtem a szószerinti közlésre. Többen elmondták ugyanarról a dologról, eseményről ugyanazt, vagy megközelítően ugyanazt, de nem úgy, más megfogalmazásban, más szavakkal. A sokak szerint oly hallgatagnak, szófukarnak kikiáltott magyar paraszt a magyar szókincs mesés gazdagságát mutatta be.

Nem kis gyönyörűségem telt ebben a munkában. Az életem értelmének egy kis darabkája ez. Ugyanezt tapasztaltam beszélgető társaim részéről is. A félévszázados múlt emlékeit fél évszázaddal megfiatalodva, újból átélve varázsolták vissza. Elbeszéléseik nyomán én is együtt éltem velük a múlt évszázad eseményeiben. Bár akkor sokuk számára nagyon küzdelmes volt az élet, de most mindannyian a napos oldalon jártak.

E munka megkezdésének első pillanatától a lehetetlenre, a teljességre törekedtem. S ezt a lehetetlent érzésem szerint nagyon megközelítettem. Bár gyűjtőútjaim során egyre inkább megérlelődött bennem, hogy ezt nem lehet befejezni, ezt csak abbahagyni lehet.

JÁSZFÉNYSZARU NAGYKÖZSÉG FÖLDRAJZI NEVEI
I. KÜLTERÜLETI NEVEK

Jászfényszaru a Jászság északnyugati részén fekszik, a Galga torkolatától megközelítőleg északra. (23. 38.1799.; 23-as sz. irodalom, 38. oldal, 1799.év)

„Jász Fénszaru Szabad Jász Helység, fekszik a Jász kerületnek nyári napnyugatra a hajló végső szegletében a Zagyva Vizének napkeleti Partján, ugy a kis Ároknak két felől való oldalán…"

Területe 7620 ha (1980) 13240 kh. 243 öl (1883)

Lakói számának alakulása:

Év	Lakos
1692	900
1699	1176
1705 (első összeírás)	1085
1734	2192
1786 (első népszámlálás)	2225
1847	4571
1869 (első hivatalos népsz.)	4582
1900	5677
1910	6802
1920	7311
1925	8170
1930	7797
1941	8017
1949	7753
1960	7542
1970	6869
1980	6657
1981. I. l.	6613

Terület	1970	1980
Belterület	5798	6199
Borjújárás	45	30
Csányi határ	63	6
Csonthalom	32	46
Gyékényes	10	8
Halastó	64	31
Homoktanya	205	86
Kórésér	75	31
Lipóczilapos	52	20
Nagyagyagos	78	13
Nagybikahalom	44	1
Ószőlő	15	17
Peres	69	26
Székhalom	32	5
Szilfa	26	4
Újszőlő	73	16
Vasúttanya	61	104+
Veresrét	7	4
Virágoshalom	65	8
Vontatóhalom	55	2
Külterület összesen	1071	458
	15,6%	6,9%

+ A vontatóhalmi és a nagybikahalmi tanyák egyrésze a Vasúttanya-dűlő nyilvántartásában szerepel. A település létrejöttére vonatkozóan nincs pontos adat. (4.361) *„…a 13. század második felében nem állott fenn, hiszen egy 1279-ben kelt oklevél szerint Kér, a mai Kér puszta akkor Hatvannal volt határos,…"*

Az Egri érseki Főegyházmegye 1871. évben kiadott évkönyvében a következő olvasható 204. o.: *„Fénszaru Mező Város a Jász kerületben. Az egyház védője a Szt Háromság. A plébánia már állott az 1332. évben…"*

Balássy ezt a következőkben cáfolja: (2. 33-34.) *„Az egri egyházmegye névkönyvei több jász plébániáról, különösen; az árokszállási, fényszarui, jászapáthi, jászberényi és jákóhalmi plébániákról folytonosan azt jegyzik meg; azok már 1332-ben megvoltak. …az egri egyházmegye területén szedett pápai tizednek 1332-1334 és 1335. évről jegyzékében …mely az egri egyházmegyének 1863.-i névkönyvében kinyomtatott, a felhozott jász plébániák sehol sincsenek megemlítve…"*

A község neve

A község első okleveles említése 1433. évben augusztus 14-én kelt Budán.

(3. III.k. 292.) *„Az egri káptalan Szent András nevű nem lakott faluját a négyszállási és fevenszarui philisteusok elfoglalták erőhatalommal."* Az említett levélben Zsigmond király *„…Lukács fevenszarui s más királyi philisteusok kapitányainak meghagyta, hogy a falut a káptalan birtoklásába azonnal bocsássa vissza…"*

Az említett oklevélről Fodor Ferenc így írt: (3. 361.) *„Neve Zsigmond király 1433.-i oklevelében tünik fel először Fennuszaru változatban. Gyárfás ebből az oklevélből tévesen idézi Fevenszaru alakban."*

Bevallom, többszöri figyelmes vizsgálódás után, a tulajdonomban lévő másolatról-én is Fevenszarunak olvastam, s ebben a mondatban nem az „én"-en van a hangsúly.

A továbbiakban a község nevének egy pár alakváltozatát kívánom bemutatni.

(3. 292.) *„1469 évben Mátyás király Heves és Külső-Szolnok megyékben fekvő Berenzallás, Négyszállás, Fewenzarw* (kiemelés tőlem, a továbbiakban kt.) *és Árokszállás székekben…lakó összves philisteusok az iránti kérelmére, hogy ők a taxa, élelmiszer, vagy bármi más adózást sohasem a Heves megyei nemesekkel együtt, hanem más philisteusok módjára külön fizessék, ezt megengedte,…Szeptember 17.-én Budán".*

(3. 295.) *„1473. év február 22.-én Budán…kelt oklevélben Mátyás király Berynzallas, Nighzallas és Fewnszaru (kt.) székeket s ezekhez tartozó philisteusokat minden szokás ellenes terhek viselésétől…felmenti…"*

(3. 232.) Ulászló 1492. március 2.-án Budán keltezett okirata Fewenszaru (kt.) néven említi.

(4. 361) 1557-i összeirásban Főszarv (kt.) néven van felvéve.

(5. 153.) *„Balássy Ferenc és Szederkényi Nándor „Heves vármegye története" című munkájukban (Eger 1890)… Az 1647 évi összeírás alapján a következő jász településeket sorolják fel: Jaasz Bereny, Arok Szallasa, Mihály Telki, Ladany, Dosa, Ladany Szent György, Jakóhalma, Nyarsapáti, Félszaru (kt.) Fölső Szent György, Négy Szállás."*

(4. 361.) 1658-ban egy határpör írásaiban Félszaru (kt.) névvel szerepel.

A jászfényszarui parókián 1692-től van anyakönyvezés. Az anyakönyvben Jász-Fénszaru (kt.) néven szerepel.

(4. 361.) 1710-ben Fövén Szaru (kt.) változatával találkozunk.

Bedekovich Lőrinc 1781-ből származó térképén a község neve Főveny Szaru (kt.)

Föenszaru a neve egy 1784-ben kelt oklevélben. (Az okirat a Jászfényszarui Néprajzi Gyűjtemény tulajdonában van. A továbbiakban JNGY.)

A község neve Rozinyaij Mihál Folyamodása A Nemes Tanácshoz okiratban, 1814-ből Jászfénszaru (kt.) (JNGY.)

Az 1817-ben keltezett községi céh utazókönyvében a neve ugyancsak Jász Fényszaru. (JNGY.)

1825. április. 16.-án megtartott tanácsülés jegyzőkönyvében Jász-Fénszaru néven szerepel: *„Foglalattya*

Az 1825dik Esztendő Szent György havának 16 dik Napján Szabad Jász-Fénszaru Közönsége részéről tartott Tanátsi Gyűlés Jedző könyvének" (JNGY.)

„Foglalattya Az 1838. k Évi november 6 án Jász-Fénszaru (kt.) Várossa részérül tartatott Tanátsi ülés Jegyző Könyvének."

Az 1692.-i okirat azért jelentős, mert az eddig megtalált iratok között a legrégebbi, amely a jász szótaggal összekapcsolva említi a község nevét.

Az 1817-es céh utazókönyv pedig a község nevét a jelenlegi formájában írja. A helybeliek egyszerűen csak Fényszarunak, vagy népiesen Fészarunak mondják.

Keletkezésének feltételezhető ideje

Jászfényszaru tehát a zsigmondi oklevél szerint (1433.) pert folytatott az egri káptalannal Szentandrás puszta birtoklásáért. (4. 99.) *„Szentandrás puszta birtokába 1399-ben a nádor az egri káptalant vezette be…"* (4.362.) *„1658-ban már – újramegjegyzés tőlem – h ozzá* (Jászfényszaruhoz, mt.) *tartozott Szentandrás puszta… Ez azért érdekes* (írja Fodor) *mert valószínűvé teszi, hogy a csaknem egy századon át pusztán álló* (1557-től 1631-ig mt.) *faluban vagy olyan nép tért vissza, amelyben folytatása volt a régi lakosságnak, vagy pedig magában a faluban maradt valami kevés nép bujdosva a Zagyva mocsárrengetegében, tehát mindenféleképpen volt valami folytatólagosság és történeti tudat a visszatérő a népben."* Biztosra vehető, hogy nem menekült el a falu teljes lakossága a török elől. A Zagyva és a Galga kiterjedt mocsárrengetege védelmet nyújtott az ottmaradt lakosságnak. Az a tény, hogy az összeírásban pusztaként szerepel, (pl: 1587-ben 4.160.) nem zárja ki a fenti állítást, hiszen nem ismeretlen fogalom a lakott puszta.

Ezt látszik igazolni a következő:

(9. 396.) *„Fejlődésben nagyon hátráltatta az a körülmény, hogy hol az egri, hol a gyulai vár tisztjei zsarolták. Ez ellen 1558-ban Jászberényben panaszt emelt a község az ott székelő jász-kun kapitány előtt. Veli szandzsákbég portsázásai következtében 1557 év végén elpusztult…"*

(4. 362.) *„Különben nem érthető, hogy miért törekedett volna annak a Szentandrás pusztának a megszerzésére, amelyért már 1433-ban is pöröskődtek az egri káptalannal. Egy teljesen új nép nem igyekezett volna még egy puszta megszerzésére is, ha nem lett volna bizonyos jogi tudata erre, hiszen ugyancsak tág volt számukra a fényszarusi határ is."* 1699-ben lakóinak száma: 1176 (4. 363.)

Tételezzük fel, hogy a területe a maival azonos lehetett: tehát 7620 ha. (13240 kh.)

A sok ha után egy újabb: ha jogi előzményei voltak Szentandrás puszta megszerzésének, akkor a község már 1399 előtt önálló településként létezett. Tehát Fényszaru hatszáz éves.

A község további rövid története

A török hódoltság idején a jász községek közül elsőnek pusztult el.

(4. 92.) *„1557-ben Philistini sen Jazyges név alatt"* szerepel a többi jász községek sorában. 1558-ban azonban mint puszta van összeírva. 1631-ben települt újra.

„1829-ben emeletes községházát építettek Redemptus jászai, amely ma is áll; 1831-ben mezővárosi rangot kapott (I. Ferenc) *heti vásári joggal, míg azután 1845-ben Ferdinánd király négy országos vásárra is jogot adott nekik."* (4. 367.) 1871-ben újra nagyközség lett.

A jász név magyarázata

(19.) *„Lamanszkij, pétervári professzor állította fel először a magyarországi jászok eredetének helyes elméletét, ezzel összefüggésben a jász szó helyes etimológiáját 1899-ben…megállapította, hogy azok a jászok, akiket Magyarországon a kunok társaságában találunk, azonosak az alán eredetű jászokkal. A magyar jász szó, pedig nem lehet egyéb, mint az alán jól ismert orosz, illetőleg szláv neve: ясы, „jászok", mely az alánok régi nevéből, az as-ból származik."*

(5. 155.) *„Az arabok, részben a törökök, as-oknak nevezik az alánokat…a szó átment az oroszba, s a minthogy a-n kezdődött, szláv hangzásának megfelelően az oroszban j kezdőbetűvé kellett lennie, s alakja jasi. Minthogy a magyar szó is j-n kezdődik, tehát olyan hangon, amely a szónak csakis szláv alakjában keletkezhetett, kétségtelen a magyar szó szláv eredete…"*

(20.) A magyar jász és a ó-orosz jasi egy és ugyanaz a szó.

Fodor is Melich János alapján magyarázza: (4. 115) *„…a régi alánoknak egy töredéke ma is él a kaukázusban osszét néven, akiket a törökök asz néven hívnak. Ez ment át az oroszba, ahol jasi lett belőle, s ez jött át a magyar nyelvbe is jász alakban. A jasy név tehát a mai osszétek őseit, az alánokat jelenti."*

A község nevének magyarázata

A község nevének népies magyarázata a Lehel kürttel kapcsolatos. Jász: mert jászok lakják. Fény: mert a kürt, amelyet a község határában találtak fényes volt. Szaru: mert a kürt szaruból van. Ennek a helyi mondának ellent mond az a tény, hogy a kürtöt állítólag Mátyás király korában vetette ki az eke a fényszarusi határban, a községnek viszont már korábban is ez volt a neve. Fodor feltehetően Gr. Zichy Jenő kutatásai alapján, érdekes feltételezést enged sejtetni:

(4. 120.) *„A kaukázusi osszétek egyik törzsének neve Agu-Szarón volt: a Jászságban pedig ismeretes az egykori Ágó falu."*

(4. 140.) Neve szerint…(mármint Ágó. mt.) lehet jász település: a kaukázusi osszétek egyik törzsének neve *„Agu"*.

Tehát sejtetni engedi, hogy Ágót a kaukázusi Agu-Szarón törzs tagjai hozták létre. Ágót 1450-ben említi először oklevél. Jászfényszaru első okleveles említése 1433-ból származik. Tehát a két község egyidőben és egymás mellett (11 km) települt. Alaki és hangtani hasonlóság alapján nem elképzelhetetlen az a beteg ötlet sem, hogy Fényszarut is ugyanennek a törzsnek tagjai alapították. Agu-Ágó, Szarón-Fevenszaru. Bár kétségtelen, hogy Kálmán Béla magyarázata az elfogadható a község nevét illetően, ez az elmélet nem zárja ki a fenti feltételezést. Ferencz Sándor bácsi nagyon érdekes magyarázattal lepett meg: *„A kozmapart vót a kössig legelső helye. Itt tanátak egy fél szarufát, oszt arru nevezték Fészarunak."*

(17. 3.) *„1823-at írtak az emberek, amikor én az őszi évszak Szt. Mihály napján legelőször láttam a napvilágot. Jászfényszarun, ahol a fényszarusi állítás szerint Lehel ősmagyar vezér kürtjét megtalálták s állítólag innen is vette nevét…"*

(13. 180-181.) Kálmán Béla szerint *„számos Fény és Fényes községnév van a magyar nyelvterületen. Ilyen a … Szolnok megyei Jászfényszaru, … Az említett falvak, mind homokos területen települtek. A finom folyami, vagy tavi homok neve a fövény, föveny, föheny. A finom homok az építkezés egyik fontos alapanyaga. Ezért az ilyen helyeket elnevezték fövenynek, fövenyesnek. Az ilyen területen épült helység is átvette a nevet. A fövény nevet különféle nyelvjárási alakváltozatokból a népetimológiai terelte a Fény és a Fényes alak felé különösen ott, ahol a szó elavult, és a homok szó átvette a föveny jelentését is. Jászfényszaru (régebben csak Fényszaru) onnan kapta a nevét, hogy sarló, félhold, azaz szarv (alakváltozata szaru) alakú volt a fövény lelőhelye."*

(25. 301.) *„Jászfényszaru helynév előtagjában a föveny (régi nyelvemlék) föveny-homok-utótagjában pedig a szaru-szarv-kereshető. Olyan helyekre utalhat tehát, ahol szarv (azaz sarló, félhold) alakban föveny terül el. A Jász-előtag a Jászsághoz való tartozását fejezi ki."*

Fodor többször idézett művében egy helyen (4. 69.) utal a fövenyes magyarázatra: *„Az egykori homokpuszták világára is számos helynevünk hívja fel a figyelmet. Fényszaru nevét is sokszor magyarázgatták a jászok Fövenyes-szaru etimológiával."* A magyarázgatták szó feltehetően arra vall, hogy nem ad hitelt ennek a feltevésnek.

A földrajzi nevekről általában

Nagyon sok olyan név van, amely a mai ember számára a hangok értelmetlen sorából áll. Több évszázados múltú nevek egy részének jelentését már nem ismerjük, nem értjük. Bár ezek a földrajzi nevek helyhez vannak kötve, mégis feledésbe merülhetnek. Részben mert számunkra nem érthetők, de sokkal inkább azért, mert a mezőgazdaság gyökeres átalakulásával a dűlőnevek, a határrészek neveinek jelentősége részben csökken, részben már teljesen meg is szűnt. Használatuk nem szükséges. Egyes területek megjelölése a nagyüzemekben másként történik. A régi nevek feledésbe merülhetnek. A bevezetőben örömmel állapítottam meg, hogy a mi községünkben használják a régi neveket, sokkal inkább, mint táblák számokkal való megnevezését. A földrajzi nevek egyrésze viszont elég múlékony. Megváltozhatnak, ha megváltozik a művelési mód, a tulajdonos, a táj, a talaj minősége (futóhomok megkötése, szikesek megjavítása, erdőtelepítés, erdőirtás, mocsarak lecsapolása, öntözőrendszerek kiépítése). A Homokszőlőt még mindig a régi nevén említik, pedig ma már erdő. Az Újszőlő egész területe dinnyével van beültetve, a neve viszont a régi maradt. De meddig? A földrajzi nevek létrejöttének gyakorlati oka van. Az ember tájékozódni akar a tájban, s ezt a táj feltűnőbb felszíni alakulatai segítségével éri el, azok megjelölésével. Meg akarja különböztetni a földfelszín egy-egy darabját a többitől, minthogy az valamilyen oknál fogva jelentősebbé vált számára. Írásos nyelvi emlékeink jórésze (birtokperek, birtokadományozások, határjárások) szinte a legelső felbukkanása óta tartalmaznak földrajzi neveket, amelyek helyhez rögzíthetők, s amelyek jelentéséből, alkotása módjából újraformálható részint az egykori táj állapota, részint a tájnak és az embereknek az a viszonya, amely a név keletkezésének alapjául szolgált. Írásos feljegyzések híján, némely esetben az élő nyelvi hagyományozás útján fennmaradt nevekből is vonhatók le ilyen következtetések, minthogy a földrajzi nevek bizonyos mértékig időtállóbbak, azaz megőrzik régi formájukat akkor is, ha a névben foglalt tartalom már nem valóság. Ezek a nevek a tájban lejátszódó eseményeknek, változásoknak elsőrendű emlékei, s így a történeti tudománynak is becses forrásai. A nevek csoportosítását Lőrincze Lajos metódusa szerint végeztem. (18-as irodalom)

A fogalmak, tárgyak események ismertetését a következő szempontok szerint igyekeztem összeállítani:

A gyűjtés helye, ideje
Az adatközlő neve, életkora, címe
A fogalom, a tárgy, esemény neve (hivatalos, népi névváltoztatások)
Pontos helymeghatározás, leírás
Történelmi esemény, monda, mese, babona
Felszíne, talaja, művelési ág régen és ma
Leletanyag, mit, mikor és hol. Jelenleg hol található

A tájnak és az embernek a nevek keletkezésében betöltött szerepét vizsgálva földrajzi neveink három nagy csoportba oszthatók:

Természeti nevek
Műveltségi nevek
Eseménynevek

I. Természeti nevek:

Amikor az ember és a táj között még nincs semmiféle kapcsolat, az elnevezés alapja csak természetes, változatlan táj lehet.

1./ A földfelszíni alakulások: nagysága, mérete szerint való megkülönböztetés általános volt a régebbi időkben. (keskeny-széles, kis-nagy, hosszú-rövid, alacsony-magas)

2./ Külső formájuk szerint: lapos, kerek, hegyes, horgas, görbe

3./ Fekvése szerint: közelebb-távolabb, följebb-lejjebb, jobbra-balra, külső-belső-középső, alsó-felső, előtt-mögött, möge, mellette.

4./ A táj természeti viszonyainak az ismerete szerint:

a./ növényzete, annak hiánya szerint (tar, kopasz)

b./ állatvilága szerint

c./ felszíni formája szerint (mező, nyak, part, domb, halom, árok, hát)

d./ a talaj minősége: agyagos, meszes, szikes, köves, homokos

e./ éghajlati jellemzői alapján

f./ színt jelentő melléknevek: sárga, veres, piros

5./ A táj egyes részei önmagukban is különbözővé válnak. Ennek az oka a pontos helymeghatározásra való törekvés. Ugyanis egyes nagyobb területek részleteikben is jelentőssé válhatnak, s azokat meg kell különböztetni. (A tető a domb felső részét jelenti. Hát, oldal, láb ugyancsak a domb részei. Tehát a nagyobb táj kisebb részeiről van szó.)

II. Műveltségi nevek:

Az embernek a tájjal kapcsolatos cselekményei növelik a különböző tájrészek egymástól való megkülönböztetésének, azaz új nevek keletkezésének szükségességét. Az ember tevékenysége nyomot hagy a tájban, megváltoztatja annak arculatát.

1./ Állandó kapcsolata van az embernek a tájjal a pásztorkodás révén (rét, kút, járás, itató, etető, állás, erdő)

2./ Halászat, vadászat.

3./ Földművelés: irtás, égés, nyilas (nyílhúzással osztott földek) ugar, kert stb.

4./ Emberi építmények: feltűnően megváltoztatják a tájat a tájban emelt különböző rendeltetésű építmények.

5./ A bányászatnak minden egyes esetben szerepe van a névadásban.

6./ Ösvények, járások, csapások, gyalogutak, dűlőutak, a táj részeinek elválasztását, megkülönböztetését szolgálják.

7./ Személynévi névadás: birtoklást fejez ki.

III. Eseménynevek:

A tájban lefolyt események akkor járnak névadással, ha jelentőségüknél, szokatlanságuknál, vagy tartósságuknál fogva magukra (illetőleg a tájra) irányítják az emberek figyelmét.

1./ Történelmi eseménynevek.

2./ Névadó, az eseményhez fűződő monda.

3./ Fantázianév, érzelmi, hangulati nevek.

(a földrajzi nevek megfogalmazása lélektani szempontból)

A KÜLTERÜLETI FÖLDRAJZI NEVEK CSOPORTOSÍTÁSA A LEÍRT SZEMPONTOK ALAPJÁN

I. Természeti nevek:

1./ Földfelszíni alakulások: Csécselapos, Keskenyoldal, Kisagyagos, Kisállás, Kisbikahalompart, Kiscsécselapos, Kiserdő, Kis Fényszarusi-dűlő, Kishalom, Kishíd, Kiskörtvélyes, Kocsorpart, Nagyagyagos, Nagybikahalompart, Nagycsécselapos, Nagyerdő, Nagyér, Nagyhíd, Nagykörtvélyes, Padnalos

2./ Külső formájuk szerint: Bírólapos, Boldogi rét, Darulapos, Görbeér, János-ere, Sárlapos, Sóstólapos

3./ Fekvése szerint: Belsőnaplás, Felsőrét, Határdűlő, Hatvani sarok, Hármas-határ, Kenderhalomalja, Keresztalja, Külsőnaplás, Pipishalomalja, Serházalja, Simonlapos, Sóstólapos, Szőlőkalja, Szögek, Tobán, Tokodilapos, Tulát

4./ A táj természeti viszonyai:

a./ Növényzet, vagy annak hiánya: Angyalnád, Csurianderék, Farkatlan, Gaznyilas, Gyékényes, Homokerdő, Kopaszagyagos, Lilom-tó, Makkoserdő, Nagyerdő, Piroskapart, Szilfa, Veresrét, Virágoshalom

b./ Állatvilág: Fácános, Pipiscsárda, Pipis-dűlő, Pipishalom, Pipishalomalja, Rókalyukak, Szunyogos, Ürgepart (A Pipis kezdetű fogalmak a növényzethez is).

c./ Felszíni forma: Galga, Gyöngyöshalom, Görbeér, Hadnagypart, Halomdombalja, Határdombok, Hegyeshalom, Hosszúhát, János-ere, Kántorpart, Kerektó, Kettőshalom, Kisbikahalom, Kishalom, Kocsorpart, Kozmapart, Kórés, Kutyahegy, Malomárok, Nádkút, Nagybikahalom, Nagyér, Pereskút, Pipishalom, Piroskapart, Rétföld, Rókalyukak, Sashalom, Sárhalom, Sebesér, Sós-tó, Süveg-tó, Szarvas-tó, Székesér, Szöghalom, (Sashalom) Szőlőhegy, Tokodi lapos, Tóteresztő, Ürgepart, Veresrét-tó, Virágoshalom, Virágostó, Vontatóhalom, Zagyva

d./ Talaja: Agyagos, Futóhomok, Gacsos, Homokerdő, Sómocsár, Szappancsik, Székhalom, Székes-ér

e./ Éghajlata: Szárazdomb

f./ Szín: Piroskapart, Veresrét, Veresrét-dűlő, Veres-tó

5./ Egy táj egyes részei külön nevet kapnak: Ennél a pontnál szinte a teljes névanyagot felsorolhatnám. Utalásként csak egyetlen példa:

A Szőlőkalja egy nagyobb „táj". Az egyes részek megnevezése a tájékozódás megkönnyítése végett vált szükségessé. Pl.: Árokháti út, Bírólapos rét, Ecsédi rét, Farkatlan, Gaznyilas, Nagyér, Szúnyogos, Zsombik

II. Műveltségi nevek:

1./ Pásztorkodás: Birgeúsztató, Borjújárás, Bugyogó, Csordajárás, Csordakút, Disznójárás, Ecsédi rét, Felsőrét, Homokerdő, Kisállás, Kocsoros, Lóúsztató, Nádkút, Pereskút, Szabadföld, Vágójárás, Veresrét, Zsombik

2./ Halászat, vadászat: Csigödrök, Halastó, Sóderbánya, Vadkacsás

3./ Földművelés: Dinnyeföldek, Homokerdő, Káposztáshalom, Kenderásztató, Kenderhalom, Keserűszőlő, Kocsoros, Körtvélyes, Mákhalom, Ószőlő, Pipis-dűlő, Szilvásszög, Szőlőhegy, Újszőlő

4./ Emberi építmények: Almási híd, Boldogi híd, Czeglédi csárda, Dittie tanya, Erdészház, Fekete híd, Galga-híd, Gátőrház, Kalapgyár, Kishíd, Külsőcsárda, Lóúsztatói híd, Menkohíd, Orion, Pallacsárda,

Pipiscsárda, Pipis-dűlő csárda, Serház, Tamusok hídja, Vadászház, Vasútállomás, Vasúti csárda, Vasúttanyai iskola, Vízimalmi híd, Vízimalom, Winklertanyai iskola, Zsámboki híd.

5./ Bányászat: Homokbánya, Sóderbánya

6./ Utak, dűlők: Ágói határ, Ágói út, Berényi út, Boldogi határ, Boldogi út, Brinzai híd, Brinzai út, Csányi határ, Csányi út, Csengetyűs-dűlő, Csonthalom-dűlő, Határ-dűlő, Hatvani határ, Hatvani út, Iskola-dűlő, Kereszt út, Kétölút, Kis Fényszarusi-dűlő, Kórés-dűlő, Köves út, Lipóczilapos-dűlő, Lőrinckátai határ, Lőrinckátai út, Pusztamonostori határ, Pusztamonostori kisút, Padnalos-dűlő, Pipis-dűlő, Réti út, Sóstói út, Szárazdomb-dűlő, Tóalmási határ, Tóalmási út, Turai határ, Turai út, Veresrét-dűlő, Virágoshalom-dűlő, Zsámboki határ, Zsámboki út

7./ Személyi névadás: Albert-tó, Barabáspart, Csécselapos, Csufitárok, Dobák-tó, Fehér-tó, Ficsur, Gáspárszög, Gerőcsdomb, János-ere, Kaló szőlő, Keserű szőlő, Lipóczilapos-dűlő, Ocsko Jani-dűlője, Rimóczi-tó, Sárközi-tó, Simonlapos-tó, Sőregi-dűlő

III. Eseménynevek:

1./ Történelmi események: Domján völgye, Ecsédi rét, Kókai szállás, Peres-dűlő, Pereskút, Szabadföld, Szent Kozma Damján, Tóteresztő, Trianon

2./ Monda: Barátok-tólja, Csörsz-árok

3./ Fantázia, érzelmi, hangulati nevek: Halesz, Kenyérvárópont, Rossz-Galga, Sárkánygödör

A község birtokrészletezési vázlata az 1883-as kataszteri térkép alapján

Dűlő	hold	öl
1. Beltelek	216	1280
2. Serház alja	176	1433
3. Gyikines és Sóstó lapos	533	216
4. Süvegtó és Veresrét	618	176
5. Virágoshalom	806	533
6. Uj-szőlő	244	618
7. Kenderhalom alja és Száraz-domb	113	806
8. Nagy égés és Padnalos	119	244
9. Görbeér és Csonthalom	741	113
10. Székhalom	813	119
11. Kórés-ér	1042	741
12. Futóhomok	402	813
13. Halastó környéke és Dinnyeföld	382	1042
14. Angyalnád	38	402
15. Bornyujárás	395	382
16. Réhely és Szilvásszög	170	38
17. Bugyogó	48	395
18. Külső Naplás	289	170
19. Felső naplás és Kocsoros part	360	48
20. Nagy Körtvélyes	51	289

Dűlő	hold	öl
21. Kis Körtvélyes és Gáspárszög	126	360
22. Kozma	64	51
23. Ó-szőlő	165	126
24. Szőlőkalja	547	64
25. Csordakút	32	165
26. Gáspár és Szilfaszög	302	547
27. Kis állás	171	?
28. Vontatóhalom, Rókalyuk és Ludas-tó melléke	420	?
29. Nagy Bikahalom	380	284
30. Simon és Csécse lapos	475	741
31. Csányi határ	912	?
32. Mákhalom és Pereskut	509	?
33. Lipóczi lapos	413	1442
34. Pipishalom és Nagy agyagos	461	1262
35. Keresztalja	49	1061
36. Kopaszagyagos	325	?
Utak	268	?
Vizek	44	?
A birtokrészletek összesen	**13. 240 hold**	**243 öl**
	7620 HA	

Birtoktelkek részletezése gazdasági csoportok szerint

	4.313.1867 (kh)	1975 (ha)	1977. igazgatáshatáros összesítő alapján Közs.T. 3291-5. sz.			Béke Tsz. 1980 (ha)
			Belterület (ha)	Külterület (ha)	Összesen (ha)	
Szántó	7226	5499-0441	23-1456	5048-5981	5071-7438	5091,4
Kert, rét	3614					
Kert		146-000	151-1398		151-1398	
Rét		451-6100		228-0315	228-0315	188
Szőlő	345	110-7157	6-8402	64-9893	74-8295	52,2
Legelő	639	241-4547	1-1740	371-8049	372-9789	372,8
Gyümölcs		1-2695	0-7215	0-6466	1-3681	
Erdő	7	494-8968		1009-8036	1009-8036	825,1
Nádas	255	2-3191		2-1033	2-1033	1,4
Sík víz	702					Farkas István
Futóhomok	416					- Béke Tsz. -
Beltelek	267					adatai
Utak	136					alapján
Kivett		672-4523	159-8745	511-8892	707-7637	287,9
Összesen:	13607 kh 7831 ha	7619-7622	378-8957	7240-8665	7619-7622	6818,8

A KÜLTERÜLETI FÖLDRAJZI NEVEK RÉSZLETES LEÍRÁSA

Ágói határ

Jászfényszaru határának Ágó felé eső része. A Pereskúttól K-re fekvő terület. (Általában a megnevezett község felé eső határrész. Kiterjedésük meghatározása nem egyértelmű. Fényképek jelzése: F + szám

Ágói út

A Fürst Sándor utca K-i végétől a Sóstói kereszt, Kopaszagyagos, a Hetes őrház érintésével húzódó út. Teljes hossza kb. 7 km. A Fürst S. utca és a 32-es főközlekedési út (a továbbiakban 32-es) közötti szakaszát Sóstói útnak is nevezik. A név általánosan ismert. (F. 96.)

Agyagos

A Gyékényes, a Nagyagyagos és a Kopaszagyagos területét foglalja magába. (F. 64, 92, 98, 99.)

Nevének változatai: Agyagostó (4. 24. 1864.) Kis Agyagos, Kopasz (9. 395.) Kopaszagyagos (KT. 1883. kataszteri térkép, továbbiakban KT.), Sós tó (KT. 1883, 1929.) Az 1929-es évszám katonai térképet jelöl a továbbiakban (Sóstó) (4. 22. 1864.) Sóstó Agyagos.

A Nagyagyagos a Berényi úttól a Vasúti-dűlőig terjed. Szinte kizárólag legelő. Kis része szántó.

Kisagyagos a Berényi úttól délre, egybe olvad a Kopasz és a Nádasagyagossal, amelyet Sóstónak és Vadkacsásnak is hívnak. Ismert neve még a Sóstóagyagos. Jórészt nagyon silány szikes legelő, kisebb része nádas. A Kopaszagyagos átnyúlik a Berényi út északi oldalára. Tökéletesen látható az a kis kiterjedésű horpadás, amely a Kopaszagyagoshoz tartozik. Itt ered a Székes-ér. A felsorolt nevek általában ismertek. A Kopaszagyagos déli részén FB. tanyája mögötti kis-kiterjedésű nádast Császárlaposnak hívják. Nevének eredete ismeretlen. Csak az említett család ismeri e nevet.

A továbbiakban is magától értetődő nevek magyarázatára (Agyagos, Szikes stb.) nem térek ki.

Kissóstó, a Sóstói úttól nyugatra a Sóstói kereszt után. Közepes értékű szikes, legelő volt. Ma szeméttelep. A Kissóstóban én még fürödtem 1936 táján. 70-80 cm víz volt benne. 1940-től legelő.

(RP.) *„A Nagyagyagosba 1972-be sódert kerestünk. Több helyen kutat fúrtunk. A fúrófej beragatt az agyagba."*

(HJ.) *„A Nádasagyagosba huszonhét* (1927. mt.) *után még vágtuk a nádat."*

(JI.) *„Régen az asszonyok oda jártak ki mosnyi. Jó lúgos vót a víz. Sukkal mostak. Tizenhatba* (1916, mt.) *gyüttünk haza Ágórú, aratásrú, szombaton. Ott fürdöttünk anyaszült mesztelen."*

(4. 37. 1942.) Gyógyító Sóstó „ ... *aminek helyét ma már inkább csak vadszik jelzi. Nyáron már alig van vize ..."*

Agyagos-tó

Lásd: Agyagos, Kopaszagyagos (F. 64.)

Agyagos-dűlő

Az 1883-as kataszteri térképen (a továbbiakban KT. 1883.) a 34-es és a 36-os dűlőszámmal jelölt területek. A Nagyagyagos a 32-es úttól a Vasút-dűlőig, a Kopaszagyagos a 32-es úttól délre. Lásd még Agyagos. (F. 98.)

Albert-tó

(KT. 1883.) Neve személyinév eredetű. A Székhalam-dűlőben, közvetlenül a Kórés-ér balpartján, a Kátai határon van: jelenleg gyenge kaszáló. (F. 72.)

(BS. 1925.) *„Koncsik tónak is híjják, mert annak a főggye vót ott."*

(FP.) *„Kókai-tónak is hiták, mert egy Kókai nevű kátai emberé vót."*

(PK.) *„Pap-tónak hívják, mert a kátai papé volt."*

Almási határ

A Székhalom- és a Kórés-dűlőtől, délre fekvő határrész. Egyebet az említett dűlőknél. (F. 65.)

Almási híd

Az Almási út (Tóalmási) vezet rajta keresztül a Galgán. Galga-híd: Az új hidat 1973-ban építették fából, vasbeton alapra. (F. 53, 43.)

Almási út

Föld út. A zsámboki kövesútból ágazik ki, mintegy 250 m-re a Zagyva-hídtól, a Birgeúsztató után délnyugati irányba. A Galgán túl, a Keresztútnál enyhe töréssel tart a Kórés-éren át. Hossza kb. 3 km. (F. 40, 67.)

(FS.) *„Kiss Sándor főbíró korába az utat megemeltette a Galgáná is meg a határná is mert ott vót a leglaposabb, meg most, is az. Az utat végig összehányatta úgy 1930-33 idejibe."*

Almásúti sóderbánya. Lásd: Kavicsbánya. (F. 74.)

Angyalnád

(4. 22. 1864., KT. 1883.) Angyalos. A név kevésbé ismert. Legelő. A turai határban a Réti út és a Galga között.

Angyali: átvitt értelemben jót, (jó kaszálót) jelent. (F. 25, 30.)

(RJ.) *„Jó nádnyilas vót. Az én gyerekkoromba* (kb. 1910.) *már kaszáló vót."*

Nyilas: (31.5.275.) *„Két, vagy több különféle hosszúságú összefogott nyílvessző, ... amelyből sorsoláskor húznak, illetve az így végzett sorsolás. ... a feudalizmus korában.* (Feudalizmus: a középkorra jellemző társadalmi rend, amely a jobbágyoknak a földesúrtól való kizsákmányolásán alapult.) *Valamely paraszti közösség kezelésében lévő földnek egy-egy igénylőre jutó és nyílvetéssel kisorsolt része."*

(31. 5. 276.) *„Nyilas, nyílhúzással, nyílvetéssel kisorsolt közösségi földdarab, osztályrész, főleg rét, legelő, erdő."*

(31. 5. 277.) Nyílhúzás; *„földnek évenkénti szétosztására, kijelölésére, nyílvetés."*

Árokhát, Árokháti út

Csak az idősek ismerték. Ma már nincs meg. Az Öregszőlő északnyugati részétől ágazott ki, a partosabb helyeken vezetett az 5-ös őrházig. A földet kétoldalról fölhányták útnak, innen a neve.

(RP.) *„A szőllőkajjátú a Bikahalom felé a partosabb részeken vezetett."*

(FS.) *„Mennyi kellett szekérrel* (nem tudja mikor mt.) *oszt a fődet a partosabb részeken kétódarú főhányták. Az ötöshö visz ki..."*

Asszony tsz.

Erdei Tsz. Hivatalos nevén az Újreménység Tsz. (40. 3.) *„1957-ben alakult a megye első és egyetlen asszonyszövetkezete."* Központja az erdő alatt. (F. 42.) *„1960-ban egyesült az Aranykalásszal Szabadság néven, majd a Békével 1965-ben Béke Tsz. néven."*

(41.) *„Megalakuláskor öten voltak. 1959. augusztusában 25 asszony és egy férfi, Gődér Ernő, az akkori elnök ..."*

(NJ.) *„Első elnöke Hajcsik Imréné volt, aki a Vorosilov utcában lakik."*

(SC.) *„A Szabadságot csak Erdei Tsz.-nek hítuk."*

Barát-tó

(4. 146.) *„Monostort, melyet később újra alapítottak, a hagyomány szerint Aba Sámuel alapította 1042 körül ...*

Kétségtelen, hogy itt csakugyan apátság állott fenn a középkorban ... Bencés apátság egykori léte ma már tisztázott. E monostor helye is pontosan ismert már. Az egri egyházmegye 1843. évi sematizmusa szerint valóban a Barát-tó mellett állott az apátság. 1891-ben azután Szele, fényszarusi ügyvéd saját szőllőjében véletlenül megtalálta a templom és az apátság romjait valóban a Barát-tó keleti csücskétől kissé észak-északkelet felé a fényszarusi vasútállomástól a községbe vezető úttól északra. Romjai 1758-ban még annyira épek voltak, hogy ekkor két ferencesrendi barát itt még missziót tartott. Hogy mikor pusztult el, nem tudjuk, a török világ alatt már nem említik." (F. 112, 113.)

1968 táján a Nemzeti Múzeum két munkatársa keresett fel, hogy jelöljem be a tavat térképükön. Közölték, hogy Szele, Herman Ottóhoz írt egyik levelében említette a kolostort.

1972-ben a Barát-tó helyén kb. 1 kh. kiterjedésű kaszáló volt. A keleti szélén egy kútszerű mélyedés. A víz mélysége meghaladta a 2 m-t. Ma az egész terület szántó. Neve közismert.

(11. 133.) *„A vasút felől, vezető út baloldalán valamikor monostor volt, aminek még ma is* (a kiadás éve: 1930. mt.) *megvannak a nyomai."*

Adamcsek Imre tanítómtól hallottam negyedik osztályos koromban 1934-ben, hogy a tó fenekére süllyedt harangok mindig megkondultak, ha a falut valami veszély fenyegette.

(RP.) *„A tól vize soha nem fagyott be. A tól partján lévő templom besüllyedt a tóba. A tóbul a harang minden hetegyik esztendőben felgyütt."*

(HJ.) *„A Kalo-dőllőbe* (1946-ig a szóban forgó terület Kalo Márton tulajdona volt. mt.) *ki akarták ásni a harangot, de ahogy ástak egyre lejjebb süllyedt."*

(RJ.) *„A Barátok-tóljáná valamikor egy templom vót, oszt ott barátok laktak. Valami mijatt elsüllyett a tólba. Egyidőbe belefogtak, hogy kibontyák, de nem sikerüt."*

(JI.) *„Cserháti István 1826-ba született. Kossuth katonája vót. Apám tűle hallotta, hogy 1863-ba rettenetes szárasság vót. Még nád se termett. Becsapták a marhákat az emberek a szőlők alá. A csengetyűrű, meg a kolomprú tutták, hogy merre jár a marha. A Barátok-tólja is kiszáratt. Kutat akartak ásnyi, hogy legyen hun itatnyi. Megtanáták a harangot, de nem bírták se kiásnyi, se kihúznyi. No majd másnap. De rágyüvő éjjerre olyan nagy eső lett, hogy elborította a víz a tólat. Benne is maratt a harang. Egy templom vót ottan."*

(DKJ.) *„A nagyapámtól hallottam* (1877-ben született, mt.), *hogy 1868-ban olyan nagy szárazság volt, hogy a piacon még a krumplit is literre mérték. A Barát-tó is kiszáradt. Az emberek hozzáfogtak, hogy a harangot kiássák. Meg is találták. A fülibe belekötöttek egy rudallókötelet. Befogtak hat pár ökröt, de a harangot nem bírták az ökrök kihúzni. Abba maradt, hogy majd másnap újra megpróbálják. De éjjelre olyan nagy eső esett, hogy elöntötte az egész területet a víz."*

(KP.) *„Mikor veszély fenyegette a falut, ezekkel a harangokkal jelezték."*

(55. 9.) *„A Barát-tóról az emberek azt tartották, hogy annak a helyén régen egy templom állt, amely vihar alkalmával összeomlott és elsüllyedt, helyén egy tó keletkezett. Csak harangjai maradtak meg. Ha eső, vagy vihar alkalmával a tóban összegyűlt a víz, a harang is megkondult. Az emberek ilyenkor veszélyt sejtettek, azt hitték, hogy a harang kongása háborút, földrengést, vagy éhínséget jelent. Sokan imádkoztak ilyenkor, hogy bűneiket jóvá tegyék."*

A helyszínen a tó helyét még ma is jól fel lehet ismerni. A tó a Bak Zoltán tanyájától – az AFTH Szolnok megyei Felügy. 1965. térképén 0-730-as számmal jelölve – KDK-re 300 méterre van. Ma már szántó, de a horpadás téveszthetetlenül észrevehető. E hajdani tófenék fölött húzódó homokparton, tőle északkeletre 200 m-re tömegesen szórványcsontokat találtak évről évre. – Pálinkás Jánosné közlése – E homokpart a 32-es útig húzódik enyhe lejtővel özv. Pálinkás Jánosné Czeglédi Rozália Vasút tanya 45. sz. házáig. A tanya területén szürke égetett cserépmaradványok kerültek elő. A tanya a berényi útelágazástól a 32-es főút nyugati oldalán van a vasút irányába kb. 250 m-re. Biztosan állítom, hogy az említett homokparton találhatók a templom, a kolostor, lakó- és gazdasági épületek alapjai.

Leletek: 1965-ben találtam a tó közvetlen közelében egy kettétörött sóőrlő követ. E tárgyat a helyi Néprajzi Gyűjtemény anyagával együtt a jászberényi Jász Múzeum raktárába szállították 1980 májusában. Cseréptöredékek. (A leletanyag begyűjtve 1981. augusztus 16-án.)

1. Keskenyfenekű (8 cm) hasas szilke, úgynevezett gömbölyű szilke (csak töredékrész van a fenékből.)

2. Nagyszilke. Ajaktöredék, kihajló ajak. Az ajak ívéből következtetve a száj átmérőjére 21 cm. Hasas. Egyéb töredékleletekből is arra lehet következtetni, hogy az égetett hamuszürke cserépedények korongon készültek.

Belső naplás és Kocsorópart

Lásd: Naplás.

Berényi út (Birinyi út)

A 32-es útnak a községbe bevezető bekötőút elágazásától (a Trianontól) a monostori határig tartó szakasza.

Béke Tsz. géptelepe

A Kalapgyárral szemben. A Béke Tsz. 1964-ben alakult a Zöldmező és a Petőfi Tsz-ek egyesüléséből. 1966-ban egyesült a Szabadság Tsz-szel 1975-ben a Lehellel Béke Tsz. néven.

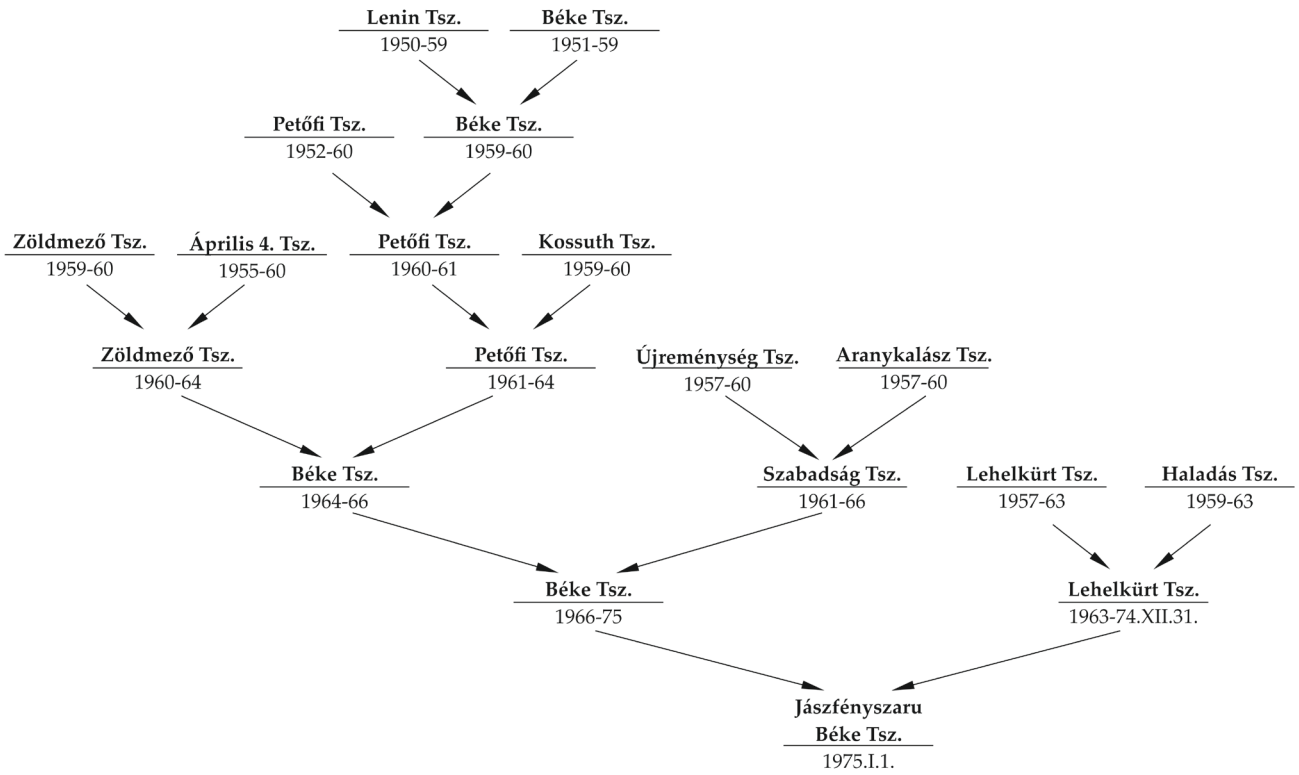

Bikahalompart

Kisbikahalompart: a Vasútállomástól Hatvan felé 3 km-re, a határ és a Vasút találkozásától északra. Szántó. (F. 120, 122.)

Nagybikahalompart: Az előzőtől délkeletre 1 km-re közvetlenül a Vasút északi oldalán André Sándor tanyájától délre. Szántó.

Fodor szerint mind a két part mesterséges halom (4. 14. 1864.). Pásztorok vigyázó, figyelőpartja volt. Nevük általában ismert.

(BJ.) *„A harmincas években agáckafát szettünk ki ottan, oszt sok embercsontot tanátunk."*

(PS.) *„Bikákat neveltek* (legeltettek mt.) *ott. Gyepjárás vót ottan."*

(HF.) *„A partra jártak föl a marhák delelni, mert a laposokban víz volt."*

Jászfényszaru 1965-ös átnézeti térképén Nagybikahalom név helyett Nagy Ékahalom szerepel. Ez feltétlenül elírás, mert az 1883-as kataszteri térképen és az 1929-es katonai térképen is Bikahalom néven szerepel. A több tucat adatközlőm közül senki sem ismeri Ékahalom néven.

Birgeúsztató

A Zsámboki úti Zagyva-híd után balra, ma még szeméttelep területe, az Almási úti elágazásig. 1975-ig vályogvetők dolgoztak itt több évtizeden át. Alaposan kigödrölték a régi gyepföldet. (F. 41.)

(RP.) *„Ahun a vályogvető gödrök vótak főleg nyírás előtt fürdették meg a birgét, hogy tiszta legyen a gyapja."*

(BJ.) *„A Menkó hídnál és a Lóusztatói hídnál vót. A birgéket a májusi nyírás előtt úsztatták."*

(PS.) *„Emlékezetem szerint harminc után* (1930. mt.) *már nem igen úsztattak."*

(RJ.) *„Ott kisebb vót a víz. Mink is hajkurásztuk tavasszal, gyerekkorunkba a birgéket."*

(6. 58-75.) *„Az itteni kedvelt juhászat szinte sok baj okozója. Szándékosan vagy véletlenül is más földjén legelnek a birkafalkák ..."*

Bírólapos

Bírólaposa, Bírólaposrét, Bírórét. Neve alig ismert. Ma szántó. A Szőlőkalján, az Ecsédi-rét, a Csordakút, a Szunyogos, a Farkatlan között fekszik.

(JI.) *„Egy része rét, legelő, a vizesebb helyeken kaszáló vót."* (kb. 1930.)

Boldogi határ

(bódogi) a Körtvélyes és a Külsőnaplás területe. (F. 21.)

Boldogi híd

A Vöröscsillag út folytatásaként egy 250 m hosszú földút vezet a boldogi Zagyva-hídhoz. A név mindenki által ismert. (F. 73.)

Boldogi rét

A boldogi Zagyva-híd tengelyében folytatódó út a Csuriáni út. Az ettől északkeletre fekvő terület a Boldogi rét. Ma szántó. A név nem használatos.

Boldogi út

A Vöröscsillag út folytatása a hídig, majd azon túl jobbra a Zagyva töltése mellett a határig. Hossza a hídtól a határig a folyami jelzőtáblák alapján 950 m. (F. 36.)

Boldogi út néven ismert a Csuriáni út is, mint az előző cím alatt már említettem. Az út a híd után kb. 750-800 re megszűnik. Valamikor kijárt a határra Oroszi Flórián tanyája mellett.

(SJ.) *„A Surjányi út má 44-be* (1944. mt.) *se gyütt ki a határig. Front alatt egy orosz teherautó gyütt Fészaru felül, oszt én nekik az utat az Oroszi Flóri tanyája mellett a határig, onnan meg Bódog felé megmutattam."*

Borjújárás

(Bornyújárás) (KT. 1883.) A helybéliek általában az Almási út a Zsámboki kövesút és a Galga által határolt területet nevezik így. Az 1883-as térkép szerint kinyúlik északnyugat felé az Angyalnádig, a Réti út meg a Galga között. Túlhalad az Almási úton is kelet felé közel 1 km-ig. Ma szántó. Főleg az idősebbek ismerik.

(RP.) *„Növendékállatokat legeltették itten, mer közel vót a városho, meg jó fü termett a folyó mellett."*

(PS.) *„Bornyunevelő vót. Azé választották ezt mer közel van a községhö, meg jó fű terem rajta. 1880 előtt vót ott csak közös legelő."*

(JI.) *„Régebben, mikor még közös gazdálkodás vót, 1853 előtt, minden évbe meghatározták, hogy a határ melyik részin vetnek búzát, kukoricát, krumplit, meg egyebet.* (A tagosítás 1852-ben kezdődött, mt.) *Meg hogy melyiket haggyák nyilasnak. A gazdáknak is újra mérték a fődet. A Csányi határba meg a Peresen egy öl után 2-2,5 kh fődet mértek. A zsámbokiba meg a turaiba, az Angyalon már 8-9 kh. főd járt, egy öl után. A főd minősígitű függött."* Itt említem meg, hogy nagy állattartás volt a jellemző az egész Jászságra s Fényszarura is.

(4. 256. 1699.) Adatok a Pentz-féle 1699-es összeírásból

Jászfényszaru állatállománya:

szarvasmarha	2125
ló	248
juh	1605
sertés	989
összesen	4967

A családok száma: 168. Egy családra jutó állatok száma: 29,5

Borjúnevelő

A Béke Tsz. borjúnevelő telepe a Felsőréten Észsiás József (Ady u.) volt tanyájánál.

(MGY.) *„Karám van a Füstös Ézás tanyájának a helyin."*

Karám: (31. III. -752.) *„Náddal, gyékénnyel, vesszővel, deszkával bekerített, rendszerint fedetlen hely a szabadban legelő háziállatok tartására és védelmére."*

Brinzai híd

A hatvani és a fényszarui határon vezető út végében a Zagyván épített fahíd. Fekete híd volt a neve. Nem ismert. Csak az idősek emlegetik.

(BI.) *„A Zagyván építették a hatvaniak, pont a határra."*

(BS.) *„1963-ban vitte el a víz."*

Brinzai kishíd

A Brinzai Feketehíd helyére építették a szilfai tanyaiak. Nem a töltésre, hanem a mederre épített két gerendás, korláttal ellátott gyaloghíd. Rossz állapotban van. Neve ismeretlen. (F. 9.)

Brinzai út

Az előbb említett hatvani határszakaszon épített földút. Neve alig ismert. (F. 10, 11.)

(BS.) *„A fényszarusiak építették gátnak, hogyha meggyütt a víz ne öncse el a fényszarusi határt. Az én mezőőri időmben is vót úgy, hogy megszalatt a hatvanibú a víz."* (Mezőőr volt 1968-tól 1977-ig. mt.)

(BI.) *„Az út a határon vezet. Kétodarú fő vót hányva a főd. Vétte a fényszarusi határt, ha meggyütt a víz."*

Az út a zagyvai szakaszán helyenként 1,2 m magasra van feltöltve.

Bugyogó

(KT. 1883., 4. 22. 1864.) Hugyogó (1929. 9. 16.)

Hangutánzó szó. A víz bugyogó, bugyborékoló hangját idézi, kevésbé ismert név. Az 1883-as kataszteri térképen a Galga medreként szerepel. A mostani Galga meder az Almási útnál megszakad. A Zsámboki út és az Almási út közötti galgaszakasz akkori neve a térkép szerint Malom árok. A Galga víz név

a jelenlegi erdőt északról körülvevő nagy kanyarulathoz van írva. Ma a Galga morotvája. A Bugyogó hajdan vízállás, nádas volt, ma rét, helyenként kaszáló. (F. 28, 29, 31.)

A Felsőréti úttól északra az erdőtől Ézsiás József tanyájáig húzódik. Helyenként közel 100 m széles a hajdani Galga meder. Elkeskenyedő szakasza a Döglött Galgában vagy más néven a Rossz Galgában folytatódik. Dányi Antal tanyájánál keresztezi a Felsőréti utat, s csatlakozott a mai Galgamederhez. Tulajdonképpen ez a Csörsz-árok nyugati szakasza. (A fényszarui határban. Lásd: ott.)

(PS.) *„A régebbi világba nagyon jó nád termett ott 1900-ig. Aztán meg vót vegyest kákával. Az én apám idejibe (*1864-ben született, mt.) *vót olyan év, hogy termett ottan 600 kéve nággya 1200 ölön. A kévék derékvastagságúak vótak. Az én időmben, amikor jussótam* (az apja 1935-ben halt meg, mt.) *jó kaszáló vót ott. Marhajárásnak nem lehetett hasznányi mer a marha lába nagyon lesüppett benne, oszt ledőt."*

(RJ.) *„A Döglött Galgábú együtt bele a víz a szabályozás előtt."*

(JI.) *„Nagy tól vót. Gyerek koromba én fürdöttem ott. A bátyám 1907-be marhapásztor vót. Deletettünk ottan. Mentünk halásznyi. A halak meg vótak kábúvá, mert a víz csak térgyigérő vót."*

(BS.) *„A Fekete Ézás tanyájátul az erdőig vezető lapos, széles ér, ki egészen az erdőn keresztül a Sárkánygödrön, a Lóusztatón, a Birgeúsztatón át a Sebesérig mind a Bugyogó."*

Cigánydomb

(F. 46.)

(SZA.) *„Árokszállásrú származott egy Petes nevű ember. Jó barna képű, cigányos kinézésű ember vót. Ez a homok itten a tanyámmal szembe* (Homok tanya 446. mt.) *az ő főggye vót."*

A terület szántó. A nevet csak a környékbeli tanyaiak ismerik.

Csányihatár

Lásd: Csányihatár-dűlő. (KT. 1883.) (F. 60.)

Csányihatár-dűlő

A Simon és a Peres-dűlőktől keletre fekvő határrész. A fényszarui határ leghosszabb dűlője: 6 km.

Csányi út

Vagy Gyöngyösi út. A Vasúton túl három irányba vezet tovább az út, északnyugat felé a 32-es főút. Délkelet felé a Pipis-dűlő, északkelet felé a Csányi út.

(BI.) *„A Vasúttú Csány felé vezető fődútat nevezzük Gyöngyösi útnak is. Amikó még nem vót meg a hatvanyi kövesút, azon közlekedtek Csány, Átkár, Gyöngyöshalász meg Gyöngyösnek."*

Csárda

Lásd: Czeglédi csárda, Homok csárda (Palla csárda), Pipis csárda, Pipisdűlő csárda, Vasúti csárda (31. I. 839.) Csárda: *„Falun vagy városon kívül, többnyire országút mellett épült kocsma, ahol rendszerint éjjeli szállást is kaphat az utas."*

Császárlapos

Fehér Béla tanyája mögött (Agyagos 201.) lévő nádas. Nevét máshol nem ismerik. (F. 99.)

Csengetyűs-dűlő

Vagy Ocskó Jani-dűlője. Nevét csak az idősek ismerik. Ma már nincs meg. Az Újszőlő négy dűlője közül északról a második. (F. 91.)

(RP.) *„A Csengetyűs-dőllő az Újszőllőbe vót. Négy lábon álló kis harang vót. Amikó a madarakat akarták elijeszteni, megkondították."*

(BI.) *„1920-ban még megvót az állvány."*

Csengetyűs-part

(F. 91.)

(VI.) *„Az Újszőllőben Jáger János tanyájánál lévő part. Azon a parton volt a csengetyű."*

Csécselapos

Vagy Csécseláp (4. 22. 1864.) Nagy Csécse Lapos

(KT. 1883.) Kis Csécse Lapos (KT. 1883.) Simon és Csécselapos-dűlő (4. 25. 1699.). (F. 116, 117.) (4. 25.)

„... A Csécse láp nevét adó családot ugyanitt (Fényszarun. mt.) *írták össze 1699-ben."*

(PS.) *„Sok víz vót benne. Tól vót. Hasznavehető nem vót benne. Apámnak is vót főggye a Kis- meg a Nagycsécsébe is. Ha nagy szárasság vót, akkor egy részit főszántották. Termett három évet is. Asztán meggyütt a víz, oszt, vízállás vót sok évig. 1900 táján vót egyszer főszántva."*

(BI.) *„A Kiscsécse lehetett vagy 5 kh., a Nagycsécse meg 50 kh."*

(KPI.) *„1980 őszén felszántották mindet újra, de most megint fölbukott. Gyepfőd most."*

A Kiscsécselapos Kis P. Imre tanyájától – Csécselapos 82. – 300-400 m-re keletre van a Csányihatár-dűlőben a Csányi úttól keletre. Gyep.

Nagycsécselapos; Kis P. Imre tanyájától északkeletre. Hasznavehetetlen gyep, gazos.

Csígödrök

(23. 38.) *„ ... a Zagyva mellyékén jó kaszálója vagyon nádallója, tsikászója..."* (F. 4.)

(BS.) *„Halat, meg halcsíkot termett."*

(RJ.) *„Sok halcsík vót benne."*

Nevét csak az idősebbek ismerik. (33. 450.) *„... A réti csík... mocsaras lápos vizekben, iszapos folyókban mindenütt megtalálható ... A kövi csík ... gyorsabb folyású, homokos, kavicsos, tisztább fenekű vizeket kedveli."*

A Galgában én is fogtam kövi csíkot 1959-ben.

(HJ.) *„Az Öregszőllő alatt húzódó Nagyér az ORION gyár mögött kezdődik a kövesútnál, a Dobák másodbíró volt tanyájánál* (Most Kiss Sándor lakik abban a tanyában, mt.) *A Szőllőkaljáról vezeti le a vizet a Zagyvába. A Csígödrök a Nagyér Szilfai úttól a Zagyváig vezető rövid szakasza."*

Csonthalom

(1929.) Az Almási út és a Kereszt út kereszteződésétől keletre 300 m-re. Nem sikerült azonosítani. Az emberek a Csonthalom-dűlőt általában ismerik. De a halmot, a partot senki. Honfoglalás előtti temetkezési hely. A terület ma mező.

(4. 17. 0.) *„ ... egy óriási sirhalomnak bizonyult. ..."*

(4. 18. 1864.) *„A benne talált csontokról kapott nevet a fényszarui Csonthalom."* (F. 76.)

(FS.) *„Ha mélyen szántottunk, vagy gödröt ástunk, csak csontot tanátunk."* Lásd még: Csuriánderék halma.

Csonthalom-dűlő

A Galga és a Zagyva vonalától délre, az Almási út, a Székhalom és a Kátai határ által befogva fekszik. Fele részben erdő illetve szántó. A név ismert.

Csordajárás

(FS.) *„Disznócsorda legelt az Égésen, ahol a Birgeúsztató, utóbb meg a vályogvető gödrök vótak."*

A név szinte ismeretlen. A terület ma szeméttelep. Csorda: (31. I. 928.) *„Reggelenként kihajtott, esténként hazaterelt .... szarvasmarhák nagyobb csoportja."*

Csordakút

(KT. 1883.) (F. 7.)

(PS.) *„A Kozmátú a Szilfai út mellett majdnem a Ludasig."*

(RJ.) *„A Kozma után vagy másfél kilométerre. Benyút a Szőllőkalja, a Farkatlan meg a Gaznyilasnak. Szabadfőd vót. A marhákat legeltették rajta. A gazdák, meg a kössig határozta el, hogy mellik dőllőt haggyák legelőnek. Mindenki főggye szerint csaphatta ki az állatokat a szabad legelőre."*

(BS.) *„Még nagyapámtul hallottam régebben: fijam, azé nevezték Csordakútnak, mer nagy szárasság vót, ott ástak kútat oszt ott itattak."*

A nevet csak az idősebb emberek ismerik. Ma szántó. Most kukoricát termelnek rajta.

Csörsz-árok

Lásd: Kisárok (F. 27-28, 94, 95, 110, 111.)

Csőszkunyhó

(BS.) *„Gyerekkoromba is megvót a Makkoserdő széllén. Az erdőőr lakott benne. A huszas évekbe Gődér Ernő, a harmincas évekbe Vancsik István, 1960-ig D. Szabó Sándor vót az erdőőr. Az Újreménység Tsz. 1957-től csibenevelőnek használta."* A Csőszkunyhó az Öregerdőben – a Makkoserdőben – a ma is meglévő tisztás északkeleti sarkában, a Kisárok partjára épült. A hatvanas években bontották le.

Csufitárok

Csufitgödör, igen látogatott fürdőhely volt a Zagyvában, a Boldogi Zagyva-hídtól északra kb. 1000 m-re.

(RP.) *„Egy Csufit nevű ember belefút a Nagy Pista* (a kisvendéglő vezetője, mt.) *apja tanyájáná lévő kútba."*

(HJ.) *„A Csufit a Rácz család ragadványneve volt. Ebből a családból származik Rácz Vendel, Rácz István, Rácz Antal, Rácz János. Az apjok cigány vót. A felesége olácigány vót. Börtönbe is ült. Felesége halála után a nevelt lányával állt össze, ottan vót neki főggye."*

(JI.) *„Rácz Sándornak csúfneve volt a Csufit. A Zagyva medret a Kozmán túl a községtől kibérelte. Még 500 kocsi szénája is termett néha. Az egyik évben nagy szárazság volt. A mederbe ásatott egy nagy kutat, inkább gödröt, hogy a marhák inni tudjanak. Később sokan jártunk a Csufit-gödribe fürdenyi. A fiai közül még ma is él Rácz István 84 éves, Rácz János 80 éves."*

A név kevésbé ismert.

Csurián

Csurián derék (1929.) Csurián nyilas (4. 247. KT. 1883.) Csurián, Csúrjány, Surján, Surjány, Csurián nyilas

(9. 16.) A Boldogi határnak a Zagyvától nyugatra eső, mintegy 2 km-es széles sávja. A név alig ismert. Ma szántó. (F. 36.)

(31. V. 1925.) *„Surján; fiatal erdő, vagy fiatal fa. Surjános."*

(RP.) *„A surján valamikor lapos, vizenyős terület vót. Csak káka, meg gyíkíny termett rajta."*

(BI.) *„Valamikor huszonhat táján* (1926. mt.) *sok hal vót ott, nád is vót. Akkor őrőztem ott a marhákat. Az árokba is hal vót."*

Csuriánderék halma

A név és a hely is teljesen ismeretlen.

(9. 17.) *„A jászsági és a tisza völgyi tumulusok javarésze honfoglalás előtti. Ilyenek a jászfényszarui határban a Csuriánderék halma, a vasúti átjáró mentén emelkedő két halom (a Kisbikahalom, Nagybikahalom) a Csonthalom, Virágoshalom; ..."* (Világoshalom minden bizonnyal a Virágoshalomnak felel meg, ismerve a község földrajzi névanyagát, mt.)

(8. 16. 423.) Tumulus: latin. *„Síremlék, egyszerű, többé-kevésbé magas, kerek, kúpalakú földdomb alakjában."*

Csuriáni út

Lásd: Boldogi út. (F. 36.)

Csuriáni ér

A Csurián területéről vezeti le a vizet. Egy szakasza a Csuriáni út mentén vezet. A Boldogi Zagyva-hídnál lévő zsilipnél lép a Zagyvába. A név alig ismert. (F. 36.)

Czeglédi csárda

Nagy Czeglédi Csárda (Ciglégyi), Gyengepina csárda, Szüzpina csárda.

(HI.) *„Nagy Czeglédi Sándor kb. 1930-ban építette. Gyengepina csárdának is hívják. A lánya kacér nőszemély volt. Később Dányi Pista kimérője volt."*

(BI.) *„Czeglédi Sándor csárdája, a Zsámboki úton, a Galga-híd után a második dűlőné vót. Az épület még most is megvan. Czeglédi Sándor – Barna Viktória fia – feleségivel Török Máriával megvette a tanyát és 1932 táján egy csárdát nyitott. Utána Dányinak vót ott kocsmája. Asztán Kis Imrének meg csak kimérője vót."*

Damján völgye

Demjén völgye. Lásd: Kozma.

Darulapos

(F. 18.)

(ÉJ.) *„Az én tanyám megett az Oroszi Flóri tanya-főggyiig van a Fölsőréten."*

A név alig ismert, ma legelő és kaszáló.

Dittie tanya

Lásd: Zöldmező Tsz. központ.

Dinnyeföldek

Lásd: Halastó- és Dinnyeföldek-dűlő.

Dobák-tó

Lásd: Gyöngyösi lapos.

Döglött-galga

Rossz-Galga. A Galga elhagyott folyómedre Mészáros György – régebben Sándor István – tanyájával szemben a Felsőréti út északi oldalán. A Döglött-Galga a Kisárok – a fényszarui határban – legépebben megmaradt szakasza. (F. 27.)

(RJ.) *„A Bugyogóba a Döglött Galgábú gyütt bele a viz szabályozás előtt."*

(RP.) *„A Fölsőréten a Réti út mellett. A szabályozás után megmaradt Galgaárok."*

Dögtér

Dögkút. Az Almási út elágazásánál jobbról.

(BS.) *„Régebben a boldogiba, a Surjányi út mellett vót."*

Ecsédi rét

(ecsegyi, ecségyi) Az Öregszőlő északnyugati aljában, az Öregszőlői kereszttől északnyugatra kb. 300 m-re.

(RP.) *„Amikor a törökök elül menekültek a népek, még az ecsédiek is itt tanyáztak."*

(PS.) *„Nádas vót a Szőllőkajján. 900-tú má szántó."*

(BS.) *„Szegény emberek főggye lehetett, mert ötven öl is vót kimérve. Az én koromban – a harmincas évekig – a Szőllőkalján csak ez volt szabadfőd, mert a többi vizállás vót. A harmincas évektü szántották fő, ahogy a viz visszaszorút."*

(TA.) *„Az Ecségyi rét, valamikor kenderfőd vót."*

A név alig ismert. Lásd még: Kutyahegy.

Égés

Kiségés, Nagyégés. A köztudatban az Almási út, a Galga és a Zagyva háromszöge mind az Égés területéhez tartozik. Az 1883-as KT. szerint viszont ennek a háromszögnek csak a keleti fele az Égés, amely folytatódik a Galgán túli területeken keskeny sávban a torkolaton túl és a Zagyva déli partja mentén a Padnaloson át majdnem a kátai határig. A köztudatban létezik – hivatalosan nem – Kiségés is a Birkaúsztatótól keletre a Zagyva mentén.

(RP.) *„Lehettem úgy 12-13 éves, amikor az Égésen keresztül hajtottam ki a marhákat a Székhalomba legelnyi. Megszámoltam, vagy 23 helyen kellett vizeken, ereken, zúgókon átkelnyi. Ugyancsak körmösködni kellett, hogy el ne vigyen a viz. Vót ahun fél méter magasan folyt a viz. A „Lámpással" jöttem többször. Fölültem a hátára és a Lámpásról tereltem a többi marhát. Meg vót ahun belekapaszkottam a farkába, ahun olyan zúgós vót a viz, hogy el ne sodorjon."*

(HI.) *„Vastag szálu füvet termett."*

(BI.) *„A Zagyva, meg a Galga között, meg a Zagyván túl a Tamusok higgya alatt is. Ézás Lukács 1928 körül monta, hogy az ő gyerekkorába – 1850-60 táján született – tisztabúzát is termett az Égés, de asztán fölfordút, oszt megint nádat termett, ugy hogy asztán megint visszafordút náddal."*

(PS.) *„Nádas vót. Ha meggyütt a viz a Zagyvába, elöntötte. Amikor a tőtést megcsináták, huszonnégy* (1924. mt.) *tájba, utána jó szántó lett. Sok szép nádat termett, asztán jó kaszáló lett, most meg jó szántó."*

(FS.) *„Azé hijják Égésnek, mer az emberek a nádasba menekütek, oszt a török meg rájuk gyutotta."*

(CS.) *„A török idejibe a kókaiak, meg a fészarusiak a nádasba menekütek, oszt a törökök fölgyútották."*

Lásd még: Kókai szállás.

Erdei kishíd

A Madách Imre út végénél Dányi János házánál épült a Zagyván egy gyaloghíd. A két szál padlóból álló, korláttal ellátott híd a töltésre volt építve.

(PS.) *„Amikor én gyerek vótam (*1886-ban született, mt.) *mán megvót. A hatvanas években bontották le."*

Erdei Tsz.

Lásd: Asszony Tsz.

Erdészház

A Kalapgyár hétvégi pihenőháza. 1952-ben épült. 1976-ban a Kalapgyár 20 évre bérbe vette. (F. 16.)

Erdő

A Béke Tsz. kezelésében 825,1 ha, az Állami Erdőgazdaság kezelésében 60,5 ha. A község területének 11,6 %-a.

Ézsiás kereszt

Ézás kereszt, Ézások keresztye. A kátai és az újszőlői út kereszteződésében az Ürgepartnál. Felirata: *„Doktorok doktora könyörülj rajtunk. Ézsiás János és neje Kiss Erzsébet 1905."* (F. 79.)

Farkatlan

A Szőlőkalja északi része, a Gaznyilas, a Szúnyogos és az Árokháti út között. Ma szántó. Nevét csak az idősek ismerik. (F. 52)

(JI.) *„Nádnyilas vót. Gyenge minőségű, vastag szálú, kis hegyű nádat termett. A fejletlen nádnak nem volt hegye. Azé híjják farkatlannak."*

Fehérlapos mocsár

(9. 395.) Fehér-tó (4. 22. 1864.)

A Veresrét-dűlőben, a Kátai út északi oldalán a volt Lehel Tsz. központtól északkeletre 250 m-re. Ma szántó, nevét kevesen ismerik. (F. 89.)

(FS.) *„1920 körül állandó vízállás vót."*

(DS.) *„1965 óta szántó."*

Fekete híd

Lásd: Brinzai híd. (F. 10.)

Felsőrét

Neve általában ismert. (F. 18, 19, 20, 22.)

(ÉJ.) *„A tanyámtú* (Külsőnaplás 307. mt.) *a Surjányi útig a Külső Naplás-dűlő Boldog felé eső fele része."*

(PS.) *„Nagyrészben kaszáló vót. A magasabb, partosabb darabokot asztat szántottuk. Vót nekem ottan fődem 2 hód.* (1930-ban. mt.) *Abba 800 öl vót a szántó."*

(BS.) *„A jó kukoricaszár többet ér mint az a fű."*

Felsőréti út

Réti út. A Szabadság Tsz. erdő alatti telepétől a turai határig vezet. Hossza kb. 4 km. Neve általában ismert.

Festőközi híd

Lásd: Festőközi út.

Festőközi út

A Dózsa György úttól a Zsámboki Zagyva-hídig vezető útszakasz. A nevet mindenki ismeri.

(JI.) *„A Festőközt* (a Zsámboki út kijárója a községből, mt.) *Harangozó Misa építette amikor bíró vót. Megvette a kösségnek a gazdáktú az útnak való fődeket. Az 1890-es évekbe vót. Akkor épült a Zagyvai fahíd a Zsámboki úton. A gát egy méternyi fődhányás vót. Arra rakták a hidat. A víz többször el is vitte. Gyila Ferenc főjegyző 1925-be, a szabályozás után építette a másik fahidat. Az mán a rendes gátra vót rakva. Killő Kovács Imre, Juhász Sándor, Mészáros János, Kovács Péter ácsok építették a hidat. 26-ba lett kész. Egy kis fahíd meg a kertek alatt vezető árkon vót.* (Ez az árok Dányi János felől vezet – a Csörsz árok falu alatti szakasza, egészen a Dobák László pék házáig, mt.) *Eszt Festőközi hídnak nevezték."*

(FS.) *„A Zagyvátú a Festőközhö* (azután, hogy Harangozó Mihály főbíró utat nyitott a Festőköznél, mt.) *egy gyalogút vezetett a nád meg a rét között. 1900 előtt má megvót."*

Fényszarui puszta

(1929.) A Székes-ér és a Hetes őrház között. A név teljesen ismeretlen. Legelő.

Ficsúr

A Szilfai út és a Zagyva közötti terület, a Csigödörtől a Szilfa- és Gáspárszögig. A név kevésbé ismert. Szántó.

(22. 165.) *„Focsor (Rumén nyelvjárási ficior) ... jelentése...fiú."* (F. 6.)

(3. III. k. oklevéltár 734.) *„II. Lajos ... 1516. junius 3-án ... Ágói Kelemen ... magvaszakadása folytán visegrádi királyi udvari altiszttartó Fychor Lukács nemesnek adományozta."* (Ágó helységet, mt.)

(7. 85.) Mint az előző oklevél: *„II. Lajos, mivel Ágói Kelemen családja kihalt, Ágó helység kapitányságát a visegrádi kúria vice provizorának adományozta 1516-ban."*

A név fényszarui okleveles említése is előfordul.

(4320/885/1892. JNGY.) *„Végzés Ficsor Ágnes frj. Kovács Józsefné hagyatéka után kiszabott illeték megfizetése tárgyában."*

A jászfényszarui parókiai hivatal halotti anyakönyvében a Ficsor név nem szerepel. Tehát csak a férj volt fényszarui.

(RP.) *„Egy román katona monta nekem, hogy ő a falujokban a ficsur, a legerősebb leginy, közbe a kézit ökölbe szorította, oszt fölemelte, hogy ő milyen erős."*

(PS.) *„A szilfai út, meg a Zagyva között van. Kaszáló vót még a nyócszázas esztendőben. Az én időmben, kilencszáztú má szántó vót."*

Ficsorhalmi-dűlő

Fichor, Ficsor, Ficsór, Ficsúr. A monostori út szerepel ezen a néven az 1929-es térképen. Teljesen ismeretlen. (F. 62.)

Ficsorhalom

(4. 14. 1883., 4. 18., 3. 734., 22. 165., 4320/885/1892.) A község lakói a nevet nem ismerik. 1929-es térképen szerepel. A terület ott ma szántó. (F. 62.)

(4. 18. 1512.) *„ ... fényszarui Ficsorhalom, amelynek névadója valószínűleg a jászok között 1512-ben említett Ficsor nevű személy ..."*

A monostori úton a sóstói útelágazástól számítva 1800 m-re van egy határdomb. Ettől északkeletre 200 m-re van a Ficsorhalom.

Futóhomok-dűlő

(KT. 1883.) Északról a Halastó, Borjújárás, Égés, délről a Kórés és a Csonthalom fogja közre. Ebbe a dűlőbe tartozik a hajdani Homok-dűlő, a Homokerdő. Régen szélhordta futóhomok volt. De még a szőlővel betelepített területről is kihordta a homokot. Olykor vastagon borította a homok a zsámboki kövesutat, Varga József szőlőjénél is. Ma az egész területet a tanyaföldek kivételével erdő borítja.

(64. 60.) *„Jász-Berény és Felső Sz. György határában, valamint Fényszaruéban is a kopár röphomok tűnik fel túlnyomólag."*

(FS.) *„Semmi nem termett meg rajta. Gyerek koromba kicsaptuk a marhákat legelnyi a hajlatokba. Az én nagyapám Árokszállásbú együtt ide 1880-ba. Akkoriba kezdődött a szőllő telepítése a Homokon."*

(BS.) *„A szélhordta homokpartokon szőlő, a mélyedésekben víz, meg nádas vót. Ottan gyökeret vert a fa is."*

(HJ.) *„A Csányihatárban lévő szántó után lett kiosztva ugyanabban a sorrendben a Homokon a szőlőterület arányosan. A szőlőföldbe egyeseknek erdő is jutott. Az Almási hídtól jobbra volt a Homokerdő." Az én nagyapámnak – Cserháti Mihálynak – is volt itt 17 sor szőlője. Az északi része a Galga déli partjára járt ki. A déli végében volt egy kis erdőcske is. A szőlő derekán volt egy kis gunyhó. Mellette egy sekély kút. A talajvíz alig volt mélyebben egy méternél.*

Gacsos

(HI.) *„A Csányi határban, közel a Hatvani Sarokhoz van a Gacsos. A nevét Gacsos János tehenésztől kapta. Egy csányi gazda marháit őrzötte. A jószág elbitangolt. Gyenge fűbül, vagy lucernábul jól belakott.*

Az egyik ökör felfújódott és meg is döglött. Gacsos János ihettibe fölakasztotta magát. Egy nóta is született rúla.

Ha kimegyek a Hármashatár dombjára,
Rátapodok Gacsos Jancsi hasára,
Gacsos Jancsi húzzon apád a faszára,
Mé akasztottad föl magad a csonkafára."

(BI.) *„A háromszögbe három part van. A Kisgacsos a Fehér Sanyi tanyájáná a tanitófődeknél van."*

Az én illetményföldem a Kisgacsos tetejére járt ki véggel. (1971-73.)

Galga

(F. 24, 34, 35, 43, 69.)

(13. 135.) *„Szláv eredetű glogova, jelentése galagonyás."*

(8. 7. 779.) *„A Cserhát-hegységben, a Szandai-hegy nyugati tövében ered, Jász-Fényszaruval szemben a Zagyvába ömlik. Hossza mintegy 65 km."*

(62. 5.) *„ ... A Galga-patak hossza 58 km. Vízgyűjtőterülete 568,2 km^2."*

(4. 62.) *„A Jászság északnyugati sarkában ... erre a lapos földre öntötte árvizét a Galga is. Emiatt Fényszaru határa szenvedett igen sokat. Ennek megszüntetésére alakult már 1885-ben a Galgavölgyi Víztársulat, amihez Fényszaru is csatlakozott."*

A Galgavölgyi Víztársulat egy választmányi határozata a JNGY. tulajdonában van.

„Nagy (Veres) István Urnak mint a Galgavölgyi Víztársulat tagjának Jász-Fényszaru. Mellékelve van szerencsém tisztelettel a jászfényszarui Galgatér- felszólamlások tárgyában 1887. november 8-án Jász-Fényszarun hozott bizottsági és 1887. november 27-én Aszódon hozott választmányi határozatot másolatban a felszólamlók névsorával együtt megküldeni. Aszód 1887. december 18-án László Zsigmond társulati elnök..."

(4. 28.) *„A Galga vize egykor éppen úgy széjjel terült Fényszaru határában, mint a Zagyváé, és a hajdani Angyalnádon, Sárkánylyukon keresztül szivárgott a Zagyvába."*

A hajdani galgaszakasz jól szemlélhető a mellékelt vízrajzi (1883-ból) térképen. Lásd még: a Bugyogónál.

Galga-híd

Almási úti Galga-híd. Lásd: Almási híd. Zsámboki úti Galga-híd Kiss László tanácselnök állítása szerint (1981. július) az ország első kanyarhídja, amely követi az út ívét. (F. 24, 43, 53.)

Galgai-kishíd

Lásd: Gazdák hídja. (F. 45.)

Galga torkolat

A Galga a községtől délre, a Tamusok hídja fölött ömlik a Zagyvába. A torkolatot mindig a mellékfolyóról nevezik el. (F. 69, 70.)

Gazos

(9. 395.) Gazos, azaz Gaznyilasnak felel meg.

Gazdák hídja

Szarvas-tói híd. (F. 45.)

(EJ.) *„Hogy azoknak, akiknek a fő̈ggye a Galgán tú vót a Halastóba, vagy a Homokon, ne keljen nagyot kerülnyi a Fölsőrétrül utat építettek a Galgáho. Ez vót a Gazdák úttya. A Galgán keresztű meg egy hidat raktak. Ez vót a Gazdák higgya. A híd a Dányi Antal tanyájával szembe vót."*

A Gazdák hídja a Szarvas-tónál volt. A helyén egy rozoga kis gyaloghíd van a mederre építve. Lásd még: Tamus híd.

Gazdák útja

Lásd: a Gazdák hídja és a Tamusok hídja címszónál.

Gaznyilas

(31. II. 999.) Gaz: *„Vadon tenyésző rendszerint hasznavehetetlen, sőt káros növény, oly területen, ahol haszonnövényeket szoktak termelni."*

A Szőlőkalja egy része, a Szappancsiktól délre.

(FS.) *„A szegény ember batyuzta haza a Gaznyilasbú a nádat fütenyi. Télen kutút törtek rajta. A kutú, a nádpelyva törek vót. A kutút a gereblye háta megivel* (fokával, mt.) *összeveretelték."*

(31. V. 705.) Pelyva: *„A gabonaszemet borító, vékony hártyás levélnek, illetve ezeknek a cséplésekor leváló ... tömege."*

(31. VI. 778.) Törek: *„A kicsépelt gabona szárának és a kalász összetört részeinek törmeléke, rendszerint a termék héjával a pelyvával ... Cséplési melléktermék, apró szalma- és levélrészek, amelyeket a cséplőgép a pelyvától elkülönítve kirázott ..."*

Gáspárszög

(4. 23. 1883., 4. 247.) Gáspár szög. (1929.)

Gáspár és Szilfaszeg (KT. 1883.) Szilfa és Gáspárszög (KT. 1883.) A Szilfa út és a Zagyva között. Családi név. (?) Általában ismert. Régebben kaszáló, ma szántó. (F. 8, 10, 11.)

Gátőrház

A zsámboki úti Zagyva-hídnál.

Gerőcsdomb

Lásd: Székhalom.

Géptelep

Lásd: Béke Tsz.

Görbeér

(4. 22. 1864.) Görbeér. (1929. KT. 1883.) (F. 75.) A Galga elhagyott folyómedre a Csonthalom-dűlőben.

(FS.) *„Hol legelőnek, hol kaszálónak használták, mikor milyen idő vót. Esős időben nem legeltették."*

Gulyáskút

(OJ.) *„A házam megett vót vagy 10 méterre a Gulyáskút."* (Kenderhalom 285. mt.)

(SZV.) *„A Gulyáskút özv. Ocskó Jánosné háza megett, R. Nagy Pál telkin vót. Oda hajtották a marhákat itatnyi."*

Gyakorlókert

Jáger Miklós tanyája mellett – Virágoshalom. 228. – A gyakorlati foglalkozás tantárgy oktatási céljaira létesült a Zagyva bal partjánál.

Gyári halastó

Lásd: Halastó.

Gyári sóderbánya

Gyári Halastó. Lásd: Kavicsbánya (Sóderbánya).

Gyengepina csárda

Lásd: Czeglédi csárda.

Gyékényes

(4. 22. 1865.) Gyíkínyes. (KT. 1883.) A Hajtatóteleptől keletre. (F. 93.)

(29. 116.) Gyékény: *„Állóvizekben, árkokban tömegesen a nádat helyettesítik. Szára 1-2 m magas."*

(RJ.) *„A gyíkíny levelit csikokra szaggatták. Zsineg helyett jó vót kötnyi."* (szőllőt mt.)

Gyöngyöshalom

(4. 17. 1883.) Gyöngyös halom (1929.) Magas homokpart a Csányi út a „Gyöngyösi út" mellett, attól közvetlenül keletre, az állomástól 2,5 km-re. Szántó. (F. 60.)

Gyöngyösi lapos

A Vasúttanyai Iskolával szemben. Nagy része a Lipóczilapos-dűlőben van. Kis része nádas. Jórészt kaszáló. Az északi része átnyúlik a Peres-dűlőbe. Szántó. Dobák-tónak is hívják. Itt lakik Dobák Lőrinc. (F. 114.)

Gyöngyösi út

Lásd: Csányi út.

Gyurovics-dűlő

Az Újszőlőben északról a negyedik dűlő. A Gyurovics családról nevezték el. Lásd még: Újszőlő.

Hadnagypart

A Makkos-erdőtől északkeletre a Galga morotvái között emelkedő part.

(RP.) *„A határjáró csőszök, vagy kerülők tanácskoztak a Hadnagyparton, amikor a vezetőjük a kürtbe belefújt."*

(BI.) *„A boldogi Surjányi út, meg az erdő között van. A Kishadnagy-part a Boldogi réten a Zagyva mellett van."*

Nem sikerült azonosítani.

(ZSS.) *„Hadnagypartnak nevezték el, mert akkor a kerülőköt hadnagyoknak híták. Ez a hadnagy, arrul a dombrul nézett széjjel."*

„Nyugta 37 forint 50 korona összegről melyet 1896. év első negyedévre hadnagyi fizetésemből ... felvettem ... Ézsiás István város hadnagy. 1896. május 9." (JNGY.)

(KF.) *„A Hadnagyparton úgy 1925 táján cserépdarabokat, kengyelt, meg csontokat találtunk."*

(31. I. 938.) Csősz: *„A termés őrzésére felfogadott férfi."* (8. 10. 458.) Kerülő: *„gazdasági szolga, aki a mezőre, határra, erdőre vigyáz. Mezőőr."* (8. 12. 620.) Mezőőr – Mezőrendőrség (31. III. 21.) Hadnagy: *„Valamely rendőri jellegű csapatnak a feje, vezetője."* Itt külrendőr.

Hajtatótelep

A Béke Tsz. Hajtatótelepe a Korvin Ottó út végén. 5,99 millió forint költséggel épült a mosó és előkészítő raktár, szociális épületek, blokkház (546 m^2) palántanevelő (1964.) 1981-ben a fóliasátor 4,725 m^2, a melegágyterület 16,516 m^2. A fóliaterület 1973-ban 3,5 ha volt. Jelenleg paprika, paradicsom és dinnyepalánták kezelése, nevelése volt. (1981. augusztus 14.)

Haladás Tsz. központja

A Csonthalomban Tamus István, a Székhalomban Sándor Imre – szarvasmarhatelep – tanyájánál.

Halas-tó

A Sóderbányákba telepítettek halakat. Így a Trianoni, a Kalapgyári és az Almási úti sóderbányákba.

Halastó környéke és Dinnyeföldek

(4. 22. 1864. KT. 1883.) (23. 58.) *„Fén Szaru kárvallást, lát sok víz, gaz, 's homok állást, dinnye néki kintse,…"*

A Homok és a Borjújárás-dűlők határolják. A Zsámboki út mentén magánszemélyek számára kimért földek kivételével mind erdő. A tagosítás előtt – 1854 – dinnyét termeltek itt. A Szarvas-tó legelő. A név kevésbé ismert.

Halesz

A Lőrinckátai út mentén, túl a Fehér-tón, a Veresrét dűlőben. Egyesek szerint a Halesz átnyúlik a Virágoshalom dűlőbe is. (F. 61.)

(HI.) *„A Kátai úton az Ézás kereszt előtt balra van a Halesz part. Homokos, terméketlen föld. Az Ézások fő ggye volt. Erre monták, hogy ha lesz lesz, ha nem lesz, nem lesz."*

(BI.) *„A Kátai úton a Kereszten innen. Rossz, homokos fő d vót mindig. Eccer szőllőt ültettek. Oszt rámonták, hogyha lesz lesz."*

(RJ.) *„Gyenge, homokos fő d a Girtler szőllője, meg a Fehér-tólon túl, a Kátai-dőllő mellett."*

Halomdomb

Halompart. Kenderhalom és Székhalm dombokat említik így leegyszerűsítve.

Halomdombalja

Halomalja, Kenderhalomalja. (KT. 1883.) A Kátai határban a Zagyva bal partján.

Határdombok

Az 1883-as KT. alapján a számuk kb. 123. A szomszédos községek határain a következő számban találhatók: (F. 48, 65.)

	A határdombok száma 1883.	**A határ hossza km-ben**
Ágó	5	1,42
Boldog	10	5,25
Csány	15	4,87
Hatvan	18	5,50
Pusztamonostor	23	8,87
Szentlőrinckáta	17	8,00
Tóalmás	16	6,25
Tura	11	4,00
Zsámbok	8	2,00
	123	**46,16**

A község határainak kijelölése a földművelés kezdetével, nagyobb mérvű elterjedésével vált szükségesebbé.

(4. 250.) *„1658-ban Fényszaru egyik határperében ezt vallotta egy 60 éves tanú: … az falu helyén tartották szállásokat és … felhajtották és elbocsátották a marhákat, de bizonyos határokat sem tud mondani, mivel akkor puszta lévén az ország, … Még az ország pusztulásakor lakta marháival a Félszarusi földet, … de akkor szabadon éltek mindenütt az földeket minden háborgatás nélkül."*

Amint a földművelés újból megindult, a pásztorvilágban elfelejtett határokat újból meg kellett állapítani. Ez a folyamat a 17. sz. második felétől számítható.

Határdűlő

A népi értelmezés szerint két fogalmat jelent. Először: a határon vezető járható utat. Másodszor: azt a területet, amely a községet valamely szomszéd község felé határolja. Pl: a Csányihatár-dűlő átlagban 1 km széles és 6 km hosszú terület.

(BJ. 1914.) *„Az Újszőllőbe a legdélibb dőllőt Határdőllőnek hijják a fényszarusiak is."*

Hatvani határ

(Hatvanyi) A Hegyeshalom, a Nagycsécselapos, a Sárközi-tó, a Kisbikahalom, a Ludas-tó, a Szilfa és Gáspárszög tartozik a Hatvani határhoz.

Hatvani határút

Lásd: Brinzai út.

Hatvani sarok

A Hegyeshalom környéke. (F. 115.)

Hatvani út

A 32-es főközlekedési út Vasúton túli szakasza.

Hármashatár

Jászfényszaru kilenc községgel határos. Végtére is minden találkozási pont hármas. Azok a tanyaiak, akik valamely ponthoz közelebb laknak, azt a határt nevezik elsősorban Hármashatárnak.

(RP.) *„A monostori, az ágói, meg a fényszarui határ találkozását nevezik Hármashatárnak."*

A Hatvani sarkot is többen nevezik Hármashatárnak.

(ÉJ.) *„Három határdomb van a turai, a boldogi határ találkozásánál. 1848-ban – úgy hallottam a régi öregektű, hogy itt egy nagy csata vót. Itt halt meg egy orosz tábornok."*

Hegyeshalom

Hegyes halom (1929.) A község határának legészakibb, s egyben a legmagasabb pontja (136 m) a hatvani és a csányi határ találkozásánál. Szántó. (F. 115.)

Hetes őrház

Az Ágói út kereszteződésében. 1977-ben bontották le.

Heverőmarhajárás

Heverő: nem jármos, nem fejős, nem vemhes.

(HI.) *„A Szappancsikon – a Bak tanyátul a Vasútig – tavasztul késő őszig kint voltak a heverő marhák."*

Hidak

Galgai hidak:	Almási híd (F. 24, 43.)
	Gazdák hídja (Szarvas-tói híd) (F. 45.)
	Zsámboki híd (F. 53.)
Zagyvai hidak:	Boldogi híd (F. 73.)
	Brinzai híd (F. 9.)
	Erdei kishíd

Nagyhíd (Zsámboki úti híd) (F. 37.)
Tamusok hídja (Gazdák hídja) (F. 71.)
Vízimalmi híd
Egyéb hidak: Festőközi híd
Lóusztatói híd
Menko híd
Sebeséri híd

Leírásukat lásd a címszavaknál.

Homok

Lásd: Futóhomok. (F. 14, 23, 38.)

Homokbánya

A Kozmapartnál. A Béke Tsz. üzemelteti. 1975-óta a kitermelt mennyiség 30.785 m^3 – 164 ezer Ft. (1981. augusztus 14.) Homokbánya a Deák Ferenc utcánál. Hivatalosan nem engedélyezett. 1974-óta üzemel. (F. 5, 108.)

Leletek: Kiss Gábor (1969. Kölcsey u. 7.) a következő tárgyakat találta 1977 tavaszán. (Kiss László tanácselnök tulajdonában Kölcsey u. 7.) (F. 108.)

1. Gyöngy. Szabálytalan hengeralakú. Átmérője 11 mm, magassága 9 mm. 3 mm-es furat a hossztengely irányában. Színe: ultramarinba hajló sötétkék. Mintázata: a hengerpaláston körbefutó, fehér színű nyolcas vonal a tárgyat a palást mentén három mezőre osztja. Egy-egy mezőben kb. 6 mm átmérőjű virág. Az egyik 5-5 téglavörös és fehér sziromlevelű, mely közepén 3 mm átmérőjű sötétkék, a porzót mintázó folt. A másik virág 7-7 sziromlevelű, melyeknek színe fehér és kék. A harmadik virág elmosódott. A virágok a síkból kidomborodnak.

2. Fülbevaló, koponya mellett találták. A koponyacsontból szórványanyagot sikerült gyűjtenem. Anyaga réz, alakja ovális. Méretei: 12 mm és 24 mm. Az egyik vége kérdőjel formában visszagörbül.

3. Három db rézkarika – fülbevaló (?) – de nem zárt gyűrűforma. Átmérője 23 mm, 24 mm.

4. Korsó. Anyaga: égetett agyag. A korsót körülvevő finom lösz erősen megkeményedett állapotban volt. Cserépedény. A „feltáráskor" sértetlen volt. 78 db-ból álló töredékeket kaptam. Viszont a leletekből jól rekonstruálható mázatlan, öblös cserépedény. Méretei alapján tárolóedény lehetett. Keskenyszájú, kihajló ajak. A száj átmérője 25 cm. A nyak magassága 4,5 cm. A váll a nyakból erősen kidomborodó ívben folytatódik. A szájból a vállon keresztül merevítő lécek futnak függőlegesen, a has előtt végződnek. Szószerinti értelemben fülről nem beszélhetünk. A felfüggesztésre szolgáló 6 mm-es lyukátmérőjű kiképzés a nyak alatt 2 cm-re kezdődik, 4 cm mélységig tart.

Homokcsárda

Palla csárda. A Zsámboki úton, a Kórés-dűlő kereszteződésében, az út jobb oldalán van a Palla tanya, ahol a csárda volt. Senki nem tudja, hogy ott mikor volt csárda. Pallának butellázója volt ott.

(BI.) *„Bencze József főggye vót ott 1926-ba. Megvette tűle a Csircsó Menyhárdt. Tagosításkor – 1959-ben – Palla Sándoré lett."*

Homokszőllő

Lásd: Futóhomok. (F. 14, 23, 38.)

Homoktanyai iskola

Winklertanyai iskola. (F. 54.)

(11. 133.) *„1925 és '27-ben két tanyai iskola épült."*

(HD. 74.) *„1925. Winkler Bertalan földbirtokos tanyáján a község katholikus jellegű iskolát emelt és első tanítónőjéül Horváth Mária okleveles tanítónő választatott meg."*

Az iskola 1971. júniusában megszűnt. Utolsó tanítója Varga Jánosné. 1972-óta Vadászház, a Jászfényszarui Vadásztársaság kezelésében.

(PS.) *„Az én jányom má oda járt iskolába."* (Pető Klára, özv. Tamus Jánosné, szül: 1916. mt.)

Hosszúhát

Hosszúháthalom (4. 17.) Közvetlenül a Kórés-ér mentén húzódik, attól délre a Zsámboki úttól a Székhalom partig.

(4. 17.) *„ ... a fényszarusi Hosszúháthalomból számos agyagedény maradványa került elő, mint egy ősi, emberi településhely hulladéka."*

(FS.) *„Nagyobb része legelő, meg rongy főd vót, két lapos köszt, a Zsámboki úttú a Székhalompartig. Legelt ott marha, disznó, birge, liba meg egyéb jószágnak vót ott járása."*

(ÖBI.) *„A Hosszúhát a zsámbokiba mindég szántó vót. Az ajja gyep, meg vízállás."*

(KJ. 1928.) *„A hosszúháti szőlőföldünkön Pusztai Ferenc* – Jászfényszaru Vorosilov u. – *1942-ben egy törött kőbaltát, egy bronz fülbevalót, egy vas nyílhegyet és egy kőcsészét talált. Több sír is előkerült. A halottak a sírban ülőhelyzetben voltak."*

A talált tárgyak a Nagykörüi Múzeumban vannak. A lelőhely az Almási út és a Zombori tanya között van. Helyrajzi száma: 094/1.

Hugyogó

(1929.) Lásd: Bugyogó.

Iskola-dűlő

A Simon- és a Peres, valamint a Nagybikahalom és a Lipóczilapos-dűlők között van, a hatvani határtól a monostori határig. Azért nevezik Iskola-dűlőnek, mert a Csányi út mellett 1927-ben úgynevezett Vasúttanyai iskola épült. A név ismert.

Iskola

Külterületi iskolák: Homoktanyai (Winkler tanya) (F. 54.), Vasúttanyai iskola. Lásd: ott.

Iskolakert

Lásd: Gyakorlókert.

János-ere

Lásd: Sebes-ér. (F. 74.)

Jászberényi út

Lásd: Berényi út.

Jegyzőföldek

(BS.) *„Az erdőn túl a Belső-Napláson, meg a régi Vásártértől a Kastélyig."*

Kalapgyár

1969. június 13-án kötött megállapodás alapján a Budapesti Kalapgyár létrehozta első részlegét a községben a Dózsa György út 7. szám alatt. 1969. július 2-i megállapodás szerint a Budapesti Kalapgyár a községben gyáregységet létesít. Az első 24x24 m-es üzemcsarnok megnyitására 1971. május 15-én került sor. Ma a munkáslétszám – 1981. augusztus 6-án – 655 fő. (F. 101.)

Kalapgyár hétvégi háza

Lásd: Erdészház. (F. 18.)

Kanális

Csatorna. Az idősebbek a Zagyvát még most is kanálisnak említik olykor. Valószínű a múltszázadi szabályozáskor kaphatta ezt a nevet.

(FS.) *„A Zagyvát hítták így. Nem vót partya. Amikor a víz meggyütt, ment mindenfelé, amikor meg szárasság vót, át lehetett lépnyi. Azé monták, hogy kanális."*

Kántorföld

(RD.) *„Az Égésen, a Sebes-ér, meg a Galga között."* Szántó. A név kevésbé ismert.

Kántorpart

Két fogalom. Két part a Kántorföldön, és a Galga balpartja az Égés felé. Magyarország földrajzinévtára Szolnok megyei térképe a szóban forgó Galgapartot Kövespartnak említi. Ezt a nevet senki sem ismeri.

Kántortanya

Az említett parton. Közelebbit senki sem tud.

Kanyarhíd

Lásd: Zsámboki úti Galga-híd. (F. 53.)

Káposztáshalom

Káposztával beültetett terület lehetett. Ma szántó. A nevet nem ismerik. A part nem azonosítható. A Hegyeshalom és a Gacsos közti terület.

Kartal-völgyi-patak

A 26-os irodalom említi, állandó vízfolyásnak ábrázolja a Pap-árokkal együtt a Boldogi határban. Neve a 61-es irodalomban is szerepel. Senki nem ismeri. A 26-os térkép még ha a meglévő, rég kiszáradt árkot el is fogadom Kartal-pataknak, a térkép akkor is hibás. Egy régi térkép, ellenőrzés nélküli, szolgai lemásolásáról van szó.

Kátai határ

A Székhalom és a Csonthalom legkeletibb része és a Szögek.

Kátai kereszt

Lásd: Ézsiás kereszt. (F. 79.)

Kátai út

Lőrinczkátai út, Újszőllői út (Újszőllei út). Az Ady Endre út folytatása az Alsótemetőn túl az Újszőlőn keresztül. Hossza bő 4 km. Közismert név.

Kavicsbánya

A Béke Tsz. üzemeltette. (F. 74.)

1. Bak tanya mögött (Szappancsik)
2. Trianoni (Szappancsik)

   Lelet a Trianoni Sóderbányából:

   1. Mamutfog. (65. 693., 696) „... az ősormányosok a jégkorszak idején hatalmas csordákban élő szőrös őselefántfélék, a mammutok ... „A mammutoknak már az ember is kortársa volt ... egykor e tájon is éltek a ma élő elefántnál nagyobb gumós fogú őselefántok. (Masztodonok)." A lelet a JNGY.-ben található.

   2. (67. 4. 537.) „... *Kihalt állatfaj. Az elefántokkal rokon. Valószínűleg az alsó-pleisztocén időszakában Eurázsia északi tájain alakult ki... A ma élő elefántnál jóval hosszabb agyarai erősen görbültek ...*" Pleisztocén (jégkorszak) kezdete mintegy 2,5 millió évvel ezelőtt. (68.) Az alsó-pleisztocén a jégkorszak kezdeti időszaka.

   3. Őstulok medencecsont fele részben. (66. 500-501) *„A szarvasmarha őse ... A szerzők az őstulkot rendkívül nagytestű 180-190 cm marmagasságú vadállatnak írták le ... testét a mai marháénál hosszabb és bozontosabb szőrzet borította ... A Kárpát-medencei őstulkot sötét gesztenyebarna szőr fedte, ... nagy csordákban élt; a sík sztyeppés területeket kedvelte."*
3. Gyári (Szőllőkalja)
4. A Trianoni és a Gyári között. Egy művelés volt, a kitermelt föld depózása ketté rekesztette.
5. Almási úti (Égés-Borjújárás). 1963-óta működött az első hivatalosan 1968-tól. 1976-77-ben zagyszivattyús üzemeltetés. 1977-óta minőségi (?) okok miatt az üzemeltetést nem engedélyezik. Értékesítve 334 000 m^3, 3,4 millió Ft értékben. (1981. augusztus 14.)

Kenderásztató

(F. 41.)

(RP.) *„Kendert főleg a Birgeúsztatóban ásztattak."*

Kendert áztatni a Birgeúsztatóban még én is láttam front előtt.

(HI.) *„A Kenderásztató azonos a Birgeúsztatóval, de egyéb helyeken sekély tavakban, a Lóúsztatóban, még a Zagyvában is ásztattak kendert. A Községben a kenderfeldolgozás még a front előtt megszűnt. A Kenderásztatót, Kenderesnek híták."*

(RJ.) *„A Nagyhidná* (Zsámboki Zagyva-hid, mt.) *a Menko hidná, a Birgeúsztatóba meg a Lóúsztatóba is vót kender lefődelve."*

(JI.) *„A Fehértóba meg a Sóstóba is ásztattak kendert."*

(BS.) *„Még a Galgába is ásztattak kendert. Levertek négy karót és ahho lekötözték, meg lenyomatták."*

Kenderhalmi-dűlő

(1929.) Kenderhalomalja és Szárazdomb-dűlő (KT. 1883.) Kender termesztésére használt föld. A dűlő a Lehel utca végénél kezdődik. Kijár a Kátai határra. A Zagyva és a Lőrinckátai út határolja.

(4. 304. 1828.) *„Kenderföldje minden (jász) községnek volt, mégpedig az egyidejű (1828) térképek tanúsága szerint a község közelében álló legjobb földeket használták erre a célra."*

(RJ.) *„A tagosítás előtt itt kendert termesztettek."*

(PS.) *„Az én időmbe – 1900-tól – kendermelés mán nem vót."*

Ma az egész dűlő szántó. A név kevésbé ismert.

Kenderhalom

Halompart, Halomdomb, Kender halom atyja (4. 247. 1864.) Halompartnak a Székhalmot is nevezik (F. 77, 85.)

(JM.) *„Mikor hortunk* (aratáskor, mt.) *a Kenderpartná aszonta apám, hogy szóllid ma meg jobban a lovakat, nehogy elakaggyunk."*

(RJ. 1910.) *„A tanyánk a Kenderhalom oldalában van. A tanya meg a Tamusok úttya köszt az útho 30-40 m-re, közelebb a Zagyváho az eke tégladarabokat fordított ki."*

Kenderhalmi leletek:

1. Rézgomb. 17 mm átmérőjű, lapos rézgomb, a felvarráshoz szükséges füllel.
2. Nyaklánc. Egy nyakláncszem 10 mm x 32 mm homorú oldalakkal, a láncszemek egybefűzéséhez szükséges kör alakú 4 mm-es lyukakkal a végeken. Az anyaga réz.
3. Lószerszámdísz.
4. Gyűszű. Csonkakúp palást formájú réz gyűszű. Méretei: magassága 14 mm, felső átmérője 16 mm, alsó átmérője 19 mm.
5. Zománcozott gyöngy. Szabálytalan gömbforma. 12 mm átmérőjű kékes színben játszó furatnélküli.
6. Feszület. Rézből, rajta Krisztus keresztre feszített alakja. Felül az ismert szöveg: Názáreti Jézus a Zsidók királya, rövidítése I. N. R. I. betűk. Méretei: 19 X 31 mm. Felül a felfüggesztéshez szükséges szűk lyuk.
7. Karikagyűrű ezüstből. Átmérője 19 mm.
8. Késmarkolatborító csontból. Karcolt egyenesvonalú minták, a rögzítésre szolgáló két furattal.
9. Sodrott réz karperec.
10. IV. Béla szükségpénze rézből a XVIII. változat faj.

A felsorolt tárgyak mind a JNGY. tulajdonában vannak.

Kenyérvárópart

(F. 55.)

(ÉJ.) *„A Bornyújárásban a csordások várták az ennivalót ezen a parton. A Borjújáráson több vízér vitt keresztül. Vót, amikor csónakkal közlekedtek még 1920-ban is."*

Kerek tó

Körök tó (4. 23. 1883.) Korek tó (4. 22. 1864.) A Simon-dűlő-ben a Hatvani úttól délkeletre 600 m-re Cserháti Mihály tanyája – Simontó dűlő 79. – mögött. Kaszáló. A tó nevét nagyon kevesen ismerik. (F. 119.)

Keresere

(4. 22. 1883.) A név valószínűleg a Kórés-eret jelenti.

Kereszt

Lásd: Ézsiás kereszt (F. 79.)
Kozma kereszt (F. 1.)
Öregszőlői kereszt (F. 100.)
Sóstói-Kurbicz-Kereszt
Szent János – Jánoska szobor (F. 58.)
Trianoni kereszt

Vadkacsás-Patikus kereszt (F. 97.)

Zsámboki kereszt (F. 47.)

(31. III. 862.) Kereszt: *„Ókori kínzó, illetve kivégző eszköz. A keresztény vallás szimbóluma."*

Keresztalja

Keresztallya (KT. 1883.) kiterjed a Berényi útelágazás mentén lévő mindkét erdőfoltra. Egy része szántó. Csak az idősebbek ismerik. A Kozmapart és a Zagyva közötti területet is Keresztaljának nevezik.

(CSB.) *„Apám 1888-ban született, tőle hallottam, hogy a tanya mellett* (Vasút tanya 43.) *a dombtetőn volt egy kereszt. De ő is csak hallotta."*

Keresztút

Turai útnak is hívják. A Turai határtól a Lőrinckátai határig húzódik, kb. 7 km hosszú. Keleti felén a Csonthalom és a Kórés-dűlő határolja. A Homoktanyai Iskola (Vadászház) és az Erdészház között vezet. (F. 67.)

(RP.) *„A Tóalmási utat keresztező Winklertanyai út."*

(HI.) *„A Kóródi Vencel tanyája felől a Turai határtól a Kátai határig tart a Csonthalom és a Székhalom között."*

(PS.) *„Tóth Imre és Palócz Sándor tanyájáná keresztezi az Almási utat."*

Az itt említett útkereszteződésben jobbról volt Tóth Imre tanyája, pont szemből – mert itt az út „S" alakban megtörik. Palócz Sándor tanyája még meg van, de igen düledező állapotban (lakatlan).

(CS.) *„Azé hijják Keresztútnak mert véggel kijár a Zsámboki útnak, oszt ott van egy kereszt, a Palla Sándor tanyája megett."* A kereszt felirata: *„Alitta Zsámboki Mihály Die 8. junius anno 1793."* A Keresztút neve közismert.

Az út neve onnan ered, hogy az Almási utat, mint fontos közlekedési utat keresztezi. Az elnevezés régebben csak a szűkebb értelembe vett útkereszteződésre vonatkozott.

Kertalja

Kertajja. A Zagyvára járó kertek alja. A Tamusok hídjától a Kozma-partig – a Zagyva és a község közötti terület. A Vízimalom útjától – Jágerok útja – a Kozmáig még felszabadulás után is legelő volt egy pár évig. Ma az egész terület szántó.

Keserű szőlleje

A Lipóczilapos-dűlőben, Rédei Mihály tanyáján innen északra. A név kevésbé ismert. Ma szántó.

Kettősér

(4. 22. 1864.) Ismeretlen.

Kettőshalom

(4. 17. 1883.)

(RJ.) *„Az Öregszőlőbe van, de mán nem lehet megtanányi."*

Valóban nem azonosítható. Lakott területre esik. A térkép (1929.) alapján bejelöltem.

Kétöl út

(31. V. 460.) Öl: *„ ... hat lábnak megfelelő hosszmérték."*

(8. 12. 545.) 1 öl = 1,896 m - Láb. 29,2 és 32,5 cm között váltakozó hosszmérték. Magyar láb 31,6 cm. (6 láb = 1,896 m)

(HI.) *„1852-ben volt a tagosítás. Dédapámnak Csákány Jánosnak* (1800-1880) *a főggye a Kerek-tó meg a Simon között volt. Csak nagy kerülővel lehetett a tanyaföldre kijutni. Nagyapám kérdezte a mérnököt, hogy hát nekem hol lesz a tanyámbul a kijáróm mérnök úr? – Egy birkát adott ajándékba és nyitott a mérnök egy két öl széles utat a tanyától közvetlen a Hatvani kövesútra."*

A szóban forgó Kétöl út jelenleg is megvan. Jelzetszáma: 0234/3. A tagosítás nem '52-ben hanem 1854-ben volt.

(4. 310.) *„A pásztorkodásnak a múlt század óta* (18. sz.) *tartó haldoklásával párhuzamosan átalakult az egész jászföld mezőgazdasági élete is ... Ebbe a pusztai gazdálkodásba csak az abszolutizmus idején elrendelt tagosítás hozott némi változásokat. Ekkor tértek át véglegesen a kötött gazdálkodásról is a szabad gazdálkodásra ... A tagosításkor alaposan leapadt a közlegelők területe. A tagosítást ugyanis a közlegelőkre is kiterjesztették, s kinek-kinek a tagosított magánbirtokához a közlegelőkből is csatoltak megfelelő darabot... „*

Athanász Dr., a község orvosa a tagosítás kapcsán a következőket írja: (6.) *„Ez által* (mármint a tagosítás, mt.) *Fényszaru új korszakba lépett. A pásztorkodó emberből lett földművelő, a régi jövedelem nélkül és az új foglalkozáshoz kivántató gyakorlat s czélszerű eszközök nélkül."*

(BI.) *„A Keserű szőllejiné, Rédei Miska tanyájára járt ki véggel egy kétöl-út."*

(FS.) *„A Székhalom az Almási útná 750 öl, a Kátai határná, Kiss Sándor főggyiné meg má 1100 öl széles vót a dőllő. Hosszallották a gazdák a dőllőt. Az elöljáróság beleeggyezésével nyitottak egy kétölutat a dőllő közepin, a legpartosabb helyeken, a mostani tanyasoron. Zsólyomi Mátyás – Kocsis Matyi – ment először végig az új dőllőúton."*

(RJ.) *„A Kátai határtú a Zsámboki határig, a tanyasoron vágtak egy utat, hogy ne kejjen a tanyákbul kimennyi a dőllőre. Ez az út biztos út vót,* (ármentes, mt.) *mert a tanyasor a partosabb helyen vezetett."*

Ez a Kétöl út nem járt ki teljesen a Zsámboki határra. Előtte kb. 1 km-re megszakadt.

(BI.) *„A Vasúton túl a Hatvani útrul az első leágazás Langó Vilmos tanyája megett. Régen kijárt véggel Cserháti Misa föggyire."* (Cserháti Mihály az én nagyapám volt, mt.)

Kisagyagos

Lásd: Agyagos.

Kisállás

Kis Állás (KT. 1883.)

(31. I. 159.) *„Állatok átmeneti pihenő, vagy alvóhelye ... hevenyészett, nyitott oldalú építmény."*

A Szilfai út keleti oldalán a Csordakúton túl húzódik a Hatvani határig. Hajdan kaszáló, legelő, rét volt. Jelenleg mind szántó. A név alig ismert. A kint tartott heverő marháknak állást építettek. Kb. 1965-ben a Kisálláson kaptuk a pedagógus illetményföldet. Zsámboki Zoltán – jelenleg az iskola igazgatója – a kukoricaföldjéről székvirágot szüretelt. (Orvosi székfű – kamilla)

Fontos gyógynövényünk, fészekvirágzata gyulladáscsökkentő, görcsoldó hatóanyagot – azulen –tartalmaz. (29. 109.)

Kisárok

Csak Csörsz-árok néven ismerik. Általában ismert. (14. Patay Pál kutatásai alapján.) *„Csörsz-árok sáncokból és árkokból áll ... Budapest és Nógrádverőce között indul ki több vonalban a Dunától keleti irányban, a Tiszán túl délre fordul ... az Al-Dunáig... A magyarországi sáncrendszerhez Mezőkövesd, Jászfényszaru, Kötegyán és Tarnazsadány határában végeztek ásatásokat. Az ott előkerült szarmata leletek kora tanúsítja, hogy ezeket a sáncokat sem építhették a III. század második fele előtt ... Constantinus ... római császár,... nagyszabású terv szerint erősítette meg a határokat... Ebben az időben kezdhettek hozzá a sáncrendszer építéséhez római hadmérnökök irányításával a szarmaták, valószínűleg egy katonai támogatási egyezség alapján, ... E szerint a sáncrendszer*

nem sokkal 358 után épülhetett. A Csörsz-árok sáncrendszere tehát a római birodalom határai előterének, a szarmata területeknek a védelmére épült a rómaiak segítségével, akik a sáncrendszert kiépítő szövetségeseik területeit ellenőrzésük alatt tartották." (F. 27-32, 94, 95, 110, 111.)

(32. 19-21.) *„ ... A csörsz szó szláv eredetű, ördögöt jelent, ami egyúttal azt is mutatja, hogy a Csörsz-árok néven ismert földművet nem emberi, hanem ördögi alkotásnak tartották... kifelé (a hegyvidék felé) 2–4 m mély, 5-9 méter széles árok található, belülről 2,5-3,5 m magas földtöltés húzódik, melyen cölöpkerítés nyomokat találtak. Az ilyen védmű kizárja a lovastámadásokat, lovasrohamokat. A támadóknak a lóról le kellett szállnia és a védőket gyalogharcban kell leküzdenie. Ha az árokba vizet vezetnek, a gyalogos támadás is alaposan megnehezedett... Hogyan építették...? A kezdetleges faásóval kapával, csákánnyal kilazított földet kosarakban, fején, vállon hordták ki az árokból a töltésre. Rabszolgák, hadifoglyok, gyerekek, nők dolgoztak, mialatt a férfiak ... vigyázták a településeket..."*

(23. 38. 1799.) *„ ... a Templomja* (Jászfényszarué, mt.) *és a parókiája épen a Kis Árokra van helyeztetve."*

(9. 19.) *„ A Kisárok Aquincum felől a Turán és a Zagyván át vonulva Jászfényszarunál lép a megye területére."*

(4. 41.) *„A Kisárok iránya Bartalos szerint a következő. A Tisza mellett kezdődik Puszta-Hatrongyosnál, innen Tarnaszentmiklós és Pély között vonul, Hevesivány határán át Apáti határába, Dósa és Jákóhalma között megy át a Tarnán a herényi határ felső részét, Monostort, Fényszarut innen pedig Szentlászló, Valkó, Gödöllő határának déli része, Szentjakabpuszta, Bolnoki erdő, mogyoródi Gyertyánoshegy, Fóth mutatja az irányt és Dunakeszinél végződik."*

(4. 367.) *„ ... Fényszarunál ... metszi a Zagyvát a Kisárok és a fényszarui templom és a Kisárok tövében van építve ..."*

(MGY.) *„A tanyánk előtt vezet a Csörsz-árok."* Régen Sándor István tanyája volt. Az árok ezt a szakaszát hívják Döglött-Galgának, más néven Rossz-Galgának.

(JI.) *„Csóka Matyi vót az erdőcsősz. Nagyapámmal kimentek az erdőbe. Ez 1849-ben történt. A gunyhótul végig lehetett látnyi az utat. Az erdei úton gyüttek a lovas kozákok. Csónakkal menekültek el a muszkák elül a Csörsz-árkába. A kozákok a Kántorfődön táboroztak le. A kozák tiszt kikötötte, hogy a katonáknak mire van szükségük. Ha aszt nem kapják meg, szabadrablást enged a katonáinak. Egy zsidó kereskedő volt a tolmács. Ennek a zsidónak adott legelsőnek letelepedési engedélyt a község 1849-ben."*

(CS.) *„A Csörsz-árok az erdőtül gyütt a Csőszkunyhó megett a Sárkánygödör, meg a Lóúsztató, meg a Birgeúsztatónak. A Sóderbánya után ment bele a Zagyvába, de még a torkolat előtt."* Téves.

(BI.) *„Az árok az erdő alatt, meg a Dányi Jani házátul a kertek alatt húzódik."* Helyes.

(RJ.) *„A Vásártérné meg a Sóstóná megtanányi."*

A Csörsz-árkot a község kül- és belterületén végig sikerült megtalálni. A mai Galgamederből az Angyalnád területén ágazik ki. A Felsőréti utat Dányi Antal tanyájánál keresztezi. A Döglött-Galgába, majd a Bugyogóba folytatódik. Megkerüli a Hadnagypartot. Az erdőben a csőszgunyhó mögött folytatódik. Az erdő és a Zagyva közötti szántót keresztülvágja. Dányi János házától közvetlenül északra keresztezi a Zagyvát. Innen a Zagyva északi oldalán, a kertek alatt húzódik. Dobák László pék háza mellett, a hajdani Marhalehajtó közön lép a község területére, s vezet a Vásár-térnek a mai Labdarugópályának irányába. A mai Korvin Ottó utca beépített jobb oldali házsorának udvaraiban még ma is jól lehet követni a hosszanti horpadást. A Béke Tsz. Hajtótelepe mellett a Gyékényes és Kissóstó elhagyása után keletre fordul, keresztezve a Sóstói utat – Ágói út – a Süveg-tónál lép a monostori határba.

Kisbikahalom

(4. 14. 1864., KT. 1883.) Kis Bikahalom (KT. 1883.)

Kis Bika halom (KT. 1883., 1929.) Lásd: Bikahalom, Csuriánderék halma. (F. 120.)

Kiscsécselapos

Kis Csécse lapos (KT. 1883.) Lásd: Csécselapos. (F. 117.)

Kisdűlő

Igen sok a vakdűlő, kisdűlő, félig hivatalos út, önkényesen nyitott út, ideiglenes csapás. Felsorolásuk szükségtelen. A kettő legfontosabbat megemlítettem.

(DS.) *„A monostori utat* (L: ott) *is Kisdőllőnek hijják."* (Lásd még: Fichor-halmi-dűlő 1929.)

A Tüzéptelep és a Béke Tsz. géptelepe között az újtelepítésű szőlő déli oldalán vezető út is Kisdűlő. A Sóstói útra jár ki a Kissóstónál.

Kísér

(KAJ.) *„A Szarvas-tóba vezet a turai felül."*

Kiserdő

A Makkoserdőtől északra egy fiatalos volt felszabadulás előtt. Front alatt kivágták. Egy része ma már szántó.

Kiségés

Lásd: Égés.

Kis fényszarui-dűlő

(1929.) A Székhalom határa Almás felé. A név teljesen ismeretlen.

Kishalom

(4. 14. 1658.) Ismeretlen. A kátai határban kell lennie, mert Fényszaru és Káta közötti 1658-as határperben szerepel a neve.

Kishíd

Lásd: Brinzai, Erdei, Gazdák hídja (Szarvas-tói) Tamusok hídja.

Kis paja kocsmája

Lásd: Vasúti kocsma.

Kissóstó

Lásd: Agyagos. (F. 92.)

Kocsorpart

Kocsoró, Kocsoros, Kocsoropart. Lásd: Naplás. (F. 18, 19, 22.)

Koncsik-tó

Lásd: Albert-tó. (F. 72.)

Kopaszagyagos

Kopasz (9. 395.) Kopasz agyagos (KT. 1883.) Lásd: Agyagos. (F. 64.)

Kozmapart

Kozma (KT. 1883.) Kozma part (1929.) Kozma Kereszt atyja. (4. 247. 1883.) Szent Kozma Domján, Domján völgye, Demjén völgye, Damján völgye. (F. 1, 5.)

(4. 148-149.) *„Egy Szent-Kozma-Damján nevű falut ismerünk a Jászságból ... Fényszaru határában van egy Kozma-dűlő, és... egy Kozmapart nevű hely is."* Cosma első okleveles említése 1067-ben kelt. *„Egy 1791-i térképen Fényszaru határában ugyanezen helynek megfelelő ponton egy halmon keresztet találtunk Kozma helynévvel. Bedekovich Lőrinc Jászfényszaruról 1781-ben készült térképen megtalálható egy épület jelzése és a*

kereszt a Kozmapart helyén. (4. 247. Kozma kereszt atyja.) *„Kétségtelenül ezen a helyen feküdt a középkori Szent-Kozma-Damján falu. Megerősíti ezt a feltevésünket még egy másik helynév is. 1658-ban ugyanis Fényszaru határában feljegyeztek egy „Demjén völgy" nevű helyet is."*

(3. 604.) *„1438. augusztus 14. Az egri káptalan bizonyság levele arról, hogy előtte Zentkozmademjéni Kompolth László philisteus és Karácsony Bálint Kürth helység fele részt Pohárnok Istvánnak és fiainak kölcsönös örökösödés fentartása mellett örök birtokába adta."*

(4. 15.) *„ ... már nem érte el a török világot, illetve nem tudunk róla, hogy akkor pusztult volna el ... Szent-Kozma-Damján ... Feltételezhető, hogy ... nem is ellenség pusztította el, hanem a lassan kelet felé húzódó jász települések szívták fel magukba."*

Tehát feltételezhető, hogy a terjeszkedő Fényszaru magába olvasztotta, illetve, hogy lakói behúzódtak a népesebb Fényszaruba.

(SZS.) Szabó Sándor Kozmapart: *„A Kozmakereszt mellett vót valamiféle épület, a tetőn. Lehetett vagy 4 m hosszú, meg vagy 3 m széles. Amikor a házamot építettem* (1925. mt.) *abbul a ház fundamentumába is kerűt."*

(JI.) *„A Kozmapartot Kajipartnak is híjják, mert a tövibe Szabó Sándor lakik, akit Kaji Szabónak hínak."*

(GYJ.) *„Kozma Dömének vót ottan vára."*

Leletanyag: Szórványcsontok a kereszt közelében. 1981. augusztus.

Kókaiszállás

(F. 26.)

(CS.) *„A kókaiak itt szátak meg az én tanyám* (Homok 377.) *meg a Galga között. Menekültek a török elül."*

(FS.) *„A kókaiak jártak ide nyomtatnyi még az apám idejibe. Az apám Ferenc Ignác 1876-ban született Árokszálláson. 12 éves vót amikor idekőtöztek. 900 előtt még nyomtattak. Szira Zoli tanyáján túl még legelő vót.* (Ott, ahol fentebb, „ CS. „ megjelölte mt.) *A nyomtatásho jó beágyazták a búzát, oszt körbe hajtották rajta a lovakat. Görbefogú villával* (rugóvillával, mt.) *meg lehúzták rúla a töreket. A magot szelelőrostával tisztították. Még előbb, amikor még nem hasznátak rostát, a széllel szeleltek. Este egy ember kihajtotta a lovakat, bebéklyózta, oszt legeltek. Éjjel jó beetették a lovakat, hogy jólakottan nyomtassonak, oszt ne a búzát egyék. Vót ott vagy 15 hold legelő. A szecseiek* (tápiószecsőiek, mt.) *meg még azelőtt kézicséppel jártak ide, oszt cséphadaróval verték ki a búzát, oszt szeleltek."*

(31. V. 308.) Nyomtatás: *„Gabonaszemeknek lovakkal történő kitapostatása a kalászból."*

(31. VI. 147.) Szelelőrosta: *„Gabona és más szemes termék tisztítására való kézzel, vagy gépi erővel hajtott gép, amely a benne áramló levegő segítségével eltávolítja a gabonaszemek körül a port és a pelyvát."*

Szelelés a szél segítségével, gép nélkül: gabonát, vagy más magvakat magasból lehullajt, s a szél segítségével szeméttől, portól megtisztít.

Kókai-tó

Lásd: Albert-tó. (F. 72.)

Kórés-dűlő

(31. IV. 339.) Kóró: *„ ... gyomnövénynek ... száraz, kemény ... szúrós szára."* (F. 44,49)

Az Almási út és a Homok fogja közre. A neve onnan származik, hogy a gyenge minőségű talaj, csak kórót termett. A Kórés-éren innenső területe erdő. Az almási határon szikes gyep. A többi kukorica.

Kórés-ér

(F. 44, 49.)

(4. 22. 1864., KT. 1883.) Kórésárok, Keresere (4. 22. 1883.) Kórés ere, Keres ér, (9. 16.)

A 26-os és a 61-es irodalom Mérges-pataknak említi. A Kórés-dűlő és a Kórés-ér jól ismert. A Mérges-patak név teljesen ismeretlen. A Kórés-eret keskeny, szikes, füves rétség kíséri.

(FS.) *„Úgy kiterüt a lapos helyeken, hogy 100 öl széles is vót a víz. Szárazon, csak a zsámboki úton tuttunk gyünni."*

(RJ.) *„A zsámboki határbú együtt, az Albert-tó mellett megy át a kátaiba."*

(KJ. 1928.) *„A Kórés szabályozását 1974-ben végezte el a Jászkiséri Vízgazd. Társulat."*

Körtvélyes

Kis Körtvélyes és Gáspárszög (KT. 1883.) (F. 10.) A Kozmapart és a Zagyva köze. A déli részét Keresztaljának nevezik. Nagy Körtvélyes a Boldogi Zagyva-hídtól észak felé a határig, nyugatra kb. 600 m mélységig terjed. Mind a két Körtvélyes kaszáló, majd legelő volt. Jelenleg szántó. A név csak az idősebbek körében ismert.

(31. IV. 402.) *„Körtefa, Körtvefa, Körtvélyfa. Vadon is növő és igen sok fajtában termesztett gyümölcsfa, az almafa legközelebbi rokona."* Tehát a Körtvélyes egy olyan gyümölcsös volt, ahol körtét termeltek.

(FS.) *„Kaszáló nyilas vót az én koromba* (1920) *Derékig érő víz is vót rajta néha."*

Község földje

Területileg felsorolni értelmetlen.

(AD. 26.) *„A község földje 1913-ban 595 kh volt."*

(11. 395. 1935.) *„A község ingatlan vagyona 709 kat. hold földbirtok ... Földbirtokát nagyobbrészt kishaszonbérletbe adja. Legelői, úgyszólván kivétel nélkül a lakosság hasznára szolgálnak."*

Legelői nagyrésze közlegelő – lásd a szabadföldeknél – ahol bárki, minden megkötés nélkül legeltethette állatait.

Kövespart

A 26-os irodalom szerint a Galga torkolat fölötti bal partja a Kövespart. Ezt a nevet senki sem ismeri. Ez a második név, melyet a 26-os irodalom közöl, melyeket én tévesnek ítélek.

Kövesút

(BI.) *„A községen áthaladó és Berénybe vezető kövesutat 1934-ben építettük. Tőtöttük az Agyagost. A mostani Tsz. telep környékérü hoztuk a fődet le az Agyagosba. Az 1970 előtti úttorkolat a mostani berényi útelágazás előtt kb. 150 méterrel vót idébb. A fasor még jelzi a régi ut elágazását."*

Kurbicz kereszt

Lásd: Sóstói kereszt.

Kutyahegy

Az öregszőlőben.

(BS.) *„Az Öregszőllői kereszt-úton balra, a második tanyáná van a Kutyahegy."*

(TA.) *„Az Öregszőllői keresztné balra vezet egy vakdőllő. Vagy 150 m után ott van a Kutyahegy. Az út jobbra lecsavarogyik. Ott van az Ecségyi rét."*

Kútlapos

(F. 65.)

(BS.) *„A Kórésba az Almási út mellett jobbra a határon. Ott van a legnagyobb gyeplapos."*

Külső csárda

Bedekovich Lőrinc 1781-ben Jászfényszaruról készült térképén szerepel a Külső csárda a Vízimalomtól délre.

Külső Naplás

(KT. 1883.) Lásd: Naplás.

Lehel Tsz. Tanyaközpont

1. A Lőrinckátai úton Jáger Sándor tanyájánál.
2. Csonthalom-dűlőben a Tamus tanyánál.

A termelőszövetkezet Lehel vezér nevéről kapta a nevét.

Liliom-tó

(4. 22. 1864.) Rimóczi-tónak hívják, mert a Rimóczi tanyáknál van. A tó Rácz István tanyájával szemben – Lipóczilapos-dűlő tanya 172. – a Csányi úttól keletre 200 m-re a Vasútállomástól északra 300 m-re van. A neve teljesen ismeretlen. A laposnál lakó 82 éves Rácz István sem ismeri a hivatalos nevén. Kaszáló. Zsólyomi Sándor – konflis – tanyájáig húzódik. (F. 106.)

Lipóczilapos

Lipóczi-lapos (4. 22. 1864.) Lipóczi-lápos (1929.) Lipóczi-lapos dűlő, Vasút-dűlő, Lipóczi lápos (9. 16.) A Csányi úttól keletre a Peres és a Nagyagyagos között húzódik a Monostori határig. Családi név (?). A Mezőgazdaságban dolgozók általában ismerik. A Lipóczi-mocsár kivételével szántó. (F. 103, 106.)

Lipóczilapos mocsár

(KT. 1883.) Kiss Imre tanyája mögött. (F. 103.) (Lipóczilapos-tanya 152.) a Csányi úttól a Lina Imre tanyájáig húzódik.

(KZ.) *„Területe kb. 60-70 kh. lehet."*

(KI.) *„A nagyanyámtúl hallottam – 1860 táján született – hogy lány korában csónakkal közlekedtek a laposon. Nem akartam neki mondani, de nem hittem. A végin beigazolódott, mert az én koromba háromszor is volt olyan nagy víz. A laposon térden fölül ért a víz, a fődet három éven keresztül – 1956-59 – egyfolytában nem lehetett használni."* A mostani lapos is hasznavehetetlen nádas, gyep, gazos terület.

Lóúsztató

(F. 42.)

(RP.) *„Az Almási úttal szembe vót. Jó mély vót. Megúszott benne a ló. Még 30-ba is úsztattak."*

(FS.) *„Mély vót a víz. Igencsak megúsztak benne a lovak. Inkább ünnepen úsztattak, mer akkor nem dógoztak. Tizenhét éves is lehettem* (1899-ben született, mt.) *amikor láttam, hogy a gazdák úsztatták a lovat, hosszú kötélre eresztve."*

(RI.) *„Szombaton délután az emberek mán nem dolgoztak. Az mán ünnep vót. Olyankor került sor az udvartakarításra, a szérüskertekbe rendezkennyi. Főleg szürke lovakat úsztattak."*

Lóúsztatói híd

(JI.) *„A Vízimalomná, a Jáger tanyáná lévő hídon jött át a megyei út. Ez kivezetett a Zagyva mellett a mostani Zsámboki útra. A töltés melletti árkon át volt egy 6 m hosszú fahíd. Utána 30 m fődút, majd az 50-60 m hosszú Menko híd következett. Vót vagy 8 méter széles. Két kocsi elfért egymás mellett. Majd megint vagy 30 méter fődút. Utána a Lóúsztatói híd vagy 20-25 méter hosszú, rá 15 méterre csavarodott ki a Zsámboki útrú az Almási fődút."*

(FS.) *„A Lóúsztatói híd is, meg a Menko híd is akkor szűnt meg, amikor a kövesutat építették."* (1933-34.)

Ma a Menko híd helyén egy betonhíd van, a Lóúsztatói híd helyén pedig egy áteresz.

Lőrinckátai határ

Lásd: Kátai határ.

Lőrinckátai út

Lásd: Kátai út.

Ludas-ér

Lásd: Nagyér.

Ludas-tó

(KT. 1883., 4. 23. 1883.) A Kisállás, a Rókalyukak és a Hatvani határ közötti lapos.

(55. 7.) *„A környező tanyákon sok ludat tenyésztettek és ebben a tóban úsztatták őket."*

(RP.) *„A Ludas nyáron se száratt ki. Vadludak tanyásztak ott. A környéke zsombikos terület vót. Nagybácsimtól hallottam* (Rusai Imre született: 1879-ben), *hogy még kőtöttek is ott a vadludak."*

(PS.) *„Vót benne legelő, meg kaszáló is. A vasút felé való vége úgy 900 körű vízállás vót."*

(FS.) *„Vadlibák tanyásztak benne. Vállig érő víz is vót benne, amikor a Szőllőkajja is tele vót. Hatalmas mocsaras rész vót, ahova a vadludak jártak éjjerre, mert itt a rókák nem bírták megközelítenyi őket."*

A határjárás során (1981. július 3.) gazdag nádast, a legmélyebb területeken vízállást és kiterjedt legelőt találtunk. A név ismert.

Ludastó Melléke

(4. 23. 1883., KT. 1883.) Ludastói melléke (1929.) A tótól dél-délkeletre, hajdani rétség. Ma szántó. A név ismert.

Makkoserdő

Olyan erdő, ahol sok tölgyfa terem. Makkoltatásra használt erdő. Nagyerdő, Öregerdő. Lásd: Nagyerdő.

Malom

1. Gőzmalom Szalai Vendel házánál, Bajza u. 2.
2. Kismalom (Alsómalom, Donkómalom, Rubintmalom)
3. Kis P. Pista házánál.
4. Nagymalom (Ballagómalom, Felsőmalom, Gergelymalom, Márkusmalom)
5. Vízimalom (Rosszmalom)

A felsorolt malmok közül, csak a Vízimalom volt külterületen. Helyenként utalás más malomra is. Vízimalom: (31. VII. 531.) *„Olyan malom, amelyet a víz folyása, vagy esése hajt."*

(23. 38.) *„ ... a Zagyván most nem régiben épített 4 kerékre kemény matériábul új malmot ..."* Az itt említett új malmot Bedekovich Lőrinc 1781-ből származó térképe ábrázolja. (4. 267.) 1713-ban már működött a Zagyván vízimalom.

(CSJ.) *„1905-be se a Vízimalom, se a Dunkó féle malom mán nem vót meg."*

(PS.) *„A Vízimalomba még vótam benne őrlenyi gyerek koromba. Ballagó Béláé vót. A malom a tőtésen vót. A kerekek is fábul vótak. A víz a kerekeket alúrú mosta."*

„1 q tisztabúzát, ha vót elég víz, megőrlött egy óra alatt. Nyáron, ha kevés vót a víz, a Zagyvát elrekesztették. Amikor megszaporodott a víz a zsilipet kinyitották, oszt megint ment vagy 3-4 óra hosszat. Dunkó Béla, Szalai Vendel házáná (Bajza u. 2. mt.) gőzmalmot épített. Emlékezetem óta má megvót. Eccé az én nagyapámék – született: 1839 – a tanyárú nem a Vízimalomba, hanem a Gőzmalomba mentek őrlényi, mer a Gőzmalom

gyorsabban őrölt. Legalább hatszor annyit. A szilfai szénát nagyapámmal a Ballagó útján vittük haza, mer az jó út vót. Termett vagy 50-60 szeker széna. Amikor Ballagó észrevette, visszafordította a szekereket. A három szekeret 12 ökör húzta. Azé mer nem az ő malmába mentünk őrlenyi, visszafordította. Rágyüvő esztendőbe aszonta a nagyapám, hogy gyerekek, majd a Ballagóho menünk őrlenyi. A Dunkó má messzirű meglátott bennünket, oszt aszonta a segédnek, hogy gyúccsá be, mer hozza má Pető Misa a búzát őrlenyi. A szekeret négy ökör húzta. Vót rajta vagy 20 q búza. Csakhogy a szeker a Gőzmalom előtt tovább ment a Zagyva felé, a Vízimalomho. Aszonta Dunkó, hogy most köszöni Pető a kutyát, amit ajándékba kapott tűlem. Ballagónak eltartott az őrlés két napig. Monta oszt, hogy hozzák e mán a szilfai szénát? Hát ha össze van gyűtve, hozzák az én utamon, erre van a legjobb út. Akkó má ő ajállotta."

(31. I. 189.) Alulcsapó vízimalom: *„Olyan vízimalom, amelyben a víz folyásának az irányára merőlegesen elhelyezett lapátkerekeket a víz sodra mozgatja, s az gerendellyel összeköttetésben lévő fogaskerekek közvetítésével hajtja a felső építményben elhelyezett őrlő berendezést."*

(31. II. 1017.) Gerendely: *„Vízimalomban a száraz kerekek tengelye."*

(JM.) *„1935-be bontották ki a vízimalom alapjábú a köveket. A Fónagy László kovácsmester házának az alapja, meg a lábazata is a vízimalom kövibül lett csinálva. A mink istállónk is abbul van. A Vízimalom, pontosan a Vágóhíddal szembe vót. Rögvest fölötte ott vót a híd. Azon ment át a megyei út, mer akkó még nem vót meg a Festőközi híd."* (Festőközi híd alatt a Zsámboki úti Zagyva-híd értendő, mt.)

Malomárok

Az 1883-as kataszteri térképen – a Galga mai medre mellé – a Zsámboki úttól északra van feltüntetve: Malom árok.

Mákhalom

(4. 17. 1864.) Mákhalom és Pereskút (KT. 1883.) A Csányi úttól keletre, a Csányihatár-dűlő és a Lipóczilapos-dűlő között húzódik a Monostori határig. Tagosítás előtt valószínűleg főleg itt termeltek mákot. A Mákhalom név kevésbé ismert.

Menko híd

Lásd: Lóusztatói híd.

Monostori határ

A Peres, a Lipóczilapos, az Agyagos és a Veresrét keleti része.

Monostori út

A Korvin Ottó út folytatása. Hossza kb. 4,5 km Kisdűlőnek is hívják. Az 1929-es térképen Fichorhalmi-dűlő néven szerepel.

Nagyagyagos

Lásd: Agyagos. (F. 98.)

Nagybikahalom

Lásd: Bikahalom (4.14. 1864.) Nagy Bika halom (KT. 1883., 1929., F. 122.)

Nagycsécselapos

(KT. 1883.) Lásd: Csécselapos. (F. 116.)

Nagy Czeglédi csárda

Lásd: Czeglédi csárda.

Nagyerdő

Öregerdő, Makkoserdő. A Sárkánygödörtől a Csőszgunyhóig terjedő erdőrész. A Makkoserdő nevet a tölgy és a bükkfa makkterméséről kapta. Az erdő faállományában az új telepítésű részeken sok az akác. A faállomány jórészét a tölgy és a bükk alkotja. Az Öregerdő, Csörsz-árok felé eső részében a tölgy az uralkodó fafajta. Főleg mocsár, vagy kocsányos tölgy található sok. Csertölgy csak elvétve akad. Front alatt sok fát kivágtak.

(31. IV. 919.) *„A tölgynek és a bükknek kis csésze alakú kupacsban ülő tojásdad, olaj tartalmú termése a makk."*

Nagyégés és Padnalos

Lásd: Égés, Padnalos (KT. 1883.)

Nagyér

(F. 3, 52.)

(BI.) *„Egyik ága a Brinzátul indul ki. Néhun még ki is árkolták. A másik ága a Ludas-tón keresztül a Tamusok tanyájánál, a Rókalyukakon, a Tóteresztőn, a Szőllőkalja alatt a kövesúttul a Kozmának. A Csigödrökön keresztül a Zagyvába vezet."*

Nagyhalom

Nagybikahalom. Lásd: Bikahalom.

Nagyhíd

Menkohíd.

Zsámboki úti Galga-híd. (F. 53.)

Zsámboki úti Zagyva-híd. (F. 37.)

Nagykörtvélyes

(KT. 1883.) Lásd: Körtvélyes.

Naplás

(4. 22. 1864.) Belső- és Külső-Naplás. (F. 18, 19, 22.) Az erdőtől és a Bugyogótól Boldog felé eső határrész a Naplás.

(RJ.) *„Lapos, kopolyás rész vót. Alacsony fekvésű vizes hely hullámos, gödrös. Ért benne a víz sok helyen kötözködésig, meg nyakig is, ha meggyütt a víz. A kopolyás, az olyan hepehupás."*

(31. IV. 32.) Kopolya: *„Áradás vájta gödör, amelyben felgyülemlik a víz; állóvíz. Patak, folyó medrében kisebb, de hirtelen lejtésű mélyedés. Homokba ásott ideiglenes kút."*

(JI.) *„Növendékmarha-, meg fejőmarha-járás vót. A marhákat nem jászolozták, hanem legeltették. Amikor a béres naplementekor hazagyütt a mezei munkábul, megvacsorázott. Aszonta neki a gazda, hogy hajcsd ki a jószágot a Naplásra, oszt legyé itthon hajnal négyre, jólakott jószággal. Nagyapám 1892-be vitte át az első ekét a Zagyván csónokkal a Naplásra. Akkor keszték föltörnyi a nyilast."*

A Belső Naplás és Kocsorospart a Boldogi határ mellett húzódik. Több elnevezés ismeretes, mint: Kocsorpart, Kocsoró, Kocsoros, Kocsrópart. A partot a határjárás során nem sikerült azonosítani. A Naplás elnevezés alig ismert, a Kocsorpart szinte egyáltalán nem. A hajdani mocsaras rétség jórésze ma is gyep és erdő. A Zagyvához közelebbi része szántó.

A kocsord gyomnövény. (29. 78.) Homoki kocsord: magas, erőteljes kóró. Főleg homokbuckákon. (29. 81.) Citrom kocsord: füves helyeken, homokon. (29. 87.) Buglyos kocsord: magas (1-1,5 m) terebélyesen ágas kóró. Mezsgyéken, bokros helyeken. A Kocsord neve tehát parajos. A paraj általában a ház körül kertben, szemetes helyen nővő s elburjánzó gyom.

Naplás-ér

(F. 34, 35.)

(BS.) *„A Nagyerdőn túl az érbe* (a Galga elhagyott morotváiba, mt.) *a Dobák kocsmáros apja gödröt ásott. Abbul öntözte a paprikát."*

Nádasagyagos

Nádas Agyagos (KT. 1883.) Lásd: Agyagos.

Nádkút

A Vasúttanyai Iskolától északra kb. 300 m-re a Csányi út nyugati oldalán. Értéktelen nádat és gazt terem. (F. 59.)

Ocskó Jani-Dűlője

Lásd: Csengetyűs-dűlő. (F. 91.)

Orion

A Jászfényszarui Vegyesipari KTSZ-ből jött létre az ORION Gyár 7. sz. gyáregysége. (F. 56, 102.)

(60. 1104.) *„Orion, egyik legszebb csillagkép, ... a magyar nép Kaszásnak nevezi. Két szép elsőrendű csillaga a vörös Betelgeuse és a fehér Rigel."*

(57. 1.) *„ ... 1951. szeptember 24-én megalakították a Jászfényszarui Vegyesipari Szövetkezetet ... 26 taggal kezdte el munkáját ... „*

(57. 2.) *„Szakma szerinti elosztás a következő volt:*

asztalos 8 fő	cipész 7 fő	szabó 5 fő
fodrász 3 fő	kerékgyártó 1 fő	bádogos 1 fő
kalapos 1 fő"		

(57. 3.) *„ ... 1957-ben az Óbudai Hajógyár részére megkezdte a hajóbútorok, kabinajtók gyártását ... 1977-ben egyesült a Jászárokszállási Vegyesipari Szövetkezettel. Jászsági Vas- és Faipari Szövetkezet néven."*

Ez a vadházasság két évig tartott. 1979. március 30-án a szövetkezet megszűnt. Az önfelszámolás útján megszűnt szövetkezet újralétesült, mint az ORION Gyár 7-es sz. gyáregysége.

(59. 5.) *„Az ORION Rádió- és Villamossági Vállalat jogelődjét a Magyar Wolframlámpagyárat 1913. június 1-én alapította Kremenezky János... orosz származású elektrotechnikus volt,... A Magyar Wolframgyár 1913. június 1-én kezdte meg működését a Váci út 74. sz. alatt (a mai Fővárosi Elektromos Művek épületében) 1924. október 1.... ekkor alakult a gyár külön kereskedelmi szerve ORION Villamossági Rt. néven... profilját az izzólámpagyártáson kívül kiterjesztette mindennemű villanyvilágításhoz és villamoserő- átvitelhez szükséges gépek, készülékek ... előállítására..."*

(59. 3.) *„1963-ban beszüntette a rádiókészülékek gyártását, mert a televízió térhódítása miatt a népgazdaság irányító szervei már 1951-ben az ORION gyár kollektíváját bízták meg a televíziókészülékek első hazai fejlesztésével, majd tömeggyártásával... A televízió – vevőkészülékek tömeggyártása az ORION-ban és ezzel Magyarországon 1955-1956-ban kezdődött."*

(KJ. Szabadság u. 89.) *„A jászfényszarui gyáregységben gyártják:*

1. Színes- és fekete-fehér TV nyomtatott áramkörű lapjait
2. Hangszórókat
3. Mikrohullámú és számítástechnikai berendezéseket
4. HI-FI (rádió, magnó, lemezjátszó, erősítő egybeépítve)."

Ólaskertek

Ez a fogalom nem illik bele a földrajzi nevek sorába, mégis megemlítem, hogy valahol nyoma maradjon.

(4. 365.) *„Fényszaru utcás-kertes település. A falu belsejében vannak... a lakóházak, ... A falu peremén foglalnak... helyet a kert-telepek... a délkeleti oldalon... ólas kertek voltak."*

(4. 256.) 1699-ben 168 családra 4967 állat jutott (szarvasmarha, ló, juh, sertés) családonként átlag 29,5. Ennyi állatot nem lehetett a faluban tartani, s ehhez még hozzá kell számítani a sokezer baromfit. Ezért volt szükség a falut délkeletről körülvevő ólaskertekre. S mind, aminek az okáért leírtam az eddigieket a következő: özv. Ocskó Jánosné Bojtos Veronika (1905. Kenderhalom-dűlő tanya 285.) a következőket mondotta: *„A házat a férjem vásárolta, még a front alatt is marhák voltak benne."*

A hajdani kiterjedt ólaskertek egyik még meglévő istállója, amelyből lakóházat alakítottak.

Ószőllő

(KT. 1883.) Öregszőlő. (F. 2.) A hivatalos neve: Ószőlő. A községben az Öregszőllő a használatos. Bedekovich 1781-i térképén már szerepel *„meglehetős szőlleje..."* (23. 38.)

(RP.) *„Az Öregszőllő körül vót árkolva, meg garáddal körülültetve az árok partya. Két szőlőkapu vót. Az egyik a Kalapgyár meg a Nagy András háza között. A másik a mostani Gólya utca végibe* (Hornyák József Gólya u. 26. sz. és Rózsa János Gólya u. 24. sz. házak között volt a Szőlőkapu, mt.) *Mind a két kapuná vót egy csőszkunyhó, meg egy kút is. A szőlőkapu abbul át, hogy két oszlop vót leásva, köszte kollát vót. Egy bilinccsel lelakatolta a csősz."*

(BI.) *„A Kalapgyárná a Szőlőkapu az úttú 10 méterre vót. Szélessége vagy 6 méter."*

(HD. 24.) *„1913. júniusában a községben 12 szőlőőr volt."*

(PS.) *„Emlékszem még, pegyig má 80 esztendeje, kidobolták, hogy hetfün, meg kedden az Újszőllőbe, szerdán meg csütörtökön az Öregszőllőbe lesz a szüret. Nagy ünnep vót. Süttek, főztek. A szüret ügyibe a bíró intézkedett. Általába október elejibe vót a szüret."*

Az Öregszőlő, a Kozma meg az ORION közötti homokpartos terület. Jó részét már kiosztották házhelyeknek.

Öregerdő

Makkoserdő, Nagyerdő. Lásd: Nagyerdő

Öreghegy

Szőlőhegy az Öregszőlőben, bemért magassági pont. (F. 2.) Az *„Öreg Hegy"* név a Helytörténeti Gyűjtemény 1820. január 28-án keltezett oklevelében fordul elő: *„... az Öreg Hegyen lévő 10 utakból álló szőlőnél,..." „Kiss Örzsébet néhai Bartus Tamásnak mostan Szalmás János Hitvese"* kérelmében olvasható.

Ugyancsak nem tartozik e tárgykörhöz, s mégis megemlítem, hogy e helybenhagyó határozatot Bedekovich Vencel nótárius írta alá, a híres vízimérnök Jászfényszarun született fia. Bár a következő toldaléknak a jegyzetben lenne a helye, de mivel attól tartok, hogy elkerülné a figyelmet itt említem meg. A Helytörténeti Gyűjtemény 1837. április 24-i oklevelében *„Komori... Bedekovich Eő Exelenciája"* előnév Komor községre vonatkozik. Tóth János a Jász Múzeum igazgatója már idézett munkájában a 6. oldalon a Pentz-féle összeírásra hivatkozva a Bedekovich család származási helyeként Kapus községet említi. A fenti oklevél ennek ellentmond. A Bedekovich család a horvát-szlavóniai Komor községből való.

(8. 10. 724.) *„Itt van a Bedekovich-család ősi fészke."* Ezt bizonyítja a fent említett fényszarui oklevél és a Pallas Lexikon idézett részlete.

(24. 30-32.) id. Bedekovich Lőrinc *„Állandó lakhelyéül Jászfényszarut választotta. Itt kötött házasságot Pruzsinszky Erzsébettel. Két fiuk született: Vencel és Lőrinc. Vencel később Jászfényszaru főjegyzője lett... Jászfényszarun halt meg 1823. november 15-én, 72 éves korában."*

Öregszőlői út

(BS.) *„A Szőllőkaputul a kereszt mellett a partosabb helyeken vezetett az Árokháti útnak."*

Öregszőlői kereszt

A Gólya-utcai Szőlőkaputól északra 120-130 m-re. *„Újból Állíttatta Ézsiás Lőrincné Úr 1898. Javíttatta öv. Pető Ferenczné."* (F. 100.)

Padnalos

(KT. 1883.) (pannalos) Nagyégés és Padnalos dűlő a János-értől húzódik a Zagyva jobb partján egyre elkeskenyedő sávban, majdnem a Kátai határig.

(RP.) *„A Zagyva melletti mélyen fekvő terület. Egy része padkaszerűen kiemelkedik."*

(JI.) *„Gyenge homokos főd. Padszerűen magasabb a Zagyváná."*

(RJ.) *„Néha kaszáló vót, ha a víz nem együtt meg."*

(63. 249.) Pandalló: *„eróziós képződmény"*

(12. 23.) Erózió: a folyóvíz, a szél, a jég pusztító munkája.

(31. V. 625.) Pandal: Padmaly.

(31. V. 603.) Padmaly: *„Meredek part aljában víz álta kivájt üreg. Alámosott meredek (víz) part."*

Pallacsárda

Lásd: Homokcsárda.

Pap-árok

A 26-os számmal jelzett térképen állandó vízfolyásként van feltüntetve. Az árok ismert, Csurián árok néven (Csurján, Csurjány, Surján, Surjány.)

(55. 10.) *„A Pap-árok vagy Surjányi árok a pap földjén és a pap nádján keresztül húzódik. Valamikor határárok volt Boldog felől. A Surjány... dombos szántó. A Surjánon olyan gazos takarmány termett, hogy az állatokkal nem lehetett megetetni."*

Papföld

Az Agyagosban, de nem járt ki egészen a Vasútig.

Pap tanya

A Székes-ér és a Hetes őrház közötti parton. Front után lett lebontva (MJ.)

Petőfi Tsz.

Lásd: Béke Tsz.

Peres-dűlő

Mákhalom és Pereskút dűlő (KT. 1883.) Lásd még: Mákhalom, Pereskút. (F. 57, 104.)

(BS. 1896.) *„Az árokszállásiak magoknak akarták eszt a dőllőt. A fényszarusiak nem engették. Ezen összeperes-kettek. A törvény a fészarusiaknak ítélte. Azóta hijják peresnek."*

Pereskút

A Peres-dűlő északi határán, a dűlő középső részén van. (F. 105.)

(3. 320.) *„Ulászló a híres fekete sereget Morvából Magyarországba rendelte, mely Pozsony és Nagyszombaton át Budára megérkezett, s Ulászló azt saját vezetése alatt 1491. év kezdetén Albert ellen indítván, január közepén Egernél Zápolya csapataival egyesült, s talán ezen csehek emlékét tartja fenn a Jászságban... Fényszarun a „Peres kút", melyet ugyanekkor a csehek készítettek."*

(PL.) *„Az apósomtól hallottam, hogy messziről idejártak* (a Peres-kúthoz, mt.) *itatni, meg vízé. 1971-ig legelő volt, gyakran vízállás. Kb. 10 hold volt a területe. 1971-ben szántották fel."* A név általában ismert.

Pipis csárda

(KT. 1883., 1929.) Pipiscsárda.

(JI.) *„Bakos nevű ember építette, amikor a Vasút épült. A vasút 1873-ba épült."*

(8. 12. 118.) *„A Hatvan-Szolnok közötti vasútvonalat 1873. március 10-én adták át a forgalomnak."*

(RJ.) *„A Pipiscsárda a bakterház mellett vót.* (Hetes őrház, mt.) *Jónás Sándor lakott utoljára a Csárda épületében."*

(PS.) *„A Pipiscsárda legutolsó tulajdonosa Jónás Sándor vót 1910-ig."*

(KI.) *„A csárdát 1977-ben bontották le."*

Pipisdűlő

Pipishalom és Nagy Agyagos-dűlő (4. 114. 1864.)

A Berényi út és a Vasút fogja közre. A Vasúton túl szántó, innen legelő.

Pipisdűlő Csárda

Pipis dűlő csárda (1929.) A Pipis-dűlőben a Vasút déli oldalán az állomástól keletre 1 km-re.

Pipishalom

(4. 14. 1864.) Rédei Mihály tanyája és a Vasút között. 1969-ben a tetőn kb. 30 m-es körzetben igen sok csontot fordított ki az eke. A leletekből és azok szóródásából ítélve nem egy tömegsírra, hanem sírokra lehetett következtetni, mert a csontok 6-7 góc körül voltak nagyobb mennyiségben. Szórványcsontleleteket 1981. augusztus 18-án gyűjtöttem.

(RP.) *„Sok pipiskemadár vót arra."*

A Fodor által említett szómagyarázat ettől sokkal valószínűbb; azaz a homokos, partos helyeken a fű nagyon pipiskés, vagyis kicsi, apró. A név kevésbé ismert.

Pipishalomalja

A Vasút és a Székes-ér között.

Piroskapart

A Veresrét-dűlőben a Hajtatótól délkeletre 1,5 km-re. Szántó. A név kevésbé ismert. Piros színű füvet termett, amivel a lányok a szájukat pirosították. (F. 86.)

Pusztamonostori határ

Lásd: Monostori határ. (F. 62.)

Pusztamonostori út

Lásd: Monostori út.

Rakottyák

(1929.) Rakottyás. A Nagyagyagos középső része.

(HI.) *„Valami növény lehetett a rakottya."*

(RJ.) *„A rakottya olyan mint a fűzfa, de nem az. A vesszejibű kosarat köttek. Vizenyős, mocsaras helyeken van. Bubujás vót, amit a levele mellett hozott. Úgy nézett ki a bubuja, mint a gyapot."*

(JI.) *„A rakottya, az a fűzfabokor. Még most is van a Réti út mellett, meg a bódogi Surjányi út mellett."*

(BS.) *„A rakottya vessző bukrokba vót. Jó erős vessző. Jó erős kosarat lehet belüle kötnyi. Olyan, mint a fűzfabokor. Most is van a szőllők alatt* (Öregszőlő, mt.) *a Fölsőréten, az erdő körül."*

(29. 31.) *„Kecskefűz (rakottya) ... levelei közepükön legszélesebbek, fonákukon bársonyosan, szürkén molyhosak."*

(29. 32.) *„Rekettyefűz (hamvasfűz) ... Magas, terebélyes cserje. Levelei felső harmadukban a legszélesebbek, fiatal hajtásai bársonyosan molyhosak. Erdei mocsaras, lápos helyeken, vízpartokon, magas bozótot alkot."*

(8. 14. 467.) Rakottya: *„Rekettyefűz, vagy rakottya."*

(31. 5. 915.) Rakottya: *„Rakottya - lápokban, ligetekben, patakok mentén gyakori ... melyek vesszejét úgy használják, mint a fűzét..."*

(KF. kosárkötő) *„A rakottya fűz ezüstös, nagybarkájú. A rozmaringfűz is rakottya. A levele derékban szélesebb."*

Rác-lapos

Rácz Ignác tanyája mögött (Sóstó tanya 210.) Részben kaszáló, legelő, nádas. A Sóstói lapos része.

Réhely

(4. 22. 1864.) Réhely és Szilvásszög (KT. 1883.) Az erdő és attól a Vágóhídig terjedő terület. Az erdő kivételével szántó. A Réhely jelentése ismeretlen. A neve általában ismert.

A Szilvás olyan terület *„... ahol szilvafák vannak; szilvafákkal beültetett."* (31. VI. 278.)

(FS.) *„Ott őröztem a marhákat 1910 körül. Egy része mán akkor is szántó vót."*

Az első világháborúban megrokkant katonák a Réhelyben kaptak – általában – 1 kh. földet. Ma nagyrésze szántó, kivéve a Nagyerdőt, és az erdőszéli kevéske gyepföldet.

Rétföld

(1929.) SZK-val azonosítottam. A Szárazdomb-dűlőben a Zagyva bal partján. Szántó, kivéve a Zagyva levágott morotváját, amelyet...

(SZK.) *„A Zagyva 1949-es szabályozásakor vágtak le."*

Réti út

1. Boldogi Réti út. Lásd: Boldogi út.
2. Felsőréti út. Lásd: Felsőréti út.

Révész kereszt

Lásd: Vadkacsás kereszt. (F. 97.)

Rigópart

(55. 22.) Virágoshalom-dűlőben. Ismeretlen.

Rimóczi-tó

Lásd: Liliom-tó. (F. 106.)

Rossz-Galga

Lásd: Döglött-Galga. (F. 27.)

Rosszmalom

Vízimalom. Lásd: Malom.

Rókalyukak

(KT. 1883.) Vontatóhalom, Rókalyuk és Ludas-tó melléke-dűlő. (KT. 1883.) Rókalyukak. Lásd még: Ludas-tó. A Ludas a Szappancsik és a Vasút között. (F. 13.)

(FS.) *„Sok vót ott a tanya, oszt azé fészkeltek be oda magoknak a rókák. Gaz vette körű, a homokdombokot, ahun vackoltak."*

(31. VII. 139.) Vacok: *„Állatnak, különösen szabadban élő emlősállatnak levélből, fűből stb. készített alvóhelye, illetve búvóhelye, tanyája."*

(HI.) *„A Rókalyukak a Tamus tanyák mögött vannak. Itt már minden tanya lakatlan. (Tamus Mihály, Tamus Imre, Tamus János, Karizs Pál)"*

(HF.) *„A partos helyeken kapartak maguknak lyukat a rókák, mert a laposokat, víz meg nád borította."*

Sárhalom

(4. 14. 1658., KT. 1883.) A Csányihatár-dűlőben a Gyöngyösi úttól délkeletre kb. 2 km-re. Nem azonosítható. A név ismeretlen. A környező terület mind szántó.

Sárhalomlapos

(KT. 1883.) A feltételezett Sárhalom nyugati lejtője, a Pereskúttal szemben. Szántó. A név ismeretlen.

Sárkánygödör

Sárkánylyuk. (4. 28.)

(ZSV.) *„A Sárkánygödör Fényszaru határában a Makkoserdő kellős közepén* (a délkeleti szélen, mt.) *található. Úgy keletkezett, hogy régen a Zagyva kiöntött és kisodorta a fődet.* (A Galga medre volt, mt.) *Feneketlennek tartották, mer él benne egy hétfejű sárkány. A sárkány belerángatta az embereket."* (Az erős örvénylés, mt.)

(CSM.) *„Esőzéskor, amikor a tó megduzzadt, a sárkány lovagolja körül mérgesen a földalatti birodalmát. Ha a víz tiszta vót, akkor a sárkány alutt. Valahonnan idevetődött egy félelmetes sárkány, a szája tele vót vízzel, oszt azóta ilyen sok a vize a feneketlen tónak."*

(FS.) *„A Sárkánygödröt a sárkányok fürdötték ki."*

(4. 28.) *„A Galga vize egykor éppen úgy széjjel terült Fényszaru határában, mint a Zagyváé és a hajdani Angyalnádon, Sárkánylyukon keresztül szivárgott a Zagyvába."*

(KJ. 1928.) *„A Sárkánygödör, a Lóusztató csatornázását az Aszódi Vízgazdálkodási Társulat végezte 1971-ben."*

Sárközi-tó

(4. 22. 1864., KT. 1883.) Családi név. (F. 121.)

(RP.) *„Az ötös őrházná van. Még a legnagyobb nyári időbe se száratt föl. A sás, meg a nád árnyékolta."*

(PS.) *„Szép halakat termett utoljára 1924-ben. Aztán nád, zsombik, pocsékos a környéke, meg szántó."* Még jelenleg is elég kiterjedt a nádas.

Sashalom

(4. 14. 1658., KT. 1883.) A Lőrinckátai határon a Zagyva északi partjához közel. Átnyúlik a Kátai határba. Szántó. A név kevésbé ismert.

Sebes-ér

(4. 22. 1864.) Folytatása a János-ere. Az 1883-as Kataszteri térkép szerint a tulajdonképpeni Galga folyó a Bugyogón és az erdőt megkerülő Galga vizén keresztül közlekedett, a Dányi János házától kevéssel északra metszette a Zagyvát. (Tehát nem csak beletorkollott.) (F. 39, 40.)

A mai Galga meder, csak az Almási útig vezetett. Ebből – az akkor még nem vízfolyásból – ágazott ki és ágazik ma is a Görbe-ér, követlenül a Zsámboki úti Galga-híd után balra. A hajdani Görbe-ér, nagy kerülőkkel megközelítőleg a mai torkolat helyén vezetett a Zagyvába, közben több vízfolyás vizét vette fel. A mai Görbe-ér belvízlevezető árok, amely helyenként megfelelően kiépített. A Sóderbánya utáni szakaszának neve; János-ere. Személyi név eredetű ez az elnevezés. Az ér a belvizeket a torkolatnál lévő zsilipen át vezeti a Zagyvába.

(RJ.) *„A Zsámboki Galga-hídtól 4-5 m széles vízfolyás a Görbe-ér. Vót idő, hogy térgyig ért benne a víz, vagy föjjebb is. Hatóságilag nem engedték, hogy a gazdák betőccsék, mer, hogy a víz a Vashíd felül szabadon gyűhessen."*

(JI.) *„A Kántorfőd előtt a Zagyva felé csavarodott. Ezt a részit úgy hítták, hogy János-ere."*

Sebeséri híd

(BS.) *„Az Almási úton, még a Galga előtt a Sebes-éren egy fahíd vitt keresztül."*

Serház

Dányi János – Attila u. 2. – udvarán állott a Serház. A régi sportpálya és vásártér – a mai Fürst S. út és Petőfi út területe – helyén is volt egy Serház. Ma már nem azonosítható.

Serházalja

(KT. 1883.) Dányi János házától kezdve – az 1883-as belterületre értve – teljesen körülöleli a községet. Egészen a Kozmáig tartott. Ebből mai is külterület; a Dányi János házától az Epresig, valamint a Vörös-hadsereg utca kertjeitől északra fekvő szántó.

Simon- és csécselapos dűlő

Simonlapos, Simonlápos, Simon laposa (4. 22. 1864.) Simon láp (4. 22. 1864.) Simonlapos mocsár (9. 395.) Simon és Csécselapos-dűlő (KT, 1883.) Simon és Csécse lápos (1929.) (F. 116, 117, 118.)

A Nagybikahalom és a Csányihatár-dűlők között, a Csányi útig húzódik.

Simonlapos

Simon-tó. Csákány Imre és Túsor Emánuel – Simon-dűlő 89. sz. – tanyáikkal szemben, azoktól délre. Legelő, kaszáló, kisrészben nádas. (F. 118.)

(31. IV. 578.) Láp: *„Sekélyebb állóvíz, mocsár, amelyet egészen belep a (vízi) növényzet."*

A hivatalos dűlőút eredetileg a Simonlaposon – Simon-tavon- vezetett keresztül. De még ma is megkerüli azt északról Csákány Imre és Túsor Emánuel tanyáinál.

(PS.) *„Nagy kiterjedésű víz meg nád vót. Oda jártak ki a nagyurak kacsázni. A nagyapám* (született: 1839. mt.) *meséte apámnak. Tőle hallottam, hogy belövődözték a szőllőkalá a fődet. Mer a szőllőkalatt is vadásztak. A sok fődet meg elatták, az árát meg ellövődözték."*

Nevét kevesen ismerik.

Sóderbánya

Lásd: Kavicsbánya. (F. 74.)

Sómocsár

(4. 23. 1883.) Só mocsár (1929.) A Szőlőkalja a Ludasig. Neve ismeretlen.

(4. 28.) *„ ... a Zagyva vize ... nagy kanyarulatokkal... lomhán ereszkedik le ... a fényszarui Sómocsárba."*

Sóstó

(4. 22. 1864.) Sós tó (KT. 1833., 1929.) Lásd: Agyagos. (F. 92.)

Sóstói kereszt

Kurbicz kereszt *„Isten Dicsőségére Állíttatta Kurbicz Pál Ujítatta Cserháti Imre és neje Ézsiás Erzsébet."* (1903. A kereszt a Kissóstónál van.)

Sóstói út

Lásd: Ágói út. (F. 96.)

Sóstói lapos

Sóstó lapos (KT. 1883.) Gyikinyes és Sóstó lapos-dűlő. (KT. 1883.) Az Agyagos, a Veresrét és a belterület határolja a Gyíkínyes és a Sóstó lapos-dűlőt. Területének kis része szőlő, nagy része szántó. A dűlő területén van a Gyékényes kaszáló és a Kissóstó. 1980-tól szeméttelep. Lásd még: Gyékényes, Agyagos (Kissóstó), Rácz-lapos.

Sőregi dűlő

Nem hivatalos elnevezés, az Újszőlőben északról a harmadik földút. Nevét Sőregi Jánostól kapta. Ennek a (volt) dűlőnek a végénél – amely kijár a Monostori – Kátai útra a műút mellett a két nyárfánál lépett Fényszaru földjére az első szovjet katona 1944. november 13-án, szerdán 8 óra után. (Sőregi János közlése) A nevét csak a környéken lakó tanyaiak ismerik.

Süvegtó

A Gyékényes és a Veresrét-dűlők találkozásánál a Monostori határon fekszik. Itt halad át a Csörsz-árok a monostoriba. Kis része szántó. Nagyobbik része nádat és parajt terem. A név szinte ismeretlen. (F. 63.)

Süvegtó és veresrét-dűlő

(KT. 1883.) (Vörösrét). A Gyékényes és a Virágoshalom-dűlők között fekszik. Szántó. A Veresrét neve ismert. (F. 87, 88.)

Szabad-föld

Lásd még: Község földje.

(PS.) *„A Zagyva mente a Kozmátú a torkolatig, a Kismalomtú a Kátai útig. Az Alsókocsma – ma Réz Sándor háza, Kun B. tér 3. – előtti rét is Szabad főd vót. Szabad főd vót még a József Attila utcától az Öregszőlő felé eső rész, de ez mán csak az első háború előtt. A háború után a Szabad főd területe összezsugorodott. Kevés maratt a Kismalomná, a Kozma alatt a 30-as évekig még az vót. Attú fogva a város bérbe atta."*

(4. 252.) *„ ... a község* (Fényszaru, mt.) *határában talált földet a község új megszállói* (a török időkben 1631-ben települt újra, mt.) *egyenlő osztozkodásra rendelt köztulajdonnak tekintették."*

(11. 395. 1935.) *„A község ingatlan vagyona 709 kat. hold földbirtok... Földbirtokát nagyobbrészt kishaszonbérletbe adja. Legelői úgyszólván kivétel nélkül a lakosság hasznára szolgálnak."* Az ősi földközösség utolsó maradványai Fényszaruban a Szabad földek.

Szabadság major

Az erdő mellett Észiás János tanyájánál. Az Újreménység – Erdei Tsz., Asszony Tsz. – központja volt, amely 1960-ban egyesült az Aranykalásszal, Szabadság Tsz. néven. (F. 42.)

Szappancsik

(31.VI. 86.) Szappanos: *„Átvitt értelemben... szappanszerű... síkos felületű."* A név ismert. Szántó.

(RP.) *„A Gaznyilas, a Rókalyukak, meg a Nagyér között van. Agyagos a talaja. Ha megázik, olyan, mint a szappan."*

(HI.) *„A Szappancsik a Bak tanyától a Vasútig van. Tavasszal késő őszig a heverő marhák kint vótak."*

(FS.) *„A nevit onnan kapta, hogy eső után olyan vót mint a szappan."*

Szarvas-ér

A név csak a környéken ismert. (F. 50.)

(KAJ.) *„A Szarvas-tó vizét a Szarvas-ér vezeti le a Galgába."*

Szarvas-tó

Legelő. Általában ismert név. A Halastó-dűlőben a Galga déli partján, a Zsámboki úttól 1 km-re van.

(JAJ.) *„A Szarvas-tó Czeglédi Antal tanyájánál – most Takács Imre lakja – van."*

(TI.) *„Barna Imre és Takács János tanyájánál van."* A két vélemény között nincs ellentmondás, mert a legelő nagy kiterjedésű, s e környéken sok a tanya.

(55. 11.) *„A Szarvas-tó arról kapta a nevét, hogy valamikor ezen a területen sok szarvas volt, és egy asszony a tóban is fogott egyet."*

Szarvastói kishíd

Rozoga, fából készült gyaloghíd a Szarvastónál. Lásd még: a Gazdák hídját. (F. 45.)

Szárazdomb

Szárazhalom (KT. 1883.) Kenderhalom alja és Szárazdomb-dűlő (KT. 1883.) A dűlő a Zagyva bal partján a Kátai határra jár ki.

(FS.) *„A víz soha nem bántotta. Terméketlen, forró, homok volt."*

A határjárás során ma már nem azonosítható. Az elnevezés kézenfekvő. Ma szántó. A név ismeretlen.

Szárazdomb alja

Szárazhalomalja (4. 22. 1865.) A Szárazdombtól a Kátai határig. 1865-ben nádas. Ma szántó. A név ismeretlen.

Szent János szobor

(Jánoska) Nagyon szép későbarokk stílusú, évszám és szöveg nélküli szobor, a Lehel út végén, igen elhanyagolt környezetben. (F. 58.)

(TS. 1896.) *„A Nepomuki Szent János szobra, a Vízimalommal szembe vót, ahun most a Jáger tanya van."* (A Vízimalom a Zagyva déli partján volt, mt.) *„Onnan 1925-be a Zsámboki hídho vitték, a Zagyvapart mellé, jobbódarra. Asztán a Tanácsháza udvarába kerűt, 1929-be meg a mostanyi helyire. Levocs János* (Bajza u., mt.) *megcsináta neki az alapot. A vihar ledöntötte. Nálam vót egy darabig.* (özv. Tamus Jánosné, Lehel u. 24., mt.) *Kis Lajos tisztelendő Tősér Jóskával elvitette."*

(TJ.) *„A szobor meg lett semmisítve, mer nem vót az má jó semmire."*

(TS. 1896.) *„Az új szobrot Réz Dezső plébános hozatta, 1-2 év után, hogy ide kerüt. Szent Vendel szobor is vót, de arrú má én se tudok."*

(58. 33.) *„Nepomuki Szent János, Prága egykori érseki helytartója, akit 1393-ban IV. Vencel cseh király a Moldvába vettetett. Szobrát ezért rendszerint a vizek, hidak mellett állították fel, hogy védelmet adjanak a vizek veszedelmei ellen."*

Szent kozma damján

Lásd: Kozmapart.

Szentlőrinckátai határ

Lásd: Kátai határ.

Szentlőrinckátai út

Lásd: Kátai út.

Székeslapos

(F. 66.)

(BS.) *„A Székhalom-dőlőbe az Almási határ mellett végig."*

Más vélemények szerint a Kátai-dűlő déli részén is. Jórészt ma is gyep. A név kevésbé ismert. Székes - szikes. A melegebb és szárazabb éghajlatú vidékeken az elpárolgó talajvízből az ásványi sók kirakódnak a felszínre.

Székesér

A Székhalomban. Kevésbé ismert. (F. 98.)

(FS.) *„Meg-meg szuttyan a víz a Székeslaposon nagyobb esőzések után."* Székes-ér az Agyagosban.

(BI.) *„A Nagyagyagosbul indul ki a Fácántelepen keresztül a monostoriba."*

(4. 26.) *„A jászföld közepén (?) Monostor táján is annyira megálltak a rossz lefolyású területen a belvizek, hogy egészen a felsőszentgyörgyi határig nyomultak le. Főleg a Székesér vizenyősítette el ezt a tájat."*

A Székes ér a fényszarui Agyagosban „ered".

Fényszarui puszta (1929.) mellett jut a monostoriba. A monostori Nagyréten keresztül, Puszta-Kerekudvar nyugati oldalán elhaladva Jászalsószentgyörgytől keletre ömlik a Zagyvába.

Székhalom

Székhalom-dűlő, Székhalom part. (F. 66, 68.)

Székhalom (4. 14. 1658., KT. 1883.) Szék halom (KT. 1883.) A Székhalom-dűlőt a Csonthalom-dűlő és az Almási út határolja. Az északi harmadában folyik a Kórés-ér. Déli részén húzódik a Székeslapos. Mind a két részén kiterjedt gyepföldek húzódnak északnyugat, délkelet irányába. Mintegy 65 %-a szántó. A név jólismert.

(PS.) *„A Székhalomba olyan kicsi vót a fű, hogy nem lehetett megkaszányi. A tagosításig (1959) mienk vót 16 hód."*

(BS.) *„A Székhalom neve Halompart, meg Gerőcspart, mert Gerőcsék főggyibe esett."*

(FS.) *„Szikes vót. Allig bírtuk művelés alá vennyi. Székvirágot termett. Ha vadas vót a főd, szelídítettük trágyával, oszt főszántottuk. Ciglégyi Imre* (Czeglédi, mt.) *a Varga Sanyi tanyája megül* (Székhalom tanya 343., mt.) *horta le a fődet a partrú, tőtenyi a Kórésná a lapost – 1945 után – oszt ott ember, meg lócsontokot kardot, sarkantyút tanátak."* A tanya jelenlegi tulajdonosa Szabó Sándor, Fürst S. u.

(BI.) *„A székvirágot a cigányok zsákszámra (?) szették fésűvel."*

(29. 109.) *„Orvosi székfű (kamilla) ... Fontos gyógynövényünk, fészekvirágzata gyulladáscsökkentő, görcsoldó hatóanyagot (azulen) tartalmaz."*

Székhalom Tsz.

Az 1959-ben megalakult Haladás Tsz. első neve. (43. Zsiga József belépési nyilatkozata 1959. október 1. JNGY.)

Szélső út

A Felsőréti úttal és a Csurián úttal párhuzamban vezet, a kettő között az erdő északnyugati területéről kiindulva a Boldogi határ felé. Ma már csak nyomokban található meg. A név alig ismert.

Szilfa

Szilfaszög, Szilfásszög, Szijvásszög (KT. 1883.) Gáspár és Szilfaszög, Szilfa és Gáspárszög (KT. 1883., 4. 68. 1658.) (F. 8, 10, 11.)

(FS.) *„Azé kapta a nevit, hogy ott sok légyfa – szilfa – vót, aminek a termésibe sok a kislégy. Sankos, agyagos föd. A Zagyva ártere vót. Jó termőtalajú."*

(8. 9. 738.) *„Iszap…a folyóvizekből kivált…legfinomabb üledék…A durvább iszapot…sanknak…kezdik nevezni."*

(31. III. 570.) *„Iszap, a vizek hordalékának legapróbb, leülepedő szemcsékből álló…tapadós anyaga."*

(BI.) *„A legjobb szénát termette."*

Neve növényi eredetű, ismert. Jelenleg szántó.

(29. 33.) *„Mezei szil, ... Erdőszéleken, síkvidéki mesgyéken, ligeterdőkben, közönséges, magas fa vagy cserje, gyakran paraléces ágakkal. Kérge gyenge összehúzószert tartalmaz."*

A Szilfa és Gáspárszög-dűlő, a Csordakút-dűlő, a Kisállás-dűlő valamint nyugatról a Zagyva határolja.

Szilvásszög

(KT. 1883.) (Szijvásszög) Réhely és Szilvásszög (KT. 1883.) Lásd: Réhely.

Szőlőhegy

Kutyahegy. Lásd: ott. Öreghegy. Lásd: ott. (F. 2.)

Szőlők alja

(KT. 1883.) Szőllők alja nádas (4. 22. 1864.) (F. 15.) Az Öregszőlőtől északra az Árokháti úttól a községből a 32-esre kijáró bekötőútig terjedő határrész. A név jól ismert. Ma szántó.

(RP.) *„Az Öregszőllőtül a vasút felé eső vízjárta terület. Néhun legelő is vót. Apám aszt monta, hogy no fijam a Székhalombú elgyüttek a tehenek a szőllők alá, de a tej is elment."*

(JI.) *„Csónakkal a Nagyéren keresztül gyüttünk még 1919-be is."*

(BS.) *„Összehorta a viz a téli kutút, gazt, oszt azon meg a zsombikok tetejin fészkeltek a vadkacsák, szárcsák, gémek, nádi verebek. A gémet mi vízibikának neveztük, mer olyan vót a hangja mint amikor a tehen bőg. Mink meg gyerekek, amikó débe kikötöttünk a marhákkal, mentünk tojást szedni."*

(8. 16. 912.) Vízi bika, vagy nádi bika, dobosgém.

(8. 5. 387.) Dobosgém, nádi bika, bölömbika.

(31. I. 709.) *„Bölömbika. A gémek rendjébe tartozó, varjú nagyságú, de elálló tollazatú, hosszú nyaka és lába miatt sokkal nagyobbnak látszó, jellegzetesen bömbölő hangú madár; sűrű nádasokban él."*

Szőlőkapu

Lásd: Öregszőlő. (F. 17.)

Szögek

A Kenderhalom alja és Száraz-domb-dűlő legkeletibb része. Háromszögben végződik. A név ismert. Ma szántó.

(RP.) *„A Zagyva árterülete a Kátai határban. Jó vizenyős hely vót. Jáger Sándor jó széles talpú kereket csinátatott a kocsijího, Dobrotka László kerékgyártóval* (Dobrotka László könnyűipari miniszterhelyettes apja, mt.), *hogy a szeker ne süllyeggyen el. A hat ökör jó összedagasztotta a sarat."*

Szöghalom

Lásd: Sashalom.

Szöghatár

Lásd: Szögek.

Szúnyogos

A Szőlőkalja egy kisebb, nehezen elhatárolható területe. A Csordakút, a Farkatlan, a Gaznyilas, a Szappancsik, a Rókalyukak által határolt terület. Ezek a kis földrajzi egységek egymást átfedik. A név ismert. Ma szántó. (F. 52.)

(RP.) *„A Szőllők alatt van. Magas paraj nőtte be. Estére nem is nagyon hagytam a hazagyüvetelt, mer annyi szúnyog vót, hogy még a lovak hátát is vastagon beborították, oszt az állatok teljesen nekivadultak. Asztán má pokróccal takartam be az állatokat. Még a herélt ló csekibe is bebujtak a szúnyogok."*

(31. V. 643.) Paraj: *„Általában a ház körül, kertben, szemetes helyen lévő s elburjánzó gyom; paréj."*

(FS.) *„Száraz időben megkaszáták, vizesebb időkben elcsapott vót."*

Szűzpina csárda

Lásd: Czeglédi csárda.

Tamusok hídja

Lásd: Gazdák hídja. (F. 71.)

(HI.) *„Rögtön a Galga torkolat alatt van. Azoknak a gazdáknak akiknek a főggye a Csonthalomba, meg a Székhalomba vót, nagy kerülőt kellett tennyi a Zsámboki, meg az Almási úton, meg sok vizenyős gázlón kellett átmennyi. Csak nagy kerülővel tuttak a főggyükre kijutni. Megváltották az útnak való fődet a gazdáktul. Utat építettek a falutul a Zagyváig. Közös erővel hidat építettek. A fő szervező Tamus István meg a fijai: Tamus István és János voltak. Innen kapta a híd a nevit."*

(BI.) *„1925-be az utat kubikusokkal összehányatták és betőtötték. Én is dógoztam ottan. 14 éves vótam. Akiknek meg a Csonthalomba, meg a Székhalomba vót a főggyük, – nekünk is – közösen dógoztunk."*

(RJ.) *„Az építkezési kőccsighö ki-ki a maga főggye arányába intézte."*

(JM.) *„A Tamusok híggya helyin azelőtt egy kis fahíd* (gyaloghíd, mt.) *vót."*

Több peres eljárás kapcsolódik az út és a híd használatához. Zsiga József – Dr. Bencze József ügyvéd írnoka volt – hagyatékában találtam ezzel kapcsolatos periratokat. (JNGY.)

„Alulírott és birtoktársai a Kenderhalmi-dűlőben egy magánutat nyitottunk és egy magánhidat építettünk. Annak idején dobszó útján is közzé tettük, hogy ezen utat, illetve hidat csupán az arra jogosítottak használhatják, az aki érdekelt és ki a költségekhez hozzájárult. – Ennek dacára – Bali Ilona (Bali László leánya) *1927. IX. 15-én jogosulatlanul használta; tanú: Bali Antal* (Bali Gábor fia) *és Koczka Imre Jászfényszarui lakosok. Ezért Bali Ilona ellen az 1894. évi XII. f. stb... pontjába ütköző kihágás miatt feljelentést teszek...Tamus István."*

Tamusok útja

Lásd: Tamusok hídja. (F. 71.)

Tanyai iskolák

Vasúttanyai Iskola.

Winklertanyai Iskola, Homoktanyai, Lásd: ott. (F. 54.)

Tobán

(HI.) *„A Simon-tó és a Csécselaposnál lévő tanyacsoport neve. Ézsiás Nándor – 1923-ban építette a tanyát – Túsor Émány, Túsor fődbe esett a Simon-tó – Túsor Pál, Zsámboki Imre, Zsámboki Nándor, Túsor István, Túsor András, Ézsiás Pál tanyája, tartozott ide."*

(PS.) *„Egy pap összeirnyi vót Csákány Sándor, Csákány Ferdinándékná, oszt ott monta, hogy mán csak ez a Tobán van hátra-e. Oszt rajta maratt."*

A nevet csak a környékbeliek ismerték.

Tokodi lapos

(KT. 1883.) Családi név (?) A Csányihatár-dűlőben az Ágói határon. Pethes Sándor tanyája (Peres-dűlő tanya 136.) mögött kezdődik. Kelet felé átnyúlik az Ágói határba. Kis része erdő, a többi szántó. A név alig ismert.

(PS. 1925.) *„Vízállás csak nagyon esős esztendőkben vót. Utoljára 1956-ba."*

Torkolat

Lásd: Galga torkolat.

Tóalmási határ

Lásd: Almási határ.

Tóalmási híd

Lásd: Almási híd.

Tóalmási út

Lásd: Almási út.

Tóteresztő

(F. 51.)

(HI.) *„A vasút, meg a Nagy-ér között vót."*

(BI.) *„Elcsapott gyepfőd vót. A meszes tótok* (meszetet árusító emberek, mt.) *itt tőtötték az éccakát. Sokszor 20-30 kocsi is. Innen indútak tovább hajnalba."*

(FS.) *„Valamikor Szepes megyéből lovas kocsival hozták árul a tótok a meszetet. Ott meglegeltették a lovakat, meg kaszáltak is nekik. Pihenőt is tartottak."*

Ma szántó. A név kevésbé ismert.

Tóteresztő-ér

(BS.) *„Rusai Vencel tanyájáná vezet a Szőlők alá, sokszor a Bikahalom felül vezető utat – a vasút mellett – is elöntötte a víz."*

Ez év augusztusában, kintjártamkor – a határjárás során – szántották fel az ér Rusai Vencel tanyája mögötti részét.

Tótok útja

(HL) *„A vasút, meg a Nagy-ér közötti út volt a Tótok útja. A tótok ezen az úton hozták a meszetet. Hatvan felől 1934 előtt az út a Vasút túlsó oldalán vezetett a Pipis-dűlőn, a Rédei Misa tanyáján túl csavarodott a 7-es őrházho, az Ágói útra. Át a Vasúton a Sóstó felé. Ott ért ki a mai kövesútra.* (32-es főközlekedési út, mt.) *34-be nősültem. Akkor épült a kövesút."*

(4. 297.) *„Bedekovich 1791-i térképén Felsőszentgyörgytől délre fut egy út, amelyet „Tótok úttya" néven nevezett meg. Alighanem azért, mert a tótok jártak le rajta a síkságra munkát keresni."*

A név alig ismert. Két megjegyzés Fodor idézett soraihoz. Már a fényszarui határtól lehet számítani a Tótok útját. A másik pedig, hogy sokkal valószínűbb; a meszetes tótokról kapta az út a nevét, ami persze nem zárja ki Fodor feltételezését.

Tökszög

(F. 19.)

(ÉJ.) *„A Felsőrét Turai határ felé eső része."*

Trianon

Berényi útnál

Almási útnál

A községből kivezető bekötőút és a 32-es út torkolata előtt volt a régi úttorkolat, kb. 200 m-rel jobbra. A régi út vonalát jól jelzi a még most is meglévő akácos. Ezzel az úttorkolattal szemben volt a Berényi úti Trianoni kereszt. Erre volt rögzítve a fából készített „Nagy Magyarország"-ot ábrázoló tábla. Egy másik az Almási útelágazásnál. Az ebből származó Trianon elnevezés kizárólag a berényi útelágazásra használatos. A név általában ismert.

(JI.) *„A Trianoni keresztet az édesapám Juhász Sándor csinálta."*

A trianoni „Békeszerződés" – 1920. június 4. – 20. évfordulóján táblát helyeztek el a községből kivezető utak mentén a berényi és az almási útelágazásnál.

Trianoni halastó

Lásd: Halastó

Trianoni kereszt

(CSB.) *„Az útelágazásnál a parttetőn – Vasút tanya 43. – volt egy kereszt. Az apámtól hallottam,* (szül: 1888-ban, mt.), *de ő sem látta."*

Trianoni sóderbánya

Lásd: Kavicsbánya

Tsz. út

Az Almási utat a Galga-híd után – harmadik – keresztezi, délkeletre kijár a volt Lehel központig (Tamus tanya), Északnyugatra a Homokerdőt átlósan keresztezi, s Keresztútra (Iskola-dűlő) fut.

Turai határ

A határtól számított mintegy egy kilométeres sáv.

Turai út

A Halastó és a Homok között vezető dűlőút. A lőrinckátaiak a Keresztutat nevezik Turai útnak. (GYS.)

Túlát

(FS.) *„A Keresztúton túli terület az Almási határig."*

Újerdő

(BS.) *„A tsz. telepítette 1960-tól. A Jegyzőföldekben van az Öregerdőtől, meg a Csörsz-ároktól Boldog fele."*

Ezenkívül még sok újtelepítésű erdő van.

Új malom árok

Az 1929-es katonai térképen szerepel. Az 1883-as kataszteri térképen a Galga mai medre Malom árok néven van megnevezve. Ez az árok az Almási útig van jelölve. Itt az árok megszakad. Az 1929-es katonai térképen a már szabályozás utáni állapotok láthatók. A Galga medre az 1883-as Malom árok lett. Az Új-Malom árok néven jelölt meder helyzete és alakja után ítélve a Galga mai medre. Lásd: Vízrajzi térkép.

HI. szerint, emlékezete óta ott volt a Galga medre, ahol most.

Újreménység Tsz.

Lásd: Asszony Tsz. (F. 42.)

Újszőlő

Új Szőlő (KT. 1883.) A község határának délkeleti része. A név ma is ismert. Ma az egész területén – kivétel egy-két tanyaföld – dinnyét termelnek. Neve azonban ma is Újszőlő. (F. 91.)

Az Újszőlőbe vezető kocsiutak északról kezdve:

1. Vak-dűlő
2. Csengetyűs-dűlő (Ocskó Jani-dűlője)
3. Sőregi-dűlő (Sőregi Jánosról)
4. Gyurovics-dűlő (Gyurovics családokról)
5. Határ-dűlő (legdélebbre)

(RP.) *„Az Újszőllőt két magbikáé vették meg a fészarusiak a kátaiaktul."*

(RJ.) *„Lőrinckátáé vót. Valami szép bikáé vették meg a fészarusiak."*

(BJ. Lőrinckátai lakos.) *„Az Újszőllőt egy bikáé, meg egy csődöré atták oda a kátaiak a fészarusiaknak."*

(PS.) *„Kátáé vót. Még akkor a fődnek semmi értéke nem vót. A kátaiak egy csődöré elatták Fészarunak. De a csődör megdöglött. A kátaiak visszakövetelték a fődet. De a fészarusiaknak "jó" ügyvéggye vót. Semmit – aszonta – csak szántás után begyuggatynyi szőllővesszővel. Csakhogy a per még folyt. Aszt monta a fészarusiak ügyvéggye; jó, de akkor a kátaiak fizessék meg a szőllőt. Így oszt a per abbamaratt."*

Újszőlői út

Lőrinckátai út. Lásd: Kátai út.

Ürgepart

A név kevésbé ismert. Szántó. (F. 80.)

(BI.) *„A kátai kereszt* (Ézsiás kereszt, mt.) *mögött van a Záhonyi Mari főggye. Ott van az Ürgepart. Sok ürge vót ottan."*

(RJ.) *„A Záhonyi Mari főggye. Záhonyi egy bódogi* (boldogi, mt.) *ember vót. Feleségül vett egy fészarusi asszonyt."*

(PS. 1898.) *„A tanyánkná* (Peres-dűlő tanya 136., mt.) *van az Ürgepart. Sok ürge vót itten. A cigányok szették ennyi."*

Vadkacsás

(HI.) *„A berényi kövesút meg a vasút között, az ágói földút mindkét oldalán. A Kopaszagyagosba is átnyúlik."* Főleg vadászkörökben ismert a név.

Vadkacsás buszmegálló

A Berényi- és az Ágói út kereszteződésénél lévő buszmegálló. A név kevésbé ismert.

Vadkacsás keresztje

„Isten Dicsőségére állította Révész Imre és neje Huba Margit 1904." (F. 97.)

(HI.) *„A Sóstói út és a Berényi út kereszteződésében volt felállítva, kb. 1965-ben az útépítés miatt áthelyezték a keresztet a Berényi út ágói úti elágazása után balra. A keresztet Kisfaludy Révész Imre, berényi gyógyszerész állíttatta. Gyógyszertára a Pesti csemege helyén volt. Előtte Huba Lajos volt a gyógyszerész."* A név alig ismert.

Vadászház

Winklertanyai Iskola, Homoktanyai Iskola. (F. 54.)

Lásd: Homoktanyai Iskola.

A Vadásztársaság megalakulása; (50) *„Jegyzőkönyv, mely felvétetett Jászfényszarun. 1945. december hó 27-én a községi Nagyvendéglő termében a Jászfényszarui Szabad Szakszervezet Vadásztársaságának alakuló gyűlésén... A társaság elnöke: Dányi János..."* Megalakulásakor a Vadásztársaságnak 22 tagja volt.

Vakdűlő

1. A Homokon a Galgán túl az első dűlő, amely keresztezi az Almási utat.
2. A Homokon a második dűlő is Vakdűlő. Sőregi Sándor tanyájától kijár a Tsz. útra.
3. özv. Szabó Andrásné házától (Homok 446.) vezet Tura felé, Tóth János tanyájáig.

Vályogvető gödrök

A Birgeúsztató helyén.

(31. VII. 220.) Vályog: *„Törekkel kevert agyagos sár mint építőanyag."*

Vasút

(8. 12. 118.) A Hatvan-Szolnok közötti vasútvonalat 1873. március 10-én adták át a forgalomnak.

(27.) *„ Hatvan – Újszász vonal villamosításának befejezése 1977. IV."*

(PS.) *„1864-be született az apám, aszt monta, hogy tíz éves vót amikor a vasútat építették..."*

(RJ.) *„A fölsőtemetőné együtt vóna, de az asszonyok nem engették, mer hogy a gyerekeket elüti ez a vonat. A hatvani báró aszt akarta, hogy Boldogot is vegyék be a vasútba, mer ő akkor Fészarunak az erdő mellett egy posztógyárat építtet."*

Több adatközlő említette, hogy a vasutat a Felsőtemetőnél akarták vezetni, de a gazdák nem engedték, mert attól tartottak, hogy a szikrától kigyulladnak a házak. S általában a vasúttal együtt emlegették a posztógyárat.

Vasútállomás

(HD. 7.) *„1908-ban épült."* (F. 107.)

Vasútcsárda

Lásd: Pipis csárda.

Vasúti csárda

(GB.) *„Nagy P. Imrének vót az állomásnál a Tóth Sándor féle tanya helyén csárdája 1896-tól."*

(BI.) *„A Vasúti Csárda tulajdonosa; Gergely Bálint, Kocsis István, Lőke István. Utána Pál Jóskának volt butellázója."*

Vasúti kocsma

Kis Paja kocsmája.

(KP. 1910.) *„A kocsma 1943-tól 53-ig működött. 1955-ben átadtam az FMSZ-nek. Most a jogutód ÁFÉSZ 3. sz. Italboltja, Farkas László a vezetője."*

Vasúttanyai iskola

(11. 113.) 1925-27-ben két tanyai iskola épült.

(HD. 76.) *„1925. január 15-én a vasúttanyai iskolához Geng Márton nyugalmazott állami tanító neveztetett ki."*

1970. júniusában szűnt meg. Utolsó tanítója Nagy Istvánné volt. Jelenleg lakóház. Két család lakik benne.

Vasúttanyai kápolna

1959. I. 31-i Egyházközségi leltár szerint: *„A Kápolna 1936-ban épült a vasútkörüli tanyai hívek áldozatkészségéből,... Tornya nincs. A kápolna Sz. Mihály arkangyal tiszteletére van megáldva."* Lebontották.

Vágóhíd

A Zagyva mellett a Jáger tanyánál 1959-ben épült. A régi vágóhíd Langó Balázs – Lehel u. 41. – kertje végén volt. (F. 109.)

(TS. 1896.) A régi Vágóhíd *„Huszonötbe má fő volt építve. Akko má itt vágott a Pető Tóni, Seress Dezső, Magyar Sándor, Berka* (berényi, mt.) *Jani, Győri Sanyi, az öreg Schwartz bótos, Spitzer bótos - aki a Dobák Paja asztalos háza helyin lakott."* (Ady E. út, mt.)

Vágóhídi út

A Lehel út folytatása a Zagyva parton lévő Jáger tanyáig, a Vágóhídig. A név ismert.

Vágójárás

(RJ.) *„A Csonthalom kátai részibe 30-40 hód főd ki vót hagyva legelőnek. A kösség* (nem a lakosság, mt.) *vágómarháit kicsapták oda tavasztú őszig. Tagosításkor* (1854, mt.) *is kihagyták a Vágójárást legelőnek."* A név szinte ismeretlen. A terület most erdő.

Város atyja

Fodor említi a nevet (4. 247. 1864.) Kozma Kereszt atyja, Kender halom atyja és egyéb nevek társaságában. A név jelentése és a fogalom helye ismeretlen.

Város földje

Lásd: Község földje. A város (váras) földje elnevezés onnan származik, hogy Jászfényszaru 1831-től 1870-ig város volt. Az idősebb emberek ma is városházának mondják a Tanácsházát. A tanyaiak nem a községbe mennek, hanem *„menek a városba"* válaszolnak.

Vásártér

A Tanácsháza mögötti bekerített rét. 1971 előtt a Hunyadi – és a Vorosilov utca végében volt a vásártér.

(JI.) *„Az első vásár 1846-ban tavasszal volt."*

(4. 367.) *„... 1845-ben V. Ferdinánd király még országos vásárra is jogot adott nekik."*

Veres-tó

Veres tó (1929.) A Veresrét-mocsárral azonos.

Veresrét

(4. 22. 1864.) Vörösrét. Neve ismert. Ma szántó.

(FS.) *„Veres a homok. Legócskább vót a fészarusiba."*

(JI.) *„Vörös színű, vékony szálú füvet termett. Nehezen fokta a kasza. Elhajlott a kasza elül."*

(BI.) *„A veresnadrágfűrül nevezték el."*

(29. 110.) *„Veresnadrág: Soványcsenkesz... alacsony, vastag gyepben növő pázsitfű... A szikpadkák uralkodó növénye. Kevésbé jó takarmányt szolgáltat."*

Veresrét-dűlő

Süvegtó és Veresrét-dűlő (4. 22. 1864., KT. 1883.) A Monostori és a Kátai út között. Neve ismert. Ma szántó.

Veresrét mocsár

Veresrét-dűlőben a Langó tanya mögött. A Fehér-tótól északkeletre szűk 1 km-re. (F. 87, 88.)

Virágoshalom

(4. 14. 1864., KT. 1883.) Virágoshalom (KT. 1883., 1929.) Lásd még: Csuriánderékhalma. (F. 81, 83.)

Homokpart a Virágoshalom-dűlőben a Kátai út déli oldalán a Tsz. 8-as számú központjától 1 km-re délkeletre. Neve ismert. Szántó.

(BI.) *„A Kátai határba a Tsz. majoron túl. Régen ugaron hagyták. A birge legelés közbe trágyázta. Águsztusba fölszántották. Kisasszonykor* (szeptember 8., mt.) *má zöldelt."*

(31. VII. 12.) Ugar: *„Olyan, huzamosan növénytermesztéssel hasznosított földterület, amelyet pihentetés, a termőképesség fokozása végett bizonyos időn, rendszerint egy éven át felszántott állapotban, bevetetlenül hagynak."*

Virágoshalom-dűlő

Virágos halom (KT. 1883.) A Zagyva és a Kátai út között. Szántó. Neve ismert.

Virágos-tó

Virágos tó (KT. 1883.) (F. 82.)

(TS.) *„6-7 éve még vízállás vót. Mindég nád, meg gyékény vót benne."* Most szántó. A neve kevésbé ismert. A Virágoshalomtól 700 m-re délkeletre, Török Sándor tanyájától – Virágoshalom 272. – délkeletre 250-300 m-re.

Vízalj

Zagyva menti szabad legelő.

(16. 102.) *„... az öregasszony a libákat hajtotta haza a Vizaljáról."* A név ismeretlen. A Zagyva menti hajdani szabad legelő ma már mind szántó.

Vízimalmi híd

Lásd: Malom-Vízimalom címszónál.

Vízimalom

Rosszmalom. Lásd: Malom. (F. 104.)

Vontatóhalom

(KT. 1883.) Vontató halom (4. 14. 1864., 1929.) Vontatóhalom, Rókalyuk és Ludas-tó melléke-dűlő (KT. 1883.) A Nagybikahalom déli folytatása a Vasúton innen, Karizs Pál tanyája mentén. (F. 12.)

(HI.) *„Homokos terület. Egy pár ökör nem bírta el a megrakott szekeret. Vontatnyi kellett."* Jáger Miklós szerint a Vontatóhalom a Kenderhalom-dűlőben van a Zagyva mellett. Lásd: Kenderhalom. Egyébként a Vontatóhalom a Vasút mellett van.

Winklertanyai iskola

Lásd: Homoktanyai Iskola, Vadászház. (F. 54.)

Zagyva

(agyva) (F. 69, 78, 37.)

(13. 132.) *„Szláv eredetű Szagyava. Jelentése fekete, zavaros."* A köznyelvben is a zagyva beszéd, zavaros, értelmetlen, összefüggéstelen jelentésű.

(4. 21.) *„Anonymusnál fordul elő először a Zagyva neve Sadjava, Kniezsa szerint Zogea alakban."*

(8. 16. 1103.) *„A Zagyva... a Tisza jobb oldali mellékfolyója Nógrád vármegyében, a Zagyvaróna község fölött lévő Medves hegy déli oldalában, 628 m magasságban ered... 167 km utat tesz meg, míg Szolnoknál a Tiszába ömlik."*

(62. 4.) *„A Zagyva folyó a Gömöri hegység déli nyúlványához tartozó Medves hegycsoportban Zagyvaróna község határában 540 m magasságban ered... hossza 180 km, vízgyűjtőterülete 5677 km^2."*

(4. 28.) *„Mielőtt a folyó ezen szakaszát csatornázták volna, nagy kanyarulatokkal ... ereszkedett le... a fényszarui Sómocsárba,..."*

(KT. 1883., 1929.) *„Ezek a hajdani meanderek a hatvani határban lévő Puszta Paphalomtól jól kivehetőek. A Brinzán át lép fényszarui területre. Több ágban lehet követni az elhagyott folyómedreket."*

A Zagyva legészakibb morotvája a Ludas-tótól, a Vasúttól délre haladva a Szőlők alján lévő laposba ereszkedett le. A másik, igen jól kivehető volt folyószakasz a Kisállás, Csordakút mellett ugyancsak a szőlők alatt lévő Sómocsárba vezetett. S amikor ez a nagy horpadás megtelt, a víz a Csigödörnél utat talált magának a mai Zagyvamederbe.

(10. 366.) *„Morotva: A folyó levetélt, vagy mesterségesen levágott kanyarulatai morotvává alakulnak át..."*

(11. 133. 1930.) *„A Zagyva folyót, amely minden évben kiáradáskor két-háromezer hold földet öntött el, szabályozás során gátak közé szorították... Ezer hold föld területét javították meg."*

(BI.) *„1924-ben tőtötték a fényszarusi, meg a boldogi kubikusok."*

(PS.) *„A zagyvapartot 1920-tú építették. Gátat hánytak a Galga, meg a Zagyva mellé. Eltartott vagy öt évig."*

Bisján József: *„A Zagyva szabályozása 1949-50-ben történt."*

(4. 267.) *„1713-ban már működött a Zagyván vízimalom."*

(62. 3.) *„Jászfelsőszentgyörgy és Hatvan között a Zagyva medrének 1949, 1956. években végzett kotrásakor a kotrási depóniákat úgy helyezték el, hogy árvízvédelmi töltésekké alakíthatók legyenek. Az átalakítás az 1963. évi nagy árvízig néhány szakaszon elkészült, számos szakaszon viszont még rendszertelen depóniák maradtak, és a töltéssé átalakított depóniák mérete sem volt megfelelő..."*

(12. 172.) Depónia: építőanyag tárolására felhasznált munkaterület.

(62. 3.) *„ ... Az 1963. évi árvíznél ezért több helyen töltés meghágás, illetőleg töltésmegszakadás keletkezett... rendszertelen depóniák ... átépítését..."* a Szolnoki Vízügyigazgatóság... 1965-1966 években elvégezte.

(12. 5.) *„... Az eddigi legnagyobb árvizek 1940–41 évi tavaszi hóolvadásokból származó, valamint az 1963, 1965 és 1969 évi március havi árvizek voltak."*

Zagyva-híd

Boldogi, Zsámboki-úti híd, Tamusok hídja. Lásd: ott. (F. 37, 71, 73.)

Záhonyi mari földje

Lásd: Ürgepart.

Zöldmező Tsz. központ

1. A Vasútállomástól keletre, kb. 500 m-re.

2. Az Agyagosban a Dittie tanyánál sertéstelep.

3. A Rókalyukakban Tamus Mihály tanyájánál szarvasmarhatelep.

A Dittie tanyánál lévő Tsz. központ bejáratánál van az éjjeli őr pihenőhelye. Ez az épület a Dittie tanya helyére épült. A tanyahelytől Fehér Béla tanyájának irányába (Agyagos tanya 201.) egy lapos szélén Juhász Imre 1961-ben szürke agyagból égetett bögrét talált.

A lelet leírása: fennálló öblös bögre. Az ajak kihajló, ráma nélküli. Hasas, derékba egy körbe futó perem. A talp vékony. Egy függőleges törött fül a szájból indul ki és a hasban köt. Méretei: magassága 10,5 cm, szélessége: 11 cm, száj: 8 cm, talp: 5 cm. (JNGY.)

Zsámboki határ

A Kórés-dűlő nyugati harmada.

Zsámboki híd

A három Zagyva-híd közül (Boldogi, Festőközi, Tamus) a legnagyobb forgalmat lebonyolító híd a Festőközi Zagyva-híd, vagyis a Zsámboki úti Zagyva-híd. Nevezik még Nagyhídnak, Vashídnak. Bár Vashíd a neve a Zsámboki úti Galga-hídnak is, az úgynevezett Kanyarhídnak. (F. 37, 53.)

Zsámboki út

A Festőköznél vezet ki a községből, a Zagyva és a Galga folyókon keresztül a zsámboki határig. Hossza kb. 4,5 km.

Zsámboki kereszt

A Kórés-dűlőben a Palla tanya mögött (Kórés-dűlő tanya 452.) (F. 47.)

A kereszt felirata: *„Alitta Zsamboki Mihaly Die 8. juni. anno. 1793."*

Zsombékos

(31. 647.) *„Zsombék, zsombik. Sűrű csomókban növő lápi növényeknek a lápból... kiemelkedő... erős, vastag fonadéka."*

(PS.) *„A Ludas egy része. Butykás gyep. Levagdosták kaszával."*

(RJ.) *„A giliszta fótúrta a fődet a csáté tövibe, oszt az iszapos főd a fű gyökeritű megfődesedett."*

(RP.) *„A zsombikot a fűcsomók, a növények gyökerei alkották. A zsombikot nem lehetett kaszányi, mert egyenetlen vót. Mentünk ki a zsombikot vágnyi kapával, asztán elteregettük. Cserháti Jani bácsiék kivágták tövön. Szekérre rakták, a főd szélire kihorták. Útpadkának lerakták. Asztán aszt is lehetett kaszányi."*

IRODALOM

1. Egri Egyházmegyei Közlöny Eger, 1871. 5.sz.
2. Balássy Ferenc: Egri egyházmegyei közlemények. 1871.V.sz.
3. Gyárfás István: A jász-kunok története. Szolnok, 1833. III. k.
4. Dr. Fodor Ferenc: A Jászság életrajza. Bp., 1942.
5. Farkas Ferenc: Jászapáti nagyközség víznevei. Jászberény, 1974.
6. Athanasz Szilárd: Jászfényszaru mezőváros statisztikai leírása (Statisztikai és Nemzetgazdasági közlemények, 1867. III. k. 58-75.)
7. Dr. Soós Adorján: A kunok és a jászok története. Pápa, 1944
8. Pallas nagy lexikona
9. Jász-Nagy-Kun-Szolnok-vármegye múltja és jelene. Scheftsik György Dr. Pécs, 1935.
10. Dr. Szabó László: Általános földrajz. Tankönyvkiadó Bp., 1955.
11. Jász-Nagykun-Szolnok vármegye Trianon után Bp., 1930.
12. Idegen szavak és kifejezések szótára Bp., 1978.
13. Kálmán Béla: A nevek világa Bp., 1973.
14. A Csörsz-árok eredete. Élet és Tudomány 1969. XI. 28. 2300. o.
15. Néprajzi értesítő XLVII. évf. Igaz Mária-Kresz Mária: A népi cserépedények szakterminológiája.
16. Gyenge Péter: Andris Bp., 1944.
17. Szűcs Mihály életleírása, Jászberény 1892.
18. Lőrincze Lajos: Földrajzi neveink élete (Magyar nyelvjárások XIII. Debrecen, 1967.)
19. Német Gyula: Egy jász szójegyzék az Országos Levéltárban, MTA Nyelv és Irodalmi Osztályának közleménye. XII.K.1-4.sz.
20. Melich János: A jász népnévről. Magyar Nyelv 1912. máj. 193-199.o.
21. Csendes László: Térképhistória 1980.
22. Inczefi Géza: Földrajzi nevek névtudományi vizsgálata (Makó környékének földrajzi nevei alapján.)
23. Tóth János: A Jászkunság helyzete a 18.sz. végén (Bedekovich Lőrinc kéziratos könyve) J.berény.1976.
24. Nemes Gerzsony: A két Bedekovich (Magyar Vízgazdálkodás 1980. 2.sz.)
25. Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára Bp., 1978.
26. Magyarország földrajzinév-tára II. Szolnok megye
27. Szolnok m. Statisztikai évk.1979. Szolnok, 1980.
28. Közös úton. Szerkesztette Dr. Petrák Katalin Szolnok, 1980.
29. Jávorka-Csapody: Erdő-mező virágai Bp., 1950.
30. Növénytan. Szerkesztette: Dr. Haraszti Árpád Bp., 1956.
31. Magyar nyelv értelmező szótára Bp., 1959-1962.
32. Horváth Árpád: Nagy vállalkozások, Gondolat Bp., 1976.

33. Állatrendszertan: Szerkesztette Dr. Wéber Mihály Bp., 1955.
58. Sáros Andor: Jászberény műemlékei, emlékművei, emléktáblái, Jászberény, 1971.
59. Az Orion Rádió és Villamossági Vállalat története 1913-1973, Várkonyi György 1973.
60. Genius Kis lexikona Bp., 1932.
63. Dr. Bulla Béla: Magyarország természeti földrajza Egyetemi tk. Bp., 1962.
64. Palugyay Imre: Magyarország legujabb leírása III. k.: Jász-Kun kerületek- és Külső-Szolnok vármegye leírása 1854.
65. Élet és Tudomány 1974. 15.sz. 693.o. Dr. Farkas Henrik: Őslények világa
66. Természet világa 1970/11.500. o. Dr. Matolcsi János: Egy kipusztult „fejedelmi vad" az őstulok
67. Új Magyar Lexikon 4.k.
68. Magyarország földtörténete. Összeállította: Juhász Árpád 1977.

TÉRKÉPEK

34. Jászberény környéke térképe 1929; a szövegközi utalásoknál a jelzése: (1929.)
35. Jászfényszaru Kataszteri birtokvázlata: Jelzése (KT. 1883.)
36. Jászfényszaru átnézeti térképe 1965. AFTH 1:10000
37. Bedekovich Lőrinc térképe Föveny Szaru 1781.
38. Jászfényszarui Béke Tsz. tömbtérképe 1:25000
61. Középdunavölgyi Vízügyi Igazgatóság árvízvédekezési nyilvántartása, Térkép. 1976. dec. 1:50000

KÉZIRATOK, OKIRATOK

39. A Jászfényszarui „Plébánia története" (1902. nov. 17.-1927. okt. 13.) Jelzése: HD.
40. Jászfényszarui termelőszövetkezeti mozgalom negyedszázados története, 1975. Jászfényszaru.
41. Kiss József: Az Újreménység Tsz. története, 1959.
42. Egyházközségi leltár, 1959. I. 31.
43. Tsz. belépési nyilatkozat, Zsiga József 1959. okt. 1.
44. Komori Bedekovich Lőrinc ápr.24. 1837.
45. Hadnagyi fizetés, Jászfényszaru 1846. V. 9.
46. Galgavölgyi víztársulat, 1887. dec. 18.
47. Bedekovich Ventzel nótárius Jászfényszaru, 1820. jan. 28.
48. Végzés Ficsor Ágnes hagyatéka ügyében, 1886. márc. 1.
49. A jászfényszarui Lenin Tsz. tagjainak névsora, 1950. I. 1.
50. A jászfényszarui Vadásztársaság alakuló gyűlésének jegyzőkönyve, 1945. dec. 27.
51. Perirat a Tamus híd jogtalan használatáról, Jászfényszaru 1925. dec. 15.
52. Tanácsülés jegyzőkönyve, Jászfényszaru 1825.ápr.16.
53. Jászfényszaru nagyközség szervezeti szabályrendelete, 1912.
54. Jászfényszarui Parókia anyakönyve, 1692.
55. Mezei Ilona tanítónő: Jászfényszaru földrajzi nevei, 1976.
56. A jászfényszarui Plébánia története. (1943. II. 26.-1946. VIII.) Jelzése: HD 2.
57. Luda László: Emlékeztető a jászfényszarui KTSZ. múltjáról, 1979. III. 30.
62. Középdunavölgyi Vízügyi Igazgatóság Vizkárelhárítási Oszt. Műszaki leírás a Zagyvamenti Jászfelsőszentgyörgy - hatvani szakasz árvízvédekezési nyilvántartási tervéhez, Bp., 1975. nov.

ADATKÖZLŐK

A szövegközi jelölés a név kezdőbetűivel történt.

1.	AS.	André Sándor	Jászfényszaru	1912.	Vasút-tanya 41.	1981. 08. 17.
2.	BA.	Bali Antal	Jászfényszaru	1939.	Homok-tanya 60.	1981. 07. 17.
3.	BI.	Bakó Imre	Jászfényszaru	1913.	Vörös csillag 7.	1981. 07. 17.
4.	BS.I.	Berényi Sándor	Jászfényszaru	1914.	Széchenyi u. 2.	1962. 12. 5.
5.	BS. 1896.	Berényi Sándor	Jászfényszaru	1896.		1962. 01. 1.
6.	ÖBI.	özv. Berze Imréné Szalai Rozália	Jászfényszaru	1906.	Kórés-dűlő	1981. 06. 19.
7.	BS.	Berze Sándor	Jászfényszaru	1913.	Dobó K. u. 15.	1981. 07. 13-16.
8.	BJ.	Bisján József	Jászfényszaru	1938.	Szabadság út 45.	1981. 07. 27.
9.	BS. 1925.	Bódis Sándor	Jászfényszaru	1925.	Székhalom-dűlő 339.	1981. 07. 21.
10.	BL.	Bordás Lajosné Győri Erzsébet	Jászfényszaru	1936.	Peres-dűlő 128.	1981. 08. 8.
11.	BJ. 1914.	Bőtös János	Szentlőrinc-káta	1914.	Martinovics. 8.	1981. 07. 25.
12.	CS.	Czeglédi Sándorné özv. Földvári Ilona	Jászfényszaru	1905.	Homok-tanya 377.	1981. 07. 14.
13.	CSB.	Cserháti Balázsné Ágoston Erzsébet	Jászfényszaru	1921.	Vasút-tanya 43.	1981. 08. 7.
14.	CSJ.	Cserháti Joachimné özv. Győri Marcella	Jászfényszaru	1900.	Lehel u. 17.	1981. 07. 19.
15.	CSM.	Cserháti Mihály	Jászfényszaru	1876.	Szabadság út 11.	1962. 11. 27.
16.	CSM. 1906.	Cserháti Mihály	Jászfényszaru	1906.	Simon-tó 79.	1981. 08. 10.
17.	DS.	Dobák Sándor	Jászfényszaru	1930.	Álmos u. 17.	
18.	ÉJ.	Ézsiás János	Jászfényszaru	1920.	Külsőnaplás 307.	1981. 07. 06.
19.	ÉJ. 1910.	Ézsiás János	Jászfényszaru	1910.	Borjújárás 288.	
20.	FB.	Fehér Béláné Jánosi Ilona	Jászfényszaru	1922.	Agyagos t. 201.	1981. 08. 07.
21.	FS.	Ferencz Sándor	Jászfényszaru	1899.	József A. u. 4.	1981. 03. 13.
22.	FP.	Fózer Pálné	Jászfényszaru	1930.	Székhalom. t. 343.	
23.	GB.	Gergely Bálintné Marton Ilona	Jászfényszaru	1906.	Honvéd. u. 81.	1981. 06. 13.
24.	GYS.	Gyetvai Sándor	Szentlőrinc-káta	1902.	Árpád u.2.	1981. 07. 25.

25.	GYJ.	Győri János	Jászfényszaru	1915.	Kozma t. 2.	1981. 06. 27.
26.	HF.	Harangozó Ferenc	Jászfényszaru	1936.	József A. u.4.	1981. 08. 11.
27.	HI.	Harangozó Imre	Jászfényszaru	1910.	Széchenyi u. 10.	1981. 01. 24. 1981. 01. 31.
28.	JM.	Jager Miklós	Jászfényszaru	1923.	Virágoshalom. 228.	1981. 07. 25.
29.	JA.	Jánosi Antal	Jászfényszaru	1926.	Széchenyi 12.	1981. 01. 08.
30.	JI.	Juhász Imre	Jászfényszaru	1902.	Vasvári P. 79.	1981. 06. 16., 1981. 06. 25.
31.	DKJ.	Dr. Kiss József	Jászfényszaru	1945.	Paks	1959.
32.	KAJ.	Kiss A Józsefné	Jászfényszaru		Halastó-dűlő 506.	1981. 07. 25.
33.	KI.	Kiss Imre	Jászfényszaru	1907.	Lipóczilapos 152.	1981. 08. 08.
34.	KJ. 1928.	Kiss János	Jászfényszaru	1928.	Bajcsy-Zs. 20.	
35.	KJ.	Kiss József	Jászfényszaru	1947.	Szabadság út 89.	1981. 08. 18.
36.	KP.	Kiss Pál	Jászfényszaru	1910.	Vasút t. 192.	1981. 08. 08.
37.	KPI.	Kiss P Imre	Jászfényszaru	1925.	Csécselapos 82.	1981. 08. 16.
38.	KS.	Kollár Sándor	Jászfényszaru	1913.	Hatvani-úti. t. 78.	1981. 08. 16.
39.	KI.	özv. Kolozs Imréné	Jászfényszaru	1903.	Homok t. 393.	
40.	KF.	Kovács Ferdinánd	Jászfényszaru	1910.	Madách u. 9.	1981. 08. 12.
41.	KP.	Kovács Pál	Jászfényszaru	1876.		1962. 12. 02.
42.	MJ.	Márkus Jánosné Márkus Margit	Jászfényszaru	1902.	Agyagos 183.	
43.	MGY.	Mészáros Györgyné Budai Anna	Jászfényszaru	1921.	Borjújárás 302.	
44.	NJ.	Nagy János	Jászfényszaru	1928.	Hunyadi 55.	1981. 06. 21.
45.	OJ.	özv. Ocskó Jánosné Bojtos Verona	Jászfényszaru	1905.	Kenderhalom 285.	1981. 06. 19.
46.	PS. 1.	Palla Sándorné özv.	Jászfényszaru	1910.	Homok t. 462.	1981. 07. 15.
47.	PI.	Pál Imre	Jászfényszaru	1916.	Homok t. 397.	1981. 07. 17.
48.	PJ.	özv. Pálinkás Jánosné Czeglédi Rozália	Jászfényszaru	1922.	Vasút t. 45.	1981. 08. 16.
49.	PK.	Pál Károly	Jászfényszaru	1936.	Ady E.48.	
50.	PL.	Pál László	Jászfényszaru	1924.	Szabadság út 39.	1981. 06. 22.
51.	PS. 2.	Pál Sándorné	Jászfényszaru	1912.	Kórés 452.	1981. 07. 15.
52.	PS. 1925.	Pethes Sándor	Jászárokszál-lás	1925.	Csányihatár. 118.	1981. 08. 08.
53.	PS. 1898.	ö. Pethes Sándorné	Jászárokszál-lás	1898.	Peres-d. 136.	1981. 08. 08.
54.	PS.	Pető Sándor	Jászfényszaru	1888.	Ady E. 31.	1981. 02. 18., 1981. 03. 09.

55.	RJ.	özv. Réz Jánosné Koczka Klára	Jászfényszaru	1910.	Vörös csillag	1981. 08. 08.
56.	RI.	Rimóczi István	Jászfényszaru	1902.	Huszár u. 13.	
57.	RJ.	Rimóczi József	Jászfényszaru	1901.	Bajcsy-Zs. 34.	1981. 04. 06., 1981. 06. 17.
58.	RP.	Rusai Pál	Jászfényszaru	1909.	Széchenyi 8.	
59.	SJ.	Sütő József	Boldog	1912.	Turai út 33.	1981. 06. 06.
60.	SZA.	özv. Szabó András	Jászfényszaru	1908.	Homok 446.	1981. 06. 15.
61.	SZK.	Szabó Kálmán	Szentlőrinc-káta	1923.	Gátőrtelep 3.	1981. 07. 25.
62.	SZS.	Szabó Sándor	Jászfényszaru		Kozma t.	
63.	SZV.	Szalai Vendel	Jászfényszaru	1912.	Bajza 2.	1981. 07. 19.
64.	TI.	Takács Imre	Jászfényszaru	1944.	Halastó 506.	1981. 06. 14.
65.	TS.	özv. Tamus Sándorné Johancsik Franciska	Jászfényszaru	1896.	Lehel 24.	
66.	TS.	Török Sándor	Jászfényszaru		Virágoshalom	1981. 07. 25.
67.	TJ.	Tősér József	Jászfényszaru	1919.	Alvég újtelep	1981. 08. 14.
68.	TA.	Túsor Antal	Jászfényszaru	1900.	Kossuth 78.	1981. 06. 13.
69.	VI.	Varga Imréné Kónya Erzsébet	Jászfényszaru	1928.	Újszőlő 235.	
70.	ZSJ.	Zsámboki János	Jászfényszaru	1920.	Homok 419.	1981. 06. 14.
71.	ZSS.	Zsámboki Sándor	Jászfényszaru	1909.	Fürst S. út 10.	1968. 03. 28.
72.	ZSV.	Zsámboki Vendel	Jászfényszaru	1902.		1962.

FÉNYKÉPEK

A fényképeket, olyan későn kaptam meg, hogy nem volt módomban sorrendbe szedni. A FÉNYSZÖV „jóvoltából" több mint két tucat fotó nem kerülhetett e gyűjteménybe mert nem készítették el megfelelő példányszámban és minőségben. Újbóli rendelésre már nem volt idő.

1. Kozmakereszt

2. Öregszőlő. Öreghegy-Szőlőhegy

3. Nagy-ér Győri János-Kozma-tanyája mögött. Háttérben az Öregszőlő

4. Csigödrök

5. Homokbánya a Kozmánál

6. Ficsúr

7. Csordakút. Háttérben középen a Keresztaljai erdő

8. Szilfa, Szilfai út

9. Brinzai Fekete híd

10. Gáspárszög, balra a Brinzai úttal

11. Brinzai út

12. Vontatóhalom

13. Rókalyukak a Tamus tanyákkal

14.Homokszőlő (Berényi Sándor)

15. Szőlőkalja. Háttérben középen az Orion, jobbra a Kalapgyár

16. Erdészház

17.Szőlőkapu a Gólya utcánál, Hornyák József-Gólya u. 26. és Rózsa János-Gólya u. 52.-háza között

18. Darulapos a Felsőréten-Ézsiás János tanyája mögött. Külsőnaplás 307.

19. Tökszög a Felsőréten

20. Felsőrét, Oroszi Flórián tanyájánál. A tanyát már lebontották

21. Határ út Fényszaru és Boldog között. Balra a Felsőrét

22. Felsőrét-Külsőnaplás

23. A volt Homokszőlő Cserháti Vencel tanyájánál. Előtérben a Galga

25. Angyalnád a Galgapartról fényképezve

24. A Galga-patak az almási úti hídtól

26. Kókai szállás a Galga-part és özv. Czeglédi Sándorné-Homok 377. tanyája között

28. Csörsz-árok a Bugyogóban a Réti úttal párhuzamosan

27. Csörsz-árok-Döglött Galga-Mészáros György tanyájánál

29. Csörsz-árok a Bugyogóban

31. Csörsz-árok a Réti úttól északkelet felé az erdőbe kanyarodik

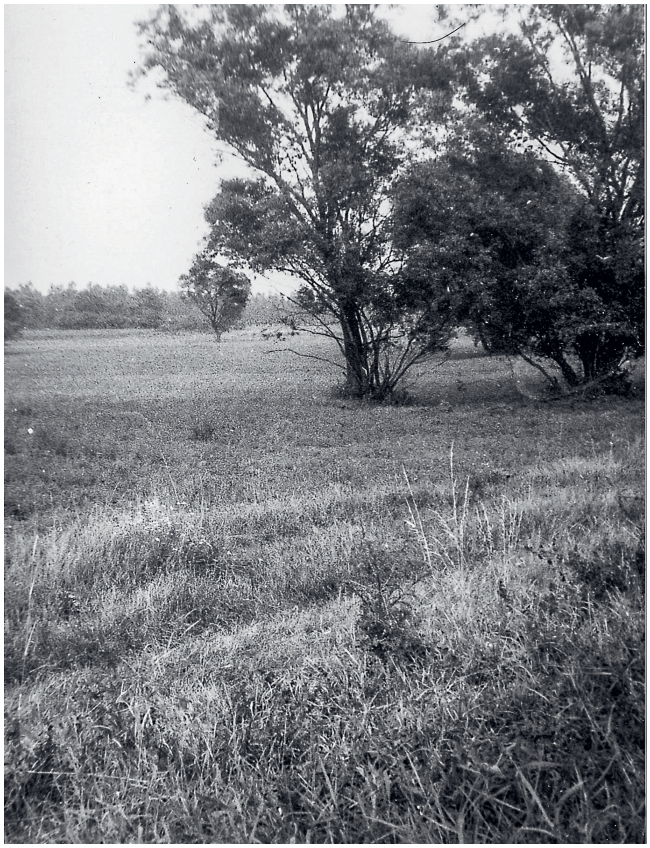

30. Csörsz-árok az Angyalnád-dűlőben

32. Csörsz-árok az erdei hídtól délre

33. Csörsz-árok az erdei hídtól északra

34. A Galga morotvájába-az erdőtől északra-ásott öntözőgödör Dobák József volt tanyájánál

35. A Galga morotvája az erdőtől északra

36. Surjányi út a Belsőnaplás és Kocsorpart-dűlőben

37. A zsámboki úti Zagyva-híd az Öregerdővel

38. özv. Czeglédi Sándorné tanyája-Homok 377

39. Sebes-ér az Almási úttól nyugatra

40. Az Almási út. A kép bal oldalán látható fűzfasor a Sebes-ér mentén húzódik

41. Birgeúsztató. Jelenleg szeméttelep

42. Lóúsztató. Háttérben a volt Szabadság tsz. telepe

43. Almási úti Galga-híd

46. Cigánydomb

44. Kórés-ér, Czeglédi Imre tanyája mögött

45. Szarvas-tói kishíd

47. Zsámboki kereszt a Keresztúton

48. Határdomb a turai, zsámboki határ találkozásánál

49. Kórés-ér a Zsámboki útról

50. Szarvas-ér

51. Tóteresztő

52. Nagy-ér a Szőlőkalján

53. Zsámboki úti Galga-híd

54. Homoktanyai iskola, ma Vadászház

55. Kenyérvárópart

56. ORION ABC

57. Peres-dűlő, az Ágói útról

59. Nádkút

58. Szent János szobor

60. Gyöngyöshalom

61. Halesz

62. Fichorhalom

63. Süveg-tó

64. Kopaszagyagos

65. Kútlapos az Almási határban-Székeslapos-Határdomb

66. Székeslapos a Székhalom-dűlőben az Almási határon

67. Keresztút. Átlósan a Keresztút a Vadászház felé, jobbról balra az Almási út

68. Székhalompart

69. Galga torkolat

70. Galga torkolat

71. Tamusok hídja

72. Albert-tó

73. Boldogi Zagyva-híd

74. Sóderbánya a János-eriben-Almási út

75. Görbeér, Tamus Béla tanyája-Csonthalom 367.-mögött

76. Vadetető a Csonthalom-dűlőben Bukó Sándor tanyájánál

77. Kenderhalompart. A háttérben Réz János tanyája. A fasor mentén vezet a Tamusok útja

78. A Zagyva morotvája. Háttérben a Lehel I-es major

80. Ürgepart

79. Ézsiás kereszt a Kátai úton

81. Virágoshalompart Török Sándor tanyájánál

82. Virágos-tó Török Sándor tanyájával szemben. Ma már alig látható horpadás

83. Török Sándor tanyája-Virágoshalom 272.

84. Lehel Tsz. központ

85. Gyűjtőúton a Réz tanyájánál a Kenderhalom-dűlőben

86. Piroskapart

87. Veresrét. Háttérben a Langó tanya

88. Veresrét. Háttérben a templom

89. Fehér-tó

91. Csengetyűs domb az Újszőlőben Jáger János tanyájánál

90. Újszőlő Sőregi János háza. A háztető is alig látszik. A nyárfáig húzódott a dűlő

92. Kissóstó-ma szeméttelep

93. Gyékényes, háttérben a Hajtató

94. Csörsz-árok. A Sóstói úttól nyugatra

95. Csörsz-árok. A Sóstói úttól keletre.

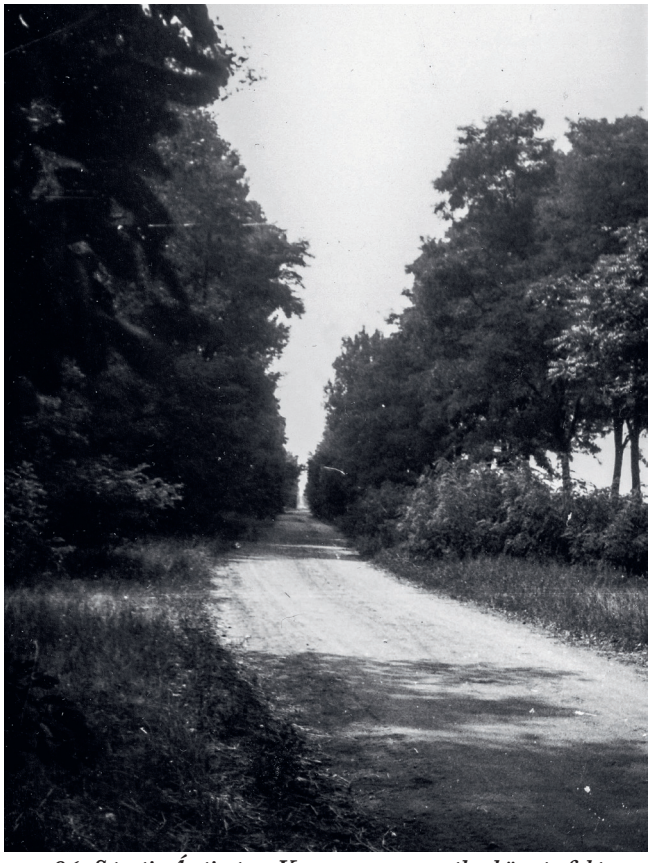

96. Sóstói-Ágói-út a Kopaszagyagostól a község felé

98. Székes-ér az Agyagosban

97. Vadkacsás-Révész-Kereszt

99. Császárlapos nádas. Háttérben a Fehér Béla-Agyagos 201-tanyája

101. Kalapgyár

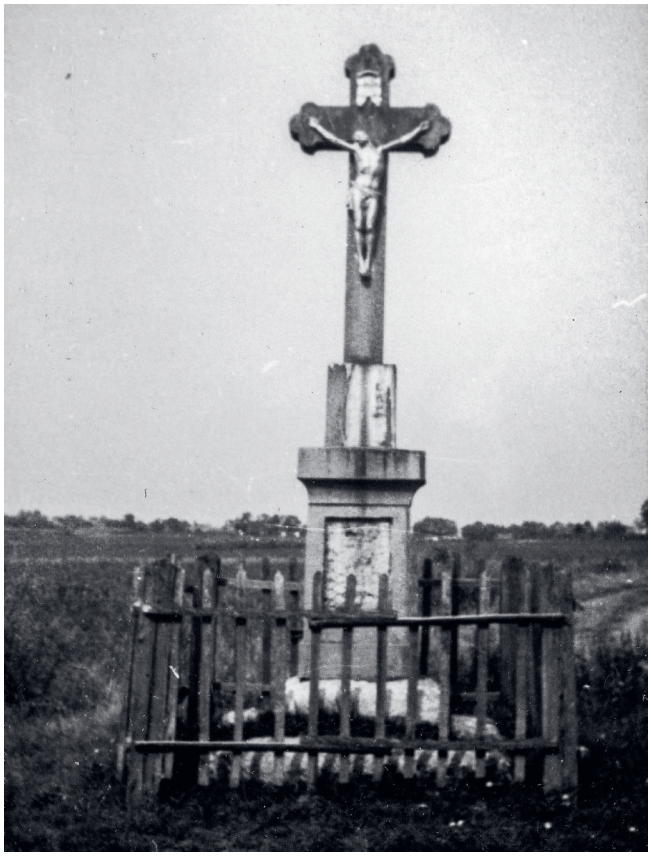

100. Öregszőlői kereszt

102. ORION

103. Lipóczilapos mocsár. Balra Kiss Imre-Lipóczilapos 152. tanyája

104. Putri a Peres-dűlőben az Ágói úton. Balogh József tanyája

105. Pereskút. Alig észrevehető horpadás. Háttérben Bordás Lajos-Peres 128.-tanyája

106. Liliom-tó. Rácz István-Lipóczilapos-dűlő 172.-tanyájával szemben

107. Vasútállomás

108. Homokbánya. A lelőhely. Háttérben a Kókai László-Deák F. 14.-háza

109. Jáger tanya. Jobbról a Vágóhíd. Előtérben a Zagyva. A felvétel a Vízimalom helyéről készült

110. Csörsz-árok az Erdőben; a kocsiutat derékszögben metszi

111. Csörsz-árok az erdei tisztás szélén, a hajdani Csőszkunyhó helyéről fényképezve

112. Barát-tó. Háttérben a Bak tanya. A képen özv. Pálinkás Józsefné

113. Barátok partja. Háttérben a Bak tanya

114. Gyöngyösi lapos

116. Nagycsécselapos. Kiss P Imre tanyája mögött. Csécselapos tanya 82.

117. Kiscsécselapos. Kiss P Imre tanyájától keletre 400m-re

119. Kerek-tó. Cserháti Mihály tanyája mögött-Simon-dűlő 79.

115. Hegyeshalom

118. Simon-tó. Csákány Imre és Tusor Emánuel-Simon-dűlő 89. tanyájától délre

120. Kisbikahalompart

121. Sárközi-tó

122. Nagybikahalompart

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE:

1. I-XXXVI. Fényképek
2. XXXVII. A Béke Tsz. 1981. évi „művelési ágak" térképe
3. XXXVIII. A község határának dűlők szerinti felosztása az 1883. évi kataszteri térkép alapján
4. XXXIX. Vízrajzi térkép az 1883. évi kataszteri térkép alapján

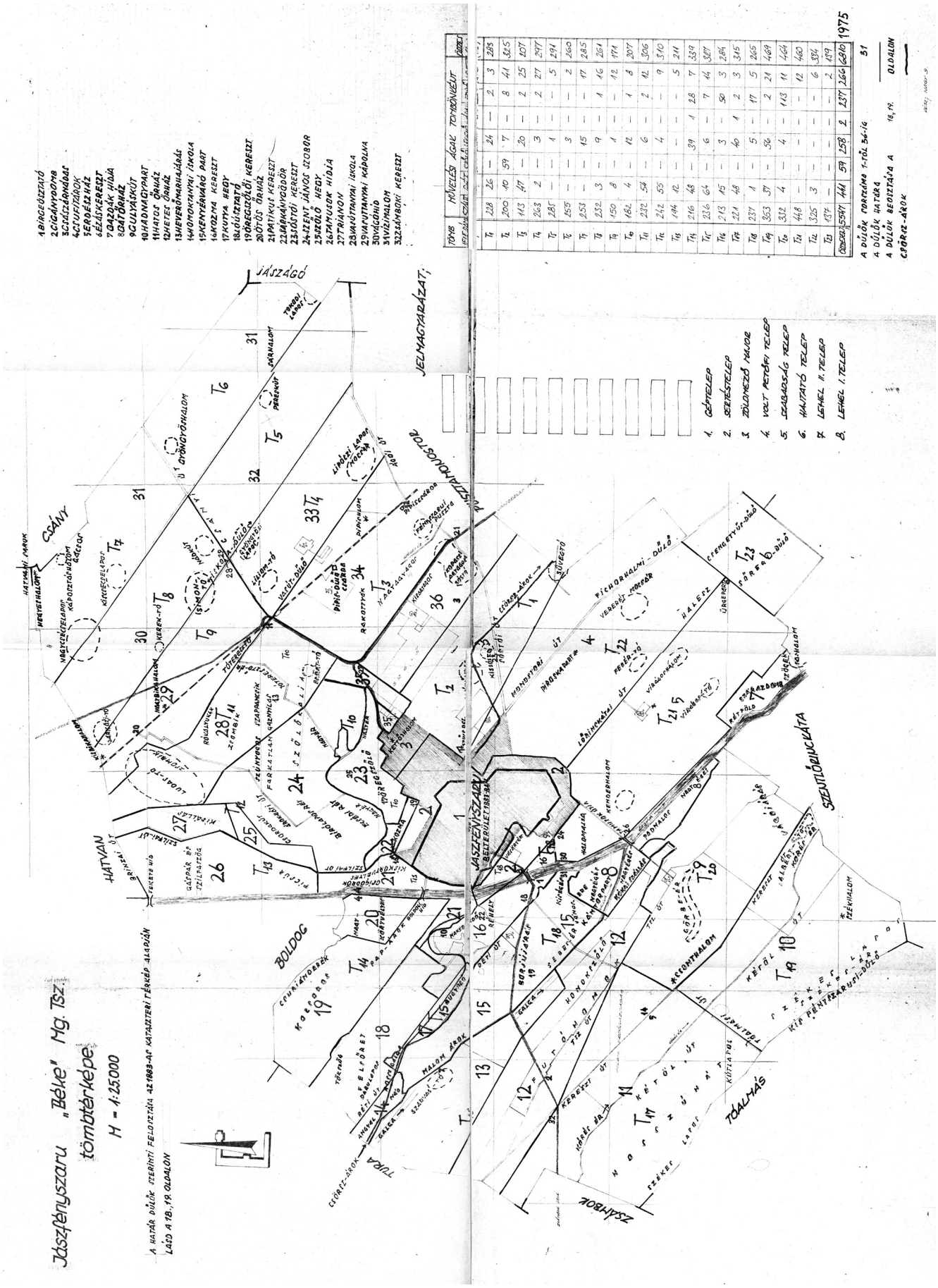
Jászfényszaru „Béke" Mg. Tsz.
tömbtérképe
M = 1:25.000
A HATÁR DŰLŐK SZERINTI FELOSZTÁSA AZ 1883-AS KATASZTERI TÉRKÉP ALAPJÁN
LÁSD A 18., 19. OLDALON
JÁSZÁGÓ
CSÁNY
HATVAN
BOLDOG
TURA
JÁSZFÉNYSZARU
SZENTLŐRINCKÁTA
TÓALMÁS
ZSÁMBOK
JELMAGYARÁZAT;
1. GÉPTELEP
2. SERTÉSTELEP
3. ZÖLDMEZŐ MAJOR
4. VOLT PETŐFI TELEP
5. SZABADSÁG TELEP
6. HAJTATÓ TELEP
7. LEHEL II. TELEP
8. LEHEL I. TELEP
1975
A DŰLŐK MORSZÁMA 1-TŐL 36-IG
A DŰLŐK HATÁRA
A DŰLŐK BEOSZTÁSA A 18., 19. OLDALON
CSÖRSZ-ÁROK

TARTALOMJEGYZÉK

Jászfényszaru nagyközség földrajzi nevei I. Külterületi nevek 5
Jászfényszaru nagyközség földrajzi nevei I. Külterületi nevek 6
A község neve 7
Keletkezésének feltételezhető ideje 8
A község további rövid története 8
A jász név magyarázata 9
A község nevének magyarázata 9
A földrajzi nevekről általában 10
I. Természeti nevek: 11
II. Műveltségi nevek: 11
III. Eseménynevek: 11
A külterületi földrajzi nevek csoportosítása a leírt szempontok alapján 12
I. Természeti nevek: 12
II. Műveltségi nevek: 12
III. Eseménynevek: 13
A külterületi földrajzi nevek részletes leírása 15
Ágói határ 15
Ágói út 15
Agyagos 15
Agyagos-tó 15
Agyagos-dűlő 15
Albert-tó 15
Almási határ 16
Almási híd 16
Almási út 16
Angyalnád 16
Árokhát, Árokháti út 16
Asszony tsz 16
Barát-tó 16
Belső naplás és Kocsorópart 18
Berényi út (Birinyi út) 18
Béke Tsz. géptelepe 18
Bikahalompart 18
Birgeúsztató 19

Bírólapos 19
Boldogi határ 19
Boldogi híd 19
Boldogi rét 19
Boldogi út 19
Borjújárás 19
Borjúnevelő 20
Brinzai híd 20
Brinzai kishíd 20
Brinzai út 20
Bugyogó 20
Cigánydomb 21
Csányihatár 21
Csányihatár-dűlő 21
Csányi út 21
Csárda 21
Császárlapos 21
Csengetyűs-dűlő 21
Csengetyűs-part 22
Csécselapos 22
Csígödrök 22
Csonthalom 22
Csonthalom-dűlő 22
Csordajárás 22
Csordakút 23
Csörsz-árok 23
Csőszkunyhó 23
Csufitárok 23
Csurián 23
Csuriánderék halma 23
Csuriáni út 24
Csuriáni ér 24
Czeglédi csárda 24
Damján völgye 24
Darulapos 24
Dittie tanya 24
Dinnyeföldek 24
Dobák-tó 24

Döglött-galga ... 24
Dögtér ... 24
Ecsédi rét ... 24
Égés ... 25
Erdei kishíd ... 25
Erdei Tsz. ... 25
Erdészház ... 25
Erdő ... 25
Ézsiás kereszt ... 25
Farkatlan ... 26
Fehérlapos mocsár ... 26
Fekete híd ... 26
Felsőrét ... 26
Felsőréti út ... 26
Festőközi híd ... 26
Festőközi út ... 26
Fényszarui puszta ... 26
Ficsúr ... 26
Ficsorhalmi-dűlő ... 27
Ficsorhalom ... 27
Futóhomok-dűlő ... 27
Gacsos ... 27
Galga ... 28
Galga-híd ... 28
Galgai-kishíd ... 28
Galga torkolat ... 28
Gazos ... 28
Gazdák hídja ... 28
Gazdák útja ... 29
Gaznyilas ... 29
Gáspárszög ... 29
Gátőrház ... 29
Gerőcsdomb ... 29
Géptelep ... 29
Görbeér ... 29
Gulyáskút ... 29
Gyakorlókert ... 29
Gyári halastó ... 29

Gyári sóderbánya 29
Gyengepina csárda 30
Gyékényes 30
Gyöngyöshalom 30
Gyöngyösi lapos 30
Gyöngyösi út 30
Gyurovics-dűlő 30
Hadnagypart 30
Hajtatótelep 30
Haladás Tsz. központja 30
Halas-tó 30
Halastó környéke és Dinnyeföldek 31
Halesz 31
Halomdomb 31
Halomdombalja 31
Határdombok 31
Határdűlő 32
Hatvani határ 32
Hatvani határút 32
Hatvani sarok 32
Hatvani út 32
Hármashatár 32
Hegyeshalom 32
Hetes őrház 32
Heverőmarhajárás 32
Hidak 32
Homok 33
Homokbánya 33
Homokcsárda 33
Homokszőllő 33
Homoktanyai iskola 34
Hosszúhát 34
Hugyogó 34
Iskola-dűlő 34
Iskola 34
Iskolakert 34
János-ere 34
Jászberényi út 34

Jegyzőföldek ... 34
Kalapgyár ... 35
Kalapgyár hétvégi háza ... 35
Kanális ... 35
Kántorföld ... 35
Kántorpart ... 35
Kántortanya ... 35
Kanyarhíd ... 35
Káposztáshalom ... 35
Kartal-völgyi-patak ... 35
Kátai határ ... 35
Kátai kereszt ... 35
Kátai út ... 35
Kavicsbánya ... 36
Kenderásztató ... 36
Kenderhalmi-dűlő ... 36
Kenderhalom ... 37
Kenyérvárópart ... 37
Kerek tó ... 37
Keresere ... 37
Kereszt ... 37
Keresztalja ... 38
Keresztút ... 38
Kertalja ... 38
Keserű szőlleje ... 38
Kettősér ... 38
Kettőshalom ... 38
Kétöl út ... 38
Kisagyagos ... 39
Kisállás ... 39
Kisárok ... 39
Kisbikahalom ... 40
Kiscsécselapos ... 40
Kisdűlő ... 41
Kísér ... 41
Kiserdő ... 41
Kiségés ... 41
Kis fényszarui-dűlő ... 41

Kishalom ... 41
Kishíd ... 41
Kis paja kocsmája ... 41
Kissóstó ... 41
Kocsorpart ... 41
Koncsik-tó ... 41
Kopaszagyagos ... 41
Kozmapart ... 41
Kókaiszállás ... 42
Kókai-tó ... 42
Kórés-dűlő ... 42
Kórés-ér ... 42
Körtvélyes ... 43
Község földje ... 43
Kövespart ... 43
Kövesút ... 43
Kurbicz kereszt ... 43
Kutyahegy ... 43
Kútlapos ... 43
Külső csárda ... 43
Külső Naplás ... 44
Lehel Tsz. Tanyaközpont ... 44
Liliom-tó ... 44
Lipóczilapos ... 44
Lipóczilapos mocsár ... 44
Lóúsztató ... 44
Lóúsztatói híd ... 44
Lőrinckátai határ ... 45
Lőrinckátai út ... 45
Ludas-ér ... 45
Ludas-tó ... 45
Ludastó Melléke ... 45
Makkoserdő ... 45
Malom ... 45
Malomárok ... 46
Mákhalom ... 46
Menko híd ... 46
Monostori határ ... 46

Monostori út ... 46
Nagyagyagos ... 46
Nagybikahalom ... 46
Nagycsécselapos ... 46
Nagy Czeglédi csárda ... 46
Nagyerdő ... 47
Nagyégés és Padnalos ... 47
Nagyér ... 47
Nagyhalom ... 47
Nagyhíd ... 47
Nagykörtvélyes ... 47
Naplás ... 47
Naplás-ér ... 48
Nádasagyagos ... 48
Nádkút ... 48
Ocskó Jani-Dűlője ... 48
Orion ... 48
Ólaskertek ... 49
Ószőllő ... 49
Öregerdő ... 49
Öreghegy ... 49
Öregszőlői út ... 50
Öregszőlői kereszt ... 50
Padnalos ... 50
Pallacsárda ... 50
Pap-árok ... 50
Papföld ... 50
Pap tanya ... 50
Petőfi Tsz ... 50
Peres-dűlő ... 50
Pereskút ... 51
Pipis csárda ... 51
Pipisdűlő ... 51
Pipisdűlő Csárda ... 51
Pipishalom ... 51
Pipishalomalja ... 51
Piroskapart ... 51
Pusztamonostori határ ... 51

Pusztamonostori út 51
Rakottyák 52
Rác-lapos 52
Réhely 52
Rétföld 52
Réti út 52
Révész kereszt 52
Rigópart 52
Rimóczi-tó 52
Rossz-Galga 53
Rosszmalom 53
Rókalyukak 53
Sárhalom 53
Sárhalomlapos 53
Sárkánygödör 53
Sárközi-tó 53
Sashalom 53
Sebes-ér 54
Sebeséri híd 54
Serház 54
Serházalja 54
Simon- és csécselapos dűlő 54
Simonlapos 54
Sóderbánya 54
Sómocsár 55
Sóstó 55
Sóstói kereszt 55
Sóstói út 55
Sóstói lapos 55
Sőregi dűlő 55
Süvegtó 55
Süvegtó és veresrét-dűlő 55
Szabad-föld 55
Szabadság major 56
Szappancsik 56
Szarvas-ér 56
Szarvas-tó 56
Szarvastói kishíd 56

Szárazdomb 56
Szárazdomb alja 56
Szent János szobor 56
Szent kozma damján 57
Szentlőrinckátai határ 57
Szentlőrinckátai út 57
Székeslapos 57
Székesér 57
Székhalom 57
Székhalom Tsz. 58
Szélső út 58
Szilfa 58
Szilvásszög 58
Szőlőhegy 58
Szőlők alja 58
Szőlőkapu 59
Szögek 59
Szöghalom 59
Szöghatár 59
Szúnyogos 59
Szűzpina csárda 59
Tamusok hídja 59
Tamusok útja 60
Tanyai iskolák 60
Tobán 60
Tokodi lapos 60
Torkolat 60
Tóalmási határ 60
Tóalmási híd 60
Tóalmási út 60
Tóteresztő 60
Tóteresztő-ér 60
Tótok útja 61
Tökszög 61
Trianon 61
Trianoni halastó 61
Trianoni kereszt 61
Trianoni sóderbánya 61

Tsz. út 61
Turai határ 61
Turai út 61
Túlát 62
Újerdő 62
Új malom árok 62
Újreménység Tsz. 62
Újszőlő 62
Újszőlői út 62
Ürgepart 62
Vadkacsás 63
Vadkacsás buszmegálló 63
Vadkacsás keresztje 63
Vadászház 63
Vakdűlő 63
Vályogvető gödrök 63
Vasút 63
Vasútállomás 63
Vasútcsárda 63
Vasúti csárda 64
Vasúti kocsma 64
Vasúttanyai iskola 64
Vasúttanyai kápolna 64
Vágóhíd 64
Vágóhídi út 64
Vágójárás 64
Város atyja 64
Város földje 64
Vásártér 64
Veres-tó 65
Veresrét 65
Veresrét-dűlő 65
Veresrét mocsár 65
Virágoshalom 65
Virágoshalom-dűlő 65
Virágos-tó 65
Vízalj 65
Vízimalmi híd 65

Vízimalom 65
Vontatóhalom 66
Winklertanyai iskola 66
Zagyva 66
Zagyva-híd 67
Záhonyi mari földje 67
Zöldmező Tsz. központ 67
Zsámboki határ 67
Zsámboki híd 67
Zsámboki út 67
Zsámboki kereszt 67
Zsombékos 67
Irodalom 68
Térképek 70
Kéziratok, okiratok 71
Adatközlők 72
Fényképek 75
Mellékletek jegyzéke: 95
Tartalomjegyzék 97

„A zsombik tetejin fészkelnek a vadkacsák”
(Berze Sándor)

KISS JÓZSEF

JÁSZFÉNYSZARU NAGYKÖZSÉG FÖLDRAJZI NEVEI

II. BELTERÜLETI NEVEK

Jászfényszaru, 1982. szeptember 14.

Megkísérlem újrateremteni azt a letűnt világot, amely még itt él közöttünk pár aprócska évig. Harmad-negyed ízíglen visszatérni a homályba, sejteni, keresni, megtalálni a valóságot.

Megkísérlem újrateremteni mai életünk valóságát, hogy emlékeztetőül közöttünk maradhasson míg idő az idő. Megteremteni az elmúlástól mindazt, ami bennünket olyanná formált, amilyenek vagyunk. Mert a mi elődeink élete a mi életünk tükre. S ha meg akarjuk ismerni önmagunkat, akkor nem önmagunk vizsgálatával kell kezdenünk, hanem a szépszülőkkel, s az ő életükkel. A mi gondolkodásmódunk, észjárásunk, lelki alkatunk bennük csírázott ki. Cselekedeteinket mozgató erők bennük keltek életre.

S én hiszek ebben. Abban, hogy énünket, a mi valónkat, bennük találhatjuk meg, rajtuk keresztül ismerhetjük meg igazából, teljesen.

Soha egyikük sem mondta ki, de érzem, úgy gondolják, úgy is hiszik, hogy szavuk üzenet a múltról, életük rendszerinti folytatóinak. Az embernek öröktől fogva meglévő született vágya, örökül hagyni az utódokra küzdelmes életük történetét, hétköznapjaikat, ünnepnapjaikat. Ennek a tolmácsolására vállalkoztam. Ezért is ragaszkodom oly nagyon kimondott szavaikhoz hamisítatlanul. A néprajzzal foglalkozó kutatók már több, mint fél évszázada a 24. óráról beszélnek. Igazuk volt és van ma is. Mert mindig vannak 24. órás események. Ezért választottam a földrajzi nevek feldolgozását.

A nevek történeti ismertetésénél minden olyan tényt, adatot közöltem, ami még erőltetés árán is – de hozzákapcsolható. Ezért ez a munka sokkal több mint a földrajzi nevek leírása. A falu története ez, elég nagy mélységig.

AZ ŐSI FALU

Egy-egy település kialakulásában földrajzi-, gazdasági-, társadalmi tényezők a legjelentősebbek. Falu csak ott keletkezhet, ahol a letelepülő ember számára biztosítva van a víz, az élelem, tüzelő, állatai számára a legelő.

A falu létrejöttét elősegítő földrajzi tényezők közül a legfontosabbak a domborzat, az éghajlat, a talajviszonyok, az erdő és a víz megközelíthetősége, közlekedésforgalmi fekvése.

Jászfényszaru a Zagyva mellé települt, a legmagasabb színlőre, amely védettséget biztosított a legnagyobb árvizek ellen is. A község ősi magvát soha nem fenyegette árvíz. A legelső házak az árvízmentes szint árterére néző peremen ültek. Jól körülhatárolható az ősi község, amelyet a mai Vörösmarty, Széchényi és a Vörös csillag utcák határolnak. Nem sokkal később települt be a Vörös csillag és a Somogyi Béla utca közé eső terület is. (Lásd a III. sz. térképet. A továbbiakban T + a térkép száma.)

1854-es belterületi térkép szinte tökéletes mása a mainak (T. III.). A Külső sor a Virág utcza és a Zöld kert utczától délre fekvő terület a fenti körülhatárolásnak felel meg. E hely kiválóan alkalmas emberi település létrehozására a folyó közvetlen közelsége miatt. A folyó biztosította a halat, nádat a gyékényt, sást, s még a házépítés számára oly fontos agyagosabb talajt is.

Egy másik szempont, amely egyáltalán nem elhanyagolható: a falu biztonsága. Délről a Zagyva és a Galga folyók, másfelől a folyók kiöntései által kialakult mocsárvilág az idegen számára megközelíthetetlenné tette. Az ősi falu magját a templom és a körülötte épült utcákba rendezett házak alkotják. A Heves Megyei Levéltárban található Bedekovich Lőrinc 1791-ben készült térképe.

(3. 366.) *„Az 1791-i alaprajz a község közepe táján egészen sajátságos sugaras utca szerkezetet mutat, melynek középpontjában valami apró négyszögű épület áll. Ez a sugaras utcahálózatú rész lehetett a község települési magva. Beél Mátyás 1731-ben azt írja, hogy a falu közepén van a templom* (T. I.). *A falu közepe pedig kétségtelenül nem ott volt már 1791-ben sem, ahol az akkori templom állott* (T. II.), *hanem a fenti sugaras központban. Valószínűnek kell tartanunk, hogy eredetileg itt volt a falu temploma, az 1699-ben említett fatemplom, s e köré települtek sugarasan az első házak. Az első települési formája… a templomtól sugarasan kiinduló utcás település volt, ….”*

A térképen szereplő négyszögletes épület a Fiúiskola, az I-es Óvoda és az Iparcikk Áruház közötti térre van berajzolva. Tehát az a templom, amelyet a fényszarui jászok a török időben, 1631-ben történt újratelepülés után kezdtek építeni, a Fiúiskola udvarán volt. E központból sugarasan kivezető utcák: megközelítőleg észak-déli irányban a Szabadság út, kelet-nyugati irányban a Ságvári, illetve a Kossuth Lajos utcák. Délkeletre a Bacsó Béla utca. Délre a Bercsényi utca. Hat irányba futnak szét az utcák (T. VI.). A hajdani templom körül kialakult sugaras szerkezetű utcahálózat az eltelt három és fél évszázad alatt alig változott. Az I. sz. térkép ezt szemléletesen bizonyítja. Csupán a Bercsényi utca északi részét zárták le, s csatolták az iskola udvarához.

A TELEPÜLÉS FORMÁJA

Településformáját tekintve szabálytalan alaprajzú kertes település: halmazfalu (T. II.). Még ma is jól felismerhető, hogy a telkek szabálytalan alakúak, s a házak rendezetlen összevisszaságban épültek.

(2. 17.) Fekete János véleménye is ezt igazolja: *„A kezdetben kerítés nélkül álló házak természetes elrendeződése a Jászfényszaruból származó telepesek utcás település tapasztalatait tükrözi."*

Jászfényszaruból mintegy 90 család vándorolt ki Kiskunfélegyházára 1745-ben.

Az utcák kialakítása különösen nagy gondot okozhatott, hiszen úgy kellett azokat vezetni, hogy minden ház tartozzon valamely utcához, méghozzá homlokzatával. Ez a magyarázata annak, hogy a község legrégebben megült részein olyan görbék az utcák. A mai térképek közel sem a valóságos képet mutatják. Nagyon vonalzószagúak ezek a térképek. A kertes település a földművelést megelőző állattartó életmódnak megfelelő települési forma.

(3. 280.) *„Egy-egy pásztor keze alatt sok száz volt az állatok száma. 1729-ben Seress Tamás fényszarusi pásztor kezén 631 marha volt a karai pusztán, Kaló György meg 535 marháról számolt"*. A Pentz-féle összeírásból kitűnik, hogy 1699-ben minden családra 29,5 állat jut Jászfényszaruban (szarvasmarha, sertés, ló, juh). Ha ezt az irdatlan állattömeget (4967 db) ebben az aprócska faluban tartották volna, egyetlen nagy trágyadomb lett volna az egész település. Még akkor is, ha leszámítjuk ebből a karai pusztán tartott tekintélyes számú állatsereget, viszont hozzáadjuk a ház közül tartott baromfikat.

A nagyméretű állattartás feltételei biztosítva voltak. Elsősorban legelőn tartották a jószágot. A község és a Zagyva közötti terület mind legelő, szabad föld volt. A legelőre levezető utakat nyitva kellett hagyni. Ezek a marhalehajtó – s részben vízlevezető – közök a harmincas években még igen nagy szerepet játszottak. A marhalehajtó és vízlevezető közök a következők voltak, sorrendben a Kozmától a Vágóhídig:

1. Kozma föld út, ma Álmos utca
2. Vöröshadsereg utca
3. József Attila utca
4. Somogyi Béla utca
5. Boldogi út, ma Vörös csillag utca

   Ezek mind beépített utcák, a Zagyvára néző végük nyitott.
6. (SS. 1909.) *„Az én házam* (Sápi Sándor, megjegyzés tőlem) *meg Ocsko Jani háza között vót egy köz. A kertek ajja szabadfőd vót. Oda hajtották le a marhákot, libákot, meg mindenféle álltot. A harmincas évekbe az elöljárósága fölparcellázta, oszt haszonbérbe kiatta. Akkor lett a köz elkerítve. Az előjáróság Ocsko Janinak atta oda, mer az állatok kárt tettek a legelőben. Meg az emberek is lejártak lopnyi. Egy megrakott szénásszeker az úton föl tudott gyünni. Kettő már nem fért el egymás mellett."*

   (MI. 1907.) *„Ocsko Jani házáná árok is vót meg út is."*

   (OJ. 1937.) *„Csak vízlevezető árok volt. Apám 1941-42-ben kapta meg a közt az elöljáróságtól. Pénzben nem kellett érte fizetni. Valamit dolgozott a községnek. Az is benne volt az egyességben, hogy az árkot tisztítani kell, a víznek szabad lefolyást kell biztosítani."*
7. Annus köz

   (AJ. 1911.) *„A köz az én házamná vót* (Kossuth u. 80.). *Azé híjják Annus köznek. Az utat 1932-ben vátottam meg a tanácstú. Kvadráttyáé 40 fillért fizettem. A Zagyva mellett szabadfőd vót gyerekkoromba a Kozmátul a Vágóhídig. Az út 7-8 m széles vót. Rosszmalom köznek is hítták mer az úttal szembe az Agyván egy vízimalom vót".*

8. Kifli köz

   Ma a Kossuth utcához tartozik.

   (AJ. 1911.) *„A Könyök utcában* (Kifli köz, mt.) *Nagy János háza megett,* (Kossuth 63, mt.) *Nagy János megett 3 m széles árok vót. Most is megvan, de keskenyebb. Itt marhákat nem hajtottak le."*
9. Csóka kút

   Az Attila utca itt ér ki a Zagyvára.
10. Bolhás köz

    (JI. 1902.) *„Amikor én tehenész vótam, kisebb teherrel föl lehetett gyünnyi a Bolhás közön. Amikor megy-gyütt a víz, a köztül mind a két irányba elöntötte a víz a Vízsort vagy 30-40 ölnyire. Juhász Pista meg Pál Misa háza között most is meg van a köz. Má csak vízlevezető."*
11. Festő köz

    A 3106 sz. szilárd burkolatú út községből Zsámbok felé kivezető szakasza.
12. (PS.1888.) *„A buszos Jóska* (Észsiás József, Szabadság tér 6., mt.) *meg Dobák István háza között vagy 4 m széles út meg árok vót."*

    (ÉJ. 1934.) *„A köz olyan széles volt, hogy kocsival itt hordták föl a szénát. Kb. 1930-tól elkerítve. Az árok 1970-től megszűnt."*
13. (DL. 1922.) *„Az én házam* (Ady Endre u. 25., mt.) *meg Penczner Béla háza között egy kocsi út volt. Az árok még most is megvan."*
14. Török Sándor udvarán, Lehel utcában az árkot befedték. 30 cm átmérőjű vízvezetőcső van lefektetve. A kertben sekély árok vezeti le a vizet.
15. Vágóhíd köz

    Marha lehajtó volt a Lehel utcában Langó Balázs házánál.

A falut olyan kertövezet vette körül, melyben minden jelentősebb állattartó gazdának volt ólaskertje. Az állatok egyrészét fedetlen aklokban tartották. A községtől délre van Ocskó Jánosné – Kenderhalom dűlő tanya 285. – tanyája. A következőket mondotta: *„A házat a férjem vásárolta. Még a front alatt is marhák voltak benne."*

(JI. 1902.) *„Régen inkább állatok tartásával foglalkoztak az eleink. Ha egy gazdának sok jószága vót, az a falu széjibe fölépített ólakba tartotta azokat. A Derék sori porták* (Bajcsy-Zs. u., mt.) *a mai Birge sorra* (Vasvári P. u., mt.) *jártak ki. Akkor még a Kupic sor* (Széchenyi u., mt.) *nem vót. Csak kocsi út vót a helyén. Lakóházak nem vótak ezen a helyen. Olyan 14 hektárnyi fődön vótak az ólak, ahun az állatokat tartották. A rideg marhának, birkának, disznónak nem vót istálló."*

A fenti sorok olvasása közben ajánlatos használni II. III. IV. sz. térképeket. S az is megállapítható, hogy a Széchenyi utca, de még korábban – 1791 előtt – a Vasvári utca is beépítetlen kertség volt. (T. IV.)

(3. 365.) A község belterületéről *„A térképek közül az 1735-i Mikovinyi-féle térkép sem sokban igazít el bennünket, csupán annyit árul el, hogy akkor már voltak a falunak utcái. Az 1786-os jozefinista felvétel térkép lapja… már világosabb képet ad a falu szerkezetéről, …"*

Bedekovich 1791-i térképével részben már megismerkedtünk. A falu belsejében a házak már utcákba vannak rendezve. A falu peremén, délkeleten foglalnak helyet az ólaskertek. (T. II.)

A LAKÓHÁZAK FOLYAMATOS SZÁMOZÁSA

A korábbi időkből – 1731 előttről – nincsenek olyan forrásaink, amelyekből meg lehetne ismerni Fényszaru utcahálózatát.

Kiváló forrásanyag viszont a SZML. 1854-ben készült (T. 343. jelzett számú) belterületi térképe. A nagy szakértelemmel és pontossággal készült térképen jól olvashatók az utcanevek (T. III.). Ezeket az utca neveket a hivatali adminisztráció nem használta. Az anyaggyűjtés során nagyon sok iratot vizsgálhattam meg a szóban forgó időből is. Egyetlen iraton sem találtam a személyi név mellett az utca nevét. Egy okirat a sok közül: (105.) a jászfényszarui céh utazókönyvében 1819. szeptember 19-től 1882. december 31-ig több mint 200 bejegyzés szerepel. A név mellett egyetlen esetben sem történik említés az utcáról.

Jászfényszaruban a házak számozása 1-től 936-ig tartott (T. IV.). A házszámok sorának pontos megállapítása céljából végigjártam az egész falut. Több mint kétszáz házban vizsgáltam meg több ezer régi iratot. A felszabadulás előtti iratok között csak elvétve találtam olyat, amelyen az utca neve is szerepel. 1945 után éveken keresztül alig használták az utcák nevét még hivatalos iratokon is. Ennek több oka volt. Főleg az, hogy a házszám csak egyetlen házat, egyetlen családot jelölt. A 801-szám Kiss József házát jelölte. Nem volt másik 801-es számú ház. Fölösleges volt tehát az utca nevét is – ez esetben a Rákóczi utca nevét – feltüntetni. Közre játszott az is, hogy a település nem volt túl nagy ahhoz, hogy az emberek ne ismerték volna egymást személyesen is. Nem elhanyagolható az a tény, hogy a falusi ember nem is ismerte az utcákat hivatalos nevükön, a sajátját vagy egypár utcát kivéve. A Vízsoron – Madách u. – élő emberek a Bajnok utcát – ma Kiss Ernő utca – egyszerűen csak *„Másik sornak”* nevezték.

A múlt század közepétől számítható a folyamatos házszámozás. A számtáblákat is felszegezték. Az utcák nevét viszont nem tüntették fel. Az 1854. évi belterületi térképen 1-től 905-ig tartott a házszámozás.

(2. 41.) 1891-ben a Belügyminiszter elrendelte az utcák általános felülvizsgálatát és a házak újraszámozását – törekedjenek a jelenlegi utcanevek megtartására. A rendeletet nem sikerült megtalálni a SZML-ban.

E rendelet nyomán kerülhetett sor Fényszaruban is az utcák új elnevezésére, valamint a házak sorszámozására, amely 1-től 936-ig tartott. Ez a házszámozás még 1951-ben is érvényben volt. Fentebb már említettem, hogy hosszas kutatás során sikerült kideríteni a házszámozás rendjét, irányát. Az átvizsgált családi iratokból 217-et sikerült megszerezni a helyi Néprajzi Gyűjtemény számára. A régi utcanevek és házszámok rendjének igazolására ebből 169 okiratot használtam fel. A régi – 1910-es – házszámtáblákból 39 db-ot gyűjtöttem össze.

A század elején újabb házszámozásra került sor, amely ugyancsak folyamatos volt. Az egymást követő házhelyosztások igen rövid idő alatt – 1920-tól – újból szükségessé tették volna a számozás módosítását. Az így kialakult új falurészeket, lakótelepeket különböző névvel látták el, de mindenféleképpen fekvésüknek megfelelő névvel jelölték. Mint például: Alvég újtelep, Felvég újtelep, Epres, Kozma, Serházalja, Válykos, stb.

A házhelyek megosztása során épített új lakóházakat tört számmal jelölték. A József Attila utca, a Rákóczi út, a Vöröshadsereg út és a Damjanich utca által határolt térben minden lakóháznak 26-os volt a száma, törve 1-től 36-ig (T. VII.). A 26/1 lakóház Borbély Józsefé – ma Vöröshadsereg u. 14. –, a 26/36-os sz. ház tulajdonosa ma Dobák János, Damjanich u.1. A lakóházak folyamatos számozása a Felvégben a Nagymalomnál kezdődött és az Alvégben a Kismalomnál – 936 – ért véget. A számozás sorrendje alig tér el az 1854-es sz. rendtől.

A Rákóczi úton – ma Szabadság út – Márkus Pál háza és malma volt az egyes számú ház (lásd a 108-as sz. fényképet. A továbbiakban a fényképek jelölése: F + fotó száma).

A számozás rendje: Gólya u., József A. u., Somogyi B. u., Vöröscsillag u., Kossuth L. u., Madách I. u., Ady E. u. Az Ady E. úton nem haladt végig a számozás, hanem az üzemanyagtöltő állomástól a Lehel utca következett, majd a Bajza utca, a Honvéd utca, az Ady E. utca, Bajcsy-Zs. utca, Széchenyi utca, Vasvári P. utca, Fürt S. utca, a Szikra, s úgy a Kismalom (F. 109.). A felsorolt fő útvonalakról a rövidebb utcákba is betért a számozás. Ezt részletezni szükségtelen.

		az u. régi neve	**régi hsz.**	**utcanév ma**	**mai hsz.**
1.	Márkus Pál	Rákóczi	1.	Szabadság út	46.
2.	Turjányi Péter	”	2.	”	44.
3.	Réz László	”	3.	”	42.
4.	Kóródi József	”	4.	”	40.
5.	Dobák Józsefné	”	5.	”	38.
6.	Rajna Józsefné	Felvég újtelep	6.	Vöröshadsereg	1.
7.	Deák János	”	7.	Gólya	3.
8.	Luklider Imre	Serházalja	8.	Gólya	5.
9.	Rékasi Pálné	”	9.	”	8.
10.	Virág Imre	”	10.	”	6.
11.	Basa Józsefné	Rákóczi	14.	Szabadság	36.
12.	Pető Józsefné	Rothemere	15.	József A.	1.
13.	Nagy Imréné	”	21.	”	15.
14.	Borbély Józsefné	Kozma újt.	26/1.	Vöröshadsereg	12.
15.	Török János	”	26/11.	”	42.
16.	Péter Pál	Rothemere	26/22.	József A.	39.
17.	Csáki Sándor	”	26/25.	”	33.
18.	Tusor Ignácné	Damjanich	26/35.	Damjanich	3.
19.	Dobák János	”	26/36.	”	1.
20.	Jakus Sándorné	Rothemere	27.	József A.	80.
21.	Faragó Johakimné	”	33.	”	62.
22.	Borbély Sándor	”	44.	”	28.
23.	Berze Sándor	Rothemere	45.	József A. u.	26.
24.	Ézsiás Imre	Rákóczi	51.	Szabadság	26.
25.	Telek Sándor	Aradi	66.	Rákóczi	-
26.	Szarvas Vencel	Almássy S.	74.	Somogyi	53.
27.	Török Józsefné	”	77.	”	81.
28.	Nagy Sándor	”	85.	”	56.
29.	Cserháti Imre	Aradi	88.	Rákóczi	6.
30.	Nagy P István	”	89.	”	-
31.	Kovács Lajos	”	90.	”	1.
32.	Pál Imréné	”	90/1.	”	3.

		az u. régi neve	régi hsz.	utcanév ma	mai hsz.
33.	Barna Sándor	Almássy	93/1.	Somogyi	28.
34.	Ördög Istvánné	”	109.	”	10.
35.	Czeglédi János	”	110.	”	6.
36.	Czeczulics Pál	Bethlen G.	116.	Vörös csillag	3.
37.	Kurunczi Sándorné	”	127.	”	31.
38.	Kurunczi Ilona	”	136.	”	53.
39.	Vigyázó Sándor	Boldogi út	140.	”	61.
40.	Boros János	”	143.	”	67.
41.	Ézsiás Teréz	”	149.	”	83.
42.	Sándor Imre	”	150.	”	85.
43.	Kiss Sándor	Bethlen G.	164.	”	58.
44.	Cserháti Lajos	”	165.	”	54.
45.	Vass János	Damjanich	201.	Damjanich	39.
46.	Varga Emánuel	Bethlen G.	214.	Vörös csillag	8.
47.	Jáger János	Rákóczi	220.	Szabadság	8.
48.	Zsámboki Anna	Kossuth L.	235.	Kossuth L.	27.
49.	Annus János	”	279/1.	”	80.
50.	Nagy János	Könyök u.	291.	”	64.
51.	Annus István	Kossuth L.	306.	”	62.
52.	Kiss József	”	310.	”	24.
53.	Rusai József	gr. Tisza István	329.	Dózsa Gy.	2.
54.	Fekete Imre	Bajnok	331.	Kiss E.	5.
55.	Papp Istvánné	”	335.	”	13.
56.	Riez Pál	Virág	340.	”	23.
57.	Kovács Ferdinánd	Erdő sor	365.	Madách	9.
58.	Sándor Istvánné	”	374.	”	29.
59.	Nagy Sándor	”	375.	”	31.
60.	Gazsó Sándor	Attila	376.	Attila	5.
61.	Virág Sándor	”	377.	”	9.
62.	Tanczikó Imre	”	379.	”	16.
63.	Czeglédi István	Erdő sor	387.	Madách	38.
64.	Dobák István	Apponyi	419.	Ady	1.
65.	Török Sándor	Lehel	435.	Lehel	-
66.	Győri János	”	438.	”	-
67.	Tamus Sándorné	”	445.	”	24.
68.	Levocs János	Epres	446.	Bajza	10.
69.	Ézsiás Istvánné	”	452.	”	-
70.	Ézsiás Antal	Zrínyi	454.	Lehel	22.

		az u. régi neve	régi hsz.	utcanév ma	mai hsz.
71.	Kormos András	Honvéd	457/2.	Honvéd	11.
72.	Zseli Sándor	Alvég újt.	473.	Vörösmarty	4.
73.	Bagi Jánosné	Alvég újt.	479.	Tavasz	8.
74.	Szántó András	”	481.	”	5.
75.	Rimóczi János	Honvéd	486	Honvéd	32.
76.	Kóródi Imre	”	488.	”	28.
77.	Harangozó Pál	Árpád	522.	Ady	77.
78.	Bakó Jánosné	”	524.	”	81.
79.	Urbán József	”	531.	”	52.
80.	Szabó László	”	533.	”	48.
81.	Tóth Mihályné	Rezeda	535.	Budai Nagy A.	2.
82.	Cseri János	”	536.	Csaba	1.
83.	Budai József	Akácfa	556.	Akácfa	2.
84.	Pál Johakim	Apponyi	583.	Viola	14.
85.	Varga Antal	”	600.	Szabadság tér	10.
86.	Nádudvari Dezső	Horthy	611.	Tompa	8.
87.	Kóródi Sándorné	”	622.	Bajcsy	33.
88.	Madliák Antalné	”	623.	”	37.
89.	Borbély Sándorné	”	626.	”	45.
90.	Sándor Vencel	”	627.	”	47.
91.	Sándor Balázs	”	634.	Csaba	4.
92.	Dávid Miklós	”	636.	Bajcsy	86.
93.	Pál Nándor	”	646.	”	54.
94.	Rimóczi Nándorné	”	653.	”	40.
95.	Kiss Szidónia	”	660.	”	18.
96.	Penczner Károly	Hold	680	Szabadság	9.
97.	Mészáros Mihály	”	681.	Bacsó	1.
98.	Zsámboki Vencel	”	688.	”	24.
99.	Dugonics Györgyné	Hold	700.	Bacsó B.	2.
100.	Dugonics Sándor	Rákóczi	702.	Szabadság	11.
101.	Dobák Imréné	Mallár Sándor	706/1	Ságvári E.	11.
102.	Czeglédi Imre	”	707/1.	”	15.
103.	Bitaróczki Nándor	Alexander Imre	710.	Katona István	9.
104.	Palócz Nándor	Mallár Sándor	720.	Ságvári E.	4.
105.	Morvai Ferenc	Széchenyi	723/1.	Széchenyi	5.
106.	Palócz Imre	”	726.	”	11.
107.	Riez Fülöp	”	730.	”	19.
108.	Rimóczi Antalné	”	737.	”	39.

		az u. régi neve	régi hsz.	utcanév ma	mai hsz.
109.	Kiss Nándor	József nádor	742.	”	47.
110.	Márkus Balázs	Széchenyi	749.	”	77.
111.	Gyóni Sándorné	”	756.	”	95.
112.	Fekete Imre	”	762.	Vasvári	111.
113.	Kiss P Istvánné	”	763.	”	120.
114.	Nagy P Istvánné	”	786.	Széchenyi	48.
115.	Basa Józsefné	”	795.	”	16
116.	Kiss József	Rákóczi	801.	Szabadság	25.
117.	Kiss József	”	802.	”	27.
118.	Rimóczi Pál	Petőfi	805.	Vasvári P.	7.
119.	Cserháti Imre	Huszár	819.	Huszár	18.
120.	Krsznár Mihályné	”	826.	”	4.
121.	Dobos Nándor	”	828.	”	1.
122.	Juhász Imre	Petőfi	842.	Vasvári	79.
123.	Kiss Antal	Petőfi	851.	Vasvári	105.
124.	Kovács Nándor	”	858.	”	74.
125.	Czeczulics Ferencz	”	864.	”	64.
126.	Cserháti János	”	892.	”	2.
127.	Márkus József	Rothemere	897.	Für	8.
128.	Vass István	”	902.	”	13.
129.	Nagy V Józsefné	”	908.	”	43.
130.	Jáger Vendel	”	911.	”	59.
131.	Mészáros Rudolfné	Szikra	924.	Szikra	8.
132.	Cserháti Antal	”	927.	”	2.
133.	Ladányi János	”	931.	”	5.
134.	Jáger Márton	”	935.	”	-
135.	Kiss László	Alvég újt.	936.	Vörösmarty	41.

A folyamatosan számozott 936 ház közül 135 lakóházat azonosítottam hivatalos iratok alapján.

A FOLYAMATOS HÁZSZÁMOZÁS 1890-TŐL 1952-IG

(T. IV.)

Régi nevek:	**Az utca új neve:**
Fő tér	Szabadság tér
Horthy Miklós út	Bajcsy-Zsilinszky u.
Apponyi	Ady E.
Lord Rothemere	József A.
Bethlen Gábor	Garami Ernő
Almássy Sándor	Somogyi B.
Alexander Imre	Bacsó B.
Gr. Tisza István	Dózsa Gy.
Erdő sor	Madách Imre
Hold	Katona István
Rezeda	Budai Nagy Antal
Bajnok	Kiss Ernő
Mallár Sándor	Ságvári E.
Lányiskola előtti tér	Vörös tér
Alsókocsma előtti tér	Rózsa Ferenc tér

AZ UTCÁK ELNEVEZÉSE FELSZABADULÁS UTÁN

A Községi Tanács a régi utcanevek jelentős részét megszüntette. A házak számozását utcánként rendelte el bevezetni. (25/1947./ ápr. 12.) Községi – Jászfényszaru – Képviselőtestületi jegyzőkönyvek (SZML.)

Mindössze tizenkét utca neve maradt változatlan. Ezek a következők: Akácfa, Attila, Damjanich, Honvéd, Huszár, Kossuth, Lehel, Liliom, Nyár, Széchenyi, Szikra, és a Vörösmarty utcák.

A felszabadulás előtti Aradi u. neve Rákóczi u. lett, de később Aradi u. nevet kapta az Ószőllő legészakibb utcája. A Petőfi utca nevét a lakosság legnagyobb tiltakozása ellenére Vasvári Pálról nevezték el. Mondanom sem kell, nem Vasvári személye ellen volt kifogás. Ma viszont újból van Petőfi utca a Sportpálya mentén. A község fő utcája Rákóczi Ferenc nevét viselte. Jelenleg ez Szabadság út. Ma viszont újból van Rákóczi utca, az imént említett Aradi utca helyett. A tisztelet és az ésszerűség ellent mond mindezeknek.

Az 1854-es utcanevek és a felszabadulás előtti utcanevek között két hasonló található: Nyár- és a Virág utca, de nem ugyanazokat az utcákat nevezték el hasonlóan. Az 1854-es és a mai névanyagban a Nyár- és a Viola utca azonos, de ebben az esetben sem azonos utcákról van szó.

UTCANEVEK: 1854. (T. III.)

Az 1854. évi „Jász-Fénszaru Mezőváros" térképén szereplő utcák (T. 343. SZML.).

1. Árokszállási út
2. Belső sor utcza
3. Berényi út
4. Gyöngyösi utcza
5. Kis derék sor utcza
6. Kis mező utcza
7. Kis köz
8. Kis köz
9. Kovács utcza
10. Köz A – valószínű, hogy csak a „tollnok" által használt megkülönböztetés, nem hivatalos.
11. Köz B
12. Köz C
13. Külső sor
14. Mák utcza
15. Mező utcza
16. Nyár utcza
17. Öregszőllő utcza
18. Öreg utcza
19. Pesti utcza
20. Serház utcza
21. Szentgyörgyi utcza
22. Szőllő utcza
23. Szunyog utcza
24. Szűk utcza
25. Temető utcza
26. Tél utcza
27. Tó köz
28. Utcza A – A mai Alvég újtelep, vagyis a Válykos.
29. Utcza B
30. Új utcza
31. Viola utcza
32. Virág utcza
33. Zöld kert utcza

A felsorolt utcanevek nagyrészt a természeti nevek csoportjába tartoznak.

Kapcsolat van az utcanév és iránya – merre vezet – között. Az Árokszállási út vezet ki bennünket legrövidebben az Árokszállásra vivő dűlőútra. A Berényi út a falu közepéből nyílegyenesen vezet ki a hajdani megyei útra kelet felé. A Gyöngyösi utcza a falu fő utcája. A mostani vasúti átjáró után egyenesen északkeletnek vezető földút volt a határban is a Gyöngyösi út.

(BI. 1913.) *„A Vasuttu Csány felé vezető fődutat nevezzük Gyöngyösi útnak is. Amikó még nem vót meg a hatvanyi kövesút, azon közlekedtek Csány, Atkár, Gyöngyöshalász, meg Gyöngyösnek."*

Az Öreg szőllő utcza és a Szőllő köz nyílegyenesen az Öregszőllőbe vezet.

A Pesti út régi megyei út vonalában vezet. A múlt században egyedül azon az úton lehetett közlekedni Pest felé. A Festő közi út akkor még nem volt meg.

(JI. 1902.) *„A Festő közt* (a Zsámboki út kijárója a községből, mt.) *Harangozó Misa építette, amikor bíró vót. Megvette a községnek a gazdáktú az útnak való földet. Az 1890-es évekbe vót."*

Szentgyörgyi út Jászfelsőszentgyörgy felé vezet. Ma is ezen a néven ismert.

A Serház utca is ebbe a felsorolási rendbe kívánkozik, mivel nevének megfelelően a falu szélén, a Zagyva mentén lévő hajdani Serházhoz vezetett ki (Dányi János háza kertjében, Attila u. 2.).

A Temető utca a mai Honvéd utca, az Alsótemetőnek jár ki. Ebből az utcanévből arra lehet következtetni, hogy az Alsótemetőbe a múlt század közepén már temetkeztek, bár az 1854-es térképen nincs feltüntetve. A Felsőtemetőt az 1854-es térkép már jelzi. Ide a temető a Templom mellől 1755-ben került.

A Belső sor nevének megfelelően a falu belsejében van. A Külső sor megítélésem szerint a legősibb – 1631-es – település határa volt. A mai Vörös csillag utcának felel meg. Az 1791-es Bedekovich térkép (T. II.) alapján hasonló megállapításra jutottam.

A Mező utca neve jelzi, hogy a falu szélén a határ közelében járunk.

Az Öreg utca a Templomtól kifelé keletfelé vezet. Neve jelzi, hogy a falu egyik legrégibb utcája.

A felsorolt 33 utcanév nagy része népi elnevezésű. Ezek az ősi nevek már a századfordulóra eltűntek. Az akkor kialakult utcanevek a III. sz. térképen olvashatók. Ezeket az utcaneveket még ma is sokan ismerik és használják is. A idősebbek szinte kivétel nélkül.

1947 ELŐTTI UTCANEVEK NÉPI ELNEVEZÉSE

(T. V.)

1. Begre köz
2. Birge sor
3. Bíró Misa utcája
4. Boldogi út
5. Derék sor
6. Epres
7. Festő köz
8. Fő út
9. Gyep sor
10. Kertalja
11. Kismalom sor
12. Kupic sor
13. Malom sor
14. Nagy sor
15. Templom sor
16. Tök sor
17. Vásártér sor
18. Víz sor
19. Új sor

Nem azonos az 1854-ben szereplő Új utczával – ma Honvéd utca.

STATISZTIKAI ADATOK

Jászfényszaru nagyközség, továbbfejlesztésre nem javasolt alsó-fokú település.

	1982	1960
A lakosság száma	6.528	7.542
Területe	7.620 ha	
ebből belterület	328 ha	
Lakóház	2.530	2.214
Lakások száma	2.580	2.232
Belterületen	2.275	
külterületen	305	
üresen álló ház	130	
beépítetlen telek	360	

Egészségügyi ellátottság	1982	1960
Orvosok száma	4 (ebből 1 fogorvos)	
Ápolónő	3	
Védőnő	3	
1 orvosra jut	2.176 lakos	
megyei átlag	2.200	
országos átlag	2.400	

Oktatásügy	1982	1960
Nevelő	42	36
Tanulók száma	701	
1 nevelőre jut	17 tanuló	
Tanuló csoportok száma	24	
Óvónő	14	
Dajka	8	
Óvodai férőhely	217	
Óvodai létszám	264	
A kihasználtság foka	122%	
Óvodai csoportok száma	8	
Könyvtári állomány	19.885	1.808
Olvasók száma	953 (a lakosság 14%-a)	

Kereskedelem	**1982**	**1960**
Kereskedelem	25 egység	
Alapterület (eladótér, raktár)	3.000 m^2	
Kereskedelmi	1.900 m^2	
Vendéglátóipari	1.100 m^2	
ÁFÉSZ-en kívüli kereskedelem	1.300 m^2	
1.000 lakosra jutó bolti alapter.	337 m^2	
Szolgáltatásban dolgozó	145 fő	

Víztársulat	**1982**	**1960**
Artézi kút 1970	14 db	
Közkifolyó 1970	22 db	
Közkifolyó 1980	120 db	
Vízbekötés 1980	1.300 lakás	13 lakás
Csapadékcsatorna	3,5 km	3,5 km

Úthálózat	**1982**	**1960**
Tanácsi kezelésű út	58 km	
Belterületen	7,5 km	
Gyalog út	60 km	
Járda	28 km	

	1982	**1960**
Zöld terület (park és védő erdő)	31 ha	
1 lakosra jut	64 m^2	
országos átlag	14 m^2	
Kalapgyári védő erdő	6,4 ha	
Villamos hálózat	44,7 km	
Közúti lámpák 1981	854 db	

	1982	**1960**
Televízió	1.725 db	19 db
Hírlap előfizető	3.500	
Telefon	46 db	
ebből magán	12 db	
éjjel nappali	6 db	
telex	4 db	

UTCANEVEK: 1982.

Ady Endre utca

(T. VI. B. 5-ös mező, F 131.)

Ady Endre (1817–1882), legnagyobb epikus költőnk, aki a népies realizmusnak Petőfivel együtt kiemelkedő alakja.

A Szabadság tértől az Arany János utcáig húzódik. A belterületen túl a Lőrinckátai útban folytatódik. 1947 előtt a Templomtól az ÁFOR kútig Apponyi, onnan a Fekete Rigó vendéglőig Árpád utca volt a neve. Népi elnevezés szerint a Templom sor. A másik népi elnevezése a Malom sor, mert a régi Vízimalomhoz (Rosszmalom, mt.) erre közlekedtek a szekerek a faluból.

Sajtüzem

(MJ. 1910.) *„Jászfényszaruban 1930-ban alakult a Tejszövetkezet. A tejbegyűjtő Dobák János asztalosmester házában volt, ahol jelenleg Dobák László pékműhelye van* (Ady E. 25., mt.). *Az első sikertelen vállalkozás után, a Derby Részvénytársasággal kötött szerződést a Tejszövetkezet. 1938-ban napi 6000 l tejet vásároltak a tagoktól. Bizonyos időszakokban gyártottak parmezánt, pálpusztait, camembert sajtot, trappista sajtot, kaskavált és sport-sajtot."*

1975-ben az üzem dolgozóinak létszáma 32 volt. Az egészségtelen munkakörülményeket a Községi Pártbizottság többször kifogásolta. Egy újságcikk nyomán meglepően gyors intézkedés történt. Az üzemet 1975 márciusában megszüntették.

Az üzem 1935-től, ma is „sajtgyár" néven nevezett épületben működött, amelyet

(PS. 1888.) *„Lédig Lajos orvos épített 1906-ba."*

Tejátvevő ma is üzemel, ugyanabban az épületben, két helyiségben. A tejátvevő 1975 márciusától Dávid Miklósné (Bajcsy u. 86.)

Kiscsarnok

Üzemelt egy másik tejátvevő is a Damjanich utcában.

(VA. 1922.) *„A Kiscsarnok Dobák Nándor házában volt 1934-1945-ig."* Az átvevő Varga Antalné volt (Szabadság tér 10.).

Fekete Rigó

Az Ady Endre út és a Tavasz utca sarkán „Fekete Rigó" büfé. Ez az elnevezés szellemes, de nem vall valami nagy tisztelettudásra. Vendégei nagyrészt az Alvégi cigánytelep lakói.

Alsótemető

Az utca páratlan oldalán, a falu szélén van az Alsótemető. Az 1854-es térkép az idevezető utcát Temető utczának írja. A térképen temető nem szerepel, de létét bizonyítja az utca neve.

Kőkeresztek az Alsótemetőben.

A Halottasház mögött (F. 97.):

ISTEN DITSŐ
SÉGÉRE ALIT
TATTA SZABÓ
PÁL SERES
ÖRZSÉBET
HITVESE
1833

A képtartó oszloppal szemben (F. 100.):

Dicsértessék a Jézus
ISTEN DICSŐSSÉGÉRE
Állitatt a
HARANGOZÓ ISTVÁN
és neje
KOVÁCS ILONA
s gyermekei
1910

A temető keleti részén (F. 98.):

TÖRÖK FERENC
ÉS
OCSKÓ ERZSÉBET

Itt van a szovjet hősi halottak sírja, amelynek felirata a következő:

„Itt nyugszik
Тонин Василий
Трифнович СТ.С-Т
3/II. 1945
és 11 névtelen
orosz hősi halott
18. XI. 1944.

Képoszlop

Vallási tárgyú építmények közé tartozik 3 - a helyi lakosság által kápolnának nevezett – képoszlop. Felállítási helyük jelzi a település egykori határait. A három képoszlop közül egyedül az alsótemetői van meg. (F. 95-96.) Egy négyzetes alapra falazott hasábforma, zömök építmény, lábazattal. A zsindelyes tetőt 1932 után bontották le. Ma cseréptető fedi. Egy falmélyedés észak felé néz, amelybe 1947-ben Jézus szobrot állítottak. A Lőrinckátai út mellé épült, jelezve az akkori falu szélét.

A másik két képoszlopot is sikerült megtalálni pontosan azon a helyen, ahol Bedekovich 1791-es térképe jelzi. (T. II.)

(BS. 1908.) *„Az alsótemetői kápolnát régóta a mi családunk gondozza* (a Kóródiak, mt.). *Front után 1947-ben lett újra megcsináltatva. A cseréptetőt 1932 után tetette rá édesanyám. Azelőtt zsindelytetős volt. Egy kép is volt benne. Olyan 70 cm hosszú, meg vagy 50 cm széles lehet. Mindenszentekkor gyertyákat égettek benne. A kép úgy összekormozódott, hogy nem látni rajta semmit."*

(47. 1766.) *„ …Van továbbá három képtartó oszlop, az egyikre Szt. József képe van festve, a másik kettőre semmi."* A Canonica Visitatio fenti megjegyzése *„Szt. József képe van festve"* az alsótemetői képoszlopra vonatkozik.

(BS. 1908.) *„Most is ott van befalazva a kép meg egy bronz feszület is. A feszület egy jó arasznyi nagyságú lehet. Betonnyal van befalazva. 1947-be vettük a Jézus szobrot. 800 Ft-ba került."*

Az alsótemetői képoszlop méretei: 270 x 270 x 250 cm. Ebből a tető magassága 140 cm. A Jézus szobor 135 cm magas.

Vöröshadsereg utcai képtartó oszlop

(JI. 1910.) *„Virág Borbély Jóska udvarába* (Vöröshadsereg utca 14., mt.) *vót. Vagy három és fél m magas meg vagy 2 m széles lehetett. Sátortetőre volt csinálva, cseréppel vót fedve. Kereszt vót a tetejin. Minden oldarú vakablak vót rajta. A vakablak egy méteres vót, meg vagy hetven széles. 1937-be eldőlt a Berze tóba."*

(Borbély Józsefné, 1910.) *„A kápolna a kert végibe, majdnem a mezsgyén vót. A sárgahomok bele omlott a tóba, meg az eső viz is lemosta, oszt a kápolna bele dőlt a tóba. Az egész kőbül vót. Halá Laci* (Halál, azaz Koós László, mt.) *vitte el. Olyan kerek kövek vótak. Temető lehetett a kápolna mellett, mer vagy két méter mélyen embercsontokat tanátunk. Tömör fal vót. Vakablakok vótak benne. Az egyik az útnak nézett* (északnak, mt.)*."*

Szivárvány utcai képtartó oszlop

(DI. 1900.) *„Amikor a lányom négy éves vót, akkor bontották le* (Szivárvány utca 3., mt.) *Az uram bejelentette a tanácsnál, hogy dűllőfélbe van, mer mellüle elhordták a fődet. A kerthátuljánál vót a kápolna. A tanács lebontatta. Abbül a terméskőbül van a disznóólam. Kereszt is vót a tetejin. A keresztet Stancel Anna tanító nő sírjára tettük."*

(KI. 1924.) Kovács Imréné, Dobák Erzsébet. *„Négy éves voltam, amikor a kápolna összedőlt. A keresztet Stancel Anna tanítónő sírjára tettük később. Amikor az angol katonák sírját 1947-be kibontották, egy nagy fa rádőlt a sírra és eltörte a keresztet."*

A keresztet (F. 92.) Kovács Imréné segítségével hosszas keresgélés után megtaláltuk a Felsőtemetőben.

(36.) *„1944. szept. 1-én a késő esti órákban a Hatvan felé való határban egy angolszász repülőgépet lőttek le. A benne lévő szétroncsolt hullákat három koporsóba szedték össze. Számuk hét lehetett és a felső temetőbe temettük el."*

Gyógyszertár

Ma már nem lehet teljes folyamatában ismertetni a gyógyszertárak történetét.

(29. 9.) *„Gyógyszertára van"* (1879.)

(JI. 1902.) *„Fábry Elek gyógyszertára a Tanácsházáná vót 905-tül 24-ig."*

1924-től pedig Tóth János volt igazgató házában a tulajdonképpeni „Fábry ház"-ban (Szabadság tér 15.). A 30-as évektől gyógyszerész Galata László és Iványi Imre a Fábry házban.

A 30-as évektől 1950-ig gyógyszerész Herceg Imre. A gyógyszertár neve „Reménység". (Szabadság út 10.)

(SZVM.) *„Hárskúti Imre 1950-től 1964-ig volt gyógyszerész".* A Gyógyszertár jelenleg az Ady E. utca 2. sz. házában van. Vezetője 1964-től Sziszkáné Vallyon Mária.

Swartz Ábel kereskedőnek egyebek mellett volt egy butellázója is az Ady Endre u. 28. sz. házban. Csak a rigmus kedvéért említem.

(MI. 1907.) *„Svarc Ábelnek volt egy butellázója a Rédei Sanyi házában. Bagi Jani szeginy cselédember vót. Se írni, se olvasni nem tudott. Rula, meg Svarcrul maradt egy mondóka:*

Erre együtt ke, be nem együtt ke, 10 krajcár.
Erre együtt ke, be is együtt ke, ivott is ke, 20 krajcár.
10 x 10 = 100, Bagi Jani enyim a ház."

Háztartási tüzelőanyag töltőállomás

(44.) *„Az ÁFOR háztartási tüzelőanyag töltőállomást létesített Jászfényszarun."*

(1975. jún., F. 178.)

Alvégi Gazdakör

(28. 316.) *„Az Alvégi r.k. Gazdakör 1896-tól 1949-ig … működött."*

Sándor István – Ady E. út 38. – házában.

Akácfa utca

(C5)

Régi utcanév. Felszabadulás előtt is így nevezték. Az Ady és a Bajcsy-Zs. utcákat köti össze. 1854-ben Szunyog utcza néven szerepel.

Álmos utca

(A2)

(? 819 - ? 895), magyar vezér, a honfoglaló Árpád apja.

A Vöröshadsereg útról a Kozma felé vezet. 1963-ban kapta az utca a nevet. Olykor még hivatalos tanácsi levelek is a Kozma tanya címzést használják.

Alvég újtelep

(C5-D6) (F. 134–139.)

Általában Vályokosnak hívják. Lakói nagyrészt cigányok, a telep déli szélén lévő vályogvető gödröktől kapta a nevét. A vályog vetés – vályogverés – itt már rég megszűnt. (1938.) A tó kiszáradt. Ma szemétgödör. A telep négy utcasorból áll. Sem nem utca, sem nem sor. Észak felől az első a Veres sor. Nevének eredete ismeretlen. A második sor a Rigó sora – Farkas Sándorról, vagy Garabont sora – Farkas Dezsőről elnevezve. A harmadik sor a Pereg sora – Farkas István. Mindenki nagyapának hívja. Szereti a gyerekeket, s azt mondja: *„Gyere ide nagyapáho."* A negyedik sor a Tóli sor, mert a Vályokos tó felé esik.

(3. 216.) *„A cigányok száma jászföldön elég magas volt. 1850-ben 847 cigányról számolnak be. E szapora népség igen jól érezhette magát a jászföldön, mert számuk az 1893-i hivatalos cigányösszeírás idejéig 1505-re emelkedett. Különösen Berényben, Apátiban, Ladányban, Alsó-Szentgyörgyön, Árokszálláson, Fényszarun szaporodott el a cigányság."*

Az 1850-ik évi országos összeírás alapján 121 cigány élt Jászfényszaruban.

(T. 343. SZML.) Az 1854 évi térképen a Vályokos két sor házból (?) áll, amelyen 12 putri lakás számlálható meg. (T. III.)

1977-ben 530 cigány származású ember élt a községben. Körülbelül 230 a munkaképes korúak száma. A férfiak valamennyien dolgoznak. A munkaképes nők kb. 30%-a dolgozik. Ez az arány azóta is kedvezően változik. A Kalapgyárban dolgozó nők között igen sok a cigány. A telepről nagyon sokan elköltöztek, s kulturált körülmények között, összkomfortos lakásban élnek. Kezdetben (1970–1975) igen nagy volt a visszahúzó erő. A kitelepült családok esténként rajokba verődve vonultak vissza az ősi fészekhez látogatóba. A kapocs egyre gyengül.

Aradi utca

(C1)

Az elnevezés az aradi vértanúkra emlékeztet. A Szabadságharc 13 hős tábornokának kíván emléket állítani. Az öregszőllői lakótelep legészakibb utcája. (F. 111.) Az 1974 évi házhelyosztás során hozták létre, s ekkor kapta az utca a nevét is. 1945 előtt is volt Aradi utca: a mai Rákóczi utca.

Arany János utca

(D5)

Arany János (1817–1882), legnagyobb epikus költőnk, aki a népies realizmusnak Petőfivel együtt kiemelkedő alakja.

Az Alvég újtelepet keletről határolja. Az utca elnevezése 1951-ben történt. Azt megelőzően a hivatalos neve Alvég újtelep volt. Ez a megjelölés ma már csak a cigányok lakta Vályokosra érvényes. A köztudatban azonban a község egész délkeleti részét jelenti.

(KPI. 1900.) *„A házhelyeket az Arany János utcában 1922 tavaszától adták. Tavaszon, huszonháromba együttünk bele lakni. Onnat tudom, hogy a fiam má itt született. Huszonkettő őszibe a maga apja* (a szerzőé, mt.) *is itt vót falat vernyi segítenyi, mer a maga apja az én férjemmel nagyon jó barátságba vót."*

(MJ. 1906.) *„Az Arany J. utcában 1920-tul vót házhelyosztás."*

Árvíz utca

(D4)

A község keleti szélére vezet ki, párhuzamosan Fürst úttal. Elnevezése 1951-ben történt. 1940–41-ben öt árvízkárosult – belvíz – családot telepítettek ide: Gyetvai Jánosné, Kovács Sándor, Blanka Vilma, Agócs Mihályné, Hajcsik Mihályné. Belvíz miatt a Gólya utcából 14 család települt a Fürst S. utcába. Ezeknek a házaknak a portái véggel kijárnak a mai Árvíz utcára.

(BI. 1902.) *„A Szőllők alját víz borította. Onnan szivárgott át a víz a Gólya utcába. (F.133.) 1937-be a házak egyrésze összedőlt. A tanácsho fölmentünk panaszt tennyi, de elutasítottak bennünket. Zsiga Lajos vót a legnagyobb betyár. Csak egy szivattyút adtak, oszt éjjel-nappal szivattyúztuk a vizet. Hiába, mert vót utánpótlása a szőllők alul. Olyan vót a víz, hogy még a küszöbön se tudtunk kimennyi száraz lábbal. Panaszra mentünk az országgyűlési képviselőhö Monostorra, a kis Jenes Andrásho. De nem lett foganattya. Negyvenbe vót aztán a nagy víz. Akkor onnat el kellett gyünnyi. A Fürst S. utcában kaptunk házhelyet cserébe (F. 132.). Nagy nehezen 24 pengő segélyt adtak. Egyedül Pető Sándor ment tanyára."*

Árvíz károsultak a Gólya utcában a malomtól kezdve:

1. Juhász István
2. Szlávik János
3. Pető Ferdinánd
4. Faragó János
5. Pető István
6. Koós László
7. Dobos István

Az utca nyugati oldalán:

8. Fábri József
9. Pető József
10. Oroszi Sándor
11. Németh Ferenc
12. Ézsiás Sándor
13. Barna István
14. Mészáros Verona
15. R. Nagy József

Attila utca

(A4)

Attila hun uralkodó (433–453-ig). *„Isten ostorának”* is nevezték. A népvándorlás korának leghatalmasabb barbár uralkodója volt.

A Zagyvától a Vörös csillag utcáig vezet. Felszabadulás előtt is így nevezték. 1854-ben Öreg Szőllő utcza néven van feltüntetve.

Csókakút

Az Attila utca 1-es sz. előtt volt a Csókakút.

(JI. 1902.) *„Mésző Paja* (M. Kovács Pál, mt.) *házáná vót a Csókakút. Csóka Matyi nevű ember lakott ottan. Erdőcsősz vót. Lakott az erdő közelibe. 1840-50 között vót csősz. Rúla nevezték el a kutat.”*

(MI. 1907.) *„Vályú is volt mellette. Nem vót jó a kút vize. Sok fa vót körülötte. Azokon tanyáztak a csókák meg a varnyúk, oszt beleszartak a kútba.”*

Serház

Az Attila utca 2-es sz. ház Dányi Jánosé volt. Ennek a háznak az udvarán volt egy Serház. Ettől a Serháztól kapta a nevét községet körülölelő határrész: Serházalja.

Bacsó Béla utca

(B4)

Bacsó Béla (1891–1920), író, újságíró. A fehérterror áldozata. Írásaiban sokat foglalkozott a proletárok életével.

Az utca az Iparcikk Áruháznál kezdődik. Délkelet felé vezet, zsákutcában végződik. Mai nevét 1947-ben kapta. Az utca népi nevei: Hold utca, Begre köz. Ezek a nevek ma is ismertek. 1854-ben Viola utca volt a neve.

Bajcsy-Zsilinszky Endre út

(B4)

Bajcsy-Zsilinszky Endre (1886–1944), publicista és politikus, a második világháború idején a magyar függetlenségért folytatott harc kiemelkedő egyénisége és vértanúja.

A Szabadság tértől az Alvég újtelepig vezet. 1854-ben Berényi útnak hívták. 1947 előtt Horthy Miklós nevét viselte. Népi neve: Derék sor. Ez a megnevezés ma is ismert.

(RP. 1909.) *„Derék sornak hítták, mer gazdagok, meg nagy derék emberek laktak ottan. A Kórógyiak, a Rimócziak, meg jó széles út is vót.”*

(MI. 1907.) *„A templomtu a Kazi Jani kovács házáig* (Harangozó János, Bajcsy 88., mt.) *vót a Derék sor. Régi Posta sorának is hívták.”*

(FS. 1925.) *„A Régi Posta ezen a helyen vót ahol most mink lakunk.* (Bajcsy 8., mt.) *A postamester Gusztin Mihály iskolaigazgató felesége volt. 1924-ben még itt volt a posta.”*

(RJ. 1901.) *„A Régi Posta az első világháború előtt készült. Gusztin Mihály felesége, Nóge Gyula tanár testvére volt a postamester. A Bajcsy-Zs. utcából a posta a Pető Árpád házába* (Ady E. 12., mt.) *1938-ba költözött.”*

A posta új épülete – Fürst S. u. 2. – 1971. aug. készült el. Hivatalvezető: Kormos Andrásné. (Honvéd u. 11.; F. 71, 72.)

Zsidó templom

(PS. 1888.) *„A régi Zsidó templom mán gyerekkoromba is megvót.”*

(MI. 1907.) *„A régi Zsidó templom Salamon Endre háza helyin vót.* (Katona István u. 1., mt.) *1920-be bontották le.”*

(PS. 1888.) *„Az újat Luda László háza helyén építették fel 1922-be.”*

(LL. 1928.) *„A Zsidó templomot 1953. nov. 2-án vettem meg az Elhagyott Zsidó Javak Budapesti Irodájától. 1954 tavaszán lebontottam, s a helyére építettem a mai házamat.”* (Bajcsy-Zs. u. 2.)

Egészségház

Az Egészségház – Orvosi rendelő – 1965-ben épült fel a Bajcsy-Zs. utcán. Jelenleg 3 körzeti orvos és egy fogorvos végzi gyógyító munkáját. Rajtuk kívül még három ápolónő és három védőnő dolgozik az Egészségházban. Vezető orvos: Dr. Tóth József (Szabadság út 23.) A fogorvosi rendelő 1966-tól működik. Fogorvos Dr. Csábi László (Katona I. u. 4.)

(53. 1819. aug. 24.) *„Helység Chyrurgusa Kertész Joseph…”*

(10. 10.) *„Körorvos Dr. Lédig Lajos, e községben lakik.”* (1879)

(PS. 1888.) *„Lédig Lajos 1920-ba halt meg.”*

Bajza József utca

(B6)

Bajza József (1804–1858), költő, kritikus, publicista, a reformkor életének egyik vezéralakja, 1848-ban a „Kossuth Hírlap” szerkesztője volt.

1951-ig Epres, Epres újtelep volt a neve. 1951-től Bajza utca.

(LJ. 1914.) *„Negyvenöt előtt Epres vót a neve. Az én házam 1905-be épült. Ez vót a legöregebb az utcába. A déli oldala 28-ba lett kimérve. 2-3 év alatt beépült. Az Epres végig volt ültetve eperfával, a Baranyi Jóska házátul* (Bajza u. 1., mt.) *a Sípos tólig. Két-három sorba vót ültetve az eperfa. Szeginy anyámtul hallottam, hogy az eperfákat 1890 után ültették. Szedtük a hernyónak a levelet.”*

(PS. 1888.) *„Szabad főd vót ottan. Oszt beültette a közsig eperfákkal, hogy a bugárnak legyen mit ennyi. Az 1890-es évekbe ültették az eperfákot. Házhely osztás az Epresbe 1910 táján vót.”*

(MI. 1907.) *„Az út jobbódalát 19 után osztották ki. Akkor vágták ki az eperfákat is. A neve Epres újtelep lett.”*

(MJ. 1906.) *„1945 előtt Alvég újtelep vót a neve, meg Epres. Házhelykiosztás az Eprestül a kövesútig* (az Ady E. utcáig, mt.) *1922-24 között vót. Az Arany János utcában is 20 után vót a házhelyosztás. Az eperfákat 1890-1900 között telepítették a Vágóhídtól* (Langó Balázs házától, mt.) *a tófenékig.* (Sipos tó, Krisztin tó, mt.): *Két sor vót az egész. Stancel kisasszonynak szedtük a levelet.* (Honvéd u. 1., mt.) *Ő szervezte a hernyótenyésztést már 1915-be.”*

(HI. 1910.) *„A Krisztin tó a Bajza utca végibe van.”*

(BI. 1913.) *„Valamikor téglát égettek itten. A Fiúiskola kerítése is abbul van.”*

Gőzmalom

(JS. 1892.) *„A Szalai Vendel házáná gőzmalom vót. Dunkó Béla építette. 1905-be má nem vót meg.”*

(CSI. 1900.) *„A Szalai Vendel háza helyin vót a Dunkó malom. A küszöböm előtt lévő kő a malombul való. 1905-be se a vízimalom, se a Dunkó-féle malom mán nem vót meg.”*

(PS. 1888.) *„Ahogy a Szalai házáná a Gőzmalom felépült, a Vízimalom nemsokára megszűnt.”*

Az előző sorokban többször esett szó a házhelyek kiosztásáról.

(16. 133.) *„A községben 287 házhelyet osztottak ki, amelyek mind be vannak építve.”* (1920.)

(28. 213.) *„Házhelyosztás…. az 1920-as évek elején.”*

Ez a házhelyosztás a Bajza utcától a Válykos tóig terjed: a Bajza utca, a Honvéd utca keleti vége,

a Zöldfa utca, a Körösi utca, Dugonics utca, Arany János utca egyrésze, a Fürst S. u. egyrésze. Bár ezeken a helyeken már korábban is voltak – szórványosan – építkezések.

Az 1946-os házhelyosztás alkalmával 194 telket mértek ki. (131)

A kismalomnál	26 házhelyet,
a Jegyzőföldekből	66
a Cédulaháznál	22
a Vásártérnél	30
a Városkertnél	29
a Régi Szeszgyárnál	21
összesen:	194

A vázrajzok alapján jól felismerhető a kialakított – ma is meglévő utcahálózat.

A kismalomnál kiosztott 26 telken felépült házak alkotják a Kismalom és Táncsics utcákat.

Jegyzőföldek: Hunyadi János és Vorosilov utcák.

Cédulaház: Dobó Katalin -, Hunyadi János – és Hámán Kató utcák.

Vásártér: Petőfi S. u., Szivárvány u. , Fürst S. u., Dobó K. u.

Városkert: Móricz Zs. u.

Szeszgyár: Árvíz utca.

(132) Csupán formális volt az 1947. máj. 28-án Jászfényszaruban megtartott értekezlet, amelyet a házhely igénylések felülvizsgálata tárgyában rendeztek, Dr. Keglevich Kálmán, a Megyei Földhivatal bírája jelenlétében.

Budai Nagy Antal utca

(C5)

Budai Nagy Antal (?–1437), az 1437–39-i erdélyi parasztfelkelés kiemelkedő vezetője.

Az utca az Ady E. út és a Rózsa Ferencz tér között vezet. Az elnevezése 1947-ben történt. Felszabadulás előtt Rezeda utca volt a neve. 1854-ben Mák utcza néven szerepel.

Csaba utca

(C5)

A Rózsa Ferencz tértől az Arany János utcáig vezet. Nevét 1951-ben kapta. A felszabadulás előtt Alvég névvel jelölték.

Csalogány utca

(A2)

A község északnyugati részén található. Nevét 1951-ben kapta. Azelőtt Felvég újtelep, Kozma, Kozma újtelep névvel jelölték a környező területekkel együtt.

Damjanich utca

(A3)

Damjanich János (1804–1849), honvéd tábornok, az 1848–49-i szabadság harc egyik legkiemelkedőbb vezetője.

A Kossuth Lajos utcából vezet északkeleti irányba a Vöröshadsereg utcáig. Az utca északi szakaszát a felszabadulás előtt is így nevezték. 1854-ben Öreg szőllő utcza volt a neve.

A Damjanich u. 29. sz. házban volt Csomor Nándor mostohaapjának Szászi Pálnak (? András) a lakóháza, ahol a századelején megalakult Szocialista Párt tartotta gyűléseit.

(103. 2.) Csomor Nándor (1887–1973, Fürst S. u. 52.) visszaemlékezései: *„Emlékezéseim szerint 1907-ben vagy 1908-ban alakult meg Jászfényszarun a Szocialista Párt. A pártnak hívei szegény, napszámos cselédemberek voltak. Az alacsony bér, a napszám meg a dikréció ellen küzdöttek. A párt elnöke Szücs István* (1856-1937., mt.) *az Góhér volt. Vezetői Borbély Sándor és Turjányi Béla voltak még. Tagok közül Maróti Pál és Szászi Pál „az én mostoha apám" nevére emlékszem. Mikor nálunk* (Damjanich u. 29., mt.) *tartották az összejöveteleket arról beszéltek, hogy több munkabért kellene kérni."*

Meglepve tapasztaltam, hogy az „Adatok Szolnok megye történetéből" című mű első kötetének 310. oldalán – majd az egész oldal – az 1968-ban készített pályamunkámból származik. Ez a pályázat a jászfényszarui munkásmozgalom történetével foglalkozik. A prioritást illik tiszteletben tartani mindenkinek.

(28. 310.) *„Jászfényszaru, annak ellenére, hogy nagyszámú agrárproletáriátusa volt nem mondható erős agrárszervezkedést mutató településnek. Ennek egyik oka, hogy a megalakuló szervezetek, még a 48-as kör is, a katolikus egyház égisze alatt működött"* (Jászfényszarui Katolikus 48-as Gazdakör, 1913).

(29. 131.) *„Az agrárszocialista mozgalmak elszenderedésére kétségtelen befolyással voltak a népkönyvtárak is, melyek vármegyénk területén igen nagy számban létesültek."* (1896-1901.)

Az alvégi Gazdakör pecsétjének a szövege: *„Jászfényszarui alvégi róm. kath. kör pecsétje 1907"*

Jelzi a klérus jelenlétét, valamint, hogy az alispáni jelentésben jelzett könyvek ide is eljutottak. A pecsét szövegét a „Toldi" c. könyvbe beütve találtam.

Az alvégi Gazdakör Sándor István csendőr házában – Ady E. u. 38. – volt. (F. 156.)

(PS. 1888.) *„A Sándor Pista házában vót. Olyan nagy vót a szoba, hogy kéccé kellett benne köszönnyi."*

(28. 316.) Az Alvégi r.k. Gazdakör 1896-tól 1949-ig, a Katolikus 48-as Gazdakör 1913-tól 1949-ig működött.

(MI. 1907.) *„Felvégi Gazdakör 16-ba mán vót, Ágoston Émán házában."* (Damjanich u. 2., mt.)

(BI. 1913.) *„A Rokkantkör Jánosi Sándor házába vót."* (Somogyi B. u. 4., mt.)

(49. 2.) Rokkantkör: *„A községből az első világháborúban orosz hadszíntérre került és onnan hazajött hadirokkantak 52 taggal hadirokkant kört alakítottak."*

1945. aug. 27-én kelt okirat szerint 48-as Gazdakör 1945-ben újból megalakult. Elnöke Kiss Sándor lett. Ebben az időben működött még az Alvégi kat. kör, a Felvégi 48-as kat. Gazdakör és az Iparos kör. Parasztfiatalok köre felszabadulás után Palócz János házában – Ságvári Endre u. 14. – működött.

Deák Ferencz utca

(C1)

Deák Ferenc (1803–1876), államférfi, jogtudós, a MTA tagja. 1848-ban fékezni igyekezett a forradalmi események további fejlődését, elítélte a fegyveres szabadságharcot. Az 1867-ben létrejött kiegyezésben kiemelkedő szerepe volt.

Az öregszőllői házhelyosztás – 1974 – után népesült be. Nevét is 1974-ben kapta.

Dobi István utca

(B3)

Dobi István (1898–1968), a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke (1952-től). Gyermekkorától napszámosként dolgozott. 1919-ben a Tanácsköztársaság védelméért harcolt, mint vöröskatona. 1947-ben a Független Kisgazdapárt elnöke.

Az utca a község keleti szélén Vorosilov utcától vezet a Tüzéptelepig. Házhelyosztás a közelebbi szakaszon 1979-ben a Mező I. úttól pedig 1981-ben. Az utca elnevezése 1979-ben történt. Jászfényszaru legfiatalabb utcája. Most van kialakulóban. Csak a keleti oldalán vannak lakóházak. (F. 113-115.)

Dobó Katalin utca

(C3)

Dobó Katalin, Dobó Katica Dobó Krisztinának, Dobó István az egri vár védője leányának a történelmi valóságtól eltérő, hamisan megformált alakja. Dobó Krisztina 1552 után született, s így nem is vehetett részt a hős egri asszonyok harcában.

Az utca területe és környéke felszabadulás előtt a Vásártérhez tartozott. A névadás az 1946-os házhelyelosztást követően történt.

(45.) *„Régi és új játszóterek … Jászfényszarun tovább bővül a település egyetlen játszótere. A tavaly* (1977., mt.) *elkészült hinták, a mászóka mellett az idén homokozókat és sergőt építenek. Elkészült a kerítés, mely a szülők, a Béke MgTSZ, a Kalapgyár és az Egyesült Vas- és Fémipari Szövetkezet szocialista brigádjainak összefogását bizonyítja."*

A kerítést azóta „gondos kezek" lebontották. A homokozó, a sergő már nincs, a padlóhinta már ketté törött. A játszóteret a gaz, a gyom és egyéb szemét tarkítja. A tér egyik szegletét egy magánudvarhoz kerítették. Ez a kerítés tartósabb lesz.

Dózsa György utca

(A4)

Dózsa György (1472–1514), az 1514-i parasztháború vezére. Szapolyai János vezetése alatt gyülekező fősereggel szemben Temesvárnál csatát vesztett, s Szapolyai szörnyű kínzások közepette kivégeztette.

Az út Szabadság tértől vezet a Madách Imre utcáig. 1947 előtt gr. Tisza István nevét viselte. 1854-ben Serház utcza volt a neve.

ÁFÉSZ

A Dózsa Gy. u. 1. sz. épületében van az ÁFÉSZ központi irodája és a Nagyvendéglő.

Nagyvendéglő

Bonttus Gyula építette. 1926-ban lett kész. Húszévi adómentességet kapott. (F. 39.)

Az ÁFÉSZ megalakulásának időpontja kérdéses. Két hiteles jegyzőkönyv is van a Jászfényszarui Néprajzi Gyűjtemény (JNGY.) tulajdonában. Mind a kettő a szövetkezet magalakulásáról készült.

(108.) *„Jegyzőkönyv a jászfényszarui Földmunkás Szövetkezet alakuló gyűléséről. 1946. máj. 9."* A résztvevők száma 60 személy. A másik okirat:

(109.) *„A földműves szövetkezet alakuló közgyűlésének jegyzőkönyve. 1946. máj. 19."* A résztvevők száma 67 személy.

1963. dec. 31-én három község: Jászágó, Jászfényszaru és Pusztamonostor szövetkezetei egyesültek. 1976. jan. 1-től a Jászsági ÁFÉSZ-hez tartozik szövetkezetünk. Jelenleg Jászfelsőszentgyörgy, Jászfényszaru és Pusztamonostor alkotja a JÁSZSÁGI ÁFÉSZ egyes számú ügyvezetőségét. Ügyvezető: Dugonics György – Jászfényszaru.

A jászfényszarui üzemegység szaküzletei:

	Neve	Helye	Létesült
1.	ABC Áruház	Szabadság u. 33.	1973.
2.	ORION ABC	Szabadság u.	1981.
3.	104-es Önkiszolgáló	Dózsa Gy. út 2.	1949.
4.	103-as Vegyes Élelmiszer bolt	Bajcsy-Zs. u.	
5.	102-es Iparcikk Szaküzlet	Szabadság út 4.	1967.
6.	110-es Ruházati Bolt	Szabadság út 37.	1980.
7.	111-es Önkiszolgáló	Szabadság út 79	1966.
8.	112 Tüzéptelep	Szabadság út 113.	
9.	126-os Kenyérbolt	Szabadság út	
10.	Táp- és terménybolt	Dózsa Gy. út 5.	
11.	129-es Vendéglő	Dózsa Gy. út 1.	
12.	130-as Rózsa Presszó	Szabadság út	1980.
13.	132-es Pálma Presszó	Szabadság út 19.	1956.
14.	131-es Vasúti Italbolt		
15.	133-as Fekete Rigó	Ady Endre	
16.	106-os Iskola Büfé	Szabadság út 32.	1973.
17.	Kultúrházi Büfé	Fürst Sándor u. 1.	1967.
18.	117-es Diákétkeztető	Szabadság út 32.	1979.
19.	135-ös Cukrászüzem	Szabadság út 19.	1956.
20.	Felvásárlótelep	Bajcsy-Zs. u.	
21.	Felvásárlótelep	Madách u.	
22.	Szeszfőzde	Madách u.	
23.	Szikvízüzem	Dózsa Gy. út 1.	

Iskolabüfé

(42.) *„Iskolánkban ebben a tanévben már vásárolhatnak a tanulók tejet, kakaót, kiflit. Az ÁFÉSZ-nek köszönhető ez, amely egy kis boltot nyitott az iskolában."* (1973.)

A Dózsa György utca 3-as sz. ház után egy zsákutcába is benyúlik. Ennek az utcának 1947 előtt Bercsényi utca volt a neve, s nem volt elzárva, hanem a Kossuth Lajos utcába torkollott. 1947-től Vörös tér lett a neve az Óvoda, az Iparcikk, a Fiúiskola és Dugonics Sándor háza által határolt területnek. 1963-ban a Vörös tér megnevezés megszűnt. A piacteret elhelyezték az Óvoda mellől. A volt Bercsényi utcát lezárták. Az utat az iskolaudvarhoz, a zsákutcát pedig a Dózsa Gy. úthoz csatolták. A Dózsa Gy. u. 13. sz. alatti ház a község tulajdona. Régebben iskola, orvosi lakás, majd a Kalapgyár első telephelye lett. 1969. június 13-án kötött megállapodás alapján a Budapesti Kalapgyár létrehozta első részlegét a községben a Dózsa Gy. úton.

Hangya Szövetkezet

(12. 3. 200.) *„Hangya Termelő Értékesítő és Fogyasztási Szövetkezet: 1898-ban gr. Károlyi Sándor által alapított termelő-, fogyasztási és értékesítő szövetkezet... 1947-ben beolvadt a Magyar Országos Szövetkezeti Központba."*

A Hangya Szövetkezet a Dózsa Gy. u. 2. sz. alatti 104-es Önkiszolgáló Bolt épületében volt. Az épület azóta alaposan át lett alakítva. (F. 123.) A 104-es bolt raktára és a tanács Karbantartó Üzeme irodája a Hangya eredeti épületében van.

(JI. 1902.) *„A házat Bak Farkas* – 1814–1885 – *építette."*

(MI. 1907.) *„1850 táján épült. A ház kísübb a kössigé lett. Az épület első részibe, két szobába bank vót, hátul meg három tanterem. A szövetkezetet 1912-be keszték szerveznyi. Kiss Sándor vót az elnöke. A Kastélyos Rimóczi Paja háza helyin nyílt meg először."*

(JI. 1902.) *„A legelső Hangya bód a Rimóczi Paja kastélya helyin vót. Kalocsai Sándor vót az üzletvezető."*

(KD. 1912.) *„A Hangyának 1942-től 1944. november 17-ig üzletvezetője voltam. 1949-től a neve Földművesszövetkezet lett. Akkor itt Textil- és Ruházati Bolt volt."*

Festő köz

A 3106-os út a Dózsa Gy. utcából délre fordulva hagyja el a községet. Az út kivezető szakaszát nevezik Festő köznek.

(KN. 1910.) *„Gomajer Samu* (Gottmaier Soma, mt.) *kékfestő vót, ott ahun most Oroszi Jani háza van."*

(MI. 1907.) *„Gotmájer lovaskocsikkal hordta Pestre a befestett kelmét. Csak Festő köznek hítták. Az árokba öntötte ki a festővizet. Azé híjják Festő köznek. A köz másik sarkán Killő Kovács Imre épített házat. Neves mester vót."*

Kovács Imre cégére egy metszett üveglap volt, az utcára nyíló bejárati ajtó felső üvegszeme. A cégér szövege: *„KOVÁCS IMRE ÉPÍT. VÁLLALKOZÓ ASZTALOS ÜZLETE 1902"*

A cégér Kovács József – Vörös Csillag u. 4. – tulajdonában.

Dugonics András utca

(C6)

Dugonics András (1740–1818), író, kegyesrendi szerzetes, a pesti egyetem matematika tanára. Mint író II. József önkényuralma és németesítő politikája ellen harcolt. Legjelentősebb alkotása az Etelka (1788.), az első magyar regény.

1951 előtt Alvég újtelep néven szerepelt.

(MI. 1897.) *„A Válykos-tó meg az Alsótemető között már 1912-ben is volt házhelyosztás."*

(SJ. 1922.) *„Apámtul hallottam, hogy én mán ebbe a házba születtem."* (Dugonics u. 2.)

Eötvös Loránd utca

(C1)

Báró Eötvös Loránd (1848–1919), a legnagyobb magyar fizikus, a budapesti tudományegyetem tanára, az MTA tagja, majd elnöke, vallás- és közoktatásügyi miniszter. Gravitációs vizsgálatai során megszerkesztette az Eötvös-ingát, melyen a földalatti nehézségi erő helyi változásai mérhetők.

Az 1974-es házhelyosztás során jött létre az utca az Öregszőllőben. Nevét is ekkor kapta.

Fürst Sándor utca

(C4) (F. 132.)

Fürst Sándor (1903–1932), a magyar munkásmozgalom kiemelkedő harcosa és vértanúja. 1928-ban a KMP Központi Bizottságának a tagja lett.

Az utca a Postától a Vásárhelyi Pál utcáig tart. 1945 előtt a déli oldala foghíjasan volt beépítve. Az északi oldala a Dobó utcától szinte üresen állott még. 1947 előtt a neve Rothemere u.

Petőfi Sándor Művelődési Ház

Fürst Sándor u. 1. A községben a műkedvelő színjátszásnak igen régi és kiterjedt hagyományai vannak. E területen a község iparos rétege volt az élenjáró. A Fiúiskola épületében létrehozták a pedagógusok segítségével az első „Művelődési Otthont". Az épület nyugati szárnyának második és harmadik tanterméből alakítottak ki egy olyan nagy termet, – nagytermet –, amely alkalmas volt színi előadások tartására. A színpadot leszámítva, száz embert be lehetett préselni a spanyolfallal kialakított színházterembe. Az öltöző a negyedik tanterem volt, ahonnan egy tapétaajtón keresztül lehetett feljutni az alkalmi színpadra, amelyet 1934-től használtak. Az 1934-ben alakult Kolping Iparos Legényegylet vezetésében szerepet játszottak a mindenkori káplánok. Az egylet helyisége Kiss József házában volt (Kossuth L. u. 24.). Felszabadulás után a jelenlegi Iparcikk Áruház épülete volt a Művelődési Otthon.

(DP. Ady u. 23.) *„Az Iparos Legényegylet 1934-ben alakult meg. Az egylet helyisége Kiss József házában volt. A jelenlegi Iparcikk épületét a paraszti gazdakörök építették."*

(BIT. 1913.) *„1937 februárjában vonultam be katonának. A régi kultúrház akkor már megvolt."*

(DP.) *„Az iparos legények igen sok szakipari munkát végeztek el a gazdakör épülő házán. Ezért az udvari bejárat melletti helyiséget számukra átengedték állandó használatra."*

A telken lévő öreg házat – Oláh Andor harangozó házát – beépítették az új épületbe. Csak a tetőt szedték le. A három helyiségből álló aprócska parasztház kamrája ma méregraktár. A konyha egyéb áruk raktára. A volt szoba ma az Áruház vezetőjének – Dajkó Imrénének – az irodája. Az épület eredeti gerendázata, mennyezeti deszkái ma is teljesen épek. Az épület 1945-től 1966-ig kultúrház volt. 1966-tól 1968-ig Tsz. iroda. 1968-ban a nagyteremben megnyílt a Vas- és Műszaki Bolt. 1970-től Műszaki Áruház. Mai néven Ipa rcikk Áruház.

(43.) *„Átadták az új Művelődési Házat* (1966. május 1.) *Jászfényszarun. Emlékezetes nap volt a májusi ünnep ebben a jászsági községben. Elkészült a több mint 3 millió forintos beruházással épülő művelődési ház. A négyszázötven személyt befogadó színházteremben – amely színültig megtelt – Dr. Kuti György* (jászfényszarui születésű, mt.) *a megyei tanács vb. titkára mondott beszédet."*

Piac tér

A Fürst S. u. déli oldalán, a Dobó utcával szemben van a piactér.

(3. 367.) *„1831-ben mezővárosi rangot kapott hetivásár joggal..."*

(RJ. 1901.) *„A piac legrégebbtül a Fő téren vót. Onnan a Templom mögé került. 1949-tül az Óvoda meg a Fiúiskola mellett vót. 1955-tül meg Koncz Péter házáná, az új iskola előtti úton. 1968-tul a mai helyin."*

Posta

A posta új épülete – Fürst S. u. 2. – 1971 augusztusában készült el. Hivatalvezető: Kormos Andrásné. (F. 71, 72.) Lásd még Bajcsy-Zs. u.

Szárító

A szárító épülete ma is megvan Dr. Tóth Zoltán háza mellett.

(JI. 1902.) *„1938-ba dolgoztam rajta az építésiné."*

(MI. 1907.) *„Márkus Jóska* (Fürst S. u., mt.) *meg Dobák Jancsi* (Ady E. u. 2., mt.) *közösen építettek egy paprikaszárítót. A szárítóba 50-60 q paprika is be vót öntögetve. Rengeteg asszony metéte a paprikát. Gőzkazánnal fűtöttek és szárítottak. Őrlő nem vót. De oszt nem sikerült nekik."*

Régi Szeszgyár

(HI. 1910.) *„Az öreg Csomor* (Csomor Nádor, Fürst S. u., mt.) *meg Fábri háza között vót a régi szeszgyár. Krumlibul meg répábul csináták a pálinkát."*

(NVJ.) *„Az én apám, Pethes Imre vette meg a kössigtü húszba. Má mindent elvittek belüle 19-be."*

Barát Pál – Fürst S. u. 38. – 1962. márc. 24-én Dobák József kertjében – Fürst S. u. – 40 cm mélyen, ásás közben talált egy obszidián kőbaltát.

Méretei:

legnagyobb szélessége:	5,9 cm
magassága:	3,2 cm
hosszúsága:	13,2 cm
a fúrat átmérője:	2,5 cm
súlya:	44,0 dkg

Kiss József – Jászfényszaru, Szabadság út 27. – tulajdonában.

A Rothermere utcanév nem terjedt el. A Fürst S. u. népi neve: az öreg Gohér utcája és Kertalja. A Szabadság út felé eső részét Vásártér sornak, alsó részét Kismalom sornak is nevezték. Az utca északi oldalát 1920 után osztotta ki a község házhelyeknek.

(NVJ.) *„A tússó ódalon* (a délin, mt.) *a bátyám építette az első házat huszonegybe* (Fürst S. u. 62., mt.). *1936-ra végig vót építve a sor."* (Foghíjasan, mt.)

Gólya utca

(B3) (F. 133.)

A Vöröshadsereg utcától a Szőlőkapuig vezet, párhuzamosan a Szabadság úttal. Tele van pocsolyás gödrökkel. A gólyák ott vadásztak a békákra. Nevét 1951-ben kapta.

(MI. 1907.) *„Föl vót gödrölve. Tőtenyi, falat vernyi horták innet a fődet. Tizenkilenc után osztották ki házhelyeknek."*

(VI. 1908.) *„A házam – Gólya u. 6. – 1912-be épült. A telkeket 1909-tül tizenháromig osztották ki a Csuka Sanyi* (Rákóczi u. 12., mt.) *házáig. A malom megett lévő rész tizenkilenc után lett kiosztva. A Gólya utcát front előtt Serházaljának, Malom utcának meg Felvég újtelepnek is hítták."*

(DJ. 1907.) *„1913-ba építettem a házamot."* (58.) Lásd még az Árvíz utcánál.

Hámán Kató utca

(C3)

Hámán Kató (1884–1936), a magyar munkásmozgalom vértanúja, kiemelkedő harcosa. 1918-tól vett részt a munkásmozgalomban. Elsők között lépett be a KMP soraiba.

A Petőfi S. u. és a Hunyadi J. u.-kat köti össze. Nevét az 1946-os házhelyosztás után kapta.

Honvéd utca

(B6)

A község délkeleti részén a Lehel és a Vörösmarty utcákat köti össze. 1947 előtt is ezen a néven szerepelt. Népi elnevezés szerint Új sor. Még ma is általában használatos az Új sor elnevezés. 1854-ben Temető utcza volt a neve, mert az Alsó temetőhöz vezetett. A házhelyek egy részét 1920 után osztották ki.

(MI. 1897.) *„Jászfényszaru község elöljáróságától* (50.) *1924 évben Nekem és néhai feleségemnek juttatta a Jászfényszaru Honvéd u. 40. sz. alatt elterülő 188 négyszögöl kiterjedésű beltelkes ingatlant."*

(51.) *„Legelő Serházalja 188 négyszögöl."* Az idézet két okiratból megállapítható, hogy a Honvéd u. Vörösmarty úton túli részén 1924-ben is volt házhelyosztás, valamint, hogy e terület Serházalja néven szerepelt, akárcsak a Festő köz mentén elterülő rétség a Kozmától a Vágóhídon át egészen a Kismalomig.

(TS. 1896.) *„A Honvéd u. 1-es sz. házában lakott Stancel Anna tanítónő. Azelőtt Johancsik Jóska háza vót, aki tizedmagával kiment Amerikába."*

Hunyadi János út

(C3)

Hunyadi János (1407–1456), a török háborúk legkiemelkedőbb magyar hadvezére, kormányzó.

A Szabadság utat a Kun Béla térrel köti össze. A Hunyadi u. 1. sz. épületében van az I. sz. Óvoda. (Lásd az Óvoda címszónál).

Huszár utca

(C4)

1947 előtt is így nevezték. Borostó útjának is hívták. Ez a név ma már nem használatos. 1791-ben a mai teljes hosszában már kiépült. 1854-ben Árokszállási út volt a neve. Ugyanekkor a Krasznár Mihályné házához benyúló zsákutcát Borostó köznek nevezték.

(RP. 1909.) *„Kocsival vittek bort. Nagyon rossz, rázós vót az út. A kocsi hordóstul belefordult a tóba. A hordó darabokra tört, a bor meg kifolyt belüle. Azé hívják Boros tónak."*

A tó neve inkább családi név eredetű.

Iskola

(47.) *„…Fényszaru falujában Mátyus Ferenc a tanító, aki egyszersmind kántor is. Lakása van, elég düledező. Annak szomszédjában van az iskola és a segédtanító szobája, aki jelenleg Kompóty Lőrincz. Ez elemzésen kívül és azon kívül, hogy orgonálni tanítja, a kántor tanítótól nem kap semmit…"*

(34. 21. / 1819.) *„…Tanító Mosótzi Aurél, Harmat József, Morvai Franciska leánykák tanítója…"*

(15. 135. / 1854.) *„…Tanoda állapota: R. kath. három osztályu (2 fiu s 1 leány) elemi tanodájában 3 tanító alatt (190 fiu s 142 lány) tanulók összesen 332. – A tanoda épülete jó karban…"* Egy tanítóra 111 tanuló jut. Ma a nevelők száma 42. A tanulók száma 701. Egy nevelőre 17 tanuló jut.

(PS. 1888. /1875.) *„Apámtú hallottam, hogy 1875-be* (az apja 1864-ben született, mt.) *két tanító vót. Scipiádesz meg Kátó. Nem vót kötelező iskolába mennyi. Csak októberbe mentünk. Húsvétkor meg má üres lett az iskola."*

(10. 11. / 1880.) *„Az iskola épületek száma eddig 2 volt. 4 tanteremmel* (a volt Hangya épülete és a Kalapgyár – Dózsa Gy. u. 13. épülete, mt.). *Minthogy azonban az eddigi épületek rozzantságuknál fogva az igényeknek nem feleltek meg, a község elhatározta egy díszes iskolának építését hat tanteremmel, melynek építési költsége mintegy 12-14 ezer forintra tehető. Az épület munka alatt van, s a legközelebbi tanévre már rendeltetésének át is adatik. Az iskolában 4 tanító nyer alkalmazást…Tanköteles összesen 737. A tankötelesek 69,7%-a járt iskolába."*

Az itt említett hat tantermes iskola az ún. Lányiskola, amelyet 1973-ban lebontottak. (F. 64-66, 41.)

(PS. 1888. / 1900.) *„Tóth János igazgató tanító háza is iskola vót* (Szabadság tér 15., mt.) *mán kilencszáz előtt."*

(JI. 1902.) *„A Hangya házban két osztály egybe vót. Ott lakott a kössig kanásza is. A Hortáver házban* (Dózsa Gy. u. 13., mt.) *az én koromba iskola vót. Nagyszüleink középső kocsmának hítták."* (1860 előtt, mt.)

(35. 22. / 1913.) *„1913. aug. 19. A jászfényszarui Képviselőtestület 66000 korona költséggel a r. k. népiskola részére 8 tantermet magába foglaló épületet emelt…Az iskola építkezésére a Vallás- és Közoktatásügyi m. kir. miniszter 124989/1913 sz. alatt 12000 korona segélyt utalt ki …"* A szóban forgó iskola az úgynevezett Fiúiskola. (F. 67.)

1945. Felszabadulás után Dr. Bencze József ügyvéd – Bajcsy-Zs. u. 2. – házában indult meg a tanítás. A tanulók magukkal hoztak az ideiglenes iskolába egy kisszéket. A fűtési idényben pedig 1-1 darabka fát.

(133. / 1947. nov. 4.)

	Belterület	**Winkler tanya**	**Vasút tanya**	**Összesen**
Nevelők száma	14	2	1	17
Tanulók száma	952	92	102	1152
Tanyai Tanulók				194
Egy nevelőre jut				68

(134. / 1948. február 14.)
Hiányzási kimutatás: Az első osztályos tanulók 50%-a hiányzik

második	27,5
harmadik	25
negyedik	43
ötödik	40
hatodik	33
hetedik	40
mulasztási átlag	

(52. / 1948. IV. 5.)

Tanítók száma a	belterületen	17
	külterületen	4

(106. / 1948. V. 24.)

A tanulók létszáma	1138;
egy nevelőre jut	54 tanuló.

(137. / 1948. VI. 23.)

A tantermek száma:	16
Nevelők száma:	21 (ebből egy tanár)
Osztály (tanulócsoport)	20

(136. / 330. / 1948. IX. 20.)
Kimutatás az iskolai épületekről:

4 épületben,
16 tanterem

(135. /145. / 1948. X. 25.)

A nevelők száma:	18

(SE.) *„1954-ben építettük az új tanítói lakásokat a Fiúiskolánál."*

(KJ. 1930., volt tanácstitkár) *„A Hebrony kastély 1956-tól 1971-ig iskola volt. 1961-ben a Leányiskolában a tantermek megosztásával egy teremmel több lett. Ugyanakkor az útépítés miatt egy terem megszűnt."*

(KJ. volt iskolaigazgató) *„A Kastély átalakítása során 1958-ban három szobából két tantermet alakítottunk ki.*

Négy osztály járt a Kastélyba, felváltva. 1966-tól a Kastély Napközi Otthon lett három csoporttal. A harmadik csoport foglalkozási termét a volt nevelői lakásból alakítottuk ki."

„Adatok Szolnok megye történetéből" című mű 316. oldalán a második bekezdésben ez olvasható: *„1954-ben új iskola építésére került sor, s itt 2 új tanterem épült"* Forráskritika!? Nem építettek új iskolát, hanem a Hebrony-féle kastélyban alakítottak ki két új tantermet – lásd fent –, de nem 54-ben, hanem két évvel később.

1972: A kastélyi iskola megszűnt. 1973-tól Öregek Napközi Otthona lett. *„Új 14 tantermes iskolát avattak a Szabadság út és a Fürst Sándor utca sarkán."*

Mindenütt 14 tanteremről beszélnek, pedig a kémiai előadó, a tornaterem és a gyakorlati termek is tantermek. Így tehát 18 tantermes az új iskola. (F. 68-70.)

(126. / 1982.)

Nevelők száma	42 (22 tanár)
A tanulók száma	701
Egy nevelőre jut	17 tanuló
Tanulócsoport száma	24
Napközis csoportok száma	7
Tanulószobai csoportok	1
Cigány tanulók száma	143
Cigány tanulók aránya I. o.	24%
Iskolai arány	20,5

Jókai Mór utca

(C2)

Jókai Mór (1825–1904), regényíró, a magyar romantikus próza legkiemelkedőbb képviselője. Vezető szerepet vitt az 1848. március 15-i eseményekben. Részt vett a 12 pont megfogalmazásában. Megalkuvás nélküli forradalmiságát később feladta.

A Szabadság útból ágazik ki a 111-es Önkiszolgáló Bolttal szemben (Szabadság út 79.). 1947 előtt Ószőlő utca volt a neve.

József Attila utca

(B3)

József Attila (1905–1937), forradalmi költő. A mai lírának Petőfi és Ady mellett a legnagyobb alakja, a magyar szocialista irodalom legnagyobb alkotója.

A Csalogány utcától a Szabadság útig vezet. 1947 előtt Rothermere utca volt a neve. Rothermere lord (1868–1940), angol lapkiadó vállalat tulajdonosa (Daily Mail, Daily Mirror stb.). A brit befolyás növelésére törekedve 1927-ben megjelentetett cikke és az azt követő nyilatkozataiban elítélte a trianoni békeszerződést, nagy reményeket keltve a magyarországi uralkodó körökben.

A Zagyvától a Kismalomig vezetett. Ézások sorának is hívták, mert a József Attila utca mentén lévő kertek a Damjanich utcáig az Ézsiás család tulajdonát képezték.

(MI. 1907.) *„Berze sorának is hívták, mer Berze Sándor kocsmája a soron vót."*

(PP. 1915.) *„A házam 1912-ben lett építve a telekre* (József Attila utca 39., mt.). *A túlsó oldalon Sós Antal, Nagy P Boldizsár, meg Nagy P Sándor háza állott. A mi oldalunkon* (északi, mt.) *akkor még egy ház se állt. Tizenháromtól lettek a házhelyek kiosztva."*

(SJ. 1904.) *„Az utca felső végit Kozma újtelepnek hítták. Itt a házhelyek huszonötbe lettek kiosztva* (József Attila utca 57, mt.). *1928-ra kelve vettem meg a házat, de akkor még nem vót kész. Csak tető alá vót véve. Olyan vót, mint a gyió. Se ajtaja, se ablaka, csak egy lyik vót rajta vágva, oszt odabent meg csak néztünk."*

(PP. 1915.) *„A Kozma újtelepen az öreg Sinko háza mán megvolt, de az akkor még tanya területnek számított*. (A Vöröshadsereg legutolsó háza északról.)

Az utca déli oldala az 1791-es térképen lakott területként van jelölve. Ez volt akkor a község legészakibb sora. Az 1854-es térképen Kozma utcza néven szerepel. A József Attila utca és a Szabadság út sarkán 1972-ben felépült egy modern 18 tantermes iskola.

Kállai Éva utca

(D2)

Kállai Éva (1917–1957), a munkásmozgalom vértanúja, 1956-ban a Köztársaság téri Pártház védelménél halálos sérüléseket szenvedett.

Az utca a Szabadság út és a Dobi István utca között húzódik. Az 1963-as házhely osztás után kapta a nevét.

Károlyi Mihály utca

(C2)

Károlyi Mihály (1875–1955), Magyarország első köztársasági elnöke. Egyre határozottabban szembefordult az uralkodó osztállyal, Tisza István erőszakos módszereivel. Határozottan kiállt a béke mellett, követelte a polgári demokratikus reformokat. 1919-ben lemondott és átadta a hatalmat a munkásosztálynak.

Az Öregszőlőben 1974-ben kialakított lakótelep új utcája.

Kassák Lajos utca

(C1)

Kassák Lajos (1887–1967), író, költő és festő. A Tett és a Ma című folyóiratok szerkesztője. 1919-ben a Közoktatásügyi Népbiztosságon dolgozott. Csakhamar szembefordult a párt politikájával. Irodalmunkban egyik első ábrázolója a proletariátus életének.

Az 1974-ben kialakított Öregszőlői lakótelep egyik utcája.

Katona István utca

(B4)

A Községi Képviselőtestület 1947. április 12-én hozott határozatában Katona István neve szerepel. Viszont Katona József személye ismertebb. A régi házszámtáblákon is csak Katona I. felirat volt. Félreértés következtében így alakult át az utca neve Katona Józsefre. A hivatalos iratokon is ez a név szerepel. Katona István (1732–1811), jezsuita történetíró, egyetemi tanár. Fő műve a magyar történet első összefoglalásaként készült.

Katona József (1791–1830), a magyar drámai irodalom kiemelkedő alakja, a Bánk bán szerzője. A Szabadság teret köti össze a Széchenyi utcával. 1947 előtt Alexander Imre volt az utca neve. Alexander Imre Szolnok vármegye alispánja volt a harmincas években.

Kilián György utca

(C2)

Kilián György (1907–1943), a magyar munkásmozgalom kiemelkedő harcosa és vértanúja. A kommunista ifjúsági mozgalom egyik vezetője. 1943-ban Varsó mellett, mint önkéntes ejtőernyős partizán bevetésre került, ezután nyoma veszett.

A Szabadság és a Dobi utcát köti össze. Az 1953-as házhelyosztás után kapta a nevét.

Kinizsi Pál utca

(D2)

Kinizsi Pál (?–1494), Mátyás király hadvezére volt. Annak halála után a nagyurak pártjához szegődött, utasításukra leverte a fekete sereg végső maradékát.

Párhuzamosan vezet a Kilián utcával. Az 1953-as házhelyosztás alkalmával létesült és ekkor kapta nevét is.

Kismalom utca

(D5)

A Kismalomtól közvetlenül délre, az Arany János utcára vezet. 1946-ban osztották ki a házhelyeket. Az út ezt követően kapta a nevét. Az első években Kismalom újtelep néven vált ismertté.

Kiss Ernő utca

(A4)

Kiss Ernő (1799–1849), honvédaltábornagy, az aradi tizenhárom vértanú egyike.

A Dózsa György út utca folytatása. 1947 előtt Bajnok utcának nevezték. Riesz Pál bádogos házán túl Virág utca volt a neve. 1854-ben Kis derék utcza néven szerepel. A Madách utcában lakók egy része csak a *„másik sor”*-nak nevezi.

Annus László, Palócz Sándor – Kiss Ernő utca 28. – házának kertjében ásás közben 30 cm mélységben egy obszidián kőbaltát talált (1962. április).

Méretei:	legnagyobb szélessége	3,8 cm
	magassága	2,8 cm
	hosszúsága	11,8 cm
	a furat átmérője	1,5 cm
	súlya	19,0 dkg

Kiss József – Szabadság u. 27. – tulajdonában.

Egyéb leletek: a lelőhelyek ismeretlenek

1. Római mécses.

Szürkére égetett, kerettel díszített, két bordával ellátott „FORTIS” típusú

Méretei:	szélessége	6,0 cm
	magassága	3,0 cm
	hosszúsága	9,0 cm

A JNGY. tulajdonában.

2. Lándzsa hegy.

Anyaga bronz

szélessége	3,1 cm
köpü átm.	3,1 cm
hosszúsága	16,0 cm
súlya	6,0 dkg

A JNGY. tulajdona.

3. Tokos véső.

Anyaga bronz

az él szélessége	3,6 cm
nyél-lyuk	2,7 cm hosszátmérő
hossza	7,9 cm
súlya	12,0 dkg

A JNGY. tulajdona.

4. Hálónehezékek, téglavörösre égetett

a. / átmérő	54 mm
b. / átmérő	40 mm

Az első kötet 33. oldalán a második és harmadik pontban leírt négy lelet nem fülbevaló, hanem hajkarika.

Korvin Ottó utca

(D4)

Korvin Ottó (1894–1919), a magyar munkásmozgalom harcosa és vértanúja. Lelkes agitátor és szervező, aki röpirataiban a munkástanácsok alakítására buzdította a dolgozókat, és az orosz példa nyomán proletárforradalomra hívta fel az elnyomottakat. A KMP alapító tagja, a Központi Bizottság tagja. 1919-ben kivégezték.

A Kun Béla tértől délkelet felé vezet. Az 1967-es házhelyosztás után kapta a nevét. (F. 127.)

Kossuth Lajos utca

(A4)

Kossuth Lajos (1802–1894), államférfi, a nemzeti függetlenségért, a feudális kiváltságok felszámolásáért, s a polgári szabadságjogok biztosításáért vívott XIX. sz.-i küzdelem legnagyobb alakja

Az Iparcikk Áruháztól a Vörös csillag útig vezet. A Kossuth utcához tartozik Mezei Antal kovács háza mögötti – Kossuth 52. – keskeny, görbe utcácska, amely másik végével, az Attila utcával közlekedik. 1947 előtt Kifli-köz volt a neve. 1854-ben Szűk köznek nevezték. Az utcának a felszabadulás előtt is ez volt a neve. 1854-ben Külső sornak nevezték. Népi elnevezése: Bíró Misa utcája, mert Harangozó Mihály főbíró a Kossuth utca 75-ös számú házban lakott. (103. 2)

Dobrotka László (1892-1973) (Kossuth utca 19.) közlése: *„Jászfényszarun a Várkonyi-féle Szocialista párt működött. A párthelyisége a Kossuth utcában, Csúz Imre házában volt. Most ebben a házban Tamus Jánosné lakik* (Kossuth utca 29., mt.). *A párt egyik küldötte 1900 táján lent járt Fényszaruban. A párt nyilvános taggyűlést tartott. A szolgabíró is részt vett a nagygyűlésen. A csendőrök is jelen voltak, hogy ne mondjanak olyat, ami nekik nem tetszik."*

(103. CSN. 1887.) *„Amikor 1919. április 24-én megalakult a KMP fényszarui szervezete, magába egyesítette a Szociáldemokrata Pártot is. Vörösőrök lehettünk, vagy tizenhatan. Mindannyian beléptünk. A párthelyiség a Muhari Balázs házában volt* (Kossuth utca 15., mt.). *Ebben a házban* (a Krizsan-tó sarkán, mt.) *most Rácz Vencel lakik* (már lakatlan, mt.) *A pártnak 1919 júniusában hatvan tagja lehetett."*

A Kossuth Lajos utca 2-es számú házban van az I. számú Napköziotthonos Óvoda. Lásd az óvoda címszónál. A Kossuth Lajos utca és az Attila utca sarkán volt Darabont Lajos nyomdája.

(KN. 1910.) *„Harmincháromba esküttünk a feleségemmel. Akkor má meg vót."*

(TE. 1909.) *„A Darabont nyomda a velem szembe lévő házban működött 1933-tól 1944 novemberéig. Front alatt leszerelték és elszállították."*

Kölcsey Ferenc utca

(C2)

Kölcsey Ferenc (1790–1838), költő, kritikus, politikus, a reformkor egyik legjelentősebb alakja. Hazafias költeményeiben megrázó erővel fejezi ki a reformkor hangulatát. A „Hymnus" c. versét Erkel Ferenc zenésítette meg. A nép jogaiért, a jobbágyság felszabadításáért szállt síkra.

Az Öregszőlőben kialakított lakótelep tengelyében vezet északkeleti irányba. A házhelyek kiosztása és az utca elnevezése 1974-ben történt. (F. 110, 112.)

Kőrösi Csoma Sándor utca

(C6)

Kőrösi Csoma Sándor (1784–1842), nyelvtudós, a tibeti filológia megalapítója. Az ázsiai magyarok ivadékait keresve gyalogosan eljutott Tibetbe, és elkészítette az első tibeti nyelvtant és a tibeti-angol szótárat.

Az utca a Vályikos tó déli sarkától vezet ki az Ady Endre útra. 1951 előtt Alvég újtelep volt az elnevezése.

(AI., Kőrösi utca 8.) *„Az apám, Rózsa Mihály házát 1912-ben építette. Egy pár ház mán vót az Alvégbe."*

Kun Béla tér

(C3)

Kun Béla (1886–1939), a magyar és a nemzetközi kommunista mozgalom kiemelkedő harcosa. Vezető szerepe volt a KMP megalakításában, amelynek kezdettől fogva az élén állt. A Tanácsköztársaság leverése után Bécsbe emigrált. 1920 nyarán Szovjet-Oroszországba utazott. A Szovjet Kormány megbízásából közreműködött a Vörös Hadsereg Krími hadműveleteinek irányításában.

A tér a Víztorony szomszédságában, attól északra van. Az 1965-ben történt házhelyosztáskor kapta a nevét.

Vízművek

A Vízművek által elfoglalt terület tkp. a Kun Béla tér déli része volt. A telepen a gépház, két mélyfuratú kút és egy földalatti víztartály van. A Víztársulat Jászfényszaruban 1973-ban alakult.

(40.) *„A víztársulat 1973. nov. 5-én alakult. Egy lakosra jutó érdekeltségi hozzájárulás 6000 Ft."*

A Szolnok megyei Víz- és Csatornamű Vállalat Jászberényi Üzemegysége a jászfényszarui mélyfuratú kutakat 1962-ben kezelésre átvette. A Vízművek 1962-ben készített 2880-as léptékű térképén (belterületi, mt.) 11 mélyfuratú kút szerepel, 12 leágazó közkifolyóval. (Lásd a VI-os térképet.)

I. sz. kút:	József Attila utca és a Rákóczi út kereszteződésében. Négy közkifolyó csatlakozik a kúthoz.
II. sz. kút:	Vörös csillag és a Damjanich utca kereszteződésében, két közkifolyóval.
III. sz. kút:	Márkus malom, két közkifolyó.
IV. sz. kút:	Szárító, egy közkifolyó.
V. sz. kút:	Szabadság tér, egy közkifolyó.
VI. sz. kút:	Vorosilov utca, két közkifolyó.
VII. sz. kút:	Vasvári Pál utca.
VIII. sz. kút:	Kismalom, egy közkifolyó.
IX. sz. kút:	Rózsa Ferenc tér.
X. sz. kút:	Ady Endre utca.
XI. sz. kút:	Bajza utca.

„Adatok Szolnok megye történetéből” c. mű megállapítása téves (317. o.). Mely szerint Jászfényszaruban 1928-ban artézi kutat fúrtak. Itt csak egy kút jöhet számításba: a Tanácsháza előtti Szabadság téren lévő artézi kút az ún. Nagykút (F 42, 43, 44.). Ez a kút viszont már 1913 előtt megvolt. Erre bizonyíték a 42. sz. fénykép. A fotón a Rimóczi-kastély tornya kissé kitakarja a Fiúiskolát. Előbb már igazoltam – pontos és megbízható forrásokra hivatkozva – , hogy az iskola 1913-ban készült.

(35. 22.) *„1913. aug. 19. A jászfényszarui Képviselőtestület 66000 korona költséggel…8 tantermet magába foglaló épületet emelt…”*

(29. 106.) Az 1896-1901-es alispáni jelentés: mely szerint *„több község létesített artézi kútat, s Jász-Fényszaruban éppen most van létesítése folyamatban.”* Tehát nem 28-ban, hanem közvetlen a századforduló után készült el a kút.

A már említett artézi kutakat újból felsorolom egyéb kiegészítések miatt:

I. József Attila utcai mélyfuratú kút:

(BJ. 1909.) *„A József Attila utca végin lévő Csuka kutat 1954-ben fúrták. Onnan lett elvezetve a házam elé* (József Attila utca 26., mt.) *a Deák Imre házához* (Damjanich utca 4., mt.), *ez a Bizi kút* (Bizi Deák Imre, mt.). *A Telek Sanyi házához* (Rákóczi út, mt.) *meg a Vigyázó Sanyi házához* (Vörös Csillag út 65., mt.)”

II. Vörös Csillag utcai kút

(TI. 1913.) *„A Csáki hentes házáná, a Vörös Csillag úton lévő artézi kutat az ára való emberek készítették a saját pénzükön. A kutat Filó Antal pesti kútfúró mester készítette 1948-ban. Ő fúrta az epresi kutat* (Bajza utca, mt.) *meg az alvégi kutat i*s (Rózsa Ferenc tér, mt.). *Ugyanabban az évben Csáki házától elvezették a vizet a Darabont Lajos nyomdász háza elé* (Kossuth Lajos utca 50., mt.) *meg a Cukrászda mögé.”*

A Vörös Csillag utcai kutat a Községi Előljáróság az 1848-as szabadságharc évfordulója alkalmából elnevezte Kossuth kútnak, mert más „felajánlást” a nagy évfordulóra nem tudtak tenni.

III. A Márkus malom udvarában lévő kutat

A malom építése idején, – a tízes években fúrták. Közkifolyó a Szabadság útra és a Gólya utcába.

IV. Szárítói artézi kút

a Szárítóval egyidőben – 1938 – készült. Közkifolyó a Fürst Sándor utcára.

V. Szabadság téri artézi kút

Amíg üzemelt – 1979 – Nagykútnak hívták. A Nádudvari kút vize innen lett elvezetve. Tompa Mihály út 8.

(29. 106.) Alispáni jelentés: 1896–1901. *„…több község létesített artézi kutat, s Jász-Fényszarun éppen most van létesítése folyamatban.”*

(LJ. 1914.) *„A kössig kúttya szembe a Városháza nagykapujával a mostanyi út közepén vót, a saroktú vagy 10 méterre.”*

(KN. 1910.) *„1935-től négy csövön folyt rajta a víz. A tűzoltók lajtos kocsija mindég ott állt mellette.* (Fahordó, mt.) *A kövesút építése miatt elvezették a vizet a Templomkert elé. Szökőkutat csináltak.* (1961-ben, mt.)” A szökőkút ma szemétgödör.

VI. Vorosilov utcai artézi kút

1954-ben készült. A Hunyadi és a Kilián utcákban közkifolyót építettek.

VII. Vasvári utcai artézi kút

(JI. 1902.) *„A Csircsó kutat* (Csircsó Menyhárt, mt.) *1940-be fúratták az ára való emberek.”*

VIII. Kismalmi artézi kút

A malom építésével egyidőben, 1910-ben fúrták.

(KN. 1910.) *„A Kismalomnál kivezették a vizet a Zsólyomi Sándor trafikja mellé. Szikrai kútnak is hívják, mert a Szikra köz végiben van."*

IX. Rózsa Ferenc téri artézi kút

1948-ban készült. Alvégi Cigány- és Mudi kútnak is hívják.

(JI. 1902.) *„Mudi Paja* (Seres Pál, Budai utca 4., mt.) *szervezte a kút készítését."*

X. Ady Endre utcai artézi kút.

(NJ. 1923.) *„A kutat 1932-ben fúrták. Harangozó Kázmérról nevezték Kazi kútnak, mert a háza előtt van."* (Ady út 43.)

XI. Bajza utcai kút: Epresi kút.

(DN. 1906.) *„Krisztin kútnak híjják, Dobák Pál nagyanyjáról nevezték el."*

Az Elöljáróság az 1848-as szabadságharc emlékére Petőfi kútnak nevezte el. A Petőfi kút és a Kossuth kút elnevezés is teljesen ismeretlen, csak papíron maradt nyoma.

A felsorolt kutak közül már csak a József Attila utcai, a Vörös Csillag utcai és az Ady Endre utcai kutak csordogálnak.

Egyéb mélyfuratú kutak:

1./ Kalapgyár. Készült 1970-ben.

2./ Kiss István, Dózsa György út 23. Készült 1918-ban.

3./ Langó István, Zsámboki határ. Készült 1956-ban. 80 m mély.

4./ Tejüzem – ma Kalapgyár. 1937. 92 m mély.

A század elején még gémeskutakból is kevés volt. Az udvarokban lévő gémeskutakat egy fadarabra kötözött szalmacsóvával jelölték, melyet kapufélfára kötöztek. Tűz esetén erre szükség lehetett. A Községi Előljáróság a lakossággal együtt közkutakat ásott. Ivásra, itatásra egyaránt használták a gémeskutak vizét.

(KN. 1910.) *„Az alvégiek nagyobb gazdák voltak. Ott több volt a gémeskút, mert sok állatot tartottak."*

Igyekeztem felderíteni a régi ásott kutakat. Ettől biztosan jóval több volt, mint amennyit találtam. Ezek közül ma már egy sem nincs meg.

1./ Alvég újtelep 1. (Vörös sor) Cigány kút.

2./ Arany János út 34.

3./ Attila utca elején a Csóka kút.

4./ Bajcsy-Zs. u. 10. Göltl Mátyás háza előtt.

5./ Fürst S. u. 80. fele a kertben, fele a járdán.

6./ Honvéd 39. Palócz Sándor házánál.

7./ Kiss E. u. 4. Girtler István háza helyén.

8./ Kossuth 22. Földvári Imre és Borbély Sándor háza között.

9./ Kossuth 50. Folyó Johák háza előtt.

10./ Kossuth utcában Muhari Sándor háza előtt.

11./ Lehel utcában a Stancel kereszt mellett.

12./ Madách utcában Juhász I. és Pál Mihály háza között: Bolhás k.

13./ Rózsa Ferenc tér 3. Réz Sándor háza helyén.

14./ Somogyi B. u. Márkus Ferenc háza előtt.

15./ Szabadság tér. A Tanácsháza előtt, az 1791-es Bedekovich térképen szerepel.

16./ Szabadság út. A Fiúiskola helyén 1854-ben jelölve.

17./ Szabadság út. A Herczeg Gyógyszertár helyén.

18./ Széchenyi u. 17. Borbély Imre cipész házánál.

19./ Tavasz u. 16. Palócz Péterné udvarában a Laposkút.

20./ Vasvári 44. Kiss Vencel háza előtt.

21./ Vörös Csillag 33. Rusai Sándor házánál.

22./ Vörös Csillag 63. Vigyázó Sándor háza után.

23./ Vöröshadsereg u. Deák kút.

(MF. 1923.) *„Anyám mesélte, hogy másik kútról hordtuk a vizet a mosáshoz, a babfőzéshez, iváshoz."*

(JI. 1902.) *„Az Attila utca 8-as számú ház helyén vót az apai házunk. Ha innya akartunk, apám aszt monta, hogy eriggyetek le a merigetőhő. A merigető a Zagyva medribe vót egy alkalmas hely. A Zagyva közvetlen a kert alatt folyt, a háztul vagy 13 ölnyire. A merigetőnél vót egy ediny. A szomszédok is onnan hordták a vizet, itatni is, meg innya is."*

A Jász Fényszarui Víztársulás megrendelésére az első mélyfuratú kutat a Vízkutató és Vízfúró Vállalat Ceglédi Üzeme készítette el 1974-ben.

A kút helye a Kun Béla tér (127. / 32.)

Az I. sz. kút fontosabb adatai:

vízhozam 680-710 liter percenként

üzemeltetési átlag 550-600 liter percenként

a kút mélysége 321-377 m közötti homokréteket csapolja meg.

II. sz. kút

vízhozam 660 liter percenként

mélysége 176-220 m

A II. sz. kutat a Vízkutató- és Fúró Vállalat Debreceni Üzemvezetősége készítette 1982-ben.

A Víztorony 200 m^3-es. Van egy földalatti víztároló, amely ugyancsak 200 m^3-es.

A csővezeték hossza 32780 méter

Közkifolyók száma 120 (1980.)

1982-ben kb. 900 fm hálózatbővítéssel megoldható, hogy a vezetékes víz minden lakásba eljusson. A fenti adatokat a 32 és a 127-es források alapján közöltem.

Lehel utca

(B5)

Az Ady Endre utcai ÁFOR kúttól a Vágóhíd felé vezet. Felszabadulás előtt is Lehel utca volt a neve. Népi elnevezése: Malom sor, mert a Vízimalomnak vezetett ki. 1954-ben Pesti utczának hívták. Itt vezetett a megyei út Zsámbokon át Budapest felé.

(KN. 1910.) *„Gyerekkoromba csak Malom sornak ismertem."*

1946 előtt a Lehel utcából ágazott ki a Stancel keresztnél a Zrínyi utca. (F. 99.)

(ÉA. 1906.) *„A Stancel keresztül eszt a kis közt Zrínyi utcának nevezték. 1945 után zárták le, az epresi* (Bajza utca, mt.) *kertekhö mérték, mer azokná kisebb vót a porta. Most Ézás köznek híjják, mert mink is itt lakunk."*

Vágóhíd

A Vágóhíd Langó Balázs kertje végében volt a Lehel utcában.

(MM. 1925.) *„Az új Vágóhíd 1959-ben épült föl a Zagyva mellett, a Jáger tanyánál."*

Tököskert

(HI. 1910.) *„A Vágóhídná a Lehel út végibe Bagi Jani, Koczka Tóni, Jáger Pista, Langó Karcsi, Langó Jani házáná volt."*

A község tulajdona volt. Tököt termeltek benne.

(PS. 1888.) *„A Lehel út végin a régi Vágóhídná vót a Tököskert. Lehetett vagy 2-3 köblyös. Gyerekkoromba még tököt termeltek ottan."*

Epreskert

(JS. 1892.) *„Az Epreskert a Vágóhídon innen vót, vagy 4-500 öl. Eperfaiskola vót ottan. Előtte meg, Tököskertnek hítták, mert biztos tököt termeltek rajta."*

Liliom utca

(C5)

Az ÁFOR kúton túl köti össze a Bajcsy-Zsilinszky utcát az Ady Endre utcával. 1945 előtt is Liliom utca volt a neve. 1854-ben Pesti utcza néven szerepelt. A Lehel út és a Liliom úton vezetett a Pesti utza, kijárt az akkor Berényi utczára – a mai Bajcsy-Zsilinszky utcára.

(JI. 1902.) *„A Pesti út a Sóstói földút az Alsókocsmátul, föl a Lehel úton, át a Zagyván a Rosszmalomná Zsámbok irányába. Nagyapámtul, Juhász Istvántul hallottam, hogy 1849-be, áldozócsütörtökön egész nap négyes sorokba vonultak a magyar katonák a Pesti úton. Kiss P Sándortú meg azt hallottam, hogy 49-be a Kazi kútyáná* (az Ady Endre út és a Lehel út találkozásánál, mt.) *egy fényes ruhájú katonatiszt az ő rokonnyátul kért tejet. Itt, amennyi kellett neki oszt aszonta, tudod e hugom, hogy kinek adtál te most tejet? Perczel Mór tábornok vagyok."*

Madách Imre utca

(A4)

Madách Imre (1823–1864), költő, író, Katona József mellett a XX. század legnagyobb magyar drámaírója, *„Az ember tragédiája"* szerzője.

A Dózsa György úttól a Zagyváig vezet. 1947 előtt Erdő sor volt a neve. A régi Víz sor, amelyet ugyan a Fő tér megszakított, folytatódott az Ady Endre utcán a jelenlegi ÁFOR kútig. Az Erdő sor és a Víz sor is népi elnevezésű.

(KN. 1910.) *„Víz sor vót a neve. Huszönöt óta Erdő sor. Táblára is ki vót írva."* Mind a két név ma is általánosan használatos. 1854-ben Serház utcza volt a neve, ugyanis a Dányi János kertjében hajdan volt Serházhoz vezetett.

Bolháskút

Gémeskút volt a Madách I. u.-ban Pál Mihály háza mögött.

(KN. 1910.) *„Kilencszáz előtt ásták. A Bolhás közön egy vízvezető árok vezetett le, meg gyalog is le lehetett menni. Pető Jánosné, Keresztesi Ilonát Bolhás Ilonának hítták."* – Madách I. u. 10. –

(MI. 1907.) *„Az egisz ucca ebbül itt."*

1970-ben szűnt meg.

Marx Károly utca

(C2)

Karl Marx (1818–1898), Engels Frigyessel együtt a tudományos szocializmus, az új politikai gazdaságtan, a dialektikus történelmi materializmus megteremtője; a nemzetközi munkásmozgalom lángeszű tanítója és vezetője.

A Szabadság u.-ról bejáratot biztosít az öregszőlői lakótelepre, a Mező I. u.-val szemben nyílik. A házhelyek kiosztása és az utca elnevezése 1957-ben történt.

Mező Imre utca

(D2)

Mező Imre (1905–1956), a magyar munkásmozgalom kiemelkedő harcosa és vértanúja. 1929-ben a Belga KP munkatársa volt. 1936-ban feleségével együtt belépett a Spanyolországban harcoló Nemzetközi Brigádba. Részt vett a Madrid körüli harcokban. 1945-ben tért haza. 1956-ban a Központi Vezetőség tagja lett. 1956 októberében meggyilkolták.

A Szabadság és a Dobi utcákat köti össze. Az 1963-as házhelyosztás után kapta a nevét. (F. 130.)

Móricz Zsigmond utca

(C3)

Móricz Zsigmond (1879–1942), író, újságíró, a XX. sz. – a magyar realista prózairodalom legkiemelkedőbb alakja. A modern és a népi írói törekvések felhasználásával a magyar kritikai realizmus beteljesítője lett.

A Felsőtemető mögött vezet az utca. A Hunyadi utcára jár ki véggel. A másik utca vége zsákutcában végződik. A régi Városkert területét foglalja el. A házhelyosztás 1946-ban volt. Ezt követően nevezték el az utcát.

Városkert

(35. 2.) *„A faiskola* (Városkert, mt.) *már 1903-ban működött. Vezetője Márkus János főtanító."*

(PS. 1888.) *„A városkert Márkus tanítónak vót odaadva. Ő maga ótotta a gyümölcsfákot, oszt attak is el belüle. A kert a városnak a főggye vót."*

Jászfényszaru 1871-ig volt mezőváros. Ebből nyilvánvalóan következik, hogy a Városkertet 1871 előtt telepítették.

Nyár utca

(A3)

A Vörös Csillag és az Attila u. találkozásánál lévő rövid, görbe utcácska. 45 előtt is azonos volt a neve. Általában csak Kis köznek említik. 1854-ben is Kis köz volt a neve. Egyedüli utcanév, amely azóta is változatlan.

Óvoda

(120.) Szolnok vm. tanfelügyelője engedélyezte Márkus Mária óvónőnek magánóvoda létesítését Jászfényszaruban. *„…ezennel engedélyt adok arra, hogy Jászfényszaru községben magán jellegű kisdedóvodát állíthasson és tarthasson fent… Szolnok, 1934. február 26-án."*

Márkus Mária magán óvodát nyit 1934. ápr. 23-án. 1938. dec. 30-tól kinevezik helyettes állami óvónőnek, majd 1939. máj. 16-án állami segédóvónőnek. Rendes óvónő 1940. dec. 30-tól.

Az Óvoda állami kezelésbe való vétele az óvónő számára kedvező volt, mert a fenntartási költségek ezentúl nem őt terhelték.

I. sz. Napköziotthonos Óvoda, Kossuth Lajos utca 2.; Vezető óvónő Zsámboki Zoltánné. Az óvoda 1957-ben lett államosítva.

II. sz. Napköziotthonos Óvoda, Hunyadi János út 1.; Vezető óvónő Szabó Lászlóné. Az Óvoda 1962. májusától működik.

	I. sz Óvoda	**II. sz. Óvoda**	**össz.**
Óvónők száma	7	7	14
Dajkák száma	4	4	8
Férőhely	112	105	217
Létszám	140	124	264
Kihasználtság foka	125%	118%	122%
Csoportok száma	4	4	8

1982. augusztus 27-től az óvónők száma 15.

PETŐFI SÁNDOR UTCA

(C3)

Petőfi Sándor (1823–1849), Ady és József Attila mellett a magyar irodalom legnagyobb forradalmi eszmeiségű költője. Világviszonylatban is az egyik legnagyobb lírikus. A „Nemzeti Dal"-a a forradalom himnusza lett. A fehéregyházi vesztett csatában tűnt el.

Az utca jelenlegi Sportpálya déli oldalán húzódik. Felszabadulás előtt ez a terület a Vásártérhez tartozott. A Vásártér a Fürst S. u., a Dobó utca, a Szivárvány utca és a Petőfi Sándor utca közötti területre terjedt ki. 1946-ban a Vásártér területét felosztották házhelyeknek.

Vásártér

1946 után a jelenlegi Labdarúgópályától északra fekvő területet jelölték ki Vásártérnek. Kiterjedt a Hunyadi János út végén lévő térségre, egészen a Vorosilov u. végéig, Rácz Sándor házáig.

(TS. 1934.) *„1971 óta a Tanácsháza mögött van a Vásártér."*

Jászfényszaru Mezőváros V. Ferdinánd királytól 1845-ben négy országos vásár tartására kapott jogot. (F. XVIII-XXII.) (48.) A vásártéri jogról szóló oklevél – 1845 mindszenthó 26. napján. (október, mt.) *„FERDINÁND, isten kedvező kegyelméből ausztriai császár, Magyar és Csehország e néven ötödik…királya… emlékezetül adjuk ezennel jelentvén mindenkinek kit illett. Hogy Mi mind a jász kerületben fekvő FÉNSZARU MEZŐVÁROS elöljáróinak s egészközségének avégett Felségünkhöz intézett alázatos esedezésére, mindpedig azon mezőváros és környéke haszna s java előmozdítása tekintetéből, azt tartották királyi hatalmunkból és különös kegyelmünkből engedendőnek és rendelőnek, sőt engedjük s rendeljük ezennel: miszerint az érintett Fénszaru mezővárosban, a már dicső emlékezetű édes atyánk, néhai Első Ferencz boldogult magyar király által ezer nyolcszáz harmincegyedik évi Szent Ivánhó tizenhetedik napján kelt kegyes királyi kiváltságlevelénél fogva minden hétfőn tartani engedett heti vásáron felül, még minden évi böjtmáshó tizenkettedik, pünkösdhó tizenkettedik, szentjakabhó huszonkilencedik és mindszenthó huszonötödik napján négy országos és marha-vásár tartassék,… az imént nevezett országos- és marha vásárok vasárnapra vagy más ünnepre esnének, akkor azok vasárnap- vagy ünnep előtti vagy utáni napon tartassanak…KELT…birodalmi fővárosunkban Bécsben Ausztriában, mindszenthó huszonharmadik napján az Úr ezer nyolcszáz negyvenötödik esztendejében,…"*

(JI. 1902.) *„Az első vásár Fényszarun 1846. március. 12.-én vót. A Vásártér a Fürst Sándor utca meg az új pálya eperfasora között vót. Ezt a területet 1946-ba kiosztották házhelyeknek."*

(HP. 1905.) *„Az én dédnagyanyám azé nem mehetett ki a vásárba 1846-ba, mer akkor született a fia."*

(RP. 1909.) *„A régi Vásártéren Cédulaházba Csáki Sándor lakott. A Cédulaház községi ház vót. Passzust írtak, meg helypízt szettek. Az öreg Csáki a Vásártérre ügyelt."*

(KS. 1921.) *„A mi házunk helyén volt a Cédulaház."* (Petőfi Sándor u. 12.)

A vásárok megnevezései:

Gergelynapi vásár	- márciusi	- böjtmáshó 12-én
Pünkösdi vásár	- májusi	- pünkösdhó 12-én
Hordási vásár	- júliusi	- szentjakabhó 29-én
Szüreti vásár	- szeptemberi	- mindenszenthó 25-én

Sportpálya

Mint már említettem a Fürst Sándor utca –, a Dobó utca, a Szivárványutca és a Petőfi utcák által határolt területen feküdt. 1947 után a festőközi Zagyvahídon túl balra a kiserdő helyén volt. (Az erdőt 1981 őszén kiirtották.) A kemény, agyagos talaj sok sérülést okozott. A pálya tovább vándorolt. 1949-ben a Tanácsháza mögötti réten készítettek igen sok munkával új pályát. Az erősen kötött talajt vastagon borították lösszel. A jelenlegi helyére – a Kútlaposba – 1864-ben került. Ez véglegesen megoldásnak tűnik. A hajdani Kútlapos területét körülárkolták, hogy megvédjék a pályát a talajvíztől. (F. 120, 121.)

(RP. 1909.) *„A mostanyi Sportpályát nevezik Kútlaposnak. A felső részin vót egy gémeskút. Csáki kúttyának is hítták."*

A mélyfekvésű gödrökben összegyűlt a víz. A legelső a disznók dagonyázó helye is volt.

(TS. 1934.) *„Az új pályán Tűzoltószertárat és öltözőt építettünk 1970-71-ben. Egy futópályával övezett újabb labdarúgópálya építésére is sor került 1970-71-ben."*

Az új pálya északi oldala a Hunyadi utcáig terjed. Török Sándor volt tanácselnök buzgalmának és a sport iránti rajongásának köszönhető, hogy ilyen rangos sportlétesítménynek építésére sor kerülhetett.

A sportpálya vándorlásának állomásai tehát:

1946 előtt a Rothermere úton volt.

1947-ben a Zagyván túl.

1949-től a Tanácsháza mögött.

1964-ben került a mai helyére.

Tűzoltószertár

A jelenlegi Tűzoltószertár a Labdarúgópályán az öltözővel egybeépítve készült 1970–71-ben.

(KN. 1910.) *„A Hangya épülete volt vagy negyven méter hosszú. Ott volt az első Tűzoltószertár."*

1924-ben alakult meg az első Önkéntes Tűzoltótestület. Megalakulásától 1954-ig a Tanácsházán volt a Tűzoltószertár. A Tanácsháza bal oldali ablaka helyén egy ajtó volt. Itt Dugonics Sándor fodrász dolgozott. Akkor és azért kellett innen elköltöznie, amikor a Tűzoltótestület – 1924 – megalakult. Nagy József – Ady Endre út 40. – a jelenlegi tűzoltóparancsnok kezelésében lévő tagnyilvántartó könyv első bejegyzése 1924. július 1-én történt. Ezt az időpontot tekinthetjük a jászfényszarui Önkéntes Tűzoltótestület megalakulási idejének.

(MA. 1910.) *„A Tűzoltólaktanya a Tanácsháza épületében volt. A fecskendőket az udvarban tartottuk. Front előtt épült egy kis földszintes ház a Tanácsháza meg a kántori lakás közé. Itt tartottunk ügyeletet, – az aratás idejibe éjjel nappal. Kettessével voltunk beosztva."*

A kántori lakás a mai Pártbizottság épülete helyén volt. A Kántor-ház és a Tanácsháza között vagy tíz méteres területi térség üresen állott. Ide épült az említett kis földszintes ház. Az adatközlő – Mezei Antal, 1910. – 1932-től tagja volt a Tűzoltótestületnek.

Az igazolványában lévő bélyegző szövege: *„Magyar Tűzharcos Szövetség Jászfényszarui Csoportja"*.

(KJ. 1930.) *„A Tűzoltószertár 57-ig a Pártház helyén volt. 1958-tól 64-ig* (?) *a Tanácsháza udvarában.* (F. 174.) *1969-től a Sportpályán, az öltözővel együtt."*

Rajk László utca

(C2)

Rajk László (1909–1949), a magyar kommunista mozgalom harcosa. 1931-ben a KMP tagja. 1937-ben Spanyolországba ment, a Nemzetközi Brigádban harcolt a fasizmus ellen. 1945-ben érkezett haza. Az MKP Központi Vezetőségének tagja, belügy- majd külügyminiszter. 1949-ben koholt vádak alapján letartóztatták, kivégezték. 1955-ben becsületét visszaadták.

Az öregszőlői lakótelep új utcája. Nevét az 1974-es házhelyosztással egyidőben kapta.

Rákóczi Ferenc út

(A3)

Rákóczi Ferenc (1676–1735), erdélyi fejedelem, a magyarországi szövetkezett rendek vezérlő fejedelme, a Habsburgok elleni kuruc szabadságharc vezére. A törökországi Rodostóban halt meg, hamvait 1906-ban hozták haza és Kassán temették el.

A Vörös Csillag és a Vöröshadsereg utcákat köti össze a Község nyugati szélén. 1947-ig a falu fő utcáját – ma Szabadság út – nevezték Rákóczi útnak.

(MI. 1912.) *„A Rákóczi úton 1926-ba lettek kiosztva a házhelyek. Akkor ezt a területet Kozma újtelepnek hívták."*

Rosenberg házaspár utca

(D1)

Rosenberg házaspár (?–1953), békeharcos házaspár az USA-ban, akiket az atomtitok ellopása és a Szovjetuniónak átadása vádjával 1950-ben ártatlanul letartóztattak és halálra ítéltek. Az ítéletet 1953-ban az egész világra kiterjedő tiltakozás ellenére végrehajtották.

Az öregszőlői lakótelep új utcája.

Rózsa Ferenc tér

(C5)

Rózsa Ferenc (1906–1942), a magyar munkásmozgalom kiemelkedő harcosa és vértanúja. 1938-ban irányította az illegális kommunista szervek kiépítését. 1941-ben lett tagja a KMP-nek. Szerkesztésében jelent meg 1942-ben a Szabad Nép. Letartóztatták, majd meggyilkolták. Róla nevezték el a legjobb újságírók jutalmazására alapított Rózsa Ferenc-díjat.

Az Alsókocsma előtti, addig név nélküli teret 1947-ben nevezték el Rózsa Ferencről. A téren állt egy kőkereszt. Az 1791-es térképen szerepel. A 60-as években romba dőlt. Igen nagy értékű kegytárgy pusztult el. (F. 103.)

(HI. 1910.) *„Az alsókocsmai keresztet Ézsiás István építette. Édesanyám valamelyik őse volt."*

Alsókocsma

(JI. 1902.) *„1926-ba mink építettük. Kovács Imre vót a mester. Az én apám, Juhász Sándor, meg Molnár Ferenc dolgoztak mellette mint mesterek. Én is velük dolgoztam. A nagyapám 1835-ben született.*

Tűle hallottam, hogy a régi Alsókocsma 1840-ben mán megvót. Az új Alsókocsma Réz Sándor (Rózsa Ferenc tér 3., mt.) *kapubejárójáná vót, a régi meg attú jobbra, a fija háza helyén vót."*

(DM. 1899.) *„A régi Alsókocsmát 25-ben bontották le. Az újat 24-ben építették. A közsigé vót. Harmat Jani 46-ba megvette. A kocsma 53-ba zárt be."*

Sallai Imre utca

(D4)

Sallai Imre (1847–1932), a magyar forradalmi munkásmozgalom, a KMP kiemelkedő harcosa. A párt illegális tevékenységét szervezte. 1932-ben kivégezték.

Az utca a Vízművel szembe kezdődik és a Vásárhelyi Pál utcáig tart. Az 1967-es házhelyosztás után kapta a nevét.

Ságvári Endre utca

(B4)

Ságvári Endre (1913–1944), az illegális kommunista ifjúsági mozgalom kiemelkedő harcosa és vértanúja; jogász. 1944-ben a letartóztatására küldött csendőrökkel vívott tűzharcban esett el. 1947 előtt Mallár Sándorról nevezték el az utcát, aki 1924-ben főszolgabíró volt.

Somogyi Béla utca

(A3)

Somogyi Béla (1868–1920), tanító, szociáldemokrata újságíró, a Népszava szerkesztője. A Tanácsköztársaság idején elvi fenntartásai miatt nem vállalt szerepet. A Tanácsköztársaság megdöntése után a Népszavában az ellenforradalmi rendszert bíráló cikkeket jelentetett meg. Emiatt elhurcolták és munkatársával, Bacsó Bélával együtt meggyilkolták.

Az utca a Vörös Csillag és a József Attila utcák között vezet a Szabadság úttól a Zagyva irányába. 1947-ben kapta a mai nevét. Azelőtt Almássy Sándor utca volt. Almássy 1922-től 1932-ig Szolnok vm. főispánja volt. Töksor néven még ma is ismeretes. 1854-ben Új utca volt a neve.

Szabadság tér

(B4)

Az Ady Endre utca, a Bajcsy-Zsilinszky utca, a Dózsa György utca és a Szabadság út találkozásánál lévő tér. (F. 23, 24, 27, 33, 34, 36, 38, 41, 45, 46, 66.)

1947 előtt Fő tér volt a neve. Az 1854-es térképen nincs névvel jelölve. A Fő tér megnevezés ma is inkább használatos. Valóban ez volt a község fő tere. Ma azonban a a József Attila utca, a Fürst S. utca, a Somogyi Béla utca és a Vasvári Pál utca találkozásánál van a község új központja. A Szabadság tér egy részét nem hivatalosan Templom térnek is nevezik. A Templom tér kiterjedése egybe esik a templomot övező park területével, azaz a Templomkerttel. (F. 45.) A Templomkert nyugati szélén van az első világháborúban elesett katonák emlékműve: A Hősök szobra. (F. 30-32.) A szobor melletti parkot 1924-ben „Hősök Liget"-nek nevezték el, a szobor leleplezése alkalmából. A név nem terjedt el.

(MI. 1907.) *„A Templomkert be vót kerítve. Öt kapu vót rajta."*

A teret ma is fontos középületek keretezik. A tér egyes számú épülete a Tanácsháza. Innen indulva házszám szerint körbejárjuk a teret. Következik a Pártbizottság épülete, amely részben a volt kántorlakás helyére épült. A Plébánia területe után a régi Plébánia következik, amely 1744-ben épült. Ebben az épületben jelenleg Mazács Miklós lakik. A tér Bajcsy-Zs. utcai sarkán van Bakó János háza – Szabadság 13. – amelyet az 1854-es térkép már jelez.

A Bajcsy-Zs. utca és a Katona István utca sarkán volt a Zsidótemplom. A Katona utca másik sarkán az Asztalosipari KTSZ volt épülete. Ma az ORION Gyár raktára.

Tóth János igazgató tanító – Szabadság tér 5. – lakása következik. Bencze József ügyvéd háza után a Rimóczi-kastély – ma a Béke Tsz. székháza. A tér északnyugati sarkában volt a Lányiskola, amelyet 1973-ban lebontottak. Helyén szép és gondozott park díszlik.

Tanácsháza

(F. 23, 24, 33-36)

Hogy 1825 előtt hol volt a „Helység Háza" nem tudni. Sem okiratban, sem a helybeliek visszaemlékezéseiben nem találtam nyomot.

A tanács 1825-ben hozzákezdett a ma is meglévő emeletes Tanácsháza építéséhez. A bejárati ajtó szemöldökkövén is ez a szám olvasható. Az építkezést 1829-ben fejezték be. Az építkezés előzményeiről jól eligazít bennünket az 1825. április 16-án tartott tanácsgyűlés jegyzőkönyve.

(55.) *„Foglalattya az 1825 ik Esztendei Szent György Havának 16 ik Napján Szabad Jász-Fénszaru Közönsége részérül tartatott Tanátsi Gyűlés Jedző könyvének"…*

A tanácsgyűlésen a következőkről esett szó. A Községi Tanács új Tanácsházát szándékozott építeni a kántor és a harangozó házak helyén. Rozinay Mihály helybeli plébános jelentést tett az egri káptalannak, hogy a tanács el akarja foglalni az egyház tulajdonát képező épületeket. Az egri káptalan megbízottai 1825. április 14-én a helyszínen vizsgálatot tartottak. A határozat értelmében *„…e Tanáts azon Ház helynek ell foglalásáttul…ell tilalmaztatik,…"* De bizony a fényszarui atyafiakat nem tántorította el a szigorú figyelmeztetés.

A tanácsülés megállapította, hogy az a ház, amelyben a kántor lakik, jegyzői lakás volt. Tehát nem az egyházé, hanem a tanács tulajdona. S mivel üresen állott, csak szívességből engedte át kántori lakásnak. A roskadozó félben lévő harangozó házat viszont *„…el foglalni tovább is szándékozik,…"* Helyette új harangozóházat fog építtetni. Az ügyben szereplő harangozó ház boltíves pincelejáratát 1968 nyarán, a Pártház alapozása közben 80-90 cm mélyen, Nagy József üzemvezetővel megtaláltuk.

A Tanácsháza elkészülte után két évre Jászfényszaru I. Ferenc királytól mezővárosi rangot kapott, heti vásári joggal. (F. XVIII-XXII.) A várossá nyilvánítás időpontja: 1831. Szent Ivánhó – június – 17. (Xerox: VII.)

(104.) *„Kegyelmes Vásári Szabad Levél a Nemes Jász és Két Kun Kerületeknek 1831 ik Eszdei Sz. András Hava 21 ik és következett Napjaiban Jász Berényben tartott Közönséges Gyülésen felolvastattván Közönségessé tettetett."*

Jászfényszaru Mezőváros 1831-ben új címert kapott – (F.VIII.) – Mely abban különbözik az előző – 1746-ban meglévő címertől, hogy a címerpajzs vonalvezetése a lehető legjobban leegyszerűsödött. A pajzsot nem övezi levélfonat. A hármas halomból a piros mezőbe felnyúló virág kibomlik, nem bimbóformájú.

Jászfényszaru címere, 1746

Az címerpajzsot zöld, vagy színes levélfonat övezi. A pajzs tetején egy aranyszínű korona ül. A koronaformája megegyezik a Hármas kerület 1746.-i címerén látható koronáéval. A címer piros mezejének alsó nyomait az Árpád-ház kihalása utáni trónkövetelők címerében lehet felfedezni. A hármashalom valószínűleg a régi magyar királyi címerekből került a község címerébe. A hármashalom tetején van az ezüstszínű kettőskereszt. A kettőskereszt Magyarországon elsőízben 1190 táján tűnik fel III. Béla király (1172–1196) pénzén.

Valószínű, hogy a kettőskereszt is a régi magyar királyi címerekből került a község címerébe.

A kettőskereszt tövéből két zöld színű leveles ág nyúlik fel a címerpajzs mezejébe. A virágbimbó az 1746-os címeren sárga színű, az 1831-es címeren a kinyílt virág színe kék.

(PS. 1888.) *„A tanyasi emberek még máma is aszongyák, hogy bemek a városba."*

(28. 35.) Jászfényszaru csak névleg volt város, mivel nem tudott környezete központjává válni.

A település fejlődésben visszamaradt, elvesztette városi rangját, 1871-től újból nagyközség lett.

(10. 9.) „Jász-Fényszaru, nagy község, az 1871. XVIII. t. cz. alapján 1872-ik évben szervezkedett, a volt Jász-Kun Kerületektől csatoltatott megyénkhez.

Erről az 1876. évi 33. tc. rendelkezik. Az 1876. évi 33. tc. alapján megalakult Jász-Nagykun-Szolnok vm. törvényhatósága területén véglegesen az 1877. évi 1. tc. állapította meg, mely szerint Jászfényszaru Jászsági felsőjáráshoz – a mai Jászberényi járáshoz tartozik.

(14. 7.) *„Jász-Nagykun-Szolnok megyék képezik:*

a./ a volt Jászság községei u. m. …Fényszaru,…"

1945-ben még nagyközség volt.

(39.) *„A községben végbement fejlődés eredményezte, hogy Szolnok megye Tanácsa az 1016./1969. sz. kormányhatározatban biztosított jogkörében Jászfényszaru községet 1970. aug. 20-val nagyközségi rangra, a községi tanácsot pedig nagyközségi tanáccsá nyilvánította."*

A Nagyközségi Tanács 1977. III. 25.-i tanácsülésre jóváhagyta Jászfényszaru, Jászfelsőszentgyörgy, és Pusztamonostor egyesülését és létrehozta a Nagyközségi Közös Tanácsot Jászfényszaru székhelyközponttal. A Nagyközségi Közös Tanács elnöke: Kiss László; titkára: Győriné Dr. Czeglédi Márta.

1968. december 17-én avatták a Pártbizottság és a Községi Tanács új épületét. A községi pártbizottság titkára Büchler Józsefné. Ugyanezen a napon nyílt meg a Tanácsháza négy földszinti helyiségében a Néprajzi Kiállítás. (F. 47-63.)

Mindössze tíz évig „élt". A Néprajzi gyűjtemény kb. 2400 db tárgyból áll. Az okiratok száma meghaladja a háromezret. A fényképgyűjtemény kb. 760-780 darabos. A községről szóló cikkgyűjtemény ugyancsak 7-800 darabból áll. Mindezektől sokkal értékesebb a szellemi hagyaték, amelyet a Honismereti Szakkör gyűjtött össze.

Építő és Karbantartó Üzem

A Községi Tanács udvarában, a volt Hangya Szövetkezet épületében van az Építő- és Karbantartó Üzem. Vezetője: Csákvári László mérnök. Az üzemet 1968. július 1-én alapította a Községi Tanács, azzal a céllal, hogy a községben felújítási és egyéb építkezési munkálatokat elvégezzen. Az üzem építette a tizennyolc tantermes Általános Iskolát, a Takarékszövetkezetet, az ABC áruházat, a Postát, a Pártbizottság és a Tanács új épületét, tizenkét lakásos társasházat – jelenleg újabb tizenkét lakás áll átadás előtt –, elvégezte az Óvoda és a Fiúiskola bővítését.

Az üzem létszáma közel 100 fő. Az éves termelési érték 13-14 millió forint. Következő nagy építési feladat a Lehel Vezér Gimnázium tornatermi szárnyának építése, mintegy 20 millió Ft-os költséggel.

Római katolikus templom

(F. 36, 38, 43-46.)

A község – kétségtelenül legpatinásabb épülete a római katolikus templom.

(3. 362.) *„Az 1631 körül visszaszállingózott nép mindjárt templomot is kezdett építeni, de ez olyan lassan haladt előre, hogy még 1643-ban is a nagykőrösiek segítették őket adományukkal a templom felépítésében."*

Ez a templom nem azonos a maival. A ma meglévő templomot 1702-ben építette a község. Erről igen értékes tájékoztatást nyújt az 1766-ban készült egyházlátogatási jegyzőkönyv.

(47.) *„A fényszarui egyháznak és leányegyházának Monostornak* (ma Pusztamonostor, mt.) *egyházlátogatási jegyzőkönyve. Kelt. 1766. évi augusztus. 9.-én. Isten segedelmével 1766. augusztus hó 6.-án megérkeztünk a jász kerületben fekvő alsó-hevesihez kebelezett Fénszaru községbe…Az anyaszentegyházban lévő templomot szilárd anyagból épültnek találtuk. 1702-ben a község emeltette, az akkori plébános T. Ordódy Sebestyén Pankotai Pankotai főesperes* (jászfényszarui plébános, mt.) *közreműködésével… 5 ereklyés kövekkel ellátott oltár van benne. A Szent János oltár kiváltságos…Templomhoz jó karban lévő, kőből emelt torony van építve. A toronyban 4 harang függ…A templomnak kőből újabban épült sírboltja is van… Mellette fekszik a fallal bekerített temető…Tulajdonképpeni szegényház ugyan itt nincs, de a falu a koldusok lakásául három házat ad azokat fenn is tartja. Az ezekben lakó koldusok javára semmiféle alapítvány nincsen, hanem kizárólag a hívek jámbor alamizsnáiból élnek… Van három képtartó oszlop, az egyikre Szt. József képe van felfestve, a másik kettőre semmi…A plébános lakot 1744-ben a község építette."*

(54. 1813.) *„A temető mellőle* (a templom mellől, mt.) *38 évvel ezelőtt* (1813-38=1775, mt.) *1775 körül elvitetett, és a községen kint északi részen… kapuval ellátva…"* létesült. *„1757-ben pedig bal oldalról a sekrestyéhez csatoltatva épült a 2-ik* (mellék) *hajó. A Parochia valószínűleg már 1500-ban vagy előbb megvolt…"*

„1744-ben épült a község pénzén a parochia", amelyet Mazács Miklós vásárolt meg. A plébániában 1692 óta történik anyakönyvezés. (118.)

A jászfényszarui római katolikus egyházközség plébánosainak névsora: A jászfényszarui plébánia tulajdonában lévő kimutatás alapján:

1.) Patai Benedek	25 évig évszámokban nem lehet tudni
2.) Török István	12 évig Gyöngyösön van eltemetve a Sz. Ferenc rendi kriptában
3.) Szécsényi Ferenc	5 évig
4.) Sütő Tamás	plébánosságának pontos ideje ismeretlen
5.) Bercsényi Dömötör	plébánosságának pontos ideje ismeretlen
6.) Medgyessy János	plébánosságának pontos ideje ismeretlen
7.) Udvarhelyi János	1692. I. 2.-1694 az anyakönyveket ő kezdte vezetni
9.) Ordody Sebestyén	1697–1702 1702-ben készült el a mai templom fő hajója és szentélye.
15.) Antal Mátyás	1716–1731 1720-ban épült a templom Ny.-i oldalán a kálvária
16.) Litkei Antal	1967-től

A templom nyugati hajóját ma is kálvária oldalnak nevezik. Az 1854-es térkép fontos tájékoztatást nyújt a kálváriáról. A templomtól nyugatra három kereszt jelzi a stációt.

(47.) *„A kálváriát 1720-ban Főtisztelendő Antal Mátyás, akkori apát plébános építette,…"*

Az 1791-es Bedekovich térkép ugyancsak jelzi a stációt az előbb megadott helyen. A Templomtól keletre van a Szentháromság szobor

Felirata:

ISTEN DICSŐSÉGÉRE
ÁLLÍTATTA
ÉZSIÁS JÁNOS
és neje
KISS ERZSÉBET
1903

A Templomtól nyugatra az igen értékes Szent Család szobor található 1769-ből. (F. 101, 102.)

SZAL
MÁS JÓSEF
KÖLTSÉGÉ
VELÁLLIT
TATOTT
AO DNI
1769

Udvarhelyi János plébános kezdte vezetni az anyakönyveket 1692-ben. Nem bizonyos, hogy valamennyi plébános neve szerepel az előző évekből. Tehát nem nélkülöz minden alapot az a felvetés, mely szerint (54. 1813.) *„…A Parochia valószínűleg már 1500-ban vagy előbb megvolt."*

(35. 20.) *„1912. aug. 3-án reggel 7 órakor a villám belecsapott a templom fa szerkezetű tornyába és megyújtotta. A torony teljesen leégett, a harangok használhatatlanok lettek…A tornyot 1913 júliusában kijavították."*

A Tanácsháza és a Templom után a tér harmadik megkapó épülete a Rimóczi-kastély, amely jelenleg a …

Béke Termelőszövetkezet Székháza

(F. 27, 42.)

(JF. 1902.) *„Rimóczi Paja a kastélyt 1920 körül építette. Előtte Kalocsai Sándor üzlete volt a helyén."*

(RP. 1909.) *„A Rimóczi kastély má 20-ba megvót."*

A kastély a felszabadulás után fontos események központjává vált.

(36.) *„1945. márc. 25. A mai napon nemcsak a verőfényes tavaszt hozta meg, hanem a mai napon érkeztek meg Jászberényből az újonnan felállított magyar hadsereg szálláscsinálói. Március 22.-én* (csütörtök). *A mai napon megérkezett a budapesti I honvédgyalogezred vitéz Variházy Oszkár alezredes parancsnoksága alatt községünkbe."* A parancsnokság a Rimóczi-kastélyba volt elszállásolva.

Budapest felszabadításában a Vörös hadsereggel együtt magyar katonák is részt vettek. 1945 januárjától kezdve egymástól elkülönült ezredekben harcoltak a Déli pályaudvar, a Gellérthegy, Vár és a Citadella környékén. A budai harcok alatt ezekből a századokból alakult meg a 2500 fő létszámú Budai Önkéntes Ezred. Parancsnokuk Variházy Oszkár alezredes volt. Az ezred 1945 március 1-én Jászberénybe menetelt. Itt az ezred katonáiból és a fogolytábor önkénteseiből megalakult a Magyar Néphadsereg I. hadosztályának I. gyalogezrede, a „Vitéz Kiss János" gyalogezred. A Magyar Néphadsereg első katonai egysége, az első gyalogezred katonái, a hajdani Budai Önkéntes Ezred harcosai 1945 március 22-től április 30-ig Jászfényszaruban voltak pihenő állományban. Községünk a Magyar Néphadsereg „bölcsőjének" tekinthető. A községben az első gyalogezred különböző katonai egységeitől, parancsnokaitól származó 19 különböző iratot gyűjtöttem össze. Két okiraton Variházy Oszkár alezredes, ezredparancsnok aláírása szerepel.

A kastély éveken keresztül az MKP községi alapszervezetének a székháza volt.

A 3106 sz. út a Fiúiskola elhagyása után éles kanyarral nyugatra fordul. Az itt lévő park helyén volt a Lányiskola. (F. 41.)

(10. 11.) *„1880-ban kezdődött meg benne a tanitás."*

(38.) 1973-ban bontották le. (Lásd még az iskola címszónál.)

Hősök Szobra

(F. 32, 33, 45.)

„1924-ben felállították a hősök emlékművét és a templom kertjében elkészítették a hősök ligetét."

Bizonyára ekkor telepítették azt a csodálatos nyárfasort, amely később dísze lett a Fő térnek. (F. 45.) 1960-61-ben rendezték a község Fő terét. Portalanított országutat építettek az akkori Sztálin úton. A Festő köztől a Szabadság téren át a Kastély Iskoláig. A csatornázás során az árokból a víz betoncsövekbe került. A nyárfák e miatt száradtak ki.

Az első világháború halottainak emlékművét 1924-ben leplezték le. (F. 30-32.)

(35. 54.) *„1924. júl. 6-án volt Jászfényszarun a hősök szobrának leleplezési ünnepélye… A szobor 65 m³ buzába került. Egyéb költségek körülbelül 10 millió korona."* Ma a búza szabadpiaci ára 400 forint felett.

(35. 76.) 1924. júl. 31. *„1q búza ára 480000 korona."*

A Hősi Emlékmű felirata:

ITT NYUGSZANAK ŐK, A HŐS FIAK,
DÚLÓ CSATÁK UTÁN
AZ
1914–1918 ÉVI VILÁGHÁBORÚBAN ELESETT HŐS FIAI EMLÉKÉNEK
JÁSZFÉNYSZARU NAGYKÖZSÉG KÖZÖNSÉGE
MCMXXIV

Az emlékműbe 174 hősi halott neve van bevésve.

Szabadság út

(B4-D1)

Az út a község tengelyében a Tanácsházától északkeleti irányba a Kalapgyárig vezet. Már 1731-ben is a község legfontosabb útja. Bedekovich 1791-es térképén is jól felismerhető központi helyzete. Az 1854-es térképen Gyöngyösi utcza néven szerepel, mert a Vasúton áthaladva a földút Csányon, Atkáron keresztül szinte vonalzómentén visz Gyöngyösnek. A 32-es főközlekedési út elkészülte előtt ezen az úton közlekedtek Gyöngyösre. (F. 106. 107.) 1947 előtt Rákóczi út volt a neve. 1947-től 1963-ig Sztálin út. 1963-tól Szabadság út. (113-as, 114-es okirat.) Pesti útnak is nevezték. 1932–33-ban történt az út kikövezése a Festő köztől a Vasútállomásig.

(MA. 1910.) *„32-be kövezték az utat. A vasútig már előbb megvólt. Mink javítottuk* (mestersége kovács, mt.) *a gépeket, megéleztük a szántókéseket."* (F. 105.)

(JI. 1902.) *„1911-ben csináták először a kőutat."* Minden bizonnyal ettől az időtől kezdve nevezték Csinált útnak, illetve Kövesútnak.

Általánosan ismert ma is mind a két elnevezés, valamint a Fő utca elnevezés is használatos.

(LJ. 1914.) *„A közsig csínátatott egy vashengert. Aszt abroncsokkal körül megerősítette. A közit kiöntötték betonnyal. A lovak húszták, oszt azzal hengerelték a kőzuzalékot."*

(KJ. 1930.) *„1960-61-ben történt az út teljes átépítése. Kiszélesítették, az éles kanyarokat megszelídítették. A Szabadság út mind a két oldalát csatornázták a Festő köztől a Ruházati Boltig. Nagyarányú parkosítás kezdődött a Szabadság téren és a Szabadság út mindkét oldalán. A Művelődési Ház előtt lévő park kivételével a többit mind ekkor alakította ki a tanács kertészeti csoportja."*

Tanítóház

Egy földszintes, nádtetős, kétlakásos tanítóház volt a mai tanácsi lakás (Szabadság út 3-5.) helyén. Egyidős volt a Hangya épületével. Tehát kb. 1850-ben épülhetett.

(SE.) *„A tanítóházat 1959-ben bontottuk le, a helyébe újat építettünk."*

Pálma presszó

1956-ban nyílt meg a Szabadság út 29. sz. házában.

ÁBC Áruház

A Hősök Tere és a Vasvári Pál utca sarkán van az ÁBC Áruház. (Szabadság út 33-35.) (F. 125. 26.)

Hősök tere

A Hősök Tere nevű park a Művelődési Ház előtt van. Nevét akkor kapta, amikor a Szovjet Hősi Emlékművet a Tanácsház mellől a jelenlegi helyén állították fel. Az emlékmű szövege:

ÖRÖK DICSŐSÉG
A SZOVJET HADSEREG
katonáinak
akik Magyarország
dolgozó népeinek
szabadságáért
vívott harcban
estek el

Az emlékmű fölső részén ugyanez a szöveg olvasható orosz nyelven. Az emlékmű 1954-ben készült. Eredetileg a Tanácsháza és a kántori ház közötti téren volt.

(SE.) *„1954-ben én voltam a KTSZ elnöke. Kolozs János volt a tanács titkára. Lementünk Szolnokra, a Művésztelepre, megrendelni az emlékművet. A község felszabadulásának 20. évfordulójára készült el."*

Jászfényszaru 1944. november. 17.-én szabadult fel. Az emlékművet a Tanácsháza mellől 1966-ban hozták a mai helyére.

Ruházati bolt

A Ruházati-Bolt – Szabadság út 35/1 – 1980. május 1-jére készült el.

(HI. 1910.) *„A Ruházati Bolt helyén Kis Pá Pista kocsmája vót. 1928-30 körül épülhetett. Társak vótak Berze Sándorral, - Varga Jóska asztalos feleségének, Berze Klárinak – a nagyapjával. Berze Sándor hadirokkant vót. Így könnyen megszerezte a kocsmaengedélyt. Valamin összevesztek oszt Berze Sándor a József Attila utcában nyitott kocsmát."* Kis P. István házát 1976-ban bontották le.

Malom

(PS. 1888.) *„Kis Pá Pista udvarában* (ma Pál László, Szabadság út 39. háza, mt.) *is vót egy malom, de má a nagyapám idejibe se vót meg. A nagyapám 1839-be született."*

(PL. 1924.) *„A házam építése közben 1959-ben korhadt fagerendákat találtunk."* Minden valószínűség szerint ebből a malomból származik Kis P István udvari kapubejárójánál lévő malomkő, amely a JNGY. tulajdonába van.

Méretei:	átmérője	
	ellipszis alakú tengelynyílás	24 cm X 22 cm
	magassága a pereménél	6,7
	tengelynyílásnál	12,6
	keresztfészeknél két téglaforma	32 X 22
		40 X 15

Felsőtemető

(F. 91.)

(54. 1918.) *„A temető mellőle* (a Templom mellől, mt.) *38 évvel ezelőtt, 1775 körül elvitetett, és a községen kint északi részen… kapuval ellátva… létesült."*

(107.) *„A község közepén ún. Felső-temetőben lévő kápolna 1880-ban épült. Szűcs Mihály és neje Berze Teréz volt Jászfényszarui lakosok adományaiból."* (F. 93, 94.)

Az erkélyen lévő Fájdalmas Szűz és a Sz. János apostol szobra különösen értékes. A kápolna bejárata fölötti felirat:

URUNK JÉZUS SZENT KERESZTJE FENNÁLLÁSA ÖRÖK EMLÉKÉRE
ÉPÍTETTE
TEKINTETES SZŰCS MIHÁLY ÚR ÉS KEDVES NEJE BERZE TERÉZIA
FELSZENTELTETETT 1880 OKTÓBER 3 ÁN

A kápolna északi oldalán lévő márványtábla felirata:

ITT NYUGSZANAK SZÜCS IMRE
első éves gymnáziumi tanuló
MEGHALT 1861 JAN 1SŐ NAPJÁN 10 ÉVES KORÁBAN
ÁTHELYEZTETETT 1880. MÁJ. 1SŐ NAPJÁN
SZUNNYADOZIK VELE
SZÜCS ISTVÁN
testvér öccse, ügyvéd jelölt
KI A TÚLVILÁGRA SZENDERÜLT 1879 SEPT. 1 Ő NAPJÁN
23 ÉVES KORÁBAN
SZÜCS MIHÁLY
ÉLT 81 ÉVET
MEGH. 1903. DECZ 29 ÉN
és neje
BERZE TERÉZ
ÉLT 86 ÉVET
MEGH. 1913. JUNIUS. 26 IK án

Bordás Ferenc – Szabadság utca 65. – kertjében egy kőkereszt, amely Koncz Péter udvarában volt – Szabadság út 32. 1968-ban lett a kereszt a mai helyén felállítva. (F. 104.) A kereszt szövege:

Dicsértessék a Jézus Krisztus
ISTEN DICSŐSÉGÉRE
Állitatta
ÉZSIÁS ANNA
1905

Hebrony-kastély

(F. 29.)

(PS. 1888.) *„Hebrony Kálmán építette 1920 előtt."* – Szabadság út 77.

(BI. 1913.) *„A Hebrony kastély helyin vót egy nagy part. Ott vót egy pince lehetett olyan 6 x 5 méteres. Ki vót írva, hogy pályinka – meg borkimérés. Ki vót írva a neve is, hogy Gondüző"*

(FS. 1899.) *„Egy magas part vót ottan, ahun most a kastély van. Szücs Misa főbiróé vót. Egy butellázó vót ottan neki. Ez a Szücs Misa olyan ember vót, hogy eccé hajtott haza a juhász. Oszt Szücs Misa meg aszonta, hogy az a birge meg az enyim a. Reggerre má az udvarába bőgött a birge. Ha a közsigbe valahun tolvajlás történt a vármegyétü kigyüttek a hadnagyok. A főbiró Szücs Misa kimondta, hogy kik lehetnek a tolvajok. Ő oszt azokot má előbb bezáratta a pincéjibe, hogy a hadnagyok meg ne tanájják."*

(JI. 1902.) *„Hebrony Kálmán főúr 1903-ba került ide, tiszteletét tette Berze Teréznél, Szücs Misa özvegyénél. Szücs Misa a főggyit nem hagyta a feleségire, hanem az egri káptalanra. Aszonta Hebrony, hogy ő a fődet felibe kikeresi. Oszt akkor lett az a föd, ahun a Kastély is épült Hebronyé, 1910 körül."*

(KJ. 1930.) *„A Kastély 1950-től a Lenin Tsz-é volt 1956-ig. 1956-tól 71-ig iskola és napköziotthon volt."*

(KJ. igazgató.) *„1958-ban a kastélyban már iskola volt. Három utcai szobából két tanterem lett kialakítva. Ide váltott tanítással – délelőtt és délután négy osztály járt. 1966-tól napközi lett. A szolgálati lakásból alakították ki a harmadik foglalkozási termet."*

Öregek Napközi Otthona

Szabadság u. 77. (F. 29.) (122.)

Egyesített Szociális Intézmény „Öregek Napközi Otthona" néven létesült 1973-ban szeptember 1-én. Létrehozásának szükségességét a magányosan élő idős emberek igen magas száma indokolta. A 60 éven felüliek száma 870 fő.

„A község lakóinak a száma 6528. A 60 éven felüliek aránya 13,3%. „Ezek közül mintegy háromszáz személy él egyedül. Valamilyen jövedelemmel rendelkezik 760 személy (pl. nyugdíj). 110-en semmilyen jövedelemmel nem rendelkeznek. Kezdetben 7 gondozott volt az Intézetben. A férőhelyek száma 25. Jelenleg 26-an látogatják az Intézményt. Az intézmény alapterülete 185 m^2. 1976-tól házi szociális gondozást vezettek be. A Tanács VB. 9/1979-sz. határozatában összevonta az Öregek Napközi Otthonát és a házi szociális gondozást. Új intézményt hozott létre, amelynek neve: Egyesített Szociális Intézmény. Két fő állású szakképzett ápolónő foglalkozik a gondozottakkal, három társadalmi aktíva segítségével. A rászorulóknak az ebédet házhoz viszik. Nyolc házi gondozott van. Az Intézmény vezetője Kiss B. Jánosné, ápolónő."

Ebédlő, társalgó, pihenő, dohányzó szolgálja az ápoltak kényelmét.

111-es Önkiszolgáló Vegyesbolt

Szabadság u. 79. Épült: 1966-ban.

Szabadság út 95.

(HJ. 1898.) *„Front előtt ez volt az első ház a Kastély után az Állomás felé. Az én házam már tanyának számított. 1965-ben épült. A Kastély oldalán az én házamon kívül az állomás felé volt még, sorba ahogy gyüttek: Mesterházi Dezső, Petelen Lajos, Szabó Jánosné, Gál János, Palócz Fábián, Cserháti Nándor, Peczug Imre meg a Mezei István háza. A túlsó oldalon a Kastéllyal szembe a Mansuti háza, asztán Tóth Pál, Győri Sándor, Újvári Sándor, Sőregi Pista, Molnár Antal, Csúz Imre meg a Nagy András háza."* (Szabadság u. 140., mt.)

112-es Tüzéptelep

Szabadság u. 113.

(PA. 1925.) *„A Tüzéptelep 1946-tól a Vendéglő udvarában* (Dózsa György u. 1.) *volt. 1950-től a mai posta helyén* (Fürst S. u. 2.), *1970-től a mai helyén."* - Telepvezető: Penczner Antal.

Gázcseretelep

A Tüzéptelep után – azonos oldalon. 1979-ben létesült az új 550 palackos telep. Üzemeltetője a SZOLTISZ. A Szabadság út páros oldalán az első jelentősebb épület a Fiúiskola. (Lásd az iskola címszónál.)

Iparcikk Áruház

1970. június 1-én nyílt meg a volt Kultúrotthon épületében. (F. 28, 126.) Dajkó Imréné – Szabadság út 12. – háza helyén volt a Pellusz kocsma. Csak a rigmus kedvéért közlöm a következőket. A kikapós menyecskék az első világháború idején ide jártak mulatozni. A következő versike kerekedett róluk:

(KM. 1910.)

„Még az uram elé vót,
Bukkfel szoknyám sose vót.
Húzd rá cigány kapom a segélyt,
Isten az uram haza ne segídd."

Filmszínház

Márkus Ferenc – Szabadság út 14. – házában van a Jász Filmszínház.

(BS. 1918.) *„A jászfényszarui Filmszínházban 1937. november 1.-én vetítettük az első filmet. A Nagyvendéglő külön nagytermében* (Dózsa György út 1.). *A film címe „A megfagyott gyermek". A mozitulajdonos Szücs István az én sógorom volt. 1941-ben Márkus Ferenc házába költözött a mozi."*

(MF.) *„A Mozi 1941-ben jött ide. 45-ben államosították."*

(28. 316.) A többször idézett mű újabb tévedése: *„1928-ban vezették be a villanyt és 1945-ig 12300 m vezetéket létesítettek, mozija is ettől kezdve van."* Mettől? A megfogalmazás nem egyértelmű. 1928 előtt a községben egyetlen fényforrás világított. A Tanácsháza előtt egy akácfa oszlopra feltűzve *„egy fémkeretes üvegkalitkába"* egy petróleumlámpa.

Takarékszövetkezet

(F. 75.)

(37.) A Takarékszövetkezet 1963 április 27-én tartotta alakuló gyűlését 316 taggal. 1965. május 15-től Büchler Józsefnét nevezték ki a Szövetkezet ügyvezetőjévé.

1965 december 31-én a	betétállomány	1.162. MFt
	kölcsönállomány	534. MFt
	taglétszám	587 fő
	nyereség	29.060. Ft

A következő évben *„1966 év legjobb Takarékszövetkezet"* címet és oklevelet kapta a Szövetkezet. 1968-ban *„SZÖVOSZ elnöki dicséret"* -et kapott. 1969-ben elkészült az új üzletház – Szabadság u. 30. 1969-ben az év legjobb Takarékszövetkezete, 1970-ben ugyancsak az év legjobb Takarékszövetkezet címet kapta. 1972-ben MESZÖV dicséretben részesült az eredményes munkáért.

1974 évi eredménye:	betétállomány	39.968. MFt
	kölcsönállomány	9.408. MFt
	taglétszám	3.160 fő
	nyereség	280.459. Ft

1974-ben a megye legjobb takarékszövetkezete volt. Az 1982-es év tevékenységéről nem kaptam értékelhető tájékoztatást.

Lakásszövetkezet

A Lakásszövetkezet ismertetése is többet érdemelne. 1971-ben alakult. Eddig 36 lakás épült fel, egyenként 66 m^2-es alapterülettel. Ez évben újabb 12 lakás átadása várható. (F. 76, 77.)

Nagymalom

Szabadság u. 46.

(RP. 1909.) *„A Nagymalmot Ballagó Béla építette. Nagymalomnak hítták. Mert nagyobb volt, mint a Kiss János alvégi malma. Gergely Émán 1916-ba megvette. Gergelytül Márkus Paja meg Halmos Ödön, zsidó állatorvos vette meg. Márkus Pajára meg rámaratt, mint szamárra a fül. 1944. november 13-án leégett."*

(MI. 1907.) *„A Nagymalom 1890-ben épült. A Rékasi porta Bodag Menyhárt Antal, a Cziglégyi Paja meg a Jánosi Laci háza helyén vót a Malomkert."*

(HI. 1910.) *„Gergely az első világháború után vette meg. Gergelytül meg Wéber János bérelte 1930-tul."*

(JI. 1902.) *„Híjják még Fölsőmalomnak is mer a Fölvégbe van."*

(NJ. 1922.) *„A németek gyújtották fel egy héttel a község felszabadítása előtt."*

A németek Márkus Pál autóját erőszakkal elvitték. A tulajdonos visszaszerezte. A németek boszszúból a malmot felgyújtották. RP. 1910. megjegyzése téves. Márkus Pál a malom fele részét, amely Halmos Ödön állatorvos tulajdona volt, a lakóházzal együtt 18000 pengőért 1938. január 1-én megvásárolta. (130.)

Szamuely Tibor utca

(D4)

Szamuely Tibor (1890–1919), a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom kiemelkedő harcosa a Tanácsköztársaság egyik vezetője, újságíró. A fehérterroristák gyilkolták meg 1919-ben.

Az utca déli oldalán Görbe János házáig, – Szamuely 22. – a házhelyeket 1965-ben osztották ki. A többi telkek felosztására 1967-ben került sor. Az utca elnevezése is ekkor történt. (F. 129.)

Széchenyi István utca

(B4-C5)

Széchenyi István gróf (1791–1860), a XIX. sz. első felében megindult nemzeti liberális reformmozgalom kezdeményezője és legjelentősebb személyisége, MTA megalapítója és tagja.

A Vörös csillag utca folytatásaként a Szabadság úttól a Vörösmarty utcáig vezet. A Bedekovich-féle 1791-es térképen már szerepel – a Huszár utcáig, mint betelepült utca.

A Huszár utcától délkeletre húzódó szakasza 1791-ben lett megnyitva. 1854-ben a Huszár utcáig terjedő részét Virág utcza névvel jelzik, a keleti utcarész neve Zöld kert utcza. Felszabadulás előtt is Széchenyi utca volt a neve. Népi elnevezés szerint Kupic sor.

(28. 313.) A jelzett műben a következő hibás okfejtés olvasható: *„A kereskedelemben dolgozók viszonylag nagy száma néhány gazdagabb gabonakereskedő család megtelepedésével magyarázható."*

Az okfejtés magva is téves. A továbbiakban olvasható: *„Külön „kupic" (kupec) sor nevű része is van a településnek."* Az említett időszakban (1910-1949) három személy – és nem család – foglalkozott gabonakereskedéssel: Goldmann János, Goldmann Ferenc és Dobák János. Ezek közül egyedül Goldmann Ferenc lakott a Széchenyi utca – Kupic sor – és a Szabadság út sarkán. Ott ma Győri Antal lakik (Szabadság u. 21.). A helyiek véleménye egyértelmű.

(BI. 1913.) *„A Széchenyi út a madzagolókrul kapta a nevit. Csenzár Pista is ott lakott. Atták-vették a marhákot, meg a lovakot. Megvették a köhögős tehenet olcsón, oszt elatták, mint egisszigeset. Nagy Bizi* (Deák, mt.) *is madzagolós vót, meg a tüzépes Rusai Misa apósa, a Körmös Kovács András is. De ezek nem a Kupic soron laktak."*

(RP. 1909.) *„Kijárós emberek, kupicok éltek ottan régen."*

(JI. 1902.) *„Sok nincstelen ember élt a Kupic soron. Még gyalog is elmentek a nagykátai vásárba is, meg máshova.*

Vótak köztük alkuszok, akik vállalták az egyezkedést, az alkudozást 5 pengőé. Vótak olyanok, a madzagolósok, akik vették az állatot az egyik vásárba olcsón a másikba meg nagy haszonnal elatták. Tutták, hogy Apátiba a vásár olcsó, a hatvani meg drága. Feri sorának is hítták (a Széchenyi utcát, mt.), *Goldmann Ferirű. Csengettyűzött, oszt szette a rongyot, meg a tollat. Később gazdag kereskedő lett."*

(RA. 1904.; Széchenyi u. 39.) *„A házat 1896-ba édesapám vette. Aszonta édesanyám, hogy ember, az ablakokot ki kell cserényi, mer má rosszak."* Az udvarra néző ablak még eredeti, mert oda nem vert be az eső. A mérete 50 x 60 cm-es.

Szikra utca

(C4)

A Vasvári Pál utcából ágazik ki a 77-es számú házzal szemben. A Kismalomig vezet a Vasvári – és a Fürst Sándor utcák között, azokkal párhuzamosan. A Fürst. S. utcára kijárója van. Erre a közre ház nem néz. A domborzati viszonyok ismeretében egyértelmű, hogy vízlevezető köz volt, s az ma is. Az 1791-es térképen még kertség. Az 1854-es térképen a Fürst Sándor utca felől bevezető köztől nyugatra már betelepült. Neve 1854-ben Kis Mező utcza. 1947 előtt már Szikra utcának nevezték.

Táncsics Mihály utca

(D5)

Táncsics Mihály (1799–1884), forradalmi demokrata, a nemzeti függetlenség, a jobbágyfelszabadítás, később a szegényparasztság és az ipari munkásság ügyének lelkes agitátora. Az 1848–49-i forradalom és szabadságharc kiemelkedő alakja. Nem értette meg az osztályharc szükségességét és jelentőségét.

Az utca a Vörösmarty és az Arany János utcák torkolatánál kezdődik. Az 1945–46-os házhelyosztás során jött létre. Nevét később kapta.

Tavasz utca

(C6)

Az Ady Endre utcából ágazik ki Fekete Rigónál délkeletre. Nevét 1951-ben kapta.

Tompa Mihály utca

(B5)

Tompa Mihály (1817–1868), költő, a népi nemzeti irányzat egyik legjelentősebb képviselője. A szabadságharc bukása után allegórikus költeményeiben fejezi ki a nemzet fájdalmát.

A Széchenyi és az Ady Endre utcákat köti össze. Megközelítőleg párhuzamos a Katona István utcával, attól keletre húzódik (F. 142, 143.). 1971-ben a déli része már beépült, az északi szakasza még a kertségekhez tartozott. 1854-ben is csak a Bajcsy-Zs. utcáig vezet. 1947 előtt József nádor utca volt a neve.

A Tompa Mihály úton vezet végig a Kisárok, amit a fényszaruiak Csörsz-árok néven emlegetnek. Az I. kötet 61-64. oldalán írtam az árok lehetséges belterületi irányáról (F. 140-148.). Az árok Dobák László (Ady Endre u. 25.) kertjénél ér a belterületre. Onnan a Tompa Mihály úton vezet végig, majd keresztezi a Széchenyi és a Vasvári utcákat. Kiss Vencel – Vasvári u. 44. – és Gyenge Imre – Vasvári u. 46. – háza között húzódik.

(GYI. 1911.) *„Nagy Sándorné* (Fürst S. u. 56.) *házától régebben árok, majd csővezeték volt. Azon folyt a víz az én házam és a Kiss Vencel háza között. Innen tovább Kiss B. János* (Széchenyi u. 60., mt.) *házától a Tompa Mihály úton végig, Dobák László pék kertjén keresztül a kertek alatt vezető árokba. Én mindég úgy tudtam, hogy itt a víznek szabad járása volt, itt vezetett a Csörsz-árok."*

A VI. sz. térképen tüntettem fel az árok irányát.

(NVJ.) *„Apámtú hallottam, hogy a kertek udvarába vezet a Csesz árok. Olyan mély vót az árok, hogy ha nagy eső esett, megúszott benne a ló."*

Az árok itt említett szakasza a Fürst S. utcában Nagy Sándorné házától Zsólyomi István volt házáig (Szivárvány utca) tart.

(JS. 1892.) *„A Korvin úti házak kertyibe vezet a Csörsz-árok, a Barna Fergyi tanyájáná megy keresztül a monostori úton a Gyékényesnek."* (F. 147.)

(GJ. 1910.) *„Zsólyomi István házátú vezetett tovább az Annus Pista portáján* (Szamuely u. 20.) *keresztül, meg az én szőlőm mellett."* (Oldal László, Szamuely u. 37.)

Az árok Mezei Ferenc (Sallai 38.), Mezei Kálmán (Sallai 37.) és Borbélyos Lajos udvarán vezetett tovább, onnan pedig kelet felé a Mérlegháznak.

(GJ. 1910.) *„Barna Fergyi tanyájáná megy a Gyékényesbe."*

Vásárhelyi Pál utca

(D4)

Vásárhelyi Pál (1795–1846), a legjelentősebb magyar vízimérnökök egyike. 1833-tól elkészítette az al-dunai Vaskapu szabályozásának tervét. Elkészítette élete fő művét, a „Tisza Szabályozásá"-nak tervét. Hozzálátott a Vaskapu szabályozásához, amit csak 1896-ban fejeztek be.

Az utca a Sportpályától délkeletre lévő új lakótelepet keletről zárja le. A házhelyosztás az utca páros oldalán, valamint a Szamuely, Sallai, Korvin utcákban 1967-ben volt. A Vásárhelyi Pál utca páratlan oldalán 1972–75-ig. (F. 146.)

Vasvári Pál utca

(C4)

Vasvári Pál (1826–1849), forradalmár, történetíró, szabadságharcos. Petőfi mellett Vasvári volt a március 15-i pesti forradalom legfőbb előkészítője és legtevékenyebb vezetője. A Gyulai-havasokban vívott harcokban hősi halált halt.

A Szabadság úttól a Fürst Sándor utca és a Széchenyi utca között, azokkal párhuzamosan vezet, majd dél felé törik, a Bajcsy-Zs. utcába torkollik. 1791 előtt kertség volt. 1854-ben kevés híján a mai hosszában benépesült. A Huszár utcától nyugatra lévő részét Tél utczának, a keletre vezető szakaszát Mező utczának nevezték. 1947 előtt Petőfi Sándor volt a névadó. A népi neve még ma is széles körben ismert és használt: Tök sor – a Huszár utcáig – és azon túl Birge sor.

(FS. 1899.) *„Tök sornak hívják az utat a postás Tóth Jani házátó* (Somogyi Béla 65., mt.) *Rimóczi Istvány házáig. Onnan Birge sor a neve. A Birge soron juhászok laktak."*

(BI. 1913.) *„A Csircsó* (Menyhárt, mt.) *a Kazi Jani kovács házáig* (Harangozó János, Bajcsy-Zs. u. 88., mt.) *tart a Birge sor. Birgések laktak erre. Jáger Marci a Szikrába, Kaji Balog Paja, Botos Ézás Jani."*

Itt jegyzem meg, hogy a népi elnevezéseket a hivatalos névadás során létrehozott nevek 1920 után váltották fel. Több adatközlő emlékszik így. A hivatalos elnevezéseket még a hivatalok sem használták rendszeresen, mert a folyamatos házszámozás ezt nem tette szükségessé. Még ma is nagyon sok népi eredetű utcanév él, s nem csak az idősebbek ismerik és használják ezeket.

Viola utca

(B5)

Az ÁFOR kúthoz és a Kazi kúthoz vezet ki, kettéágazva. Az 1791-es térképen már szerepel. 1854-ben a nyugati ágát Nyár utczának hívják. 1947 előtt név nélkül van feltüntetve.

Vorosilov utca

(C3)

Vorosilov (1881–1969), szovjet politikus Szovjetunió marsallja (1935-től). Tevékeny részt vett az októberi forradalomban. A Nagy Honvédő Háború éveiben (1941–45) az északnyugati hadseregcsoport főparancsnoka. 1945-től 1947-ig a Magyarországon működő Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnöke.

A Szabadság utat a Dobi utcával köti össze. A házhelyosztás a páratlan oldalon 1946-ban volt. Az utca elnevezése a házhelyosztás után történt. A páros oldalon a házhelyeket 1953-ban parcellázták. A Vorosilov utcától a Mező Imre utcáig fekvő területet Lenin telepnek is nevezik.

Az 1949-ben megalakult Lenin Tsz. központja a Vorosilov és a Szabadság út sarkán lévő kastélyban volt. Innen származik az elnevezés. A Vorosilov utca környékét Üveghegynek is nevezik, nem tudni honnan a név.

Vörös csillag utca

(A3)

A Mozi épületétől a Boldogi útig tartó utca. 1854-ben Külső sor néven szerepel. 1947 előtt Bethlen Gábor utca volt a neve. 1963-ig Garami Ernő nevét viselte. 1963-ban változtatták az utca nevét Vörös csillagra. Népi elnevezés szerint Nagy sor. Az idősebbek általában így ismerik. Amióta a Jász Filmszínház ide költözött – 1941 – Mozi utcája néven is említik. Boldogi út néven is szerepel. Boldogról és Boldogra általában ezen az úton közlekednek.

Vöröshadsereg út

(A2)

Szovjet-Oroszország, illetve a Szovjetunió hadseregének elnevezése 1918-tól 1946-ig. 1946-ban nevét Szovjet Hadseregre változtatták.

Az utca a nevét 1963-ban kapta. A József Attila utcától északra, azzal párhuzamosan vezet. Felszabadulás előtt az utca északi oldala nagyon foghíjasan települt be. A község északi szélén vezet, ma sűrűn beépülve. A közeljövőben a Kozma, a Vöröshadsereg utca, és a Szabadság út közötti területen történik újabb házhelyosztás.

(BI. 1913.) *„Kertajjának híjják."*

(VI. 1908.) *„A Kertajja gazdafődek vótak. Nem osztották ki, hanem a gazdák adogatták el."*

Vörösmarty Mihály utca

(C5)

Vörösmarty Mihály (1800–1855), epikus, lírikus és drámaíró, a legnagyobb magyar romantikus költő. Világos után bujdosott, 1850-ben kegyelmet kapott.

Bajza utcától a Fürst Sándor utcáig, a Kismalomig vezet. 1791 előtt a község keleti határát jelölte. Ekkor még csak a falu felé eső oldalán épültek házak. 1854-ben se változott a kép. Ma sem nagyon ér túl a község belterülete a Vörösmarty úton. A község északkelet felé terjeszkedik. Már 1947 előtt is Vörösmarty utcának nevezték. Kismalom sor, Kismalom út, Malom sor, Malom út elnevezések szerepelnek még. Ma is gyakran nevezik Malom sornak. Ez az elnevezés azonban nem egyértelmű, mert más utcákat is neveznek így. A Vörösmarty úr 41-es sz. házban lakik Kiss László. Az ő szüleié volt a Kismalom. (F. 109.)

(KL. 1924.) *„A régi házszám 936 volt. A legutolsó házszám a községben. A malom 1910-ben épült. Rubint János építette. A molnár Dunkó Béla volt. Benősült a családba."*

(IJ.1902.) *„Rubint János építette. Vejét, Dunkó Bélát, 1920-ba elkapta a gépszíj. A fia ifjú Dunkó Béla is úgy járt. Az idős Dunkó Béla feleségét Kiss János vette el. Ezért hívják a malmot Kismalomnak."*

(28. 315.) *„1925-ben két malmát említik, ezek azonban a II. világháború idején már nem működnek."*

Mind a két malom működött a II. világháború idején is. A Nagymalom 1944 novemberében égett le. A Kismalom felszabadulás után is működött.

Zöldfa utca

(C6)

Az Alsótemetővel szemben a Válykos tóig tart. Felszab. előtt Alvég újt., Válykos volt a neve. 1912-től kezdve folyamatosan volt a környékén házhelyosztás. Nevét 1951-ben kapta.

Zrínyi Miklós utca

(D2)

Zrínyi Miklós. Nem lehet megkülönböztetni, hogy a történelmünkben nagy szerepet játszó Zrínyi család melyik tagjának emlékét akarták megörökíteni. Zrínyi Miklós (1508–1566), a szigetvári hős. Zrínyi Miklós (1620–1664), költő, hadvezér és politikus.

A Tüzéptelepen innen a Szabadság és a Dobi utakat köti össze. A házhelyosztás és az utca elnevezése 1963-ban történt. Felszabadulás előtt is volt egy Zrínyi utca. A Lehel u.-ból nyílt, s a Bajza utcával vezetett párhuzamosan. Ma zsákutca: a Lehel utcához tartozik.

Büchler Józsefné a községi Pártbizottság titkára és Kiss László, a Nagyközösségi Tanács elnöke a község jövő terveiről tájékoztatott. Annak ellenére, hogy Jászfényszaru továbbfejlesztésre nem javasolt alsófokú központ, biztató a jövő.

Az öregszőlői új lakótelepen felépül az új egészségház 270 m² alapterületen. Üzemi orvosi rendelő, fogorvosi rendelő, csecsemőgondozói szakrendelő alkotják az egészségházat – 1982-től.

Ugyancsak az Öregszőlőben, a Deák F. u. által határolt területen épül egy 50 férőhelyes óvoda.

A Deák F. utcánál fennmaradó területen 12 házhelyet osztanak ki.

A Vörösmarty út szilárd burkolatot kap – 1983-tól.

A szovjet gázvezeték megcsapolásával vezetékes gázt kap a község (?).

Felújításra kerül az Orion Gyár Szabadság téri raktára, ahol az ÁFÉSZ zöldséges- és terményboltot nyit.

Ugyancsak ebben az épületben a Béke Tsz. kb. 70-75 m² alapterületű bemutatótermet alakít ki a Néprajzi Gyűjtemény számára.

A közeljövőben a Szabadság út és a Kozma út közötti területen új utcák kialakítására kerül sor.

Új utcák elnevezése

Kívánatos lenne a következő személyek emlékét megörökíteni:

- Bedekovich Lőrinc
- Mirkovszky Géza
- Seress Imre

Bedekovich Lőrinc

Országos hírű vízimérnök. *„Állandó lakhelyéül Jászfényszarut választotta. Itt kötött házasságot Pruzsinszky Erzsébettel. Két fiuk született: Vencel és Lőrinc.* (Jászfényszarun, mt.) *Vencel később Jászfényszaru főjegyzője lett. …Jászfényszarun halt meg 1823. nov. 15-én, 72 éves korában."* (Nemes Gerzsony: A két Bedekovich, Magyar Vízgazdálkodás 1980. 2. sz.)

A jászfényszarui céh jegyzőkönyvének 6. oldalán a világi rendek felsorolásánál szerepel fiának, Vencelnek a neve: VNot Ns Bedekovich Ventzel.

A 13. oldalon: *„Nemes Nemzetes és Vitézlő Ifjabb Komori Bedekovich Lőrintz Urnak a Tekintetes Jász és Két Kun Kerületek rend szerént való Ingeniurének mint is ezen Betsülletes Czéh 1 ő Comissariussának…"*

Bedekovich Vencel főjegyző neve 1839. január 13-án szerepel utoljára.

Seress Imre

(Jászfényszaru, 1860. november 1. – Budapest, 1938. június 10.) *„Költő, író. Eredetileg zenésznek készült, elvégezte a budapesti konzervatóriumot. 1886-tól 1889-ig Tatán, Eszterházy Miklós József gróf színházának karmestere és igazgatója volt. Ezután teljesen az újságírásnak szentelte idejét, szerkesztette a Tatai Híradót, a szombathelyi Dunántúlt, a Jászberényi Hírlapot, majd 1904-től a Kassai Hírlapot. Irodalmi munkásságának jelentős részét verses paródiái alkotják. …"* (Új Magyar Lexikon)

Mirkovszky Géza

(Jászfényszaru, 1855. július 25. – Budapest, 1899. november 14.) *„Építész és festő. Budapesten és Berlinben iparművészeti tervezéssel foglalkozott. Hazatérte után falképeket festett a budapesti Baross Kávéház, a debreceni Arany Bika Szálló és a debreceni felsőkereskedelmi iskola díszterme számára, magyaros stílusban."* (Új Magyar Lexikon)

Fővárosi lapok, 1899. november 19: „…*Meghalt egy művészlélek, aki olthatatlan rajongással viseltetett minden szép iránt, akit megperzselt a nagy tűz, mely az igazi zsenikben lángol. …alkotott…fáradhatatlan buzgalommal, törhetetlen vasakarattal, … örökös tépelődése … megzavarta lelkének egyensúlyát, a lelki izgalmakba belefáradt szíve-lelke és az örök homály elborította forrongó agyát. …Berlinben…Koch testvérekkel festett Néró körképe…komolyabb tehetségről tanúskodott. …*"

Kozma

Középkori falu a község határában. Első okleveles említése 1067-ben kelt. Részletes leírás az I. kötet 64/A oldalán. 1854-ben a József Attila utca bevezető rövid szakaszát „Kozmá"-nak nevezték. Hű maradva hagyományokhoz, s részben azokhoz vissza is térve, a Szabadság út és a Kozma között kialakítandó új utcát Kozmának kell nevezni.

IRODALOM

1. Eperjessy Kálmán: A magyar falu története, Bp., 1966.
2. Fekete János: Kiskunfélegyháza településfejlődése és utcaneveinek története, Szeged, 1974.
3. Dr. Fodor Ferenc: A Jászság életrajza, Bp., 1942.
4. Szabó István: A középkori magyar falu, Bp., 1969.
5. Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára, Bp., 1978.
6. Genius kis lexikona, Bp., 1932.
7. Szomorú történet a fényszarui templomról és más új énekek, Bp. (40 soros versike, vásári rigmusok színvonalán)
8. Jász-Nagykun-Szolnok vármegye múltja és jelene, Scheftsik György Dr., Pécs, 1935.
9. Tudományos Gyűjtemény 1838. évf. IX. k.
10. Rendszeres Jelentés Jász-Nagykun-Szolnok m. állapotáról, Sipos Orbán alispán, Szolnok, 1880.
11. Magyar életrajzi lexikon, Bp., 1967-1969.
12. Új Magyar Lexikon, Bp., 1960.
13. Antal Árpád: A Szolnok megyei levéltár kéziratos térképeinek katalógusa 1867-ig, Szolnok, 1974.
14. 1877-ik évi Országgyűlési Törvénycikkek, Bp., 1877.
15. Ifj. Palugyay Imre: Magyarország legújabb leírása III. k. 1854.
16. Jász-Nagykun-Szolnok vm. Trianon után Bp., 1930.
17. Athanász Szilárd: Jászfényszaru mezőváros statisztikai leírása (Statisztikai és Nemzetgazdasági Közlemények. III. k. 1867.)
18. Pallas nagy lexikona
19. A magyar ipar almanachja Dr. Ladányi Miksa Bp., 1932.
20. Sáros Andor: Jászberény műemlékei, emlékművei, emléktáblái, Jászberény, 1971.
21. Tóth Tibor: Jászkun redempció Magyarország, 1981. jún. 7.
22. Mendöl Tibor: Általános településföldrajz, Bp., 1963.
23. Erdei Ferenc: Magyar falu, Bp., 1974.
24. Maksai Ferenc: A magyar falu középkori településrendje, Bp., 1971.
25. Barta László: Szentes utcanevei, Szeged, 1980.
26. Dr. Szabó László: Általános földrajz, Bp., 1955.
27. Magyar irodalmi lexikon, Bp., 1963.
28. Adatok Szolnok megye történetéből I. k., Szolnok, 1980.
29. Jász-Nagykun-Szolnok vm. alispánjának rendszeres jelentése az 1896–1901 évekről

KÉZIRATOK, OKIRATOK

30. Az Elöljáróság jelentése a belügyminiszternek a 48-as Gazdakör megalakulásáról, Jászfényszaru, 1945. aug. 27.
31. Jászfényszaru nagyközség szervezési szabályrendelete, 1911. VII. 8.
32. Szolnok m. Víz- és Csatornamű V. Jászberényi Üzemvezetősége iratai
33. MKB jászfényszarui szervezetének pénztárnaplója
34. Jász Fénszaru Szabad Helység kézikönyve a bevételekről és kiadásokról, 1819/20.
35. A jászfényszarui Plébánia története, 1902. nov. 17. – 1927. okt. 13.
36. Historia Domus, 1943. febr. 26. – 1946. aug. 1.
37. Jászfényszaru és vidéke Körzeti Takarékszövetkezet rövid története, 1975. II. 28., Pető Zsuzsanna
38. Községi tanácsülés jegyzőkönyve, 1974. május 30.
39. Ua. 1974. okt. 31.
40. Ua. 1976. febr. 10.
41. Ua. 1976. máj. 28.
42. Szolnok Megyei Néplap, 1973. okt. 3.
43. Ua. 1966. május 5.
44. Ua. 1975. jún. 15.
45. Ua. 1978. ápr. 13.
46. Népszabadság, 1978. júl. 13.
47. Canonica Vizitatio, 1766. aug. 9.
48. Vásártartási oklevél 1845. mindszenthó 26.
49. Rabóczi László: Jászfényszaru község rövid története
50. Községi Elöljáróság 9536/1960. XI. sz. ügyirata
51. 3240. sz. teherlap
52. Kimutatás a működő tanítókról, 1945. IV. 5.
53. Céh jegyzőkönyv Jászfényszaru, 1819-1862.
54. Visitationis Canonica Fénszarusiensis Anno 1813.
55. 1825. ápr. 16-án tartott tanácsgyűlés jegyzőkönyve
56. Községi tanácsülés jegyzőkönyve, 1977. márc. 25.
57. Lakónyilvántartó könyv. Rajna József, 1946. nov. 5.
58. Illetékfizetési meghagyás, 1948. Deák János
59. Okirat Virág Imre apai rész tulajdonjogáról
60. Véghatározat 1931. Basa József
61. Pető Józsefné kerékpárigazolványa, amellyel a József A. u. régi nevét – Rothermere – igazoltam

62. FÉKOSZ igazolvány, Péter Pál
63. 954-es adóív, Péter Pál
64. 1948-as adóív, Tusor Ignác
65. Lakónyilvántartó könyv, Kovács Imréné
66. Illetékfizetési meghagyás, Faragó Joachimné
67. Lakónyilvántartó könyv, Borbély Sándor
68. Erkölcsi bizonyítvány, Szarvas Antal
69. Adótörlési határozat, 1953, Szarvas Vencel
70. 1947-es adóív, Török József
71. 1954-es adóív, Török József
72. Építési engedély, 1949, Cserháti Balázs
73. 1951-es adóív, Pál Imre
74. 1954-es adóív, Pál Imre
75. Ügyvédi megkeresés, 1944, Nagy János
76. Lakónyilvántartó könyv, 1946, Kovács Nándor
77. Tanúsítvány, 1942, Tanczikó Imre
78. 1944-es adóív, Gazsó Sándor
79. Igazolvány a felszabadulás előtti házszámról, Virág Sándor
80. Lakásbejelentő, 1946, Ézsiás Antal
81. 1952-es adóív, Ézsiás Antal
82. 1954-es adóív, Ézsiás Antal
83. Lakásbejelentő, 1948, Szántó Sándor
84. Gazdakönyv, 1943, Bakó Sándor
85. 1953-as adóív, Szabó Bálint
86. Lakásnyilvántartó, 1946, Cseri János
87. Hagyatéki tárgyalási ügyirat, 1950, Nádudvari Dezső
88. Iparengedély, 1946, Nádudvari Dezső
89. Rádióműsorvevő engedély, 1949, Nádudvari Dezső
90. Lakásbejelentő, 1946, Pál Joachim
91. Ua. 1948, Török János
92. Ua. 1946, Palócz Imre
93. Ua. 1946, Riez Fülöp
94. Ua. 1946, Rimóczi Antal
95. 1948-as adóív, Nagy P István
96. 1952-es adóív, Nagy P István
97. 1954-es adóív, Nagy P István

98. 1942. évi gabonalap, Rimóczi Jánosné
99. 1938-as adóív, Vass István
100. 1943-as gazdakönyv, Nagy V József
101. Lakónyilvántartó, 1946, Jáger János
102. Lakásbejelentő, 1946, Ladányi János
103. Kiss József: Hogyan születik a forradalom (kézirat), 1972.
104. Jászfényszaru várossá nyilvánításának oklevele, 1831. jún. 17.
105. Céh utazókönyv 1819–1884.
106. Kimutatás az (iskolai) igazgatói kinevezésre javasolt tanítókról 132 / 1948. V. 24.
107. A jászfényszarui r. k. templom és plébánia leltára, 1959. I. 31.
108. Jegyzőkönyv a jászfényszarui Földmunkás Szövetkezet alakuló gyűléséről, 1946. május 9.
109. A földművesszövetkezet alakuló közgyűlésének jegyzőkönyve, 1945. május
110. Jászfényszaru és Vidéke ÁFÉSZ története. 1975. II. 28.
111. A jászfényszarui Sajtüzem, 1975. jan. 23.
112. Jászfényszaru község képviselőtestületi iratai, 1947. IV. 12. SZML.
113. 1962-es adóív, Márkus Ferenc
114. 1963-évi befizetési szelvény, Márkus Ferenc
115. Fizetési meghagyás, 1951. Szivárványút, Dobák Istvánné
116. Illetékfizetési meghagyás. Uo. Vásártér
117. Lakásnyilvántartó. 1946. Uo.
118. A jászfényszarui r. k. egyházközség plébánosainak névsora (Jászfényszarui Plébánia)
119. Fodor Ferenc: A II. József-féle népszámlálás eredményei a Jászságban (1787), Magyar Statisztikai Szemle, 1943. / 11 / 912. o. február. 26.
120. Magánóvoda engedélyezése Márkus Mária óvónő részére, 658 / 1943. február 26.
121. Nyilvántartási lap. Áll. Ált. Isk. Jászfényszaru, 1949. aug. 8.
122. Írásbeli beszámoló a Községi Tanács MSZMP alapszervezete 1981. szeptemberi gyűlésére: jelentés az Egyesült Szociális Intézmény működéséről, 1981. szept. 16.
123. MESZÖV tájékoztató, Szolnok, 1970.
124. Fónagy László: Jászfényszaru Nagyközség lakosság szolgáltatásainak… színvonala… 1982. (Szakdolgozat)
125. Szabó László: Az iskolás cigány tanulók családonkénti jegyzéke
126. Az Általános Iskola 1982. júl. 18-i tanévzáró ért. beszámolója
127. A Jászfényszarui Víztársulat adatlapjai
128. Szolnok megyei könyvtára 1981. évi eredményei, Szolnok 1982. Összeállította: Gregor Földi Mária
129. Márkus Pál iparigazolványa: a 1946 / 2293 Olajütő ipar gyakorlására jogosult, 1946. aug. 24.
130. Adásvételi szerződés. A gőzmalom megvásárlása, 1937. dec. 23.

131. Az 1946-os házhelyosztás vázrajza
132. Jegyzőkönyv a házhelyigénylőkk felülvizsgálata tárgyában. 1947. május 28.
133. Iskolastatisztikai kimutatás az 1947/48. iskolaévben Jászfényszarui r. k. isk. 57 / 1947. nov. 4.
134. Kimutatás a tanulók hiányzásáról, 1948. II. 14.
135. Nevelők nyilvántartása, 415 / 1948. okt. 25.
136. Kimutatás az iskolai épületekről, 330 / 1948. IX. 20.
137. Tájékoztató jelentés az iskola általános helyzetéről, 1948. június 23.

ADATKÖZLŐK

Az adatközlőkre történő hivatkozásnál a jelölés a monogram és a születési évszám.

1.	Annus János	AJ. 1911.	Kossuth L. u. 80.
2.	Asztalos Istvánné	AI. 1907.	Kőrösi Cs. u. 8.
3.	Bakó Imre	BI. 1913.	Vörös csillag u. 7.
4.	Bakó Sándorné	BS. 1903.	Ady E. u. 81.
5.	Barát Pál	BP. 1952.	Fürst S. u. 38.
6.	Barna Istvánné	BI. 1902.	Fürst S. u. 76.
7.	Basa László	BL. 1908.	Madách I. u.
8.	Berényi Sándor	BS. 1918.	Széchenyi I. u. 2.
9.	Berze János	BJ. 1908.	József A. u. 26.
10.	Bodor István	BI. 1913.	Tompa M. u. 7.
11.	Bódis Sándorné	BS. 1926.	Honvéd u. 39.
12.	Borbély Józsefné	BJ. 1910.	Vöröshadsereg u. 12.
13.	Cserháti Istvánné	CSI. 1900.	Lehel u. 17.
14.	Cseri János	CSJ.	Csaba u. 1.
15.	Csépány Kálmánné	CSK. 1910.	Táncsics u. 2.
16.	Csomor Nándor	CSN. 1887.	Fürst S. u. 52.
17.	Dányi Mihály	DM. 1919.	Dózsa Gy. u. 8.
18.	Dávid Miklós	DM. 1899.	Bajcsy-Zs. u. 86.
19.	Deák János	DJ. 1907.	Gólya u. 3.
20.	Dobák Istvánné	DI. 1900.	Szivárvány u. 3.
21.	Dobák László	DL. 1922.	Ady E. u. 25.
22.	Dobák Pál	DP. 1919.	Ady E. u. 23.
23.	Dobrotka László	DL. 1892.	Kossuth L. u. 19.
24.	Drabos Nándor	DN. 1906.	Bajza J. u. 28.
25.	Dugonics György	DGY. 1924.	Attila u. 19.
26.	Ézsiás Antal	ÉA. 1906.	Lehel u. 22.
27.	Ézsiás József	ÉJ. 1943.	Szabadság tér 6.
28.	Farkas Józsefné	FJ. 1918.	Alvég újtelep 2.
29.	Ferencz Sándor	FS. 1899.	József A. u. 4.
30.	Folyó Sándorné	FS. 1925.	Bajcsy-Zs. u. 8.
31.	Gergely Bálintné	GB. 1905.	Honvéd u. 43.

32.	Görbe János	GJ. 1910.	Szamuely Tibor u. 22.
33.	Gődér Imréné	GI.	Fürst S. u. 80.
34.	Gyenge Imre	GYI. 1911.	Vasvári Pál u. 46.
35.	Harangozó Imre	HI. 1910.	Széchenyi I. u. 10.
36.	Harangozó Pál	HP. 1905.	Ady E. u. 77.
37.	Héda Jánosné	HJ. 1898.	Szabadság út 95.
38.	Jáger János	JJ. 1912.	Szabadság út 8.
39.	Jánosi István	JI. 1910.	Vöröshadsereg u.
40.	Juhász Imre	JI. 1902.	Vasvári Pál u. 79.
41.	Juhász Sándor	JS. 1892.	Széchenyi I. u. 36.
42.	Keresztesi József	KJ. 1931.	Vorosilov u. 6.
43.	Kiss László	KL. 1924.	Vörösmarty M. u. 41.
44.	Kiss P. Istvánné	KPI. 1900.	Arany János u. 54.
45.	Kiss Sándor	KS. 1926.	Katona József u. 6.
46.	Kiss Vencelné	KV. 1917.	Vasvári Pál u. 44.
47.	Kovács Dezső	KD. 1912.	Dózsa György u. 3.
48.	Kovács Imréné	KI. 1924.	Jókai Mór u. 8.
49.	Kovács Jánosné	KJ. 1904.	Kismalom 9.
50.	Kovács Nándor	KN. 1910.	Madách Imre u. 9.
51.	Kovács Sándorné	KS. 1921.	Petőfi Sándor u. 12.
52.	Kolozs Jánosné	KJ. 1930.	Dobó Katalin u. 17.
53.	Kormos Andrásné	KA. 1938.	Honvéd u. 11.
54.	Levocs János	LJ. 1914.	Bajza u. 10.
55.	Litkei Antal	LA. 1913.	Szabadság tér 5.
56.	Luda László	LL. 1928.	Bajcsy-Zs. u. 2.
57.	Maróti Istvánné	MI. 1912.	Rákóczi u. 18.
58.	Márkus Ferenc	MF. 1901.	Szabadság u. 14.
59.	Márkus József	MJ. 1922.	Budapest
60.	Menyhárt Imre	MI. 1907.	Attila u. 22.
61.	Mezei Antal	MA. 1910.	Kossuth L. u. 52.
62.	Mészáros Jenő	MJ. 1910.	Ady E. u 19.
63.	Mészáros Mihály	MM. 1925.	Bacsó Béla u. 1.
64.	Mészáros Pálné	MP. 1914.	Petőfi Sándor u. 2.
65.	Molnár Imre	MI. 1897.	Honvéd u. 43.
66.	Molnár József	MJ. 1906.	Vörösmarty M. u. 9.

67.	Morvai Ferencné	MF. 1923.	Széchenyi I. u. 5.
68.	Nagy József	NJ. 1926.	Ady E. u. 40.
69.	Nagy Józsefné	NJ. 1923.	Ady E. u. 40.
70.	Nagy V. Józsefné	NVJ. 1904.	Fürst S. u. 43.
71.	Ocskó János	OJ. 1937.	Kossuth L. u. 94.
72.	Ocskó Jánosné	OJ. 1905.	Kenderhalom tanya 285.
73.	Pál László	PL. 1924.	Szabadság út 39.
74.	Penczner Antal	PA. 1925.	Kossuth L. u. 39.
75.	Pető Sándor	PS. 1888.	Ady E. u. 31.
76.	Péter Pál	PP. 1915.	József A. u. 39.
77.	Rácz Ödönné	RÖ. 1902.	Arany J. u. 34.
78.	Réz Sándor	RS. 1921.	Rózsa Ferenc tér 3.
79.	Riez Pál	RP. 1922.	Kiss E. u. 23.
80.	Rimóczi Antalné	RA. 1904.	Széchenyi I. u. 39.
81.	Rimóczi József	RJ. 1901.	Bajcsy-Zs. u. 34.
82.	Rusai Pál	RP. 1909.	Széchenyi I. u. 8.
83.	Salamon Endre	SE. 1909.	Katona J. u. 1.
84.	Sándor József	SJ. 1904.	József A. u. 57.
85.	Sápi Sándor	SS. 1909.	Kossuth L. u. 92.
86.	Sós Jánosné	SJ. 1922.	Dugonics A. u. 2.
87.	Sugár Istvánné	SI. 1949	Dózsa Gy. u. 4.
88.	Szabó László	SZL. 1938	Vorosvilov u. 4.
89.	Szalai Vendel	SZV. 1912.	Bajza J. u. 2.
90.	Sziszkáné Vallyon Mária	SZVM. 1937.	Ady E. u. 2.
91.	Tamus Sándorné	TS. 1896.	Lehel u. 24.
92.	Tiszárovics Etel	TE. 1909.	Kossuth L. u. 57.
93.	Tóth Mihályné	TM. 1903.	Budai Nagy A. u. 2.
94.	Török Sándor	TS. 1934.	Jászapáti, Kossuth L. u. 27.
95.	Tusor Imre	TI. 1913.	Vörös csillag u. 39.
96.	Ujvári Sándorné	US. 1942.	Szabadság út 100.
97.	Varga Antalné	VA. 1922.	Szabadság tér 10.
98.	Virág Imre	VI. 1908.	Gólya u. 6.
99.	Zentai István	ZI. 1910.	Dózsa Gy. u. 6.

FÉNYKÉPEK ÉS XEROX MÁSOLATOK

1771 Jász-fénszaru

Jász-Fényszarú.

A fénszarui jászok városi pecséte 1846

1831. Jász-Fényszaru

Quod NOS, cum ai humillimam Communitatis Possessionis JÁSZ-FENSZARÚ, Districtui Jazygum ingremiatæ, MAJESTATI Nostræ factam Supplicationem, tum vero utilitatis & commodi tam ejusdem Possessionis Incolis, quam & aliis circumvicinis Locis procurandi Causa, id eidem Supplicanti Comunitati dictæ Possessionis Jász Fénszarú, fato Districtui ingremiatæ, ejusdemque Successoribus, de Regia potestatis Nra plenitudine & gratia speciali cler annuendum & bne concedendum esse duxerimus, ut antelata Possessio Jász-Fénszarú a modo in posterum, futuris & perpetuis semper Temporibus Oppidi Nomine gaudeat, atque pro tali habeatur declarata, intituleturque, ut insuper in eadem per NOS modo prævio in Oppidum elevata Possessione Jász Fénszarú unius Ordinis Mandinæ hebdomadales, seu Fora hebdomadalia libera Die Lunæ qualibet septimana semper servanda sub omnibus iis Juribus, Prærogativis, et Libertatibus, quibus aliarum Liberarum et Regiarum Civitatum Nostrarum, aliorumq quorumvis Locorum privilegiatorum Mundino hebdomadales, seu Fora hebdomadalia libera celebrantur perpetuo celebrari possint, ac valeant, ea tamen per expres

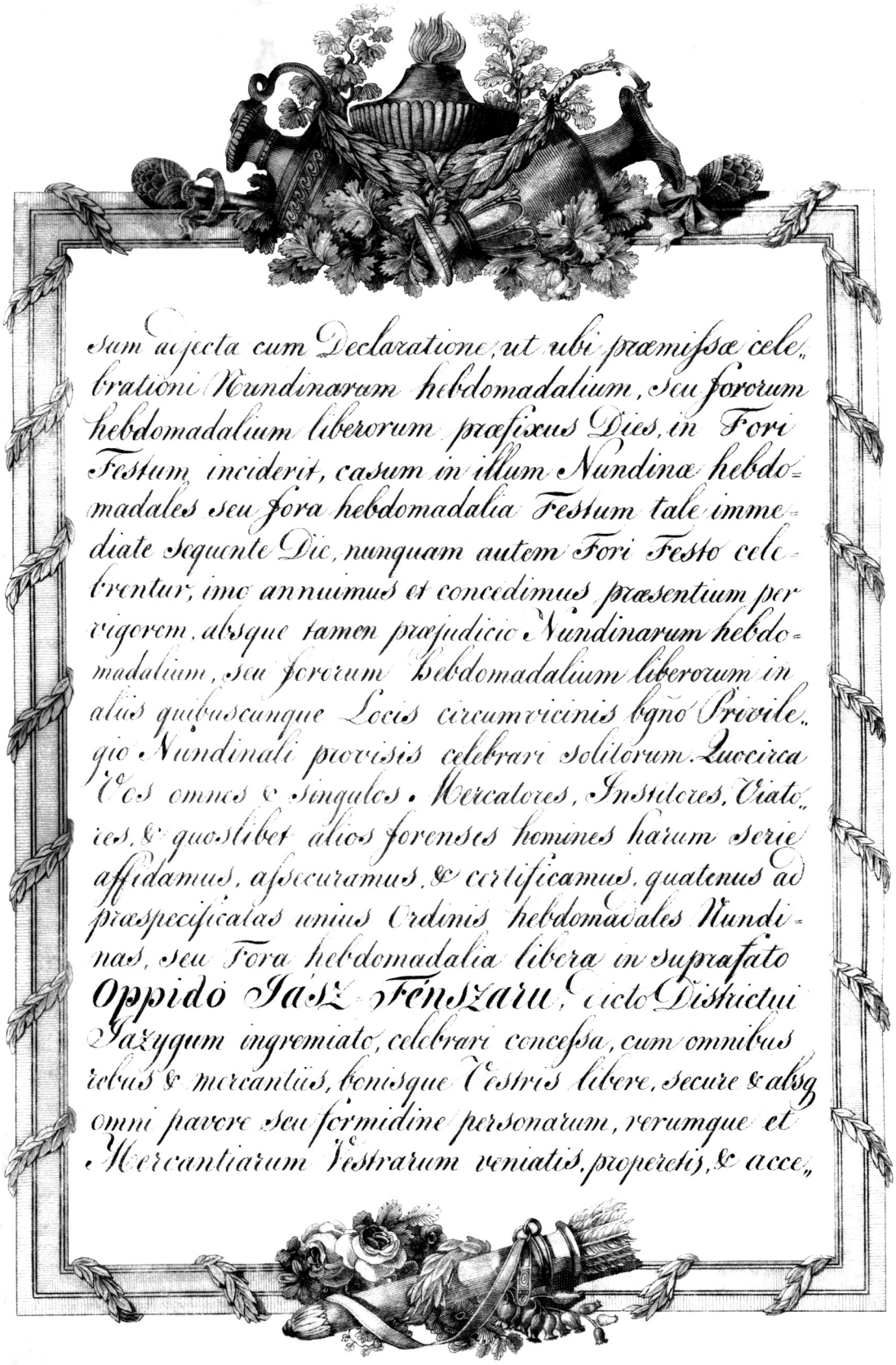

sum adjecta cum Declaratione, ut ubi præmissæ celebrationi Nundinarum hebdomadalium, seu fororum hebdomadalium liberorum præfixus Dies, in Fori Festum inciderit, casum in illum Nundinæ hebdomadales seu fora hebdomadalia Festum tale immediate sequente Die, nunquam autem Fori Festo celebrentur; imo annuimus et concedimus præsentium per vigorem, absque tamen præjudicio Nundinarum hebdomadalium, seu fororum hebdomadalium liberorum in aliis quibuscunque Locis circumvicinis bgnō Privilegio Nundinali provisis celebrari solitorum. Quocirca Vos omnes & singulos Mercatores, Institores, Viatores, & quoslibet alios forenses homines harum serie affidamus, asseguramus, & certificamus, quatenus ad præspecificatas unius Ordinis hebdomadales Nundinas, seu Fora hebdomadalia libera in suprafato Oppido Jász-Fenszaru, dicto Districtui Jazygum ingremiato, celebrari concessa, cum omnibus rebus & mercantiis, bonisque Vestris libere, secure & absq omni pavore seu formidine personarum, rerumque et Mercantiarum Vestrarum veniatis, properetis, & acce-

Datis, peractisque inibi omnibus Negotiationibus Vestris iterum ad propria, aut quæ malueritis Loca redeatis, salvis semper Personis, atque rebus Vestris sub Nostra Regia protectione, ac tutela speciali permantibus, & hæc volumus per Fora & alia publica Loca ubique palam fieri, et proclamari, præsentes autem, quas secreto Sigillo Nostro, quo ut Rex Hungariæ Apostolicus utimur, in pendenti communiri fecimus, post earundem Lecturam semper reddi volumus & jubemus præsentanti.

DATUM

per Manus Fidelis Nostri Nobis sincere Dilecti Spectabilis ac Magnifici Comitis Adami Reviczky de Revisnye, Insignium Ordinum Sti Stephani Regis Aplici Magnæ Crucis, Leopoldi item Imperatoris Equitis, nec non Ins. Ord. Reo Sardinici Sti Mauritii & Lazari magna Crucis in adamantibus Equitis, Camerarii & actualis intimi Status Consiliarii Nostri, Curiæ Nræ Regiæ per Hungariam Magistri, Comitis Borsodiensis

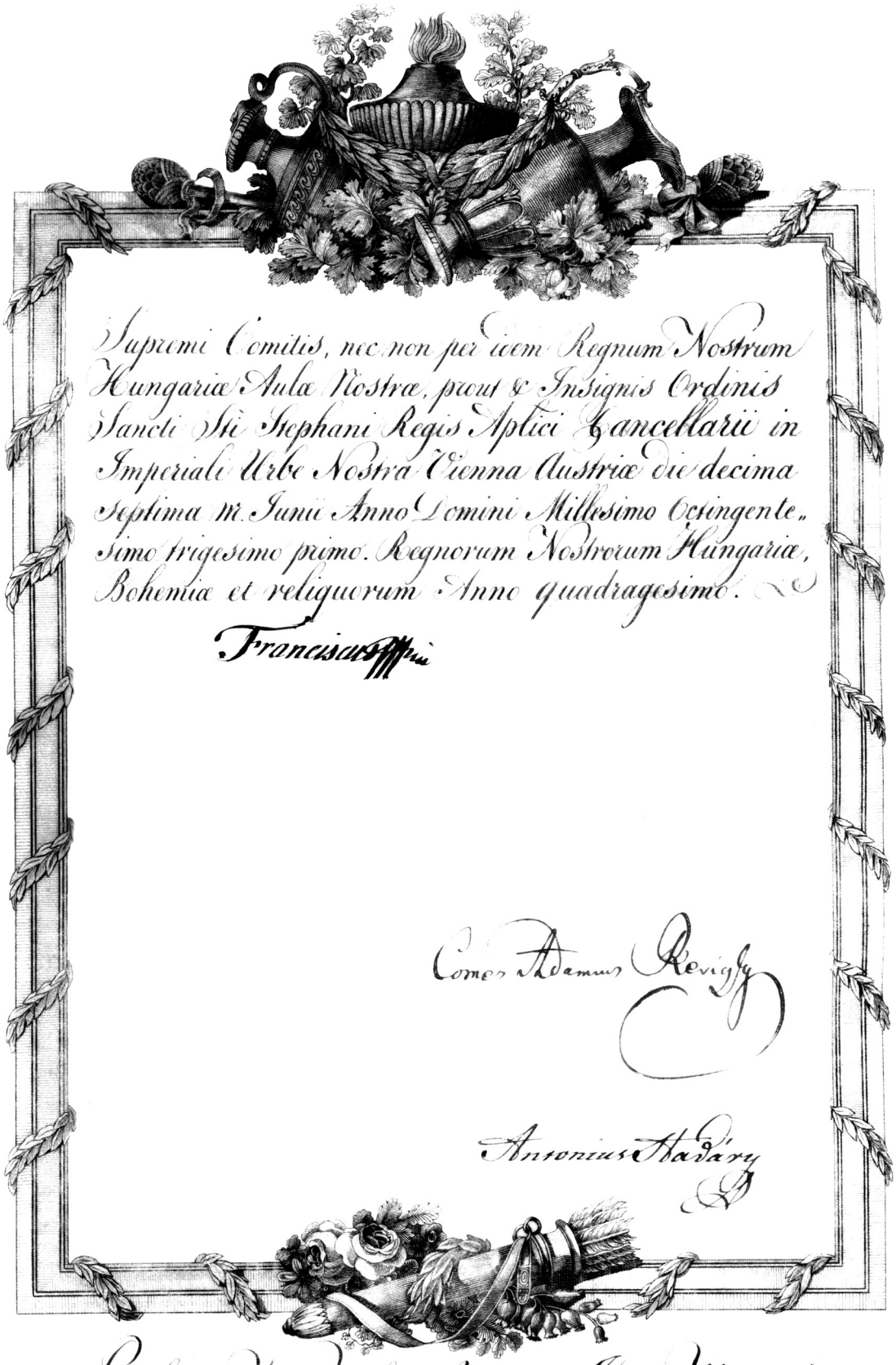

Supremi Comitis, nec non per idem Regnum Nostrum Hungariæ Aulæ Nostræ, prout & Insignis Ordinis Sancti Stì Stephani Regis Aplici Cancellarii in Imperiali Urbe Nostra Vienna Austriæ die decima septima M. Junii Anno Domini Millesimo Octingente„ simo trigesimo primo. Regnorum Nostrorum Hungariæ, Bohemiæ et reliquorum Anno quadragesimo.

Franciscus

Comes Adamus Reviczky

Antonius Hadáry

Privilegium Nundinale pro Comunitate Jász-Fénszarú.

Prott in Libro Regio Clas: 5ae quod testatum
reddit per Regestr. et Archivi Direct.
Mathiam Sztankovits

Ezen Kegyelmes Vásári Szabad Levél a Nemes Jász, és
két Kun Kerületeknek 1831ik Eszdei Sz: András
Hava 21ik és következett Napjaiban Jász Berény,
ben tartatott Közönséges Gyülésében felolvas-
tattván közönségesé tétetett.

Költt Muhoray András
a Tiszteltt Kerületeknek Al Jegyzője alsó

FERDINÁND,

ISTEN KEDVEZŐ KEGYELMÉBŐL

AUSZTRIAI CSÁSZÁR;

MAGYAR ÉS CSEHORSZÁG

E NÉVEN ÖTÖDIK,

DALMÁT, HORVÁT, TÓT, HALICS ÉS LADO

MÉR ORSZÁGOK APOSTOLI, ÚGY LOMBARDIA, VE

LENCZE, ILLIRIA STB. KIRÁLYA; AUSZT

ria főherczege; Lotharingia, Salzburg, Steyer, Koron

tán és Krajna, Fel és Al-Slézia herczege; Erdély nagy

fejedelme; morvai őrgróf; Habsburg és Tirol grófja stb.

emlékezetül adjuk ezennel jelentvén mindennek, kit illet,

hogy Mi mind a jász kerületben fekvő

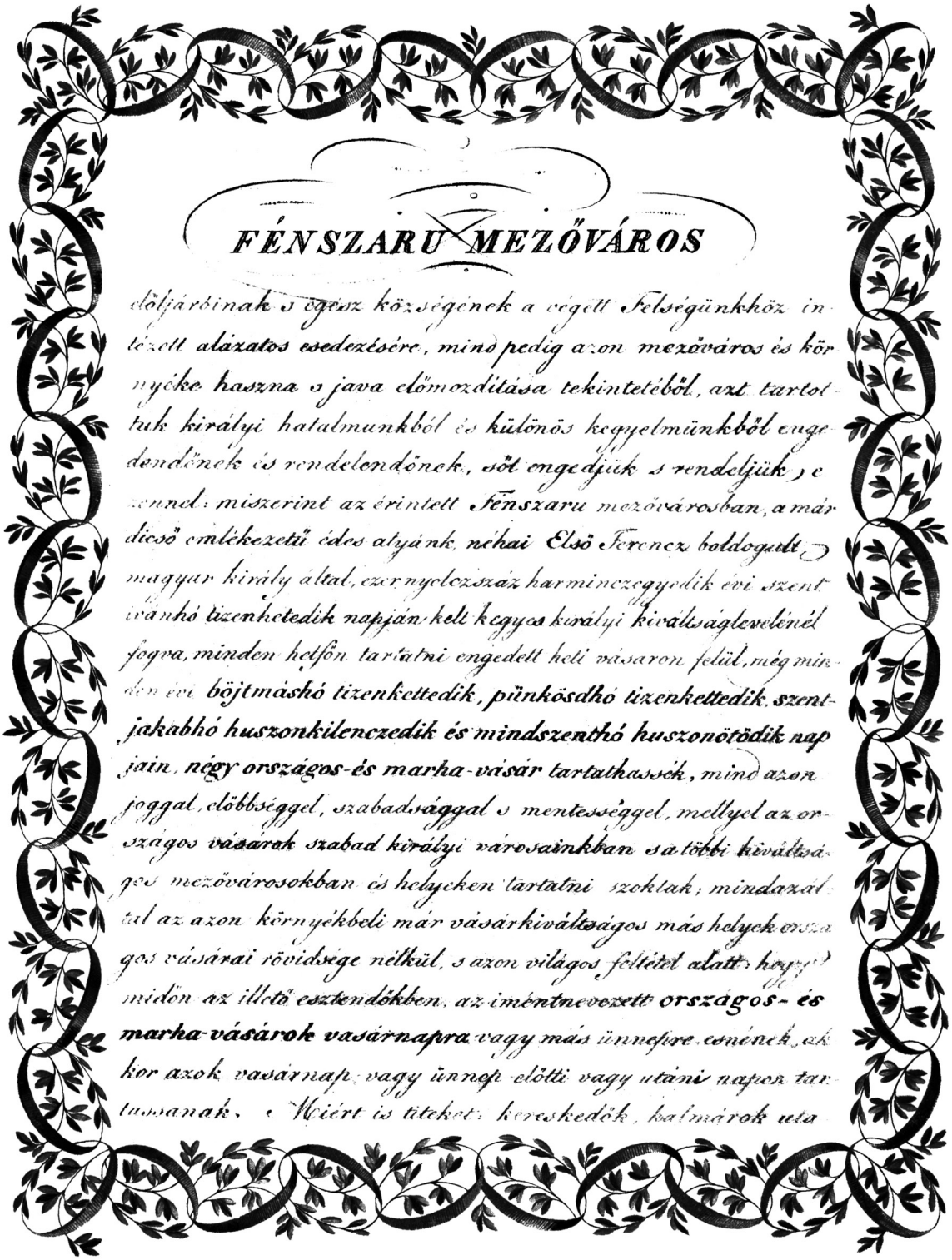

FÉNSZARU MEZŐVÁROS

előljáróinak s egész községének a végett Felségünkhöz intézett alázatos esedezésére, mind pedig azon mezőváros és környéke haszna s java előmozdítása tekintetéből, azt tartottuk királyi hatalmunkból és különös kegyelmünkből engedendőnek és rendelendőnek, sőt engedjük s rendeljük, ezennel: miszerint az érintett Fénszaru mezővárosban, a már dicső emlékezetű édes atyánk, néhai Első Ferencz boldogult magyar király által, ezer nyolczszáz harminczegyedik évi szent iránhó tizenhetedik napján kelt kegyes királyi kiváltságlevelénél fogva, minden hetfőn tartatni engedett heti vásaron felül, még minden évi böjtmáshó tizenkettedik, pünkösdhó tizenkettedik, szentjakabhó huszonkilenczedik és mindszenthó huszonötödik napjain, négy országos-és marha-vásár tartathassék, mind azon joggal, előbbséggel, szabadsággal s mentességgel, mellyel az országos vásárok szabad királyi városainkban s a többi kiváltságos mezővárosokban és helyeken tartatni szoktak; mindazáltal az azon környékbeli már vásárkiváltságos más helyek országos vásárai rövidsége nélkül, s azon világos feltétel alatt: hogy midőn az illető esztendőkben, az iméntnevezett országos- és marha-vásárok vasárnapra vagy más ünnepre esnének, akkor azok vasárnap vagy ünnep előtti vagy utáni napon tartassanak. Miért is titeket: kereskedők, kalmárok uta

sok és barmelly külföldiek! ezennel öszszesen mint egyen-
ként biztosítunk s bizonyosokká teszünk: miszerint az
emlitett **Fénszaru mezővárosban** ekként tar-
tatni engedett négy országos- és marha-vásárra, porté-
káitok s vagyonságtokkal együtt, minden félelem s a Mi
különös védletünk és ótalmunk alá vett személytek és va-
gyontok legkisebb féltése nelkül, bátran, szabadon jöhettek,
közeledhettek, s dolgotok végezvén ismét haza, vagy a
hová tetszik, térhettek. És ezt minden vásáron s egyéb
nyilvános közhelyen kihirdettetni és kikiáltatni, jelen le-
velünket pedig, mellyet apostoli magyar királyi titkos
pecsétünkkel függőleg megerősíttettünk, az előmutatónak
elolvasás után viszszaadatni kivánjuk és parancsoljuk.

KELT

a Mi őszintén kedvelt hivünk tekintetes és nagyságos
SZÉKHELYI GRÓF MAILÁTH ANTAL,
szent István apostoli király rendébeli nagykeresztes vi-
téz, aranykulcsosunk, valóságos belső titkos tanácsosunk,
Zemplén vármegyei főispan, Magyarországunkon ki-
rályi főasztalnok-mesterünk és ugyanott királyi udva-
runk egyszersmind az emlitett szent István apostoli királyi
rend kanczellárja kezéből, birodalmi fővárosunkban Bécs

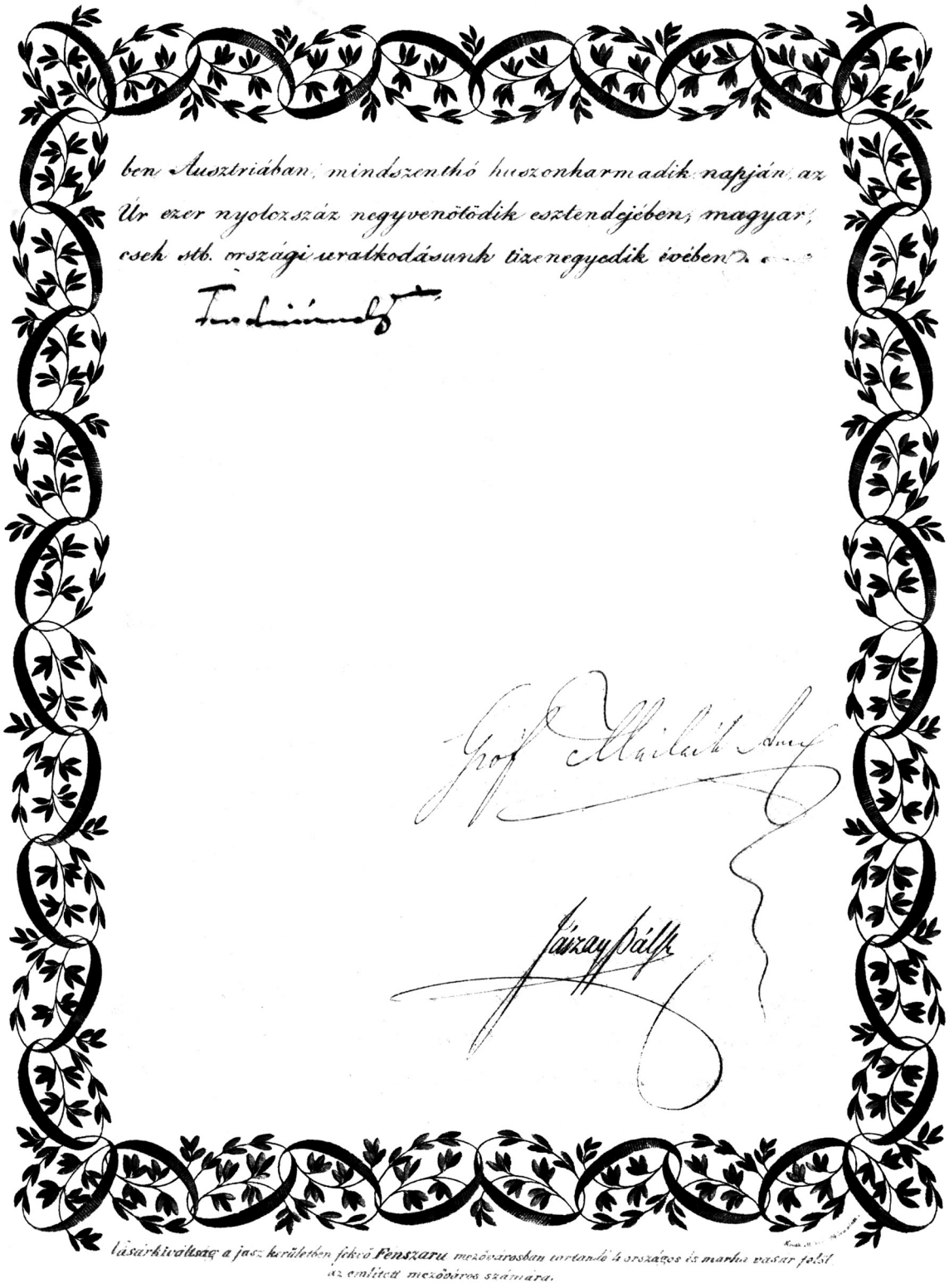
ben Ausztriában, mindszenthó huszonharmadik napján, az
Úr ezer nyolczszáz negyvenötödik esztendejében, magyar,
cseh stb. országi uralkodásunk tizenegyedik évében.

Vásárkiváltság a jász kerületben fekvő Fenszaru mezővárosban tartandó 4 országos és marha vásár felől
az említett mezőváros számára.

Beiktattatott az első Rendü királyi Könyvbe.
Bizonyitja

Szankovits Mátyás
kir. Vanácsos, irat és levéltárigazgató.

1846ik évi Junius 27kén a Tekintetes Nemes Jász és két kun kerületek Jász Berény Várossában tartatott kissebb gyülésükben fel olvastatván ki hirdetettnek tekintetett, egyszersmind a hely szinén kendő ki hirdetéssel Jász kerületi kapitán Vágó Ignátz úr segéd tisztársával adandó tudósítás mellett meg bizatott — egyébiránt ugyan ezen kegyelmes vásári szabadalmi Pevel ünnepies köszönségesítés végett a leg közelebbi köz gyülésen is előadatni rendeltetett —

Jegyzette Tauzmann Károly
aljegyző.

A helyszínén be hirdetetett.

Fenszaraba Julius 27kén
846

Vágó Ignátz
Kapitán

Az 1846ik évi September 1én a Tettes Kis Jász és két kun kerületek köz gyülésén újvlag fel olvastatván köszönségesítetett —

Jegyzette Tauzmann Károly
aljegyző.

23. Pártbizottság, Tanácsháza

24. Pártbizottság, Tanácsháza

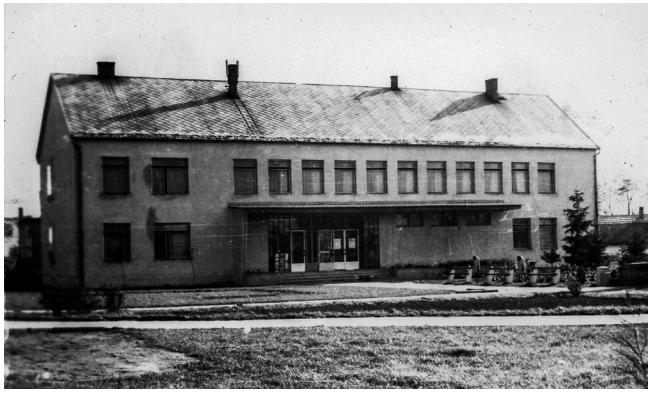

25. Petőfi Sándor Művelődési Ház

26. ABC Áruház, az emeleten Szolgáltatóház

27. Béke Tsz. központja, a volt Rimóczi-kastély

28. Iparcikk Áruház

29. Egyesített Szociális Intézmény, a volt Hebrony-kastély

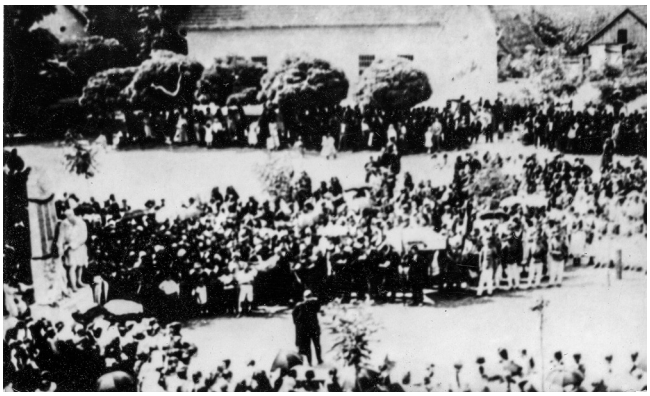

30. A Hősök Szobrának avatása

31. Hősök Szobra

32. Hősök Szobra

33. Szovjet Hősi Emlékmű

34. Fő téri részlet – Szabadság tér – a Tanácsházával

35. Fő téri részlet – Szabadság tér – a Tanácsházával

36. Fő téri részlet – Szabadság tér – a Tanácsházával

37. Fő téri részlet – Szabadság tér – a Tanácsházával

38. Fő téri részlet – Szabadság tér – a Tanácsházával

39. Nagyvendéglő

40. Századeleji népviselet

41. Park a Szabadság téren, a lebontott Lányiskola helyén

42. A község központja 1913 után. Jobbra a Rimóczi-kastély. Balra a Lányiskola, középen a Fiúiskola

43. Templom az artézi kúttal. A felvétel 1912 előtt készült, mert e képen a fatornyos templom látható. A torony 1912-ben égett le

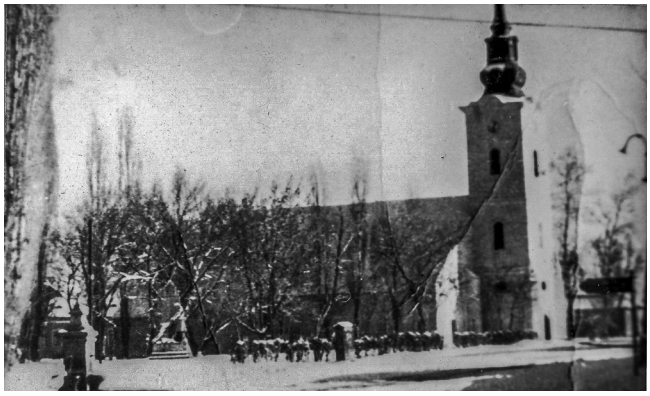

44. Templom, Hősök Szobra, Hősök ligete, artézi kút

45. Templom a nyárfasorral, szökőkúttal

46. A Templom belseje, 1979

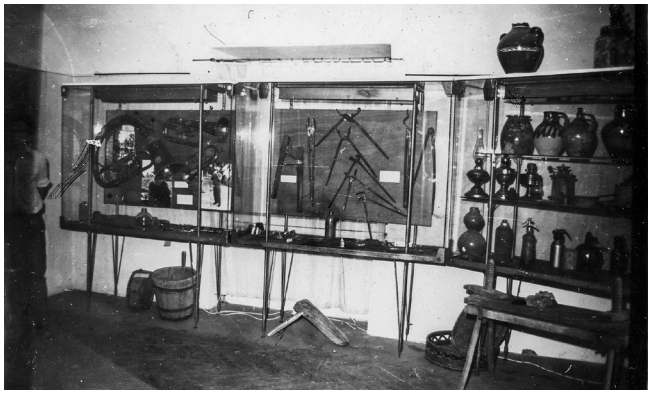

47. „Falumúzeum”

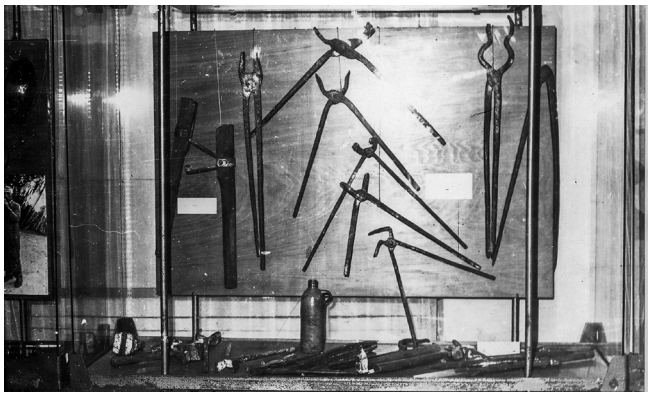

48. „Falumúzeum”

49. „Falumúzeum”

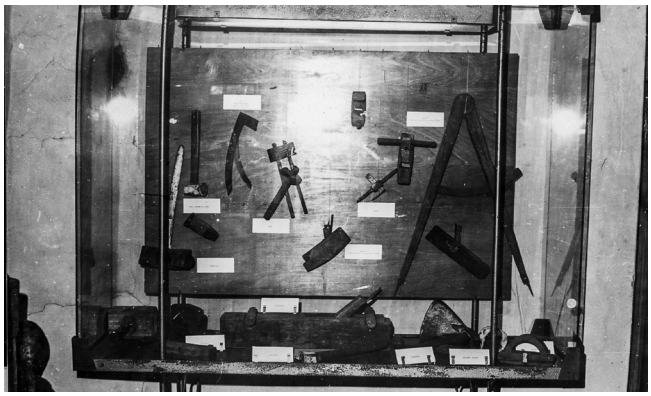

50. „Falumúzeum”

51. „Falumúzeum”

52. „Falumúzeum”

53. „Falumúzeum”

54. „Falumúzeum”

55. „Falumúzeum”

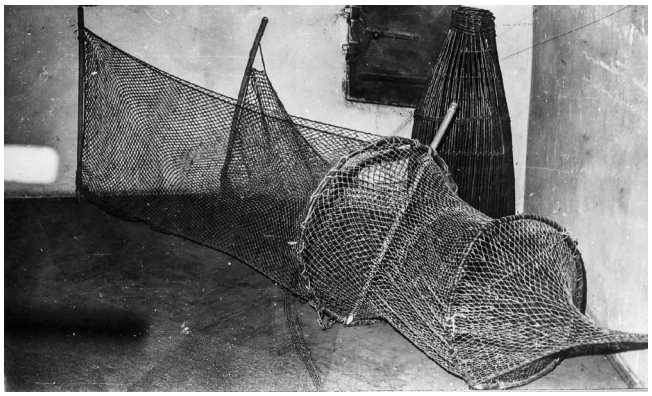

56. „Falumúzeum”

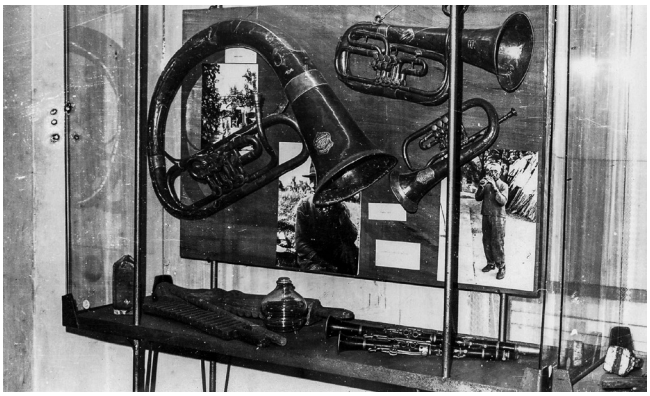

57. „Falumúzeum”

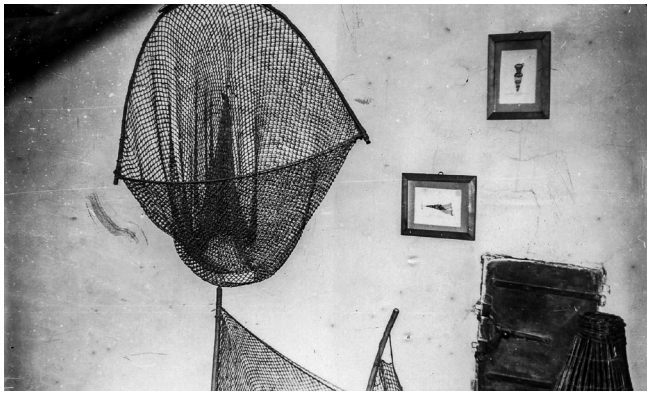

58. „Falumúzeum”

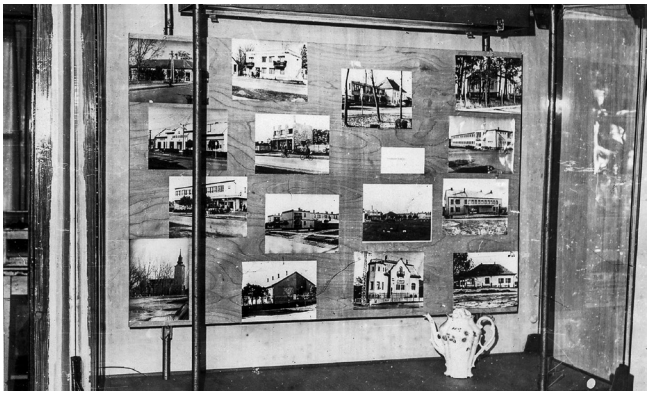

59. „Falumúzeum”

60. „Falumúzeum”

61 „Falumúzeum”

62. „Falumúzeum”

63. „Falumúzeum”

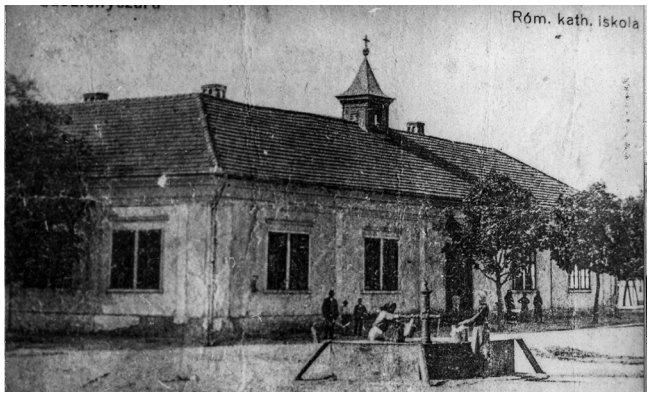

64. Lányiskola

65. Ua. 1960-ban

66. Ua. 1962-ben, portalanított közút

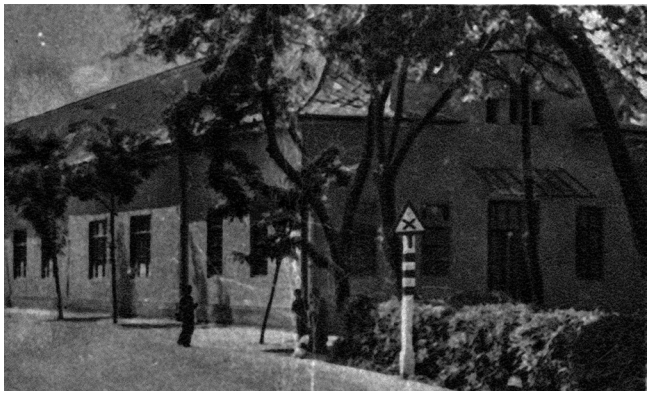

67. Fiúiskola

68. Az új iskola építése 1970-ben

69. Az új 18 termes iskola átadása 1972-ben. A képen Büchler Józsefné, a Községi Pártbizottság titkára, Kiss László, az iskola igazgatója, - jelenleg tanácselnök.

70. Ua. 1980

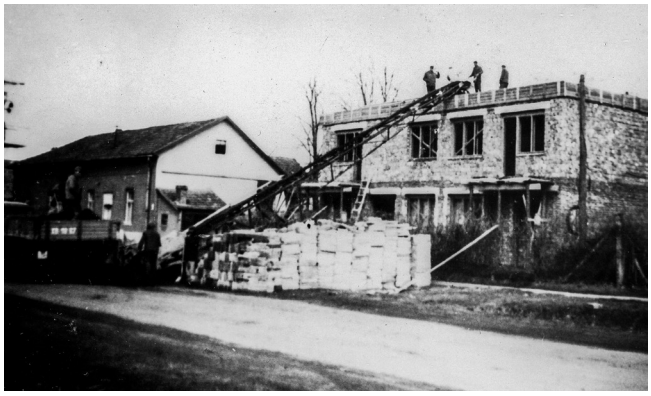

71. A Posta építése a volt Tüzéptelep helyére

72. Posta, 1971. aug.

73. Saját

74. E házak helyén a Művelődési Ház előtti park van. A háttérben jobbra lévő lakóház helyére épült a 76-os képen látható társasház.

75. Takarékszövetkezet, 1969

76. Társasházak

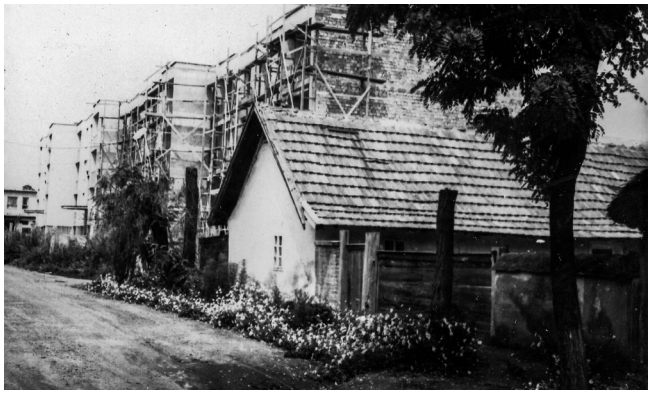

77. Társasházak

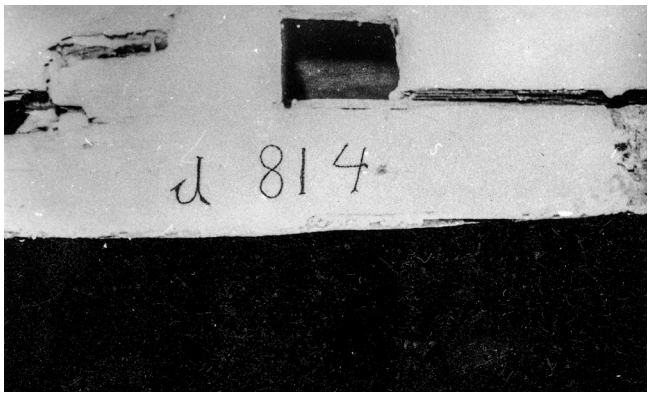

78. Cserháti Istvánné – Lehel út 17. – lakóháza. Épült 1814-ben

79. Cserháti Istvánné – Lehel út 17. – lakóháza. Épült 1814-ben

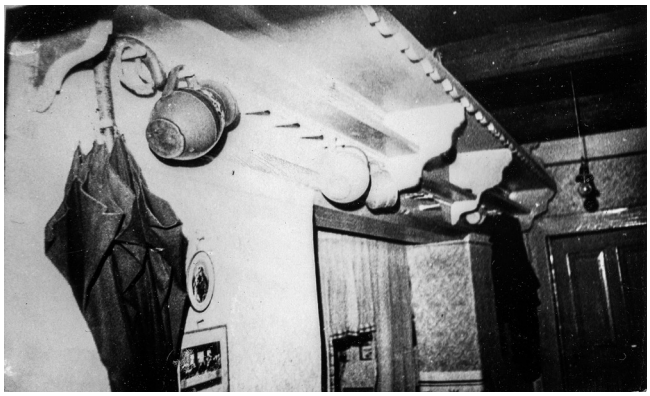

80. Cserháti Istvánné – Lehel út 17. – lakóháza. Épült 1814-ben

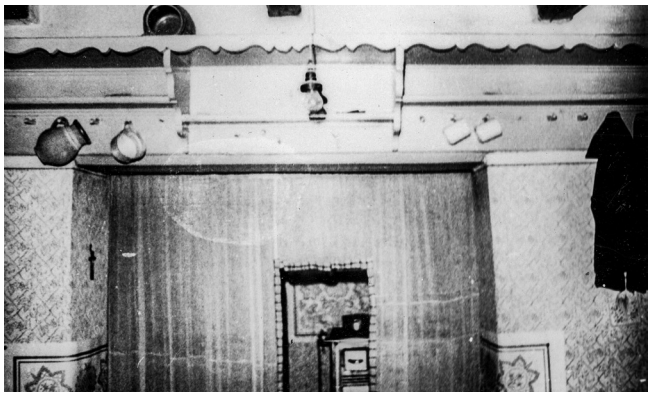

81. Cserháti Istvánné – Lehel út 17. – lakóháza. Épült 1814-ben

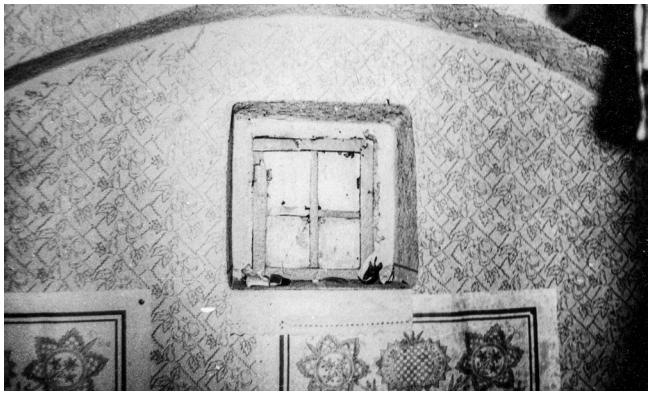

82. Cserháti Istvánné – Lehel út 17. – lakóháza.
Épült 1814-ben

83. Cserháti Istvánné – Lehel út 17. – lakóháza.
Épült 1814-ben

84. Cserháti Istvánné – Lehel út 17. – lakóháza.
Épült 1814-ben

85. Cserháti Istvánné – Lehel út 17. – lakóháza.
Épült 1814-ben

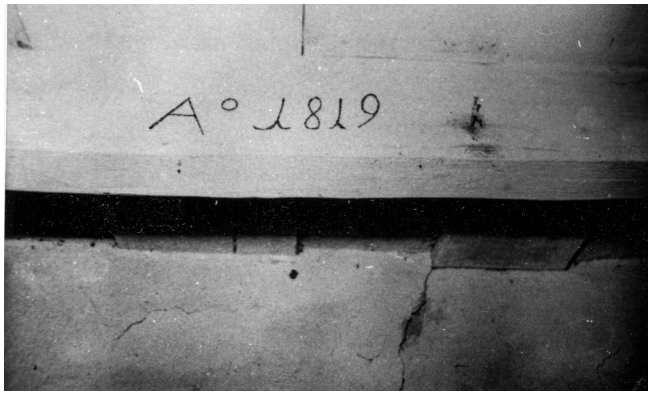

86. Basa József – Szabadság út 36. – lakóháza.
Épült 1819-ben

87. Basa József – Szabadság út 36. – lakóháza.
Épült 1819-ben

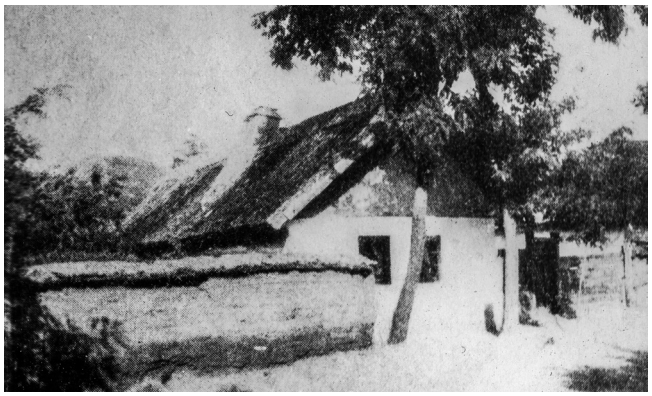

88. Nádalt kéményű ház

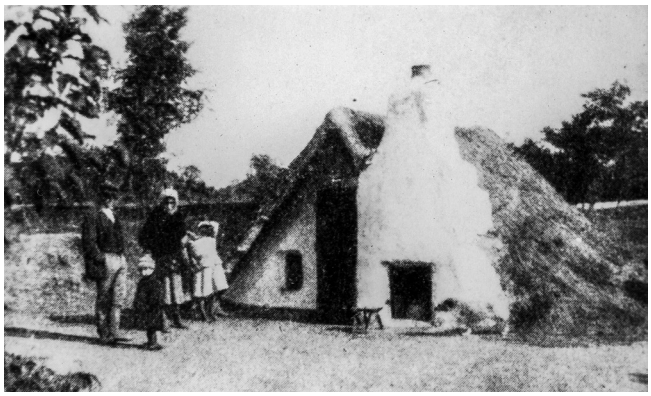

89. Földbesüllyesztett putri

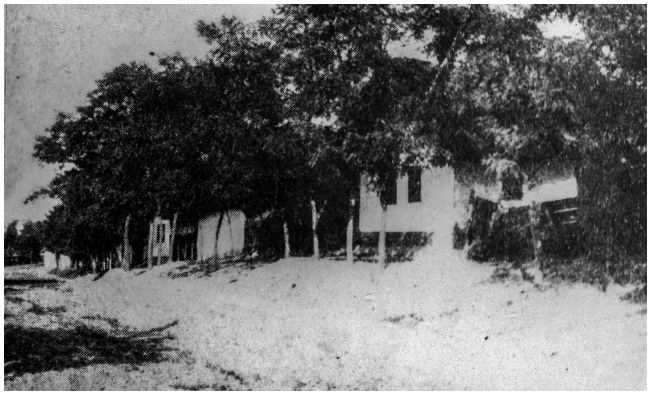

90. Utcarészlet

91. Felsőtemető a kápolnával

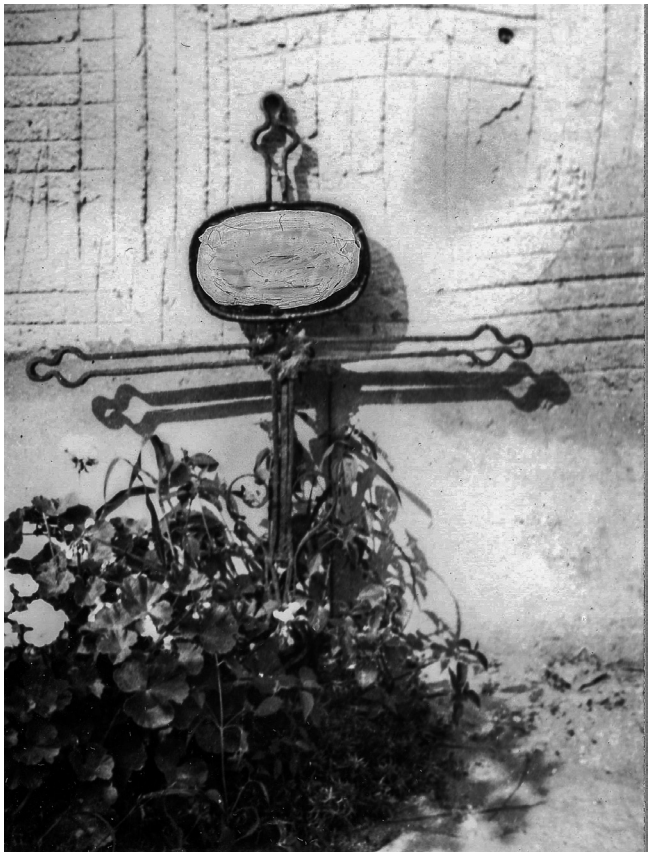

92. Dobák képtartó oszlop keresztje

93. Felsőtemetői Kápolna

103. Alvégi kereszt a Rózsa Ferenc téren. Megsemmisült.

94. Felsőtemetői Kápolna

95. Alsótemetői képtartó oszlop

96. Alsótemetői képtartó oszlop

97. Kereszt a Alsótemetőben a halottasház mögött

98. Kereszt a Alsótemető keleti részén

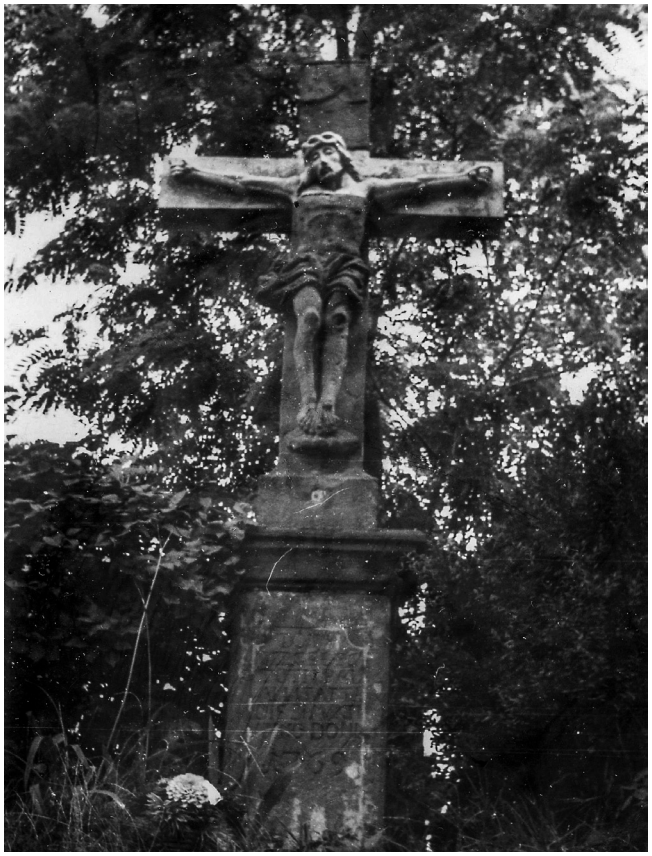

99. Lehel utcai - az ún. Stancel – kereszt

100. Kereszt az Alsótemetőben a képoszloppal szemben

101. Szentcsalád

102. Szentcsalád

104. Kereszt a Szabadság út 65. sz. ház kertjében

105. Útépítés a Festő közben 1933-ban.
A képen Kiss Sándor főbíró

106. Szabadság út

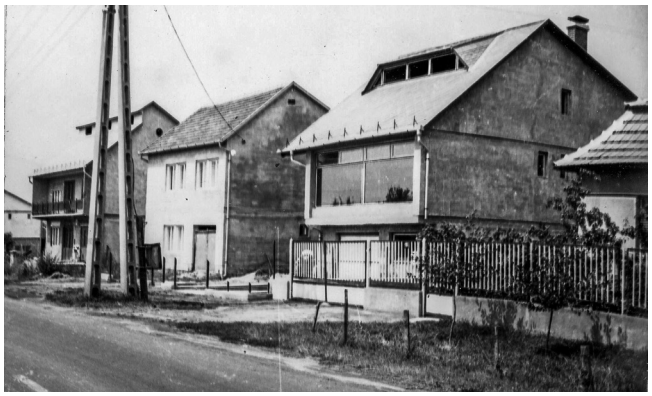

107. Szabadság út

108. Márkus Pál háza, - Szabadság u. 46. – Az 1947 előtt érvényben lévő folyamatos számozás szerint az 1-es sz. ház.

109. Kiss László, - Vörösmarty u. 41.- Az 1947 előtt érvényben lévő folyamatos számozás szerint a legmagasabb házszám: 936

110. Kölcsey utca

111. Aradi utca

112. Kölcsey utca

113. Dobi István utca

114. Dobi István utca

115. Dobi István utca

116. Labdarugó-csapat és a női kézilabda-csapat. 1945-1947

117. Labdarugó-csapat és a női kézilabda-csapat. 1945-1947

118. Labdarugó-csapat és a női kézilabda-csapat. 1945-1947

119. Labdarugó-csapat és a női kézilabda-csapat. 1945-1947

120. Labdarugópálya, - a régi Kútlapos

121. Százharminc éves eperfák a sportpálya mentén

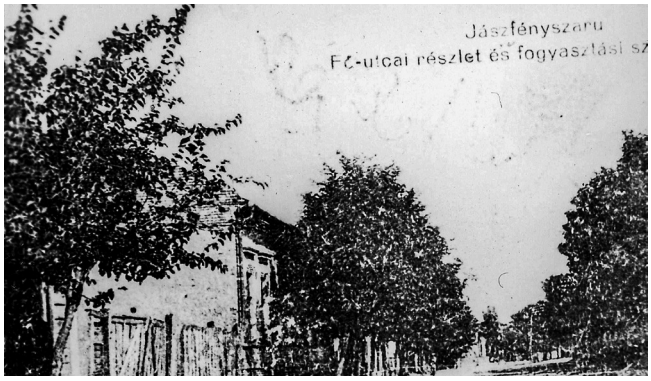

122. Szabadság tér. A Fő – utca felirat téves, mert akkor sem ezt az utcát nevezték Fő utcának. Balra az első ház a Bencze ügyvéd háza volt.

123. A mai Önkiszolgáló Bolt a Dózsa György utcában

124. A Bognár-féle üzlet. Mögötte épül az ABC Áruház

125. A Bognár-féle üzlet. Mögötte épül az ABC Áruház

126. Iparcikk kiállítás

127. Korvin Ottó utca

128. Tágul a község tüdeje

129. Szamuely utca

130. Mező Imre utca

131. Ady Endre utca

132. Fürst Sándor utca

133. Gólya utca. Jobbra az első ház, amely az 1941-es belvíz óta épült. – 1981

134. Alvég újtelep, Veres sor

135. Farkas Dezső – Garabont – háza

136. Alvég újtelep, - Tóli sor

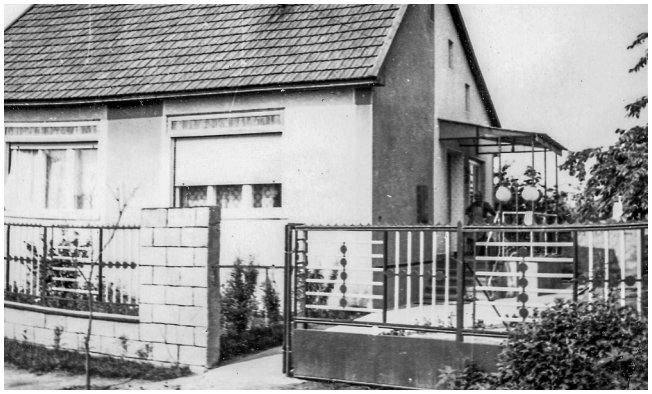

137. Réz Ödön háza

138. Tűnőben

139. Farkas László háza

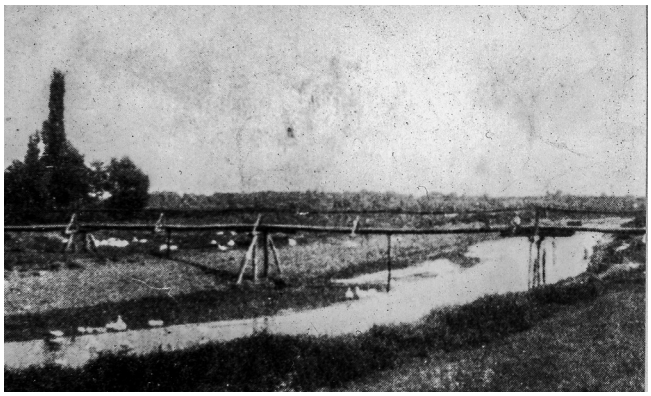

140. A zagyvai gyaloghíd – már lebontották – fölött 150-200 m-re vezetett át a Csörsz- árok és ….

141. Folytatódott képen látható árokban a Madách utcai házak aljában

142. Tompa M. u. Szemben Dobák László háza – Ady 25. – Az árok a Tompa M. u.-ban folytatódott

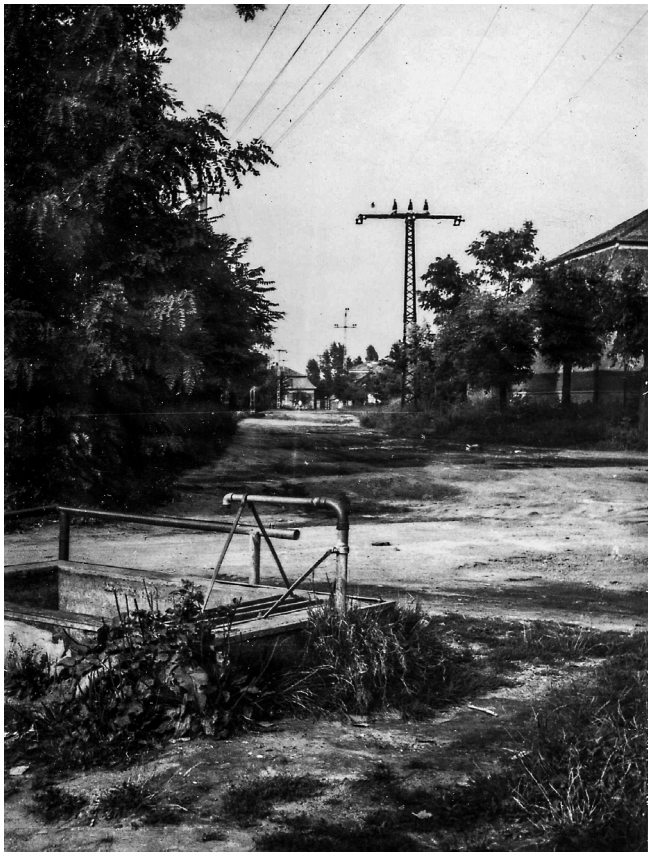

143. Tompa M. u. Szemben Kiss B János háza, - Széchenyi I. u. 60. – A Csörsz-árok iránya

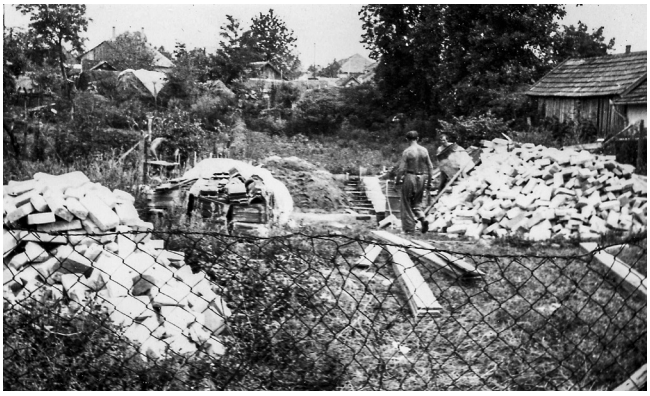

144. Fürst S. u. 60. Ecker Zoltán házhelye: a kert végében jól látható mélyedés a Csörsz-árok

145. Csörsz-árok a Fürst S. utcai kertekben

146. A Csörsz-á. a Vásárhelyi P. u. végében

147. Juhász Sándor (1892) Széchenyi u. 36. A Csörsz-árok a Barna Fergyi tanyájánál megy keresztül a monostori úton a Gyékényesnek

148. Csörsz-árok a Mérlegháznál

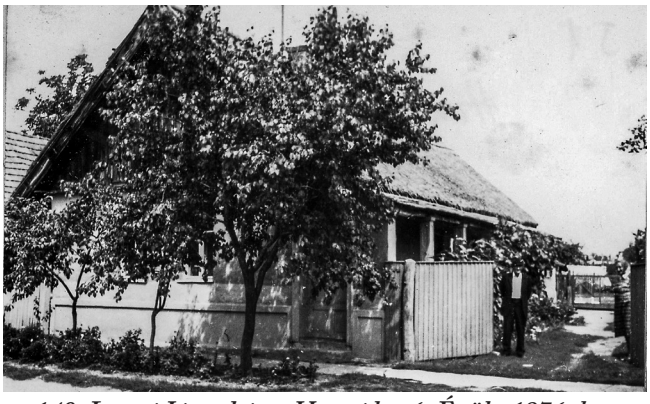

149. Langó János háza. Honvéd u. 6. Épült: 1876-ban

150. Johancsik Sándor, Honvéd u. 10.

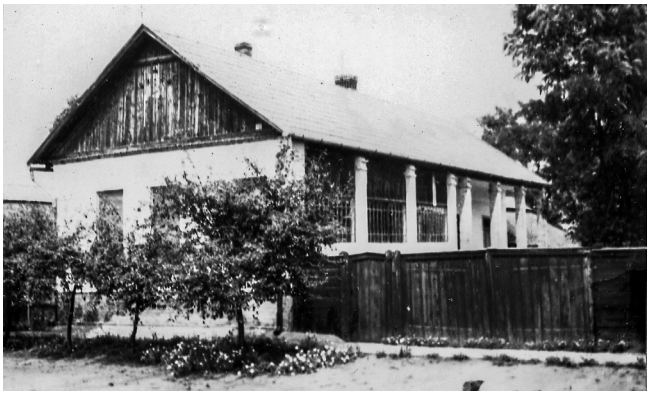

151. Seres István, Honvéd u. 16. Jómódú parasztgazda háza a század elejéről

152. Ézsiás János – József A. u. 3. – jómódú parasztgazda háza a század elejéről

153. Rékasi Pálné, Gólya u. 8. Épült: 1907-ben. Építette: Killő Kovács Péter ácsmester

154. Attila utca

155. Tóth Sándorné, Lehel u. 1.

156. Sándor István, Ady Endre u. 38. Épült: 1810-ben

157. Kiss Szidónia, Bajcsy-Zs. 18. Épült: 1739-ben

158. Borbély Sándorné, Bajcsy-Zs. 45. Épült: 1870 előtt

159. Pál Nándorné, Széchenyi u. 100. Épült: 1841-ben

160. Bali Györgyné, Széchenyi u. 114. Épült: 1838-ban

161. Ördög Istvánné Somogyi 10. Épült: 1855-ben. Állíttatta: Szüts István

162. Sándor Nándor Somogyi 17. Épült: 1826-ban

163. Zsámboki Anna Kossuth 27.

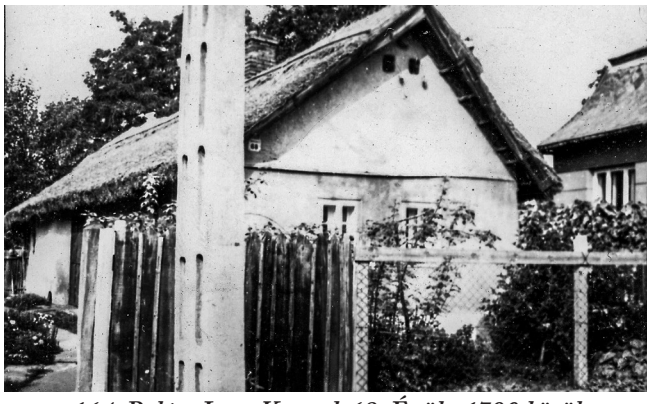
164. Palócz Imre Kossuth 68. Épült: 1790 körül

165. Bali Nándor Kossuth 83. Épült: 1796.

166. Sápi Sándor Kossuth 92. Épült: 1870.

167. Kovács Jánosné Kismalom u. 9.

168. Czeglédi Istvánné Vasvári 10. Épült: 1815-ben

169. Czeczulics Pál Vörös csillag 3. Azonos a 33-as számú képeslapon lévő parasztházzal

170. Cserháti Imréné Vörös csillag 31. Épült: 1850-ben

171. Kiss Frigyesné Vörös csillag 56. Épült: 1823-ban

172. Szabó Sándor Vörös csillag 54. Épült: 1823-ban

173. Ézsiás Teréz Vörös csillag 83.

174. Bojtos Imre Fürst 31. Épült: 1892-ben

175. Orion ABC

176. Tűzoltócsapat

177. A volt tűzoltószertár a Tanácsháza udvarában

178. Háztartási tüzelőolaj és töltőállomás

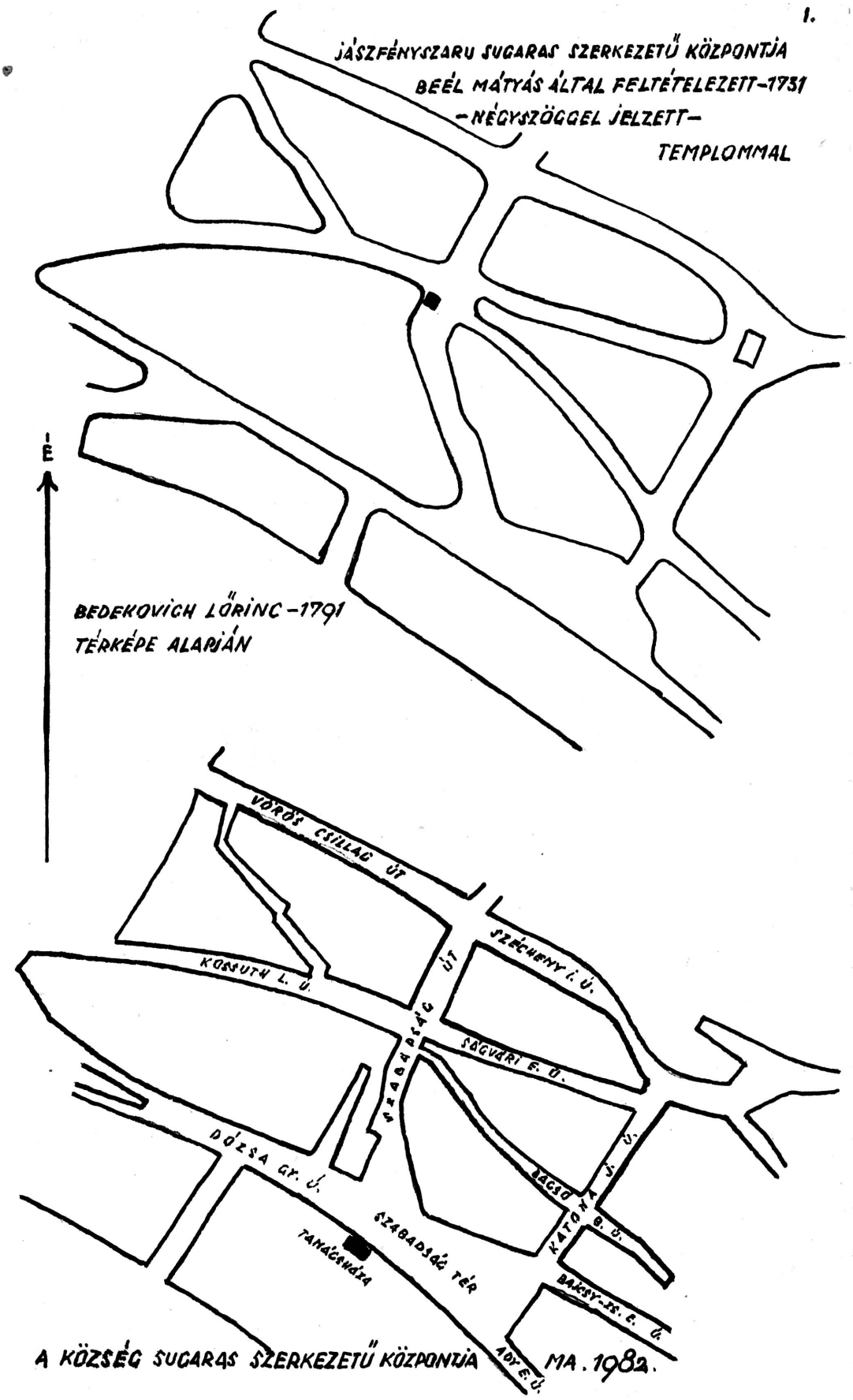
1.
JÁSZFÉNYSZARU SUGARAS SZERKEZETŰ KÖZPONTJA
BEÉL MÁTYÁS ÁLTAL FELTÉTELEZETT-1731
-NÉGYSZÖGGEL JELZETT-
TEMPLOMMAL
É
BEDEKOVICH LŐRINC-1791
TÉRKÉPE ALAPJÁN
VÖRÖS CSILLAG ÚT
KOSSUTH L. Ú.
SZÉCHENYI I. Ú.
SZABADSÁG ÚT
SÁGVÁRI E. Ú.
DÓZSA GY. Ú.
BACSÓ J. Ú.
KATONA B. Ú.
SZABADSÁG TÉR
TANÁCSHÁZA
BAKSY-ÉS. E. Ú.
ADY E. Ú.
A KÖZSÉG SUGARAS SZERKEZETŰ KÖZPONTJA MA. 1982.

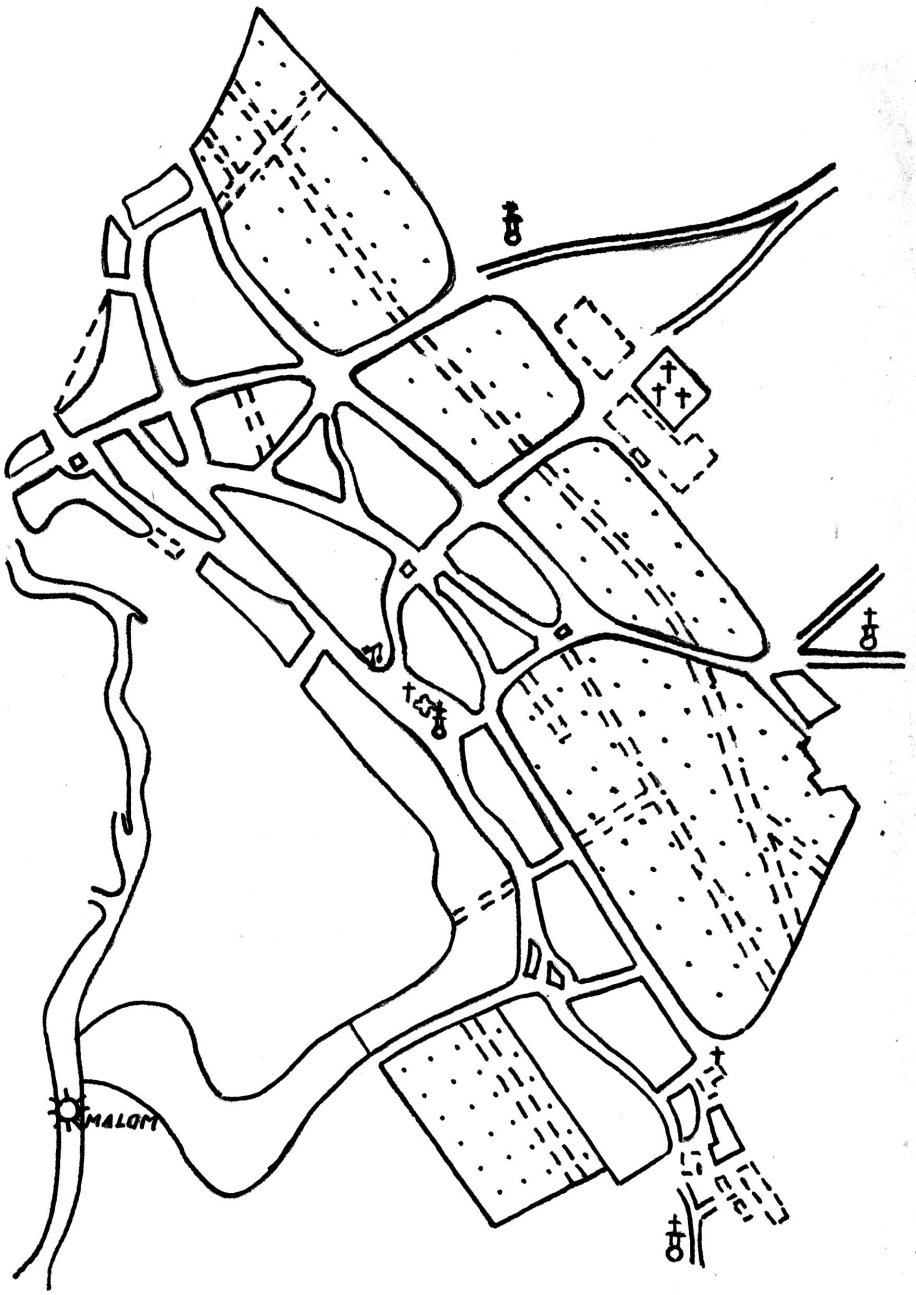

JÁSZFÉNYSZARU TELEPÜLÉSÉNEK FEJLŐDÉSE

1791-IG BETELEPÜLT LAKÓTERÜLET
1791 KERTSÉGEK
1791 ÓTA NYÍTOTT UTCÁK
BETELEPÜLT TERÜLETEK

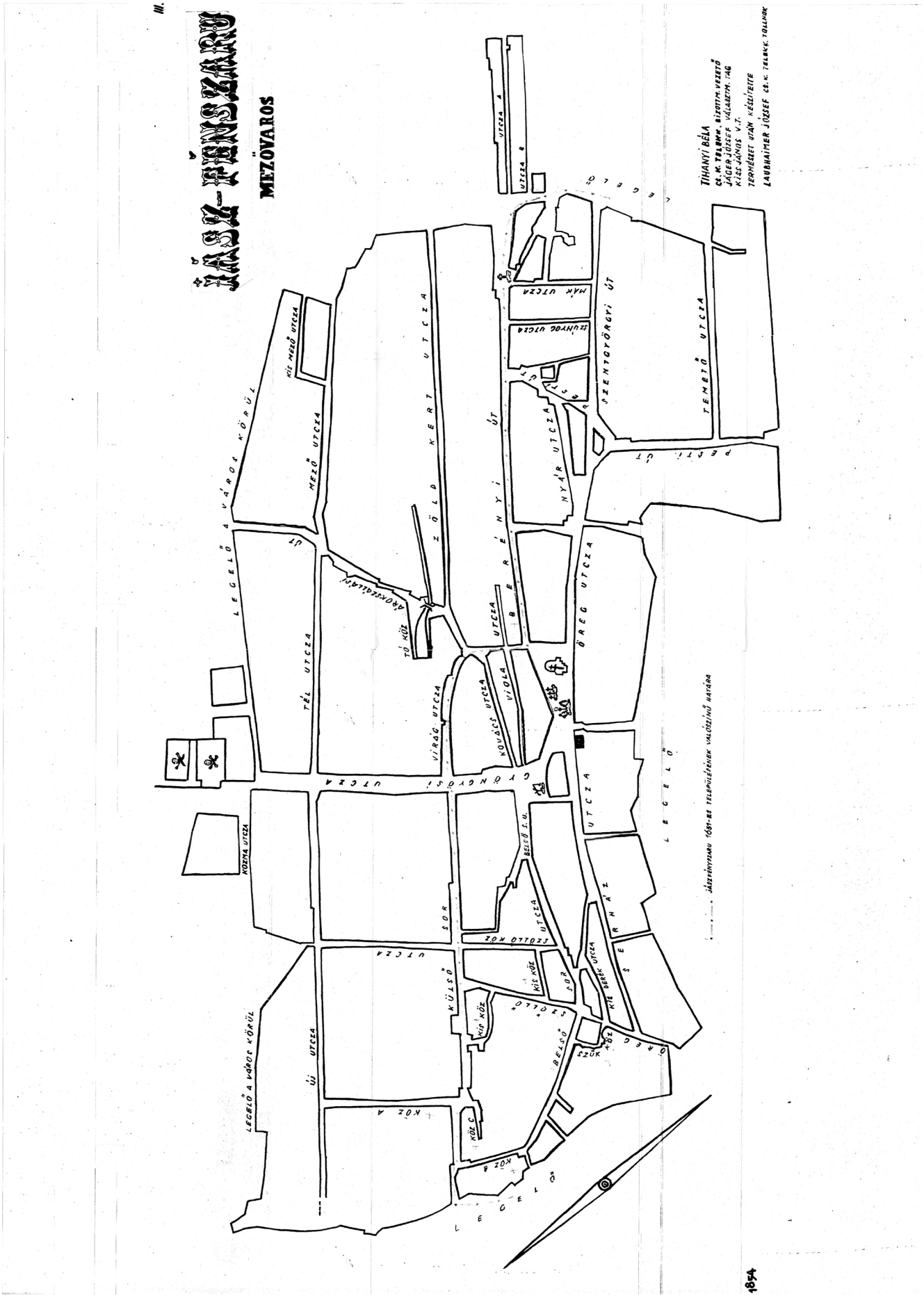
III.
JÁSZ-FÉNYSZARU
MEZŐVAROS
TIHANYI BÉLA
CS. K. TELEKK. BIZOTTM. VEZETŐ
JÁGER JÓZSEF VÁLASZTM. TAG
KISS JÁNOS V.T.
TERMÉSZET UTÁN KÉSZÍTETTE
LAUBHAIMER JÓZSEF CS. K. TELEKK. TOLLNOK
LEGELŐ A VÁROS KÖRÜL
KIS MEZŐ UTCZA
MEZŐ UTCZA
ZÖLD KERT UTCZA
BERÉNYI ÚT
MÁK UTCZA
SZÚNYOG UTCZA
SZENTGYÖRGYI ÚT
TEMETŐ UTCZA
PESTI ÚT
NYÁR UTCZA
ÖREG UTCZA
TÉL UTCZA
ÁROKSZÁLLÁSI
TÓ KÖZ
VIRÁG UTCZA
KOVÁCS UTCZA
VIOLA UTCZA
GYÖNGYÖSI UTCZA
KOZMA UTCZA
BELSŐ S.U.
SZÖLLŐ KÖZ
KÜLSŐ UTCZA
KIS KÖZ
SOR
SERHÁZ
KIS DERÉK UTCZA
ÖREG
SZŰK KÖZ
ÚJ UTCZA
KÖZ A
KÖZ B
KÖZ C
LEGELŐ
JÁSZFÉNYSZARU 1681-ES TELEPÜLÉFÉNEK VALÓSZÍNŰ HATÁRA
1854

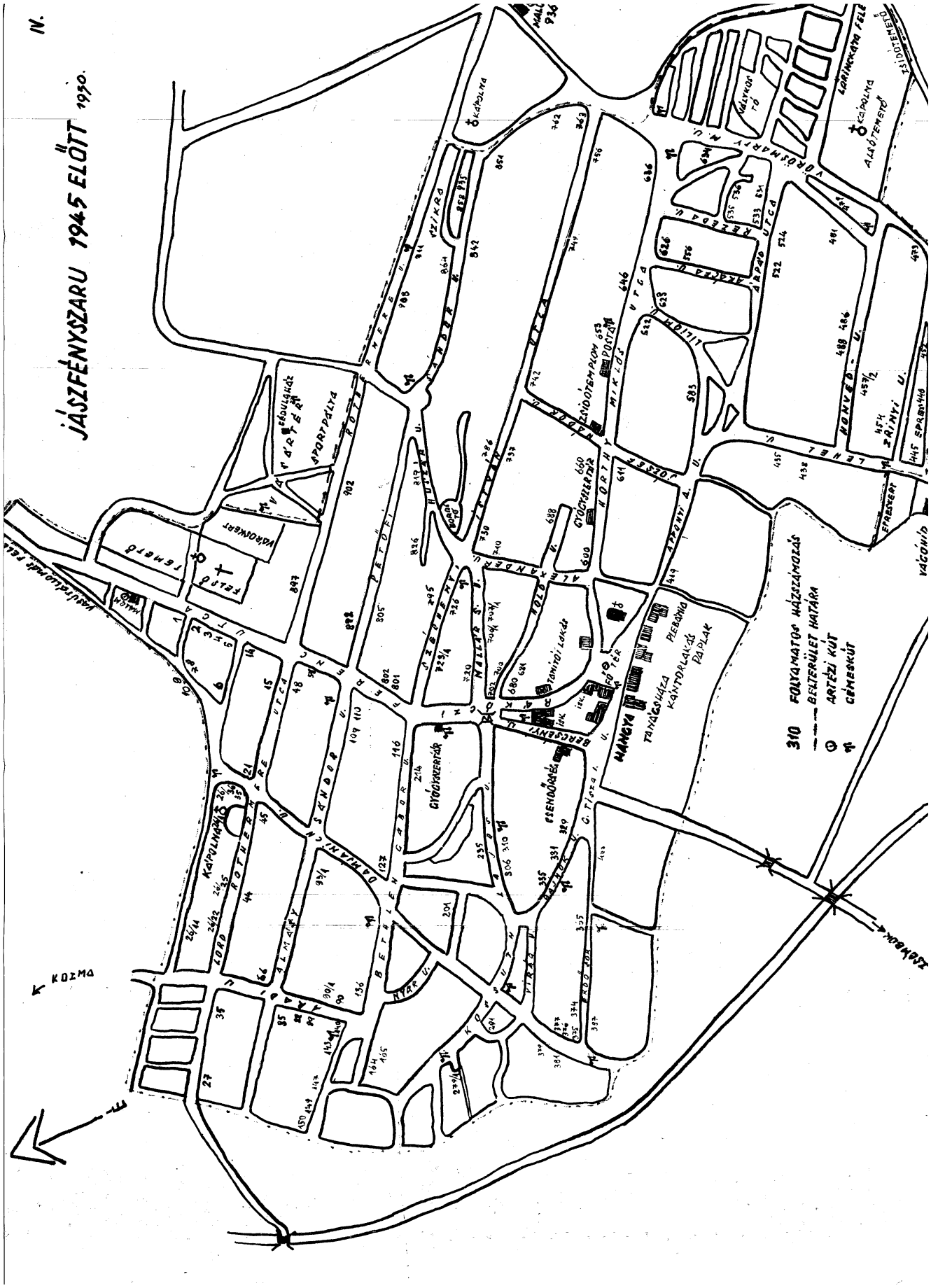
IV.
JÁSZFÉNYSZARU 1945 ELŐTT 1950.
310 FOLYAMATOS HÁZSZÁMOZÁS
BELTERÜLET HATÁRA
ARTÉZI KÚT
CÍMESKÚT
KOZMA
SZÓKNOK
VÁGÓHÍD
TEMETŐ
KÁPOLNA
ÁLLÓTEMETŐ
VÁSÁRTÉR
VÁROSKERT
SPORTPÁLYA
TANÁCSHÁZA
KÖNYVTÁR
KÖZTISZTI LAKÁS
PLEBÁNIA
KÁNTORLAKÁS
PAPLAK
GYÓGYSZERTÁR
ÉTEREND
POSTA
ÁLLOMÁS
ÁLLATORVOS
ÁRPÁD UTCA
KÖZTISZTI UTCA
MIKLÓS UTCA
ÖRDÖGSMARTY M. U.
LENGYEL U.
HANYÉB U.
ZRÍNYI U.
ALMÁSY U.
BETHLEN GÁBOR U.
DAMJANICH J. U.
KOND ROTHER
KÁPOLNAÁSÓ
PETŐFI U.
ÚJSÁNDOR U.
NAGYKÁT U.
BARCSAY U.
HANGYA
ÁLMANDER U.
TÓTH
NYÁR U.
TIRAS U.
KOD ROT
ÁSÓ U.
ÁSÓ U.
ÁSÓ U.

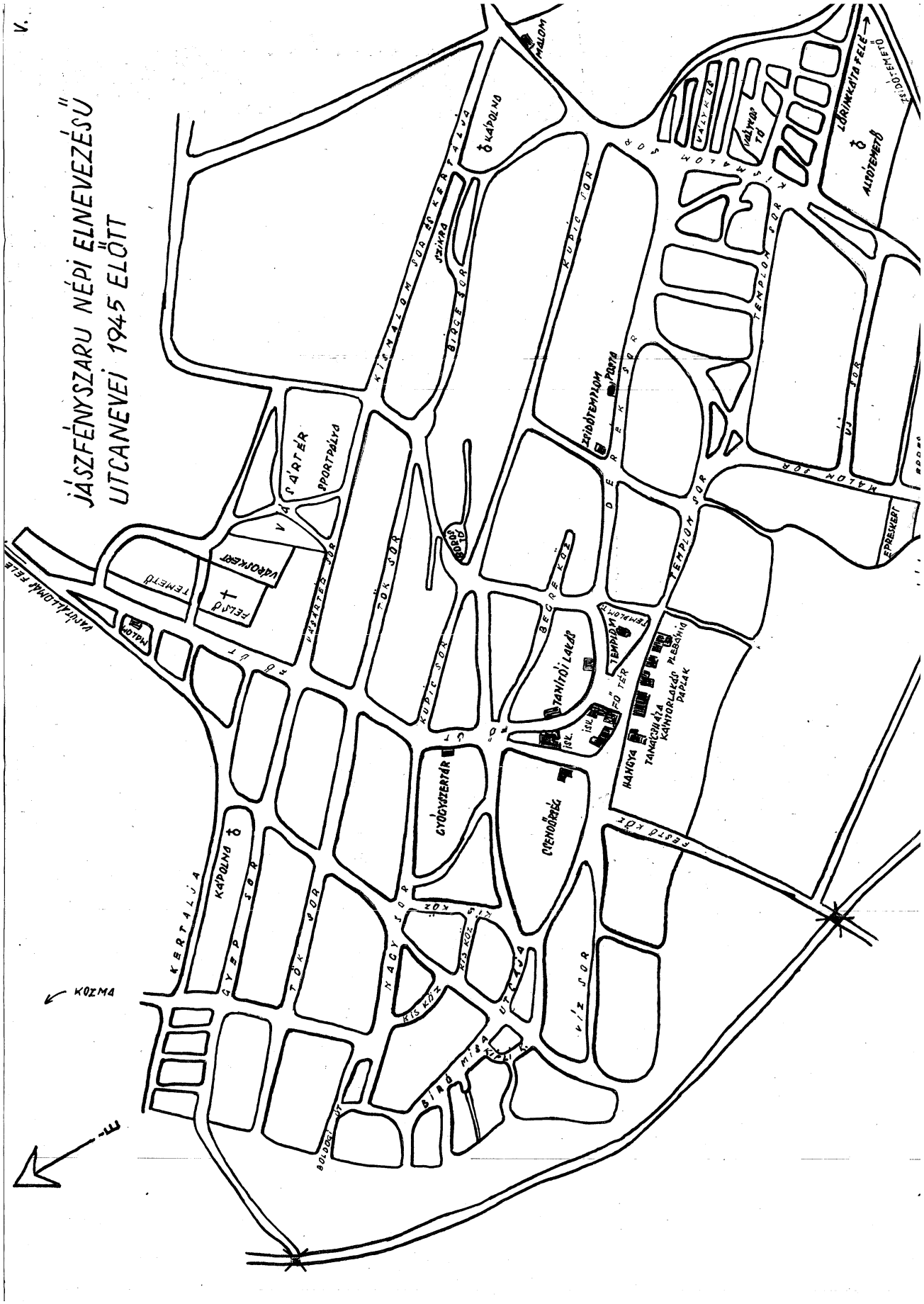
JÁSZFÉNYSZARU NÉPI ELNEVEZÉSŰ
UTCANEVEI 1945 ELŐTT
V.
KÁPOLNA
MALOM
SZIKRA
KISMALOM SOR ÉS KERTALJA
BIRGE SOR
KUPIC SOR
TEMPLOM SOR
ZSIDÓTEMPLOM
POSTA
DEREK SOR
VÁSÁRTÉR
SPORTPÁLYA
VÁSÁRTÉR SOR
TÖK SOR
BOROS TÓ
BEGRE KÖZ
TEMPLOM
TEMPLOM TÉR
TANÍTÓI LAKÁS
ISK.
FŐ TÉR
PLEBÁNIA
TANÁCSHÁZA
KÁNTORLAKÁS
PAPLAK
HANGYA
GYÓGYSZERTÁR
CSENDŐRSÉG
FESTŐ KÖZ
KERTALJA
GYEP SOR
NAGY SOR
KIS KÖZ
UTCAJA
VÍZ SOR
BÍRÓ MISA
BOLDOGI ÚT
KOZMA
E
VÁSÁRTÉLLOMÁS FELE
TEMETŐ
FELSŐ
VÁROSKERT
MALOM
VÁLYKOS
VÁLYKOS TÓ
LŐRINKKÁTA FELÉ
ALSÓTEMETŐ
ZSIDÓTEMETŐ
MALOM SOR
ÚJ SOR
EPRESKERT

JÁSZFÉNYSZARU NAGYKÖZSÉG 1982

É

MÉLYFÚRATÚ KÚT 1962

KÖZKIFOLYÓ

Foglalattya

Az 1898 k. Evi November 6 án Jász-fényszaru Várossa
részérül tartatott Janarsi ülés Jegyző Könyvének

No 208 Batahi György árvájának Tutora Batahi János Úr jelentést tiszen, hogy az emlitett, és gondviselése alatt lévő árva házasulni, kíván, – melly szándékára nézve jelessen, ha az annak meg fog ë engedtettni vagy sem. á kellő rendelést meg tétettni, kéri.

Minekutánna már ezen dolog Jelintetes, Nemes Cördögh József Jó Jegyző, és Jász Kerületi Helyette Kapitány Urral közöltetett, á tisztelt Úrnak utasitásához képest Batahi György árvának á házásulás ugyan meg engedtetik olly fel tétel alatt; hogy mivel meg á törvényes idejét el nem érte, miglen á bé nem töltetik, minden vagyonnyai, továbbá is tutori gondviselés alatt maradjanak.

Ki adta Csordás Ferenczia
Motárius

TARTALOMJEGYZÉK

Az ősi falu ... 111
A település formája ... 112
A lakóházak folyamatos számozása ... 114
A folyamatos házszámozás 1890-től 1952-ig ... 119
Az utcák elnevezése felszabadulás után ... 119
Utcanevek: 1854. (T. III.) ... 120
1947 előtti utcanevek népi elnevezése ... 122
Statisztikai adatok ... 123
Utcanevek: 1982. ... 125
Ady Endre utca ... 125
Sajtüzem ... 125
Kiscsarnok ... 125
Fekete Rigó ... 125
Alsótemető ... 125
Képoszlop ... 126
Gyógyszertár ... 127
Háztartási tüzelőanyag töltőállomás ... 127
Akácfa utca ... 128
Álmos utca ... 128
Alvég újtelep ... 128
Aradi utca ... 128
Arany János utca ... 129
Árvíz utca ... 129
Attila utca ... 130
Csókakút ... 130
Serház ... 130
Bacsó Béla utca ... 130
Bajcsy-Zsilinszky Endre út ... 130
Zsidó templom ... 130
Egészségház ... 131
Bajza József utca ... 131
Gőzmalom ... 131
Budai Nagy Antal utca ... 132

Csaba utca ... 132
Csalogány utca ... 132
Damjanich utca ... 132
Deák Ferencz utca ... 133
Dobi István utca ... 134
Dobó Katalin utca ... 134
Dózsa György utca ... 134
ÁFÉSZ ... 134
Nagyvendéglő ... 134
Iskolabüfé ... 135
Hangya Szövetkezet ... 135
Festő köz ... 136
Dugonics András utca ... 136
Eötvös Loránd utca ... 136
Fürst Sándor utca ... 136
Petőfi Sándor Művelődési Ház ... 137
Piac tér ... 137
Posta ... 137
Szárító ... 137
Régi Szeszgyár ... 137
Gólya utca ... 138
Hámán Kató utca ... 138
Honvéd utca ... 138
Hunyadi János út ... 139
Huszár utca ... 139
Iskola ... 139
Jókai Mór utca ... 141
József Attila utca ... 141
Kállai Éva utca ... 142
Károlyi Mihály utca ... 142
Kassák Lajos utca ... 142
Katona István utca ... 142
Kilián György utca ... 142
Kinizsi Pál utca ... 143
Kismalom utca ... 143
Kiss Ernő utca ... 143
Korvin Ottó utca ... 144
Kossuth Lajos utca ... 144

Kölcsey Ferenc utca ... 145
Kőrösi Csoma Sándor utca ... 145
Kun Béla tér ... 145
Vízművek ... 145
Lehel utca ... 148
Vágóhíd ... 149
Tököskert ... 149
Epreskert ... 149
Liliom utca ... 149
Madách Imre utca ... 149
Bolháskút ... 149
Marx Károly utca ... 150
Mező Imre utca ... 150
Móricz Zsigmond utca ... 150
Városkert ... 150
Nyár utca ... 150
Óvoda ... 150
Petőfi Sándor utca ... 151
Vásártér ... 151
Sportpálya ... 152
Tűzoltószertár ... 152
Rajk László utca ... 153
Rákóczi Ferenc út ... 153
Rosenberg házaspár utca ... 153
Rózsa Ferenc tér ... 153
Alsókocsma ... 153
Sallai Imre utca ... 154
Ságvári Endre utca ... 154
Somogyi Béla utca ... 154
Szabadság tér ... 154
Tanácsháza ... 155
Jászfényszaru címere, 1746 ... 155
Építő és Karbantartó Üzem ... 156
Római katolikus templom ... 156
Béke Termelőszövetkezet Székháza ... 158
Hősök Szobra ... 158
Szabadság út ... 159
Tanítóház ... 159

Pálma presszó 160
1956-ban nyílt meg a Szabadság út 29. sz. házában 160
ÁBC Áruház 160
Hősök tere 160
Ruházati bolt 160
Malom 160
Felsőtemető 161
Hebrony-kastély 161
Öregek Napközi Otthona 162
111-es Önkiszolgáló Vegyesbolt 162
Szabadság út 95 162
112-es Tüzéptelep 162
Gázcseretelep 162
Iparcikk Áruház 163
Filmszínház 163
Takarékszövetkezet 163
Lakásszövetkezet 163
Nagymalom 164
Szamuely Tibor utca 164
Széchenyi István utca 164
Szikra utca 165
Táncsics Mihály utca 165
Tavasz utca 165
Tompa Mihály utca 165
Vásárhelyi Pál utca 166
Vasvári Pál utca 166
Viola utca 166
Vorosilov utca 167
Vörös csillag utca 167
Vöröshadsereg út 167
Vörösmarty Mihály utca 167
Zöldfa utca 168
Zrínyi Miklós utca 168
Új utcák elnevezése 169
Bedekovich Lőrinc 169
Seress Imre 169
Mirkovszky Géza 169
Kozma 170

Irodalom 171
Kéziratok, okiratok 172
Adatközlők 176
Fényképek és xerox másolatok 179
Tartalomjegyzék 219